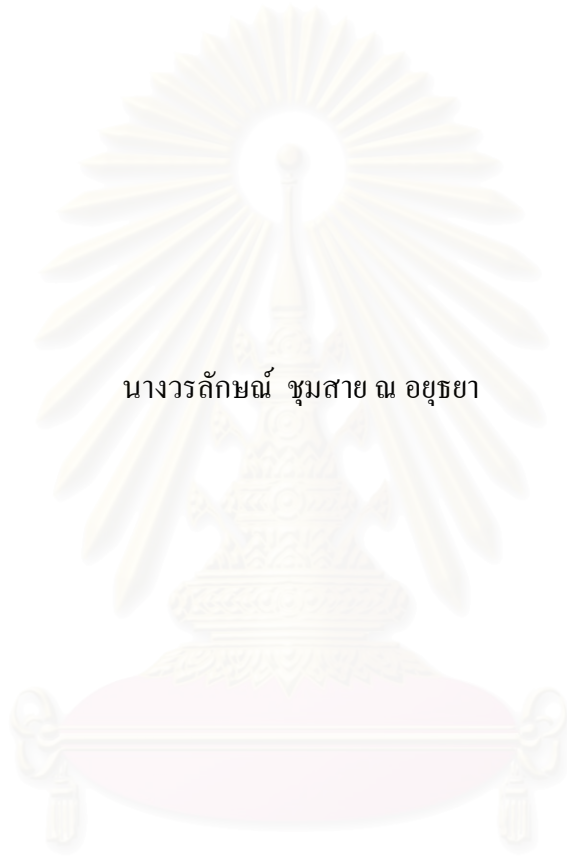

การพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม
ของนิสิตนักศึกษา

นางวรลักษณ์ ชุมสาย ณ อยุธยา

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-14-3342-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DEVELOPMENT OF A CURRICULUM AND INSTRUCTION MODEL TO ENHANCE THE BALANCE
AMONG INTELLIGENT, EMOTIONAL AND MORAL COMPETENCIES OF COLLEGE STUDENTS

Mrs. Woralak Jumsai Na Ayudhya

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Higher Education

Department of Educational Policy, Management and Leadership

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic year 2005

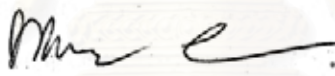
ISBN 974-14-3342-5

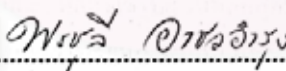
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของ
สมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา
โดย นางวรลักษณ์ ชุมสาย ณ อยุธยา
สาขาวิชา อุดมศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. พรชูลี อาชวอำรุง
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร. ธิดารัตน์ บุญนุช

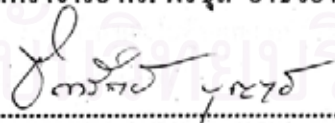
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาคุษฎีบัณฑิต

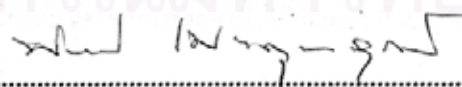

.....คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. พงษ์สิทธิ์ สิริบริกรมพิทักษ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พันธุ์ศักดิ์ พลสารรัมย์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. พรชูลี อาชวอำรุง)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร. ธิดารัตน์ บุญนุช)

.....กรรมการ
(ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. ปทีป เมธาคุณวุฒิ)

.....กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร. วิชัย ตันศิริ

วรลักษณ์ ชุมสาย ณ อยุธยา: การพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของ
สมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา (DEVELOPMENT OF A CURRICULUM
AND INSTRUCTION MODEL TO ENHANCE THE BALANCE AMONG INTELLIGENT,
EMOTIONAL AND MORAL COMPETENCIES OF COLLEGE STUDENTS) อ.ที่ปรึกษา:
รองศาสตราจารย์ ดร.พรชูติ อาชวอำรุง, อ.ที่ปรึกษาร่วม: รองศาสตราจารย์ ดร.ธิดารัตน์ บุญนุช. 346 หน้า.
ISBN 974-14-3342-5

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของ
สมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อ
เสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา และสร้างแบบสอบคุณภาพ
ของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเที่ยง และนำไปทดลองใช้ในการ
สอนจริงกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ลงทะเบียนเรียนวิชา การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนิสิต
ซึ่งเป็นวิชาหนึ่งในหมวดการศึกษาทั่วไป เป็นนิสิตจากสาขาวิชา 4 สาขา ได้แก่ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์
วิทยาศาสตร์กายภาพ วิทยาศาสตร์ชีวภาพ จำนวน 60 คน การทดลองใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวจากประชากร
ในชั้นเรียนทั้งหมด 250 คน โดยทำการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง ระยะเวลาการทดลอง 16 สัปดาห์ ข้อมูลได้รับการ
วิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยสถิติบรรยาย และเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์สภาวะ ผลการวิจัยหลักปรากฏ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์สังเคราะห์เอกสาร พบว่า รูปแบบหลักสูตรและการสอน ควรเป็นแบบบูรณาการ
ที่เน้นกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดสมาธิ และการตระหนักรู้ในคนเป็นสำคัญ
2. รูปแบบหลักสูตรและการสอน เป็นการผสมผสานระหว่างแนวคิดของตะวันตกกับตะวันออก โดยให้
น้ำหนักการบูรณาการ 3 ส่วน IQ: EQ: MQ = 25: 50: 25 สารของหลักสูตรมี "ไตรสิกขา" เป็นแกนกลาง ซึ่งขยายไปสู่
(1) การฝึกกาย ฝึกใจ และฝึกจิตวิญญาณ ภายในบริบทของนโยบายของรัฐ ด้านการศึกษาทั่วไป (2) บทบาท
มหาวิทยาลัยเพื่อผลิตบัณฑิตที่พึงประสงค์ และ (3) ภายในห้องเรียนให้มีการใช้รูปแบบหลักสูตรและการสอน ทั้งนี้
ผู้วิจัยได้นำเสนอแผนการสอน และคู่มือวัดประสิทธิผลของรูปแบบด้วย

3. ผลการตรวจสอบและทดลองใช้รูปแบบหลักสูตรและการสอน พบว่า คะแนนหลังการใช้รูปแบบ
สูงขึ้นทุกด้าน คะแนนก่อนและหลังการเรียนผกผันกัน คือ นิสิตสาขาศิลปหลังเรียนมีสมรรถนะทางปัญญาสูงกว่า
สาขาวิทย์ และนิสิตสาขาวิทย์หลังเรียนมีสมรรถนะทางอารมณ์และจริยธรรมสูงกว่านิสิตสาขาศิลป์ ทางด้านระดับชั้น
ปี พบว่า ชั้นปี 1 มีคะแนนสูงกว่าชั้นปี 2 ทุกด้าน และในด้านเพศ พบว่า เพศหญิงมีสมรรถนะทางปัญญาและจริยธรรม
สูงกว่าในขณะที่เพศชายมีสมรรถนะทางอารมณ์สูงกว่า

ผู้วิจัยได้เสนอแนะให้มีการนำรูปแบบหลักสูตรและการสอนนี้ไปใช้ตามนโยบายการศึกษาของชาติ รวมทั้ง
ให้การสนับสนุนแบบสถานการณ์จริง โดยโครงการ และส่งเสริมการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนตามรูปแบบให้
เหมาะสมและเพียงพอ ท้ายที่สุด ด้านการวิจัยควรทำการศึกษาเรื่องนี้ต่อเนื่องเป็นระยะยาวโดยการศึกษาการพัฒนาตาม
ช่วงเวลา

ภาควิชา นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา.....ลายมือชื่อนิสิต วรลักษณ์ ชุมสาย ณ อยุธยา
สาขาวิชา.....อุดมศึกษา.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา พรชูติ อาชวอำรุง
ปีการศึกษา.....2548.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ธิดารัตน์ บุญนุช

##4484615327: MAJOR HIGHER EDUCATION
 KEYWORD: CURRICULUM, INSTRUCTION, BALANCE OF IQ EQ MQ, COLLEGE STUDENTS.
 WORALAK JUMSAI NA AYUDHYA: DEVELOPMENT OF A CURRICULUM AND
 INSTRUCTIONAL MODEL TO ENHANCE THE BALANCE AMONG INTELLIGENT,
 EMOTIONAL AND MORAL COMPETENCIES OF COLLEGE STUDENTS.
 DISSERTATION ADVISOR: ASSOC. PROF. PORNCHULEE ACHAVA-AMRUNG, Ed.D.
 DISSERTATION CO-ADVISOR: ASSOC. PROF. THIDARAT BOONNUJ, Ed.D. 346 pp.
 ISBN: 974-14-3342-5

In this research, the purpose was to develop a curriculum and instructional model to enhance the balance among intelligent, emotional and moral competencies of college students. The researcher had developed a curriculum and instructional model to serve the purpose. A test for such competencies which was validated by expert judgment was tried out in an actual instruction. Samples used were Chulalongkorn University students, registered in "Learning through Students' Activities", a course in the General Education Program. Sixty students from four fields of study, namely humanities, social sciences, physical sciences and biological sciences, were volunteered as purposive sample from the total population of 250 students in the class. The quasi-experimental try-out of the model lasted 16 weeks. Quantitative data were analyzed by descriptive analysis whereas content analysis was dealt with the qualitative data. Following were the results.

1. From analysis and synthesis of documentary findings, the curriculum and instruction model was to be integrative, activity-oriented for meditative gains and illicitation of self-awareness.
2. The model was mixed between the Western and Eastern approaches. Weights used in the three dimensional balance among IQ: EQ: MQ was 25: 50: 25. The substance of the model is "Trisikka" or the "Triple-education" as the core concept, extended to (1) body, mind and soul training within the context of the national policy in General Education; (2) the university role in producing desirable graduates; and (3) application of the model in classes. Instructor plans and evaluation guidelines were presented for use in effective execution of the model.
3. Quasi-experimental try-out indicated overall improvements of all students. Pretest and posttest scores of liberal arts and science students were reversal. Posttest scores in IQ of liberal arts students were higher whereas the science counterparts' score in EQ and MQ were higher. Classwise, freshmen scored higher than upperclassmen in all three dimensions. As for sex, female students scored higher in IQ and MQ, while male students scored higher in EQ.

Suggestions were made in application of the developed model to serve the national policy on general education. Furthermore, authentic project-based teaching was emphasized. Instructional media appropriate for the model was recommended to be improved and increased to par with the demands. Finally, regarding research, long-term time-series application of this study was recommended.

Department Educational Policy, Management and Leadership Student's signature *Woralak Jumsai*
 Field of study Higher Education Advisor's signature *Pornchulee Achava-Amrung*
 Academic year 2005 Co-advisor's signature *Thidarat Boonnuj*

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างสูงสุดจากอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร. พรชูลี อาชาวำรุง ซึ่งได้ให้แนวทาง คำแนะนำและข้อคิดเห็นในการทำ วิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้น รวมทั้งได้กรุณาสละเวลาในการตรวจสอบกระบวนการทำวิจัย การเขียน รายงานการวิจัย และให้กำลังใจผู้วิจัยมาโดยตลอดจน ผลงานนี้สำเร็จลง ผู้วิจัยจึงขอกราบ ขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ ที่นี้ ความดีของท่านจะอยู่ในความทรงจำของผู้วิจัยตลอดไป

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ธิดารัตน์ บุญนุช อาจารย์ที่ปรึกษา ร่วม ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้น ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. ปทีป เมธาคณวุฒิ รองศาสตราจารย์ ดร. วิชัย ตันศิริ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พันธุ์ศักดิ์ พลสารัมย์ คณะกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้กรุณาตรวจสอบ และให้คำแนะนำ ในการปรับแก้ วิทยานิพนธ์จนเสร็จสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์เพชรวรรณ จันทรางศุ อาจารย์เจ้าของวิชา การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนิสิต หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป ที่ได้อนุญาตให้ผู้วิจัยและคณะ ไปเก็บข้อมูล และทำการทดลองกับนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ลงทะเบียนเรียนวิชานี้ 60 คน จากทุก สาขาวิชา ทุกชั้นเรียน

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์กิตติคุณ สุมน อมรวิวัฒน์ รองศาสตราจารย์ ดร. จันท์เพ็ญ เชื้อพานิช รองศาสตราจารย์ทิศนา แจมมณี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิมพันธ์ เดชะคุปต์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วชิราพร อัจฉริยโกศล ผู้เชี่ยวชาญที่ได้ช่วยตรวจสอบความ เทียบตรงของรูปแบบและเครื่องมือแบบวัดของการวิจัยนี้ นอกจากนี้ขอขอบคุณ ดร. สุวิมล ธนะผล เลิศ ดร. ครุณี ชูประยูร รองศาสตราจารย์เพ็ญพรรณ ยังกง อาจารย์สมบูรณ์ บุญดีกุล อาจารย์สุนีย์ จุโรสินธุ์ นายแพทย์ชนวัฒน์ สุวรรณจรัส และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทั้ง 5 ท่าน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พันธุ์ศักดิ์ พลสารัมย์ รองศาสตราจารย์ ดร. พรชูลี อาชาวำรุง รองศาสตราจารย์ ดร. ธิดารัตน์ บุญนุช ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. ปทีป เมธาคณวุฒิ และรองศาสตราจารย์ ดร. วิชัย ตันศิริ

ท้ายสุด คุณประโยชน์จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาพระคุณอันสูงสุดของ คุณแม่กะยัง แซ่เตี๋ยว มารดา ผู้ให้การสนับสนุนและให้โอกาสในการศึกษามาโดยตลอดจน บรรลุผลสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอกได้ และขอขอบคุณทุก ๆ คน ในครอบครัวที่ให้ กำลังใจผู้วิจัยอย่างสม่ำเสมอ ในขณะที่ทำวิจัยจนผลงานสำเร็จด้วยดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ดร. อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา ได้ให้ความอนุเคราะห์โดยเป็นพิธีกรในการสาธิตการสอน ในการทดลอง รูปแบบของการวิจัยนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฎ
สารบัญแผนภาพ.....	ฏ
สารบัญภาพเดิน โครแกรม.....	ฐ
สารบัญภาพ Powerpoint 1-79.....	ณ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	18
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	19
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะทางปัญญา.....	20
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะทางอารมณ์.....	26
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะทางจริยธรรม.....	34
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพ.....	42
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอน.....	44
การพัฒนานิสิตนักศึกษา.....	122
หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป.....	130
ไตรสิกขา.....	135
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	141

บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	147
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	147
	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	148
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	151
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	155
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	157
	ขั้นตอนดำเนินการวิจัย.....	159
บทที่ 4	ผลการวิจัย.....	160
	ผลการวิเคราะห์สาระของทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนา รูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะ ทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา.....	161
	ผลการพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพ ของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา.....	231
	ผลการวิเคราะห์การสอบก่อน (pretest) และการสอบหลัง (posttest) ของการทดลองใช้รูปแบบหลักสูตรและการสอน เพื่อเสริมสร้างคุณภาพ ของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา.....	232
	การนำเสนอรูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพ ของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา.....	236
บทที่ 5	สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	243
	ผลการวิจัย.....	243
	อภิปรายผล.....	248
	ข้อเสนอแนะ.....	254
	รายการอ้างอิง.....	257

ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก. รายละเอียดการวิเคราะห์เอกสาร.....	266
ภาคผนวก ข. แบบวัด pretest posttest และค่าเฉลี่ย.....	268
ภาคผนวก ค. แผนการสอน.....	286
ภาคผนวก ง. รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ.....	301
ภาคผนวก จ. รายการเอกสารที่ใช้ในการวิเคราะห์เอกสาร.....	304
ภาคผนวก ฉ. แบบวิเคราะห์เอกสาร.....	313
ภาคผนวก ช. แบบสัมภาษณ์.....	315
ภาคผนวก ซ. แบบสังเกตพฤติกรรมของนิสิตนักศึกษา.....	317
ภาคผนวก ฌ. ข้อสังเกตของผู้เชี่ยวชาญ.....	323
ภาคผนวก ฎ. การพัฒนาการคุณภาพของนิสิตกลุ่มทดลองและการกระจาย ของข้อมูล.....	326
ภาคผนวก ฏ. แบบสอบถามการติดตามผลภายหลังการทดลอง 10 สัปดาห์.....	326
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	346

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1	67
ตารางที่ 2	82
ตารางที่ 3	100
ตารางที่ 4	151
ตารางที่ 5	155
ตารางที่ 6	155
ตารางที่ 7	163
ตารางที่ 8	164
ตารางที่ 9	165
ตารางที่ 10	166
ตารางที่ 11	167
ตารางที่ 12	173
ตารางที่ 13	174
ตารางที่ 14	175
ตารางที่ 15	178
ตารางที่ 16	186
ตารางที่ 17	190
ตารางที่ 18	194
ตารางที่ 19	218
ตารางที่ 20	219
ตารางที่ 21	220
ตารางที่ 22	221
ตารางที่ 23	222
ตารางที่ 24	223

		หน้า
ตารางที่ 25	ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ นิสิตคนที่ 7 ในสัปดาห์ที่ 15-16.....	224
ตารางที่ 26	ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ นิสิตคนที่ 8 ในสัปดาห์ที่ 15-16.....	225
ตารางที่ 26	ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ นิสิตคนที่ 9 ในสัปดาห์ที่ 15-16.....	226
ตารางที่ 27	ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ นิสิตคนที่ 10 ในสัปดาห์ที่ 15-16.....	227
ตารางที่ 28	ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพของนิสิต 10 คน ในสัปดาห์ที่ 15-16.....	228

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

		หน้า
แผนภูมิที่ 1	กรอบแนวคิด.....	8
แผนภูมิที่ 2	รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแบบไทเลอร์.....	50
แผนภูมิที่ 3	รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแบบทาบบ้า.....	55
แผนภูมิที่ 4	รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรและการสอนของทาบบ้า.....	58
แผนภูมิที่ 5	รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแบบเชลเลอร์และอเล็กซานเดอร์.....	59
แผนภูมิที่ 6	รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแบบบัน ไคเวียน.....	60
แผนภูมิที่ 7	แสดงลำดับขั้นของการพัฒนาหลักสูตรและการสอนแบบพินิจระบบ.....	61
แผนภูมิที่ 8	รูปแบบหลักสูตรและการสอนรวมหลายวิธี.....	65
แผนภูมิที่ 9	การสร้างเครื่องมือแบบวัด IQ จากผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร (ดูภาคผนวก ก).....	152
แผนภูมิที่ 10	ขั้นตอนลำดับการวิจัย.....	159
แผนภูมิที่ 11	รูปแบบคุณภาพของหลักสูตร ตามแนวคิดของพระธรรมปิฎก.....	168
แผนภูมิที่ 12	รูปแบบคุณภาพของหลักสูตร ตามแนวคิดของโกลแมน ตรงกับ พระธรรมปิฎก.....	169
แผนภูมิที่ 13	คุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ตามแนวคิด ของโคห์ลเบิร์ก.....	169
แผนภูมิที่ 15	การพัฒนาคนเต็มทั้งคนแบบองค์รวม ตามแบบไตรสิกขา (กาย ใจ และ จิตวิญญาณ).....	176
แผนภูมิที่ 16	การสร้างรูปแบบและเครื่องมือแบบวัดสมรรถนะทางปัญญา.....	177
แผนภูมิที่ 17	การเชื่อมโยงระหว่าง EQ ไตรสิกขา และการสอน.....	184
แผนภูมิที่ 18	รูปแบบการพัฒนา EQ.....	185
แผนภูมิที่ 19	การสอนสมรรถนะทางจริยธรรม.....	188
แผนภูมิที่ 20	รูปแบบการสอน MQ.....	189
แผนภูมิที่ 21	ร่างรูปแบบ 1.....	197
แผนภูมิที่ 22	รูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดคุณภาพสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา.....	201

	หน้า
แผนภูมิที่ 23	คุณภาพของ IQ EQ MQ..... 230
แผนภูมิที่ 24	สรุปคุณภาพของสังเคราะห์..... 231
แผนภูมิที่ 25	ภาพรวมของการพัฒนาการของคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา (IQ) อารมณ์ (EQ) และจริยธรรม (MQ) ของนิสิตที่รับการทดลอง..... 232
แผนภูมิที่ 26	การเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียน (pretest) การพัฒนาการของนิสิตเกี่ยวกับคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม จำแนกตามสาขาวิทย์และสาขาศิลป์..... 232
แผนภูมิที่ 27	การเปรียบเทียบคะแนนหลังเรียน (posttest) การพัฒนาการของนิสิตเกี่ยวกับคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม จำแนกตามสาขาวิทย์และสาขาศิลป์..... 233
แผนภูมิที่ 28	การเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียน (pretest) การพัฒนาการของนิสิตที่เกี่ยวกับคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม จำแนกตามชั้นปี..... 234
แผนภูมิที่ 29	การเปรียบเทียบคะแนนหลังเรียน (posttest) การพัฒนาการของนิสิตเกี่ยวกับคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม จำแนกตามชั้นปี..... 234
แผนภูมิที่ 30	การเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียน (pretest) การพัฒนาการของนิสิตเกี่ยวกับคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม จำแนกตามเพศหญิงและเพศชาย..... 235
แผนภูมิที่ 31	การเปรียบเทียบคะแนนหลังเรียน (posttest) การพัฒนาการของนิสิตเกี่ยวกับคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม จำแนกตามเพศหญิงและเพศชาย..... 235
แผนภูมิที่ 32	รูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา..... 236
แผนภูมิที่ 33	รูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา..... 240

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 1	
รูปแบบสาระหลักสูตรสังเคราะห์แนวคิดไตรสิกขาสัมพันธ์กับ สมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม.....	193
แผนภาพที่ 2	
รูปแบบสาระหลักสูตรสังเคราะห์แนวคิดไตรสิกขาสัมพันธ์กับ สมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม.....	242
แผนภาพที่ 3-49	
กราฟแสดงการพัฒนาการของคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิต 48 คน.....	327
แผนภาพที่ 50	
แสดงคะแนนก่อนเรียน (pretest) การพัฒนาการของนิสิต เกี่ยวกับ คุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา.....	340
แผนภาพที่ 51	
แสดงคะแนนหลังเรียน (posttest) การพัฒนาการของนิสิต เกี่ยวกับ คุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา.....	341
แผนภาพที่ 52	
แสดงคะแนนก่อนเรียน (pretest) การพัฒนาการของนิสิต เกี่ยวกับ คุณภาพของสมรรถนะทางอารมณ์.....	342
แผนภาพที่ 53	
แสดงคะแนนหลังเรียน (posttest) การพัฒนาการของนิสิต เกี่ยวกับ คุณภาพของสมรรถนะทางอารมณ์.....	343
แผนภาพที่ 54	
แสดงคะแนนก่อนเรียน (pretest) การพัฒนาการของนิสิต เกี่ยวกับ คุณภาพของสมรรถนะทางจริยธรรม.....	344
แผนภาพที่ 55	
แสดงคะแนนหลังเรียน (posttest) การพัฒนาการของนิสิต เกี่ยวกับ คุณภาพของสมรรถนะทางจริยธรรม.....	345

สารบัญภาพदनไตรเกรม

		หน้า
ภาพदनไตรเกรมที่ 1	ผลการวิเคราะห์เนื้อหาสาระของเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ของสมรรถนะทางปัญญา.....	180
ภาพदनไตรเกรมที่ 2	ผลการวิเคราะห์เนื้อหาสาระของเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ของสมรรถนะทางอารมณ์.....	187
ภาพदनไตรเกรมที่ 3	ผลการวิเคราะห์เนื้อหาสาระของเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ของสมรรถนะทางจริยธรรม.....	192

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ Powerpoint

	หน้า
ภาพ powerpoint ที่ 1-79 แผนการสอน.....	290

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยเน้นการพัฒนาสมรรถนะทางปัญญามากกว่าด้านอารมณ์และจริยธรรม สมรรถนะทางด้านอารมณ์และจริยธรรมถูกละเลย ผลผลิตที่มหาวิทยาลัยผลิตออกมามีความรู้เก่ง อย่างเดียว แต่ด้านอารมณ์และจริยธรรมไม่ค่อยมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึง ควรฝึกให้ครบทั้งสามด้าน (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2545.)

งานวิจัยต่าง ๆ ได้ค้นพบว่า การพัฒนาสมรรถนะทางอารมณ์มีความสำคัญกว่า เพราะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถไปสู่ความสำเร็จ เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ไปทำมาหากินในชีวิตจริง เช่นการทดลองของแมคเคลแลนด (McClelland, 1973 cited in Goleman, 1998: 16)) ได้เขียน บทความในปี ค.ศ. 1973 ดังนี้ การทดสอบของทางวิชาการอย่างเดียว (สมรรถนะทางปัญญา) ไม่ เพียงพอในการทำนายว่า คน ๆ นั้น ทำงานเก่งหรือประสบความสำเร็จในชีวิต แต่การทดสอบอย่าง อื่น เช่น ความเห็นอกเห็นใจ การมีระเบียบวินัย ความคิดริเริ่ม (สมรรถนะทางอารมณ์) จะนำคนนั้น สู่ความเป็นเลิศ ไปสู่ความสำเร็จในการทำงานและประสบความสำเร็จในชีวิต

จากเหตุการณ์ของโลกที่ผ่านมาในหนึ่งศตวรรษ ผู้วิจัยเห็นว่า การที่มนุษย์เก่งอย่าง เดียว คือ มีสมรรถนะทางปัญญา แต่ขาดสติและจริยธรรม คือ ขาดสมรรถนะทางอารมณ์และ จริยธรรม มนุษย์สามารถทำลายโลกและมนุษยชาติได้ ดังตัวอย่างกรณีที่พวกนาซีได้ทำการสังหาร เผ่าพันธุ์เป็นล้าน ๆ คน การก่อวินาศกรรมที่ตึกเวิลด์เทรด (World Trade) ในประเทศ สหรัฐอเมริกา ในวันที่ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 เป็นต้น การทำลายล้างดังกล่าวเกิดจากการพ่ายแพ้ อารมณ์ของตนเอง คือ เป็นการขาดสมรรถนะทางอารมณ์ และสมรรถนะทางจริยธรรม

ดังนั้น คุณภาพของสมรรถนะของปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา จึงควรเน้นทางด้านอารมณ์ เพราะการบริหารอารมณ์ทำให้เป็นคนดี และสามารถใช้ความรู้ที่เรียน มาในการสร้างสรรค์สังคม ถ้านิสิตนักศึกษาไม่เป็นคนดี ใช้ความรู้ที่เรียนมาในการทำลายสังคม ดังนั้น ถ้าไม่เน้นพัฒนาทางด้านอารมณ์ ผลคือเป็นการเสี่ยงและอันตรายมากต่อสังคม

ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การเน้นการพัฒนาสมรรถนะทางอารมณ์และจริยธรรมมีความสำคัญกว่า ความรู้ (IQ) และไม่ควรละเลยอย่างยิ่ง เพราะกฎเกณฑ์ในการทำงานในสำนักงานหลังจบการศึกษา ไม่ได้ดูที่ความรู้อย่างเดียว แต่ดูที่คุณภาพชีวิต เช่น ความคิดริเริ่ม การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การปรับตัว และการชักนำผู้อื่นให้คล้อยตามนโยบายของสำนักงาน เป็นต้น ซึ่งเป็นคุณสมบัติของสมรรถนะทางอารมณ์ (Goleman, 1998 : 3)

ปัจจุบันคนเริ่มตระหนักว่า ความสำเร็จไม่ได้มาจาก IQ หรือความสามารถในการเข้าใจเรื่องเทคนิคอย่างเดียว แต่มาจากทักษะอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้สามารถเอาตัวรอดและมีแรงขับและเป็นการเพิ่มในตลาดแรงงานในอนาคต คือ คุณภาพภายใน เช่น ความเจียม ความสงบ การริเริ่ม การมองโลกในแง่ดี การปรับตัว และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น สิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่ตลาดแรงงานต้องการ

งานวิจัยที่สนับสนุนว่าต้องเน้นสมรรถนะทางอารมณ์คือ ถ้าเน้น IQ เด็กฉลาดขึ้น แต่ลด EQ ลง เด็กหงากว่าสมัยก่อน เกือบกด โกรธง่าย และหยาบโตน กระทบกระวายเป็นมากขึ้น กังวล ก้าวร้าว และฉุนเฉียวมากขึ้น (Goleman, 1998 : 11)

การวิจัยมากกว่า 25 ปีที่ผ่านมา ได้วิจัยคนทำงานแสน ๆ คน เริ่มตั้งแต่เสมียน จนถึงผู้บริหาร จากรัฐบาล บริษัทขนาดใหญ่ เช่น AT&T จนถึงการลงทุนขนาดเล็ก มีการค้นพบที่เป็นหัวใจเดียวกันคือ ความสำเร็จในชีวิตของคนทำงานเหล่านั้น คือ สมรรถนะทางอารมณ์ ความสามารถทางสังคมและการบริหารตนเอง (Goleman, 1998 : 17)

นักจิตวิทยาที่มหาวิทยาลัยเยลแห่งสหรัฐอเมริกา ชื่อ โรเบิร์ต สเติร์นเบิร์ก (Robert Sternberg, cited in Goleman, 1998 : 21) ได้ทำวิจัยกับบริษัท 500 แห่ง และพบว่าผู้บริหารไม่ประสบความสำเร็จเพราะว่า พวกเขาบริหารอารมณ์ไม่ได้ เขากล่าวว่าเมื่อคนเหล่านั้นโกรธ ความสามารถของพวกเขาในการบริหารความรู้ทางด้านสมอง (พุทธิพิสัย หรือสมรรถนะทางปัญญา) เหตุผลถูกถ่วงลง พุดง่าย ๆ คือ การขาดการควบคุมทางอารมณ์ทำให้คนฉลาดกลายเป็นคนโง่

ด็อก เลนนิก (Doug Lennick, cited in Goleman, 1998: 21-23)

รองประธานผู้บริหารบริษัทการเงินแห่งหนึ่งของสหรัฐอเมริกา กล่าวว่า ความสามารถที่ทำให้คนประสบความสำเร็จ คือ เริ่มต้นด้วยความรู้ความฉลาด (intellectual power) แต่ต้องการสมรรถนะทางอารมณ์ด้วย เพราะดึงศักยภาพอย่างเต็มที่ออกมาใช้ได้ สาเหตุที่มนุษย์ไม่สามารถดึงศักยภาพของเขามาได้อย่างเต็มที่ คือ เขาขาดสมรรถนะทางอารมณ์

ในสังคมปัจจุบันพบว่า ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากเรื่องของอารมณ์และจริยธรรม ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับความรู้ ตัวอย่างเช่น นิสิตจบออกมาไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเอง ทำให้ไม่สามารถเข้ากับคนอื่นในที่ทำงาน ต้องเปลี่ยนงานบ่อย ๆ เป็นต้น (กองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2545) เพราะเนื่องจากว่า มหาวิทยาลัยไม่ได้สอนในเรื่องของการจัดการกับอารมณ์และการฟื้นฟูอุปสรรคและการแก้ไขปัญหาชีวิตจริง ทำให้นิสิตนักศึกษาไม่มีความพร้อม ไม่มีความสมดุลในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ดังนั้นมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องมีการสอนสมรรถนะทางด้านอารมณ์และสมรรถนะทางด้านจริยธรรม ร่วมกับสมรรถนะทางด้านปัญญาพร้อมกันไป เพื่อให้เกิดความสมดุลในการพัฒนานิสิตนักศึกษาให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีความเจริญเติบโต และมีความสามารถแก้ไขปัญหาชีวิตและเข้ากับคนอื่นในสังคมได้ การพัฒนาคุณภาพของสมรรถนะทั้งสามด้านนี้ทำให้เกิดผลที่ยั่งยืนในการศึกษา

ทบวงมหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้จัดการสัมมนาเรื่องกระบวนการทัศน์และกลยุทธ์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษายบนเส้นทางปฏิรูปการเรียนรู้ เมื่อวันที่ 8-9 สิงหาคม 2545 ณ ห้องประชุมสุธรรม อารีกุล มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ ผลของการสัมมนาสามารถสรุปได้ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนิสิตนักศึกษามีมากมาย เช่น นิสิตนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาใหม่ไม่สามารถใช้ภาษาในการสื่อสารได้ดี การคิดวิเคราะห์ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ สร้างความไม่พอใจให้กับนายจ้าง และในอนาคตข้างหน้าบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาใหม่หางานทำได้ยาก ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงมีความจำเป็นต้องดำเนินการพัฒนาในส่วนอื่น ๆ ให้ครบ ได้แก่

1. ไอคิว (intelligence quotient) หมายถึงความสามารถทางปัญญา สอนให้นิสิตนักศึกษาคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เป็นการเรียนรู้ที่ถาวร
2. อีคิว (emotional quotient) หมายถึงความสามารถทางอารมณ์ ซึ่งประกอบด้วยความสามารถในการบริหารจัดการกับอารมณ์ตนเอง ให้นึกแน่น และคงเส้นคงวารวมทั้งรับรู้อารมณ์คนอื่น และอารมณ์ตนเอง ซึ่งก่อให้เกิดความกระตือรือร้น และแรงจูงใจสู่ความสำเร็จในการทำงาน
3. เอ็มคิว (moral quotient) หมายถึงความสามารถในเชิงคุณธรรม จริยธรรม สามารถละเว้นความชั่ว มุ่งมั่นทำความดี (กองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2545)

โดยสรุป ปัญหาที่ได้ค้นพบ ได้แก่

1. สมรรถนะทางปัญญา ขาดการวิเคราะห์ปัญหา ขาดการสื่อสารที่ดี ขาดทักษะในการแก้ไขปัญหา
2. สมรรถนะทางอารมณ์ ไม่มีความอดทน เข้ากับผู้อื่นในสังคมไม่ได้
3. สมรรถนะทางจริยธรรม มีค่านิยมของวัฒนธรรมทางตะวันตก ขาดการรักษาประเพณีไทยที่ดีงาม

การพัฒนาบุคคลเป็นนโยบายที่สำคัญของรัฐบาลทุกยุคทุกสมัย ทั้งนี้ด้วยเหตุผลหลายประการ ที่สำคัญประการแรก คือ การพัฒนาคนเป็นหนทางที่ดีในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติโดยส่วนรวม (สมคิด เมตไตรพันธ์, 2530)

การฝึกอบรมเป็นหนทางหนึ่งของการพัฒนาบุคคล และเพื่อให้การฝึกอบรมได้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ จำเป็นต้องมีหลักสูตรที่เป็นกรอบหรือแนวทางในการดำเนินการฝึกอบรม หลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทาง ปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษานี้ ได้พัฒนาขึ้นมาตามกระบวนการของการพัฒนาหลักสูตร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อฝึกอบรมนิสิตนักศึกษาให้มีคุณภาพของสมรรถนะทาง ปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม

ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความต้องการนี้ จึงได้ทำวิจัยพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอน เพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา เพื่อพัฒนาและปลูกฝัง นิสิตนักศึกษาเกิดความรู้คู่คุณธรรม และสามารถอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เป็นการพัฒนาองค์รวม และมีคุณภาพในสมรรถนะทั้งสามด้าน คือ ปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม เพราะปลายทางของการศึกษา คือ อุปนิสัยที่ดีงาม

การฝึกนิสิตนักศึกษาเป็นคนดี (สมรรถนะทางจริยธรรม) เป็นคนที่มีสมาธิ จิตใจสงบ (สมรรถนะทางอารมณ์) ช่วยให้องค์ประกอบด้านที่ 3 คือ ความรู้ (สมรรถนะทางปัญญา) เพิ่มขึ้นโดยปริยาย เพราะเขานิ่งและสงบ การเรียนดีขึ้นเพราะความจำดีขึ้น ถ้านิสิตนักศึกษามีสมรรถนะครบทั้งสามด้าน สามารถพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น โลกน่าอยู่มากขึ้น มหาวิทยาลัยจึงควรฝึกนิสิตนักศึกษาให้มีสมรรถนะทั้งสามด้านครบถ้วนบริบูรณ์ควบคู่กันไป ไม่ควรละเลยส่วนหนึ่งส่วนใด เพราะถ้าเน้นความรู้ (สมรรถนะทางปัญญา) อย่างเดียว นิสิตนักศึกษาใช้ความรู้อย่างขาด

สติ โลกเลวร้ายมากขึ้น โลกในอนาคตจะเป็นเช่นไรขึ้นอยู่กับผู้สอน และการออกแบบหลักสูตร และการสอนที่ผู้สอนใช้สอนผู้เรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และ จริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา
2. พัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา
3. ตรวจสอบและทดลองใช้รูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้าง

คุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. การพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอนในการวิจัยนี้กำหนดขอบเขตเฉพาะเพื่อการสอนนิสิตในระดับปริญญาตรีเท่านั้น และไม่ได้กำหนดให้เป็นการสอนในชั้นเรียนอย่างเดียว แต่ใช้ทำกิจกรรมนอกหลักสูตรได้ โดยถือว่าเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยได้ด้วย (หมายถึงกิจกรรมเสริมนอกหลักสูตร หรือกิจกรรมนอกชั้นเรียน) หรือเป็นหลักสูตรระยะสั้นที่เร่งรัดและเน้นหนัก
2. การพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา สร้างขึ้นจากการวิเคราะห์เอกสารที่ปรากฏในประเทศไทยในช่วงปีการศึกษา 2547-2548 เท่านั้น
3. ในการทำกิจกรรมหรือฝึกอบรมตามรูปแบบของการวิจัยนี้ จำเป็นต้องอาศัยเทคนิคการสอนสองอย่างคือ การสร้างแรงจูงใจภายในให้กับนิสิตนักศึกษา และการทำสมาธิเพื่อให้อารมณ์ของนิสิตนักศึกษาเกิดความสงบ และเกิดความต้องการที่จะเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น (transformation) ผู้วิจัยใช้วิธีการสอนตามแนวพุทธศาสนา คือ ไตรสิกขา ศิลปหมายถึง

สมรรถนะทางจริยธรรม สมาชิกหมายถึงสมรรถนะทางอารมณ์ ปัญญาหมายถึงสมรรถนะทางปัญญา และสิ่งสุดท้ายที่ทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนคือความเมตตาของผู้สอน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบหลักสูตรและการสอน หมายถึง ระบบหรือสัญลักษณ์ที่อ้างถึงความมีนัยสำคัญของโครงสร้างที่ใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ การออกแบบหลักสูตรต้องคำนึงถึงความสมดุลของการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะ 3 ด้าน ซึ่งได้แก่ ปัญญา อารมณ์ จริยธรรม โดยมีองค์ประกอบเกี่ยวกับ 1.การตั้งเป้าหมายการศึกษา 2.การเลือกประสบการณ์การศึกษา 3.การบริหารจัดการประสบการณ์การศึกษา 4.การประเมินผลของประสบการณ์การศึกษา นอกจากนี้ต้องคำนึงถึงความต้องการส่วนบุคคล ความต้องการของสังคม นโยบายของรัฐ ปรัชญาของสังคม คุณค่าต่างๆ คุณธรรมจริยธรรม ซึ่งได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ หรือยอมรับว่า มีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอน ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์การศึกษาที่กำหนดไว้

คุณภาพ หมายถึง การพัฒนานิสิตนักศึกษาให้มีสมรรถนะครบทั้ง 3 ด้าน เน้นน้ำหนักในการบูรณาการเนื้อหาสาระของสมรรถนะทางปัญญา 25 % อารมณ์ 50 % และ จริยธรรม 25 % เป็นการผสมผสานทั้งสามด้านให้กลมกลืนกันในการเรียนการสอนของรายวิชา

สมรรถนะทางปัญญา หมายถึงความสามารถทางปัญญา ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ภาษา ตรรกะ-คณิตศาสตร์ มิติสัมพันธ์ ซึ่งเป็นสมรรถนะทางปัญญาระดับสมอง (mental หรือ intellectual competency) นอกจากนี้ ยังมีปัญญาทางพุทธศาสนา คือ การรู้รอบ รู้จริง รู้แท้ และรู้ทั่ว เป็นสัจธรรม (wisdom หรือสติปัญญาขั้นสูงสุด) ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้คำย่อว่า IQ (intelligence quotient)

สมรรถนะทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการบริหารอารมณ์ ซึ่งมีองค์ประกอบ 2 ด้าน คือ 1) สมรรถนะในตน และ 2) สมรรถนะในสังคม และมีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ความตระหนักในตน ความมีระเบียบวินัยในตน แรงจูงใจ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และทักษะทางสังคม ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้คำย่อว่า EQ (emotional quotient)

สมรรถนะทางจริยธรรม หมายถึง ความสามารถในการสะท้อนว่า อะไรถูก อะไรผิด โดยพิจารณาพิจารณาร่วมกับความสามารถทางปัญญา และอารมณ์ ประกอบด้วย 1) การเห็นแก่คน

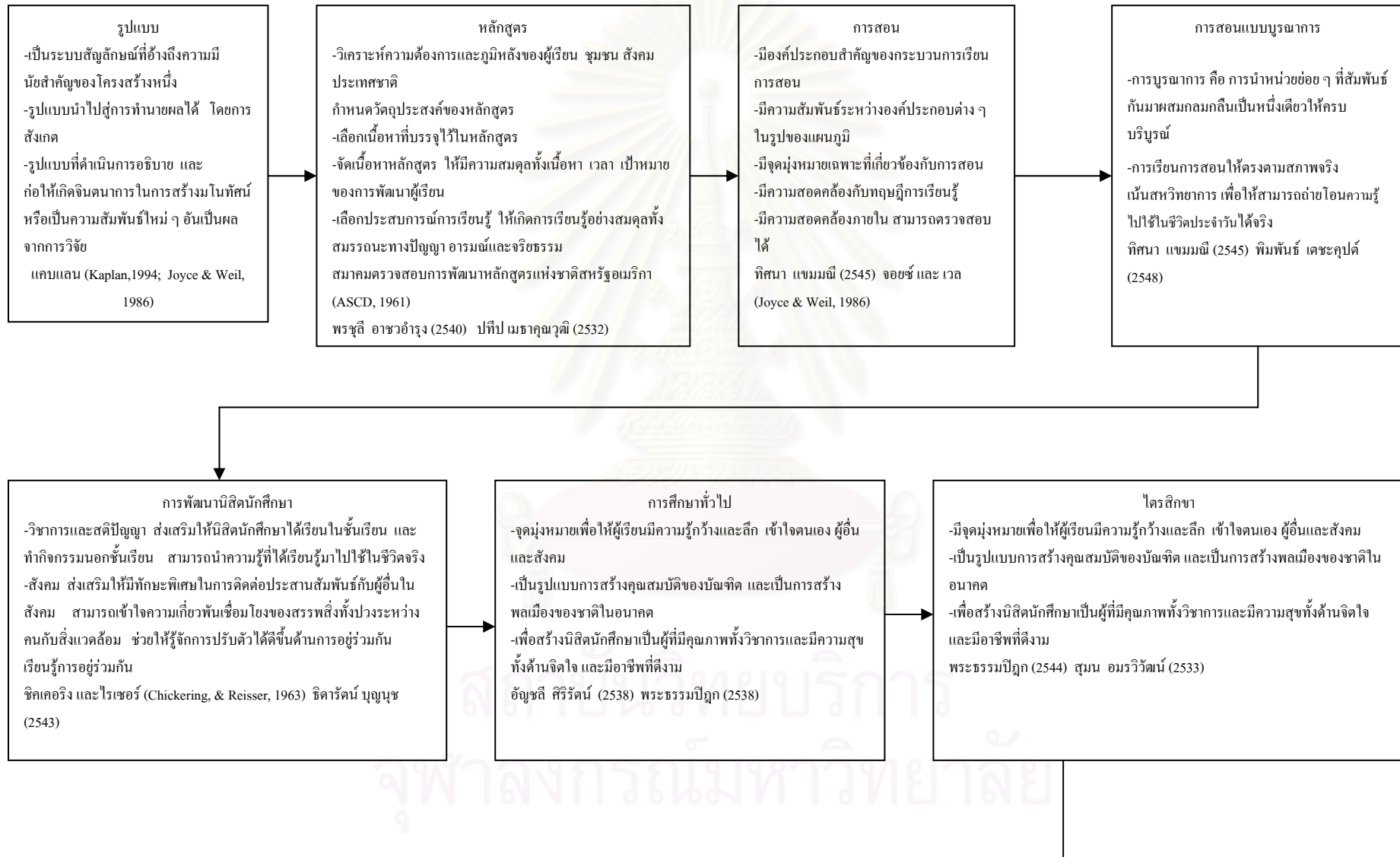
อื่นเป็นที่ตั้ง 2) การร่วมมือกับกลุ่ม 3) ความมีน้ำใจไมตรี 4) เมตตากรุณา 5) การให้เกียรติคนอื่น
6) การทำหน้าที่พลเมืองดี ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้คำย่อว่า MQ (moral quotient)

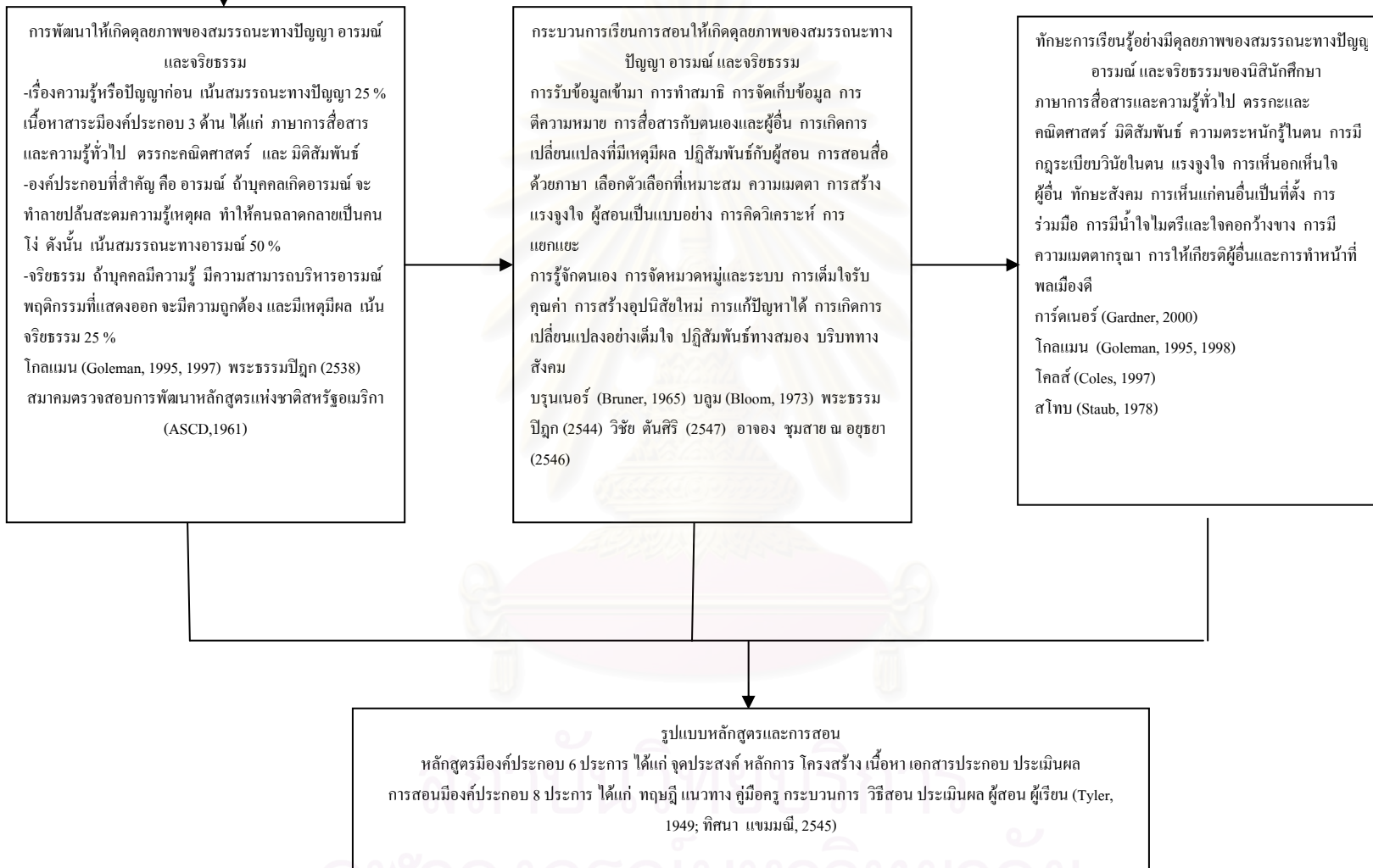
นิสิตนักศึกษา หมายถึง นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ลงทะเบียนเรียน
วิชาการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนิสิต ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2547

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาการเรียน การพัฒนาการเรียนการสอนแบบบูรณาการ การพัฒนา นิสิตนักศึกษาและกิจกรรมนิสิตนักศึกษา การศึกษาทั่วไป การพัฒนานิสิตนักศึกษาแบบองค์รวม ไตรสิกขา การพัฒนานิสิตนักศึกษาให้เกิดคุณภาพของสมรรถนะทั้งสามด้าน ได้แก่ ปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม กระบวนการเรียนการสอนให้เกิดคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ทักษะการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของ นิสิตนักศึกษา มาเป็นพื้นฐานในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ ผู้วิจัยได้พัฒนาแนวคิดและทฤษฎี การพัฒนารูปแบบของแคปแลน (Kaplan, 1994 อ้างถึงในพยุงค์ดี จันทสุรินทร์, 2543) จอยซ์ และเวล (Joyce & Weil, 1986) และทิสนา เขมมณี (2545) โดยมีองค์ประกอบการพัฒนารูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบเป็นระบบสัญลักษณ์ที่อ้างอิงถึงความมีนัยสำคัญของโครงสร้างหนึ่ง
2. รูปแบบนำไปสู่การทำนายผลได้ โดยการสังเกต
3. รูปแบบที่ดำเนินการอธิบาย และก่อให้เกิดจินตนาการในการสร้างมโนทัศน์ หรือความสัมพันธ์ใหม่ ๆ อันเป็นผลจากการวิจัย
4. รูปแบบควรมีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างมากกว่าจะมีความสัมพันธ์เชิง ความสัมพันธ์
5. รูปแบบควรมีแผนแสดงโครงสร้างและองค์ประกอบต่าง ๆ ในการพัฒนา ผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมาย
6. รูปแบบควรมีองค์ประกอบสำคัญซึ่งได้รับจัดไว้อย่างเป็นระเบียบตามหลัก ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อต่าง ๆ
7. รูปแบบควรมีกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้ง วิธีการสอน และเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นตามทฤษฎี หลักการ หรือ แนวความคิดที่ยึดถือได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ หรือ ยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ
8. รูปแบบสามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ เฉพาะของรูปแบบนั้น ๆ
9. สิ่งที่ควรคำนึงถึงในการพัฒนารูปแบบ ได้แก่ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ ความมีโอกาสดูงสุดในการบรรลุเป้าหมาย แรงจูงใจของผู้เรียน หลักการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการ

ทางด้านสติปัญญา แรงจูงใจ การเสริมแรง พัฒนาการด้านเจตคติและค่านิยม ตลอดจนความต้องการพื้นฐานของมนุษย์มาใช้ในการเตรียมการสอน

10. สิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องมือและทรัพยากร

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

ผู้วิจัยได้พัฒนาจากแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรของสมาคมตรวจสอบการพัฒนาหลักสูตรแห่งชาติสหรัฐอเมริกา (Association for Supervision and Curriculum Development a Department Of the National Education Association Yearbook, 1961) ไทเลอร์ (Tyler, 1949) ทาบ้า (Taba, 1962) เซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (Saylor & Alexander, 1974) พยุงศักดิ์ จันทรสุนทร (2543) พรชูลี อาชาวอรุณ (พรชูลี อาชาวอรุณ, 2540 อ้างถึงใน พยุงศักดิ์ จันทรสุนทร, 2543) วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537) ปทีป เมธาคณวุฒิ (2532) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บทสรุปสำหรับผู้บริหาร โครงการวิจัย เรื่องปฏิรูปการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2544) ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ความต้องการและภูมิหลังของผู้เรียน ชุมชน สังคม ประเทศชาติ
2. กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
3. เลือกเนื้อหาที่บรรจุไว้ในหลักสูตร
4. จัดเนื้อหาหลักสูตร ให้มีความสมดุลทั้งเนื้อหา เวลา เป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียน
5. เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ ให้เกิดการเรียนรู้อย่างสมดุลทั้งสมรรถนะทางปัญญา

อารมณ์และจริยธรรม

5. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ได้แก่กิจกรรมต่าง ๆ
6. กำหนดวิธีการประเมินผล

แนวคิดเกี่ยวกับการสอน

ผู้วิจัยได้พัฒนาจากแนวคิดและทฤษฎีของ ทิศนา เขมมณี (2545) และจอยซ์ และ เวล (1986) ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ควรมีองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการเรียนการสอน
2. ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ในรูปของแผนภูมิ
3. มีจุดมุ่งหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการสอน
4. มีความสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้
5. มีความสอดคล้องภายใน
6. สามารถตรวจสอบได้
7. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหัวข้อที่ต้องนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบ

8. นำแนวคิดสำคัญของข้อมูลมาวิเคราะห์
9. กำหนดหลักการเป้าหมาย
10. มีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เห็นว่าสำคัญและจำเป็นที่ทำให้รูปแบบมีประสิทธิภาพมากขึ้น
11. กำหนดทิศทาง ลำดับความสำคัญ รายละเอียดขององค์ประกอบทั้งหมด
12. กำหนดแนวทางนำรูปแบบไปใช้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

ผู้วิจัยได้พัฒนาจากแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ของ ทิศนา แจมมณี (2545) พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข (2548) ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. การบูรณาการ คือ การนำหน่วยย่อย ๆ ที่สัมพันธ์กันมาผสมกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวให้ครบบริบูรณ์
2. จัดการเรียนการสอนให้ตรงตามสภาพจริง เน้นสหวิทยาการ เพื่อให้สามารถถ่ายโอนความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง
3. มีการผสมผสานสาระตั้งแต่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้หรือ 2 วิชาขึ้นไป หรือกลุ่มสาระวิชาเดียวกัน โดยจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ ภายใต้อำนาจเรื่องอย่างสมดุล และเชื่อมโยงกับชีวิตจริง
4. หัวเรื่องเป็นจุดรวมที่ต้องนำเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจได้มาจากสาขาต่าง ๆ ในวิชาเดียวกัน หรือได้จากหลากหลายศาสตร์ หรือวิชาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแสดงให้เห็นความเกี่ยวข้อง โดยใช้เครือข่ายความคิด
5. องค์ประกอบสำคัญของแผนการเรียนรู้มี 3 ประการ ได้แก่ จุดประสงค์การเรียนรู้ ประสบการณ์การเรียนรู้ และการประเมินผล
6. วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งการเรียนรู้ระดับสูงต้องอาศัยระดับการเรียนรู้ที่ต่ำกว่าเสมอ ได้แก่ พุทธิพิสัย เจตพิสัย และทักษะพิสัย
7. ทางด้านพุทธิพิสัย ได้แก่ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการจัดประเมินค่า
8. ทางด้านเจตพิสัย ได้แก่ การรับรู้สิ่งเร้า การตอบสนอง การสร้างค่านิยม การจัดระบบ และการแสดงลักษณะตามค่านิยม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนานิสิตนักศึกษาและกิจกรรมนิสิตนักศึกษา

ผู้วิจัยได้พัฒนาแนวคิดและทฤษฎีของ ชิคเคอริงและไรเซอร์ (Chichering & Reisser, 1963) แอสติน (Astin, 1991) ชิคคาร์ตัน บุนยูนุช (2543) และวัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2543) ซึ่งมีแนวคิดและขั้นตอนสรุปได้ ดังนี้

1. ด้านวิชาการและสติปัญญา ส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาได้เรียนในชั้นเรียน และทำกิจกรรมนอกชั้นเรียน สามารถนำความรู้ที่ได้เรียนรู้มาไปใช้ในชีวิตจริง
2. ด้านสังคม ส่งเสริมให้มีทักษะพิเศษในการติดต่อประสานสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคม สามารถเข้าใจความเกี่ยวพันเชื่อมโยงของสรรพสิ่งทั้งปวงระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม ช่วยให้รู้จักการปรับตัวได้ดีขึ้น
3. ด้านการอยู่ร่วมกัน เรียนรู้การอยู่ร่วมกัน ทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น รู้จักบทบาทของผู้นำและผู้ตาม
4. ด้านพัฒนาการทางร่างกาย กิจกรรมช่วยให้พัฒนาด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต คุณธรรมจริยธรรม บุคลิกภาพ และทักษะชีวิต
5. ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามในระบอบประชาธิปไตย รู้จักรักษาภาวะเบี่ยงต่าง ๆ ที่ตั้งมา
6. มีความรักในสถาบัน และการให้บริการชุมชน ช่วยรวมใจเป็นหนึ่งเดียวของรุ่นพี่รุ่นน้องและศิษย์เก่า เพื่อบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม
7. เป็นการระบายพลังของนิสิตนักศึกษา และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
8. ฝึกการเป็นอิสระ ไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่ต้องพึ่งพาคนอื่น มีความเป็นตัวของตัวเอง รู้จักควบคุมตัวเอง แก้ปัญหาของตนเอง ช่วยเหลือตัวเอง และให้ความเคารพในความมีอิสระของผู้อื่น รู้จักการให้และการได้รับ
9. รู้จักการยอมรับผู้อื่น เปิดใจให้กว้าง และให้ความสนิทและไว้วางใจผู้อื่นอย่างสัจย์ซื่อ เชื่อถือ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน และมีเพื่อนสนิทโดยการฝึกการไว้วางใจในผู้อื่น
10. การสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง ค้นหาตนเอง รู้จักตนเอง เข้าใจตนเอง การทำงาน การเล่น เข้าใจบุคลิกภาพของตน รูปร่างการแต่งกาย การปรับตัวให้เหมาะสมกับเพศตรงกันข้าม ความสามารถในการโต้ตอบต่อคำวิจารณ์ของผู้อื่น ยอมรับว่าคนอื่นมองและประเมินตนอย่างไร
11. การพัฒนาเป้าหมายของชีวิตของตน มีการวางแผนและเป้าหมาย จุดมุ่งหมายยังอยู่ ถึงแม้มีอุปสรรค ไม่ทึ่งกลางกัน และเชื่อมโยงเป้าหมายที่แตกต่างของตน ภายใต้เป้าหมายหลักของสังคม ตั้งใจทำสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันอย่างมุ่งมั่นมุมานะ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาทั่วไป

ผู้วิจัยได้พัฒนาแนวคิดและทฤษฎีของ อัญชลี ศิริรัตน์ (2538) พระธรรมปิฎก (2538) ทบวงมหาวิทยาลัย (2538 อ้างถึงใน ธิดารัตน์ บุญนุช, 2543) ซึ่งมีแนวคิดและขั้นตอนสรุปได้ดังนี้

1. มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้กว้างและลึก เข้าใจตนเอง ผู้อื่นและสังคม
2. เป็นรูปแบบการสร้างคุณสมบัติของบัณฑิต และเป็นการสร้างพลเมืองของชาติในอนาคต
3. เพื่อสร้างนิสิตนักศึกษาเป็นผู้ที่มีคุณภาพทั้งวิชาการและมีความสุขทั้งด้านจิตใจ และมีอาชีพที่ดีงาม
4. เป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคม และเศรษฐกิจ ส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประเทศ ระหว่างวัฒนธรรม ซึ่งเป็นความหวังสูงสุดของการศึกษา
5. การพัฒนาคนต้องพัฒนาทั้ง 3 ส่วนควบคู่กันไป ได้แก่ ปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ในลักษณะปัญญาซึ่งนำความประพฤติ ยินดีปฏิบัติเพราะเห็นว่าดี และมีความเข้าใจว่า สิ่งนั้นดีควรทำ สิ่งนั้นไม่ดีไม่ควรทำ เกิดความพึงพอใจ คิดเป็น เลือกลงมือทำ ทำให้เกิดความสุขในส่วนลึกของจิตใจ เป็นการศึกษาที่สมดุลและสมบูรณ์
6. มีความสมดุลและบูรณาการเป็นองค์รวม มีองค์ร่วมต่าง ๆ ที่มีสัมพันธ์อย่างถูกต้อง เกิดความพอดี การพัฒนานิสิตทั้งสามด้าน ปัญญา อารมณ์ จริยธรรม ต้องไปด้วยกันในระบบการดำเนินชีวิต
7. พัฒนาให้ทันต่อเหตุการณ์ ทันโลก เหนือการแข่งขันของโลกาภิวัตน์ การแข่งขันโลกาภิวัตน์นำโลกไปสู่หายนะ เน้นการพัฒนาวัตถุ เน้นการมีความสุขเมื่อเสพมากที่สุด ทำลายธรรมชาติเอาวัตถุดิบในธรรมชาติมาผลิตอุตสาหกรรม ทำให้ธรรมชาติเสียหาย ทำลายระบบนิเวศวิทยา ต้องคิดใหม่เพื่อให้มนุษย์อยู่ร่วมกับธรรมชาติได้ดี เพราะมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ต้องคิดใหม่ให้มนุษย์อยู่เหนือโลกาภิวัตน์ ไม่ใช่อยู่ใต้โลกาภิวัตน์

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้พุทธวิธีในการพัฒนานิสิตนักศึกษา คือ ไตรสิกขา ซึ่งเป็นข้อค้นพบในการวิจัย เป็นวิธีการพัฒนามนุษย์แบบองค์รวม

ผู้วิจัยได้พัฒนาแนวคิดและทฤษฎีของ พระธรรมปิฎก (2544) พระราชวรเมธี (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2518) สุมน อมรวิวัฒน์ (2533) ซึ่งมีแนวคิดและขั้นตอนสรุปได้ ดังนี้

1. การจัดสาระและกระบวนการเรียนรู้ ต้องมีส่วนที่เป็นแกนหลัก และส่วนที่ยืดหยุ่น
2. การจัดโครงสร้างของสาระและกระบวนการเรียนรู้ ต้องตั้งอยู่บนฐานของสังคมไทย และเหมาะสมกับนิสิตนักศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

3. สาระความรู้ที่เป็นสาระหลักเพื่อความเป็นมนุษย์ ได้แก่ ทักษะและกระบวนการ สื่อความหมาย การแสวงหาความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการวิทยาศาสตร์ กระบวนการสังคม กระบวนการทำงาน สุขภาพและบุคลิกภาพ ศิลธรรมและสุนทรียภาพ

4. สาระประกอบเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ประเทศชาติ และเป็นพลโลกที่สร้างสรรค์

5. กระบวนการเรียนการสอน ผู้สอนควรลดบทบาทในการบอก อธิบาย และใช้สื่อการสอนมากขึ้น เช่น โสตทัศนูปกรณ์ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ใช้สื่อมวลชน

6. การพัฒนามนุษย์ตามหลักไตรสิกขา ประกอบด้วย การฝึกหัดอบรม ควบคุมกาย และวาจา (อริศีลสิกขา) การฝึกหัดคิดและอบรมจิตใจ (อริจิตสิกขา) และการฝึกอบรมเพื่อความรู้ระดับสูง (อริปัญญาสิกขา)

7. การเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธี เป็นการเรียนการสอนตามหลักพหุสูต ซึ่งมีขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการสร้างศรัทธา ขั้นการสอนตามหลักพหุสูต เช่น การฝึกหัด ฟัง พูด อ่าน เขียน และฝึกปรือ เพื่อจับประเด็นสาระ และจดจำ การฝึกฝน ลงมือปฏิบัติจนคล่องแคล่ว การฝึกคิด พิจารณาจนแจ่มแจ้ง และการฝึกสรุปสาระความรู้ และนำไปใช้ในชีวิตจริง

8. ขั้นการมองตนและประเมินของกัลยาณมิตร

9. เป็นการฝึกทางไปสู่การดับทุกข์ของมนุษย์และสังคม เรียกว่า อริยมรรค จัดรูปแบบออกมาเป็นการศึกษาอบรม หรือการพัฒนามนุษย์ 3 หมวดใหญ่ เรียนกว่าไตรสิกขา ได้แก่ อริศีลสิกขา ประกอบด้วย สัมมาวาจา (พูดดี) สัมมากัมมันตะ (ทำดี) สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพดี) อริจิตสิกขา ประกอบด้วย สัมมาวายามะ (ความเพียร) สัมมาสติ (การกำหนดระลึกถึงความจริง) สัมมาสมาธิ (จิตที่ตั้งมั่น) อริปัญญาสิกขา ประกอบด้วย สัมมาทิฐิ (ความเห็นและดำริที่ถูกต้อง) สัมมากัมปะ (ความคิดที่ถูกต้อง)

10. เป็นระบบการฝึกอบรมจากภายนอกเข้าไปหาภายใน เริ่มด้วยสัมมาทิฐิ การเห็นชอบ รู้ว่าตนไปไหน ทางอยู่ไหน ตั้งต้นที่ไหน การเข้าใจปัญหา และการมองโลกและชีวิต และความเป็นจริง เป็นจุดเริ่มต้นที่ถูกต้อง

11. ในระหว่างการฝึก ฝึกส่วนหยาบจากภายนอกในขั้นศีล ช่วยเป็นฐานให้แก่ การฝึกส่วนละเอียดภายใน ทำให้พร้อมและสะดวกที่ฝึกในขั้นจิตและปัญญาต่อไปให้ได้ผลยิ่งขึ้น

12. เมื่อฝึกขั้นละเอียดภายใน คือ ขั้นจิตและปัญญา ผลส่งกลับมาช่วยการดำเนินชีวิตภายนอก เช่น มีความประพฤติสุจริต มั่นคง มีศีลเป็นปกติธรรมดาของตน ไม่ต้องฝืนใจ หรือตั้งใจคอยควบคุมรักษา คิดแก้ปัญหาและทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยปัญญาบริสุทธิ์

13. โดยการฝึกดังกล่าวข้างต้น เมื่อฝึกตลอดระบบของศึกษา ระบบการดำเนินชีวิต ทั้งหมดกลายเป็นระบบของมรรค สอดคล้องกันหมดทั้งภายนอกและภายใน

14. การฝึกองค์รวมไตรสิกขา เป็นการฝึกให้ การคิด การรู้สึก การพูด การกระทำ มีความสอดคล้องกัน เป็นการดำเนินชีวิตที่มีความสุข ความสงบ ความบริสุทธิ์และดับทุกข์ทั้งปวง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาให้เกิดคุณภาพของสมรรถนะทั้งสามด้าน ได้แก่ ปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม

ผู้วิจัยได้พัฒนาจากแนวคิดและทฤษฎีของ โกลแมน (Goleman, 1995) พระธรรมปิฎก (2538) และสมาคมตรวจสอบการพัฒนาหลักสูตรแห่งสหรัฐอเมริกา (Association for Supervision and Curriculum Development a Department Of the National Education Association Yearbook, 1961) ซึ่งมีแนวคิด ดังนี้

1. หลักสูตรเน้นความรู้ปัญญาอย่างเดียว หลักสูตรใหม่ให้เพิ่มสมรรถนะทางอารมณ์ และสมรรถนะทางจริยธรรม เพื่อให้เกิดความสมดุล
2. การสอนให้เกิดความสมดุลระหว่างสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม คือ การสอนแบบบูรณาการให้ได้สัดส่วนพอดี
3. การพัฒนาบุคคลควรพัฒนาเรื่องความรู้หรือปัญญาก่อน เน้นสมรรถนะทางปัญญา 25 % เนื้อหาสาระมีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ภาษาการสื่อสารและความรู้ทั่วไป ตรีศก คณิตศาสตร์ และ มิติสัมพันธ์
4. องค์ประกอบที่สำคัญ คือ อารมณ์ ถ้าบุคคลเกิดอารมณ์ ทำลายปล้นสะดมความรู้ เหตุผล ทำให้คนฉลาดกลายเป็นคนโง่ ดังนั้น เน้นสมรรถนะทางอารมณ์ 50 % เนื้อหาสาระมี องค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ การรู้จักตนเอง การวางกฎระเบียบวินัยให้กับตนเอง แรงกระตุ้นไปสู่ เป้าหมาย ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และทักษะสังคม
5. องค์ประกอบที่ 3 คือ จริยธรรม ถ้าบุคคลมีความรู้ มีความสามารถบริหารอารมณ์ พฤติกรรมที่แสดงออก มีความถูกต้องและมีเหตุมีผล เน้นจริยธรรม 25 % เนื้อหาสาระมี องค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ การเห็นแก่คนอื่นเป็นที่ตั้ง การเห็นเห็นใจผู้อื่น การทำงานร่วมกัน เป็นกลุ่ม การมีใจกว้างขวางและช่วยเหลือผู้อื่น การให้เกียรติคนอื่นและการทำหน้าที่พลเมือง ดี

กระบวนการเรียนการสอนให้เกิดคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม

ผู้วิจัยได้พัฒนาจากแนวคิดและทฤษฎีของ บรุนเนอร์ (Bruner, 1967) ออซูเบล (Ausubel cited in Joyce & Weil, 1986 : 413, 416) บลูม (Bloom, 1973) มาสโลว์ (มาสโลว์

อ้างอิงใน ทิศนา แคมมณี, 2545 : 68-76) กานเย (Gagne, 1965) โคห์ลเบิร์ก (Kohlberg, 2000: 149-160) พระธรรมปิฎก (2544) สุมน อมรวิวัฒน์ (2544) วิชัย ตันศิริ (วิชัย ตันศิริ อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี, 2545: 180-181) วิชัย ตันศิริ (2547) Constructivism (ทิศนา แคมมณี, 2545 : 90-98) อางอง ชุมสาย ณ อยุธยา (2542, 2547) ซึ่งมีขั้นตอนและองค์ประกอบ ดังนี้

1. การรับข้อมูลเข้ามา
2. การทำสมาธิ
3. การจัดเก็บข้อมูล
4. การตีความหมาย
5. การสื่อสารกับตนเองและผู้อื่น
6. การเกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีเหตุมีผล
7. ปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน
8. การสอนสื่อด้วยภาษา
9. เลือกตัวเลือกที่เหมาะสม
10. ความเมตตา
11. การสร้างแรงจูงใจ
12. ผู้สอนเป็นแบบอย่าง
13. การคิดวิเคราะห์
14. การแยกแยะ
15. การรู้จักตนเอง
16. การจัดหมวดหมู่และระบบ
17. การเต็มใจรับคุณค่า
18. การสร้างอุปนิสัยใหม่
19. การแก้ปัญหาได้
20. การเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเต็มใจ
21. ปฏิสัมพันธ์ทางสมอง
22. บริบททางสังคม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้ที่มีคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และ จริยธรรมของนิสิตนักศึกษา

ผู้วิจัยได้พัฒนาจากแนวคิดและทฤษฎีของ การ์ดเนอร์ (Gardner, in Diessner, 2000: 106-114) โกลแมน (Goleman, 1995,1998) โคลส์ (Coles, 1997) และสโตบ (Staub, 1978, in Alexander, 2000: 171-178) ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ภาษาการสื่อสารและความรู้ทั่วไป
2. ตรรกะและคณิตศาสตร์
3. มิติสัมพันธ์
4. ความตระหนักรู้ในตน
5. การมีกฎระเบียบวินัยในตน
6. แรงจูงใจ
7. การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
8. ทักษะสังคม
9. การเห็นแก่คนอื่นเป็นที่ตั้ง
10. การร่วมมือ
11. การมีน้ำใจไมตรีและใจกว้างขวาง
12. การมีความเมตตากรุณา
13. การให้เกียรติผู้อื่นและการทำหน้าที่พลเมืองดี

รูปแบบหลักสูตรและการสอน ตามแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตามที่ได้เสนอข้างต้น สรุปได้ ดังนี้

หลักสูตรมีองค์ประกอบ 6 ประการ ได้แก่

1. จุดประสงค์
2. หลักการ
3. โครงสร้าง
4. เนื้อหา
5. เอกสารประกอบ
6. ประเมินผล

การสอนมีองค์ประกอบ 8 ประการ ได้แก่

1. ทฤษฎี
2. แนวทาง
3. คู่มือครู
4. กระบวนการ
5. วิธีสอน
6. ประเมินผล
7. ผู้สอน
8. ผู้เรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม
2. ได้แนวทางการสอนในการพัฒนานิสิตนักศึกษาให้มีสมรรถนะในด้านต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาตนเองและสังคม และมีอุปนิสัยที่ดีงาม (Character) เช่นมีคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งเป็นคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ และตามหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปของทบวงมหาวิทยาลัย
3. เป็นการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ของศาสตร์อุดมศึกษา เพื่อการพัฒนานิสิตนักศึกษาให้เกิดสติปัญญาและไหวพริบในการทำงานร่วมกับคนอื่น การแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตจริง และการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษารูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี จากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในประเทศ และภายนอกประเทศ ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะทางปัญญา

- 1.1. องค์ประกอบเกี่ยวกับภาษา
- 1.2. องค์ประกอบเกี่ยวกับเหตุผล
- 1.3. องค์ประกอบเกี่ยวกับคณิตศาสตร์

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะทางอารมณ์

- 2.1. การมุ่งมั่นและการรักษาความมุ่งมั่น
- 2.2. การสื่อสารและการมีอิทธิพลต่อคนอื่น
- 2.3. การไม่กลัวนวัตกรรมใหม่ ๆ การปรับตัวเข้ากับนวัตกรรมใหม่ ๆ

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะทางจริยธรรม

- 3.1. การเห็นแก่ผู้อื่นเป็นที่ตั้ง
- 3.2. การให้ความร่วมมือกับกลุ่ม
- 3.3. การมีน้ำใจไมตรี ใจกว้างขวาง
- 3.4. การมีความเมตตากรุณา
- 3.5. การให้เกียรติผู้อื่น
- 3.6. การทำหน้าที่พลเมืองดี

4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพ

- 4.1. ความต้องการความรู้คือการมีปัญหา
- 4.2. ความต้องการของมนุษย์คือการมีความสุข
- 4.3. ความต้องการของสังคมคือการมีจริยธรรม

5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอน

- 5.1. รูปแบบหลักสูตร
- 5.2. รูปแบบการสอน
- 5.3. การตรวจสอบรูปแบบ
- 5.4. การประเมินรูปแบบ
- 5.5. การปรับปรุงรูปแบบ

6. การพัฒนานิสิตนักศึกษา

- 6.1. แนวคิดองค์ประกอบ 7 ประการของซิคเคอริงและไรเซอร์ (Chickering & Reisser, 1993)
 - 6.2. แนวคิดการพัฒนานิสิตนักศึกษาตามสิ่งแวดล้อมโดยการจัดหลักสูตรและการสอน ได้แก่ การจัดเนื้อหาสาระ วิธีการสอน และการประเมินผลของแอสติน (Astin, 1991)
 - 6.3. วัตถุประสงค์ของการส่งเสริมกิจกรรมนิสิตนักศึกษาเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2538)
7. หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป
8. ไตรสิกขา
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะทางปัญญา (intelligent competency)

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะทางปัญญา และได้เห็นภาพรวมของปัญญาในแนวกว้างและลึก คือ ปัญญาแบ่งเป็น 2 ชนิด ได้แก่ปัญญาทางพุทธศาสนาและปัญญาของนักวิชาการ ความเหมือนของปัญญาทางพุทธศาสนาและปัญญาของนักวิชาการคือ มีการรับรู้ การเข้าใจ มีการวิเคราะห์ มีการแก้ปัญหาหรือการตัดสินใจ ความต่างคือ ทางพุทธศาสนามุ่งถึงความรอบรู้ การรู้แจ้ง การรู้ทั่ว รู้ถึงสาเหตุต้นตอ และเวลาแก้ปัญหา แก้ได้ถูกจุด ส่วนทางนักวิชาการเป็นการแก้ปัญหาในเชิงปริมาณ ในขั้นของเหตุของผลและตรรกวิทยา ไม่ใช่เป็นการแก้ปัญหาอย่างถอนรากถอนโคนถึงสาเหตุที่แท้จริง ดังนั้น ปัญญาของนักวิชาการยังไม่สมบูรณ์ จึงมีความ

จำเป็นต้องอาศัยปัญญาทางพุทธศาสนาเข้ามาช่วย การมองและการแก้ปัญหาจึงมีความสมบูรณ์ และเป็นสติปัญญาขั้นสูงสุด ผู้วิจัยได้สรุปปัญญาทางพุทธศาสนาและของนักวิชาการอย่างชัดเจน ดังนี้

1.1. พระเทพเวที (พระเทพเวที, 2535 : 113 อ้างถึงใน ทิศนา แจมมณี, 2545 : 160) ได้กล่าวถึง ปัญญาในทางพระพุทธศาสนาว่า หมายถึง ความรอบรู้ ความฉลาดที่เกิดจากการ เรียนและการคิด ความรู้ความเข้าใจตามความเป็นจริงในทางพุทธศาสนา แบ่งปัญญาเป็น 3 ประเภท คือ

1.1.1. สุตมยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดจากการฟัง รวมถึงการพูด อ่าน เขียน แล้ว จดจำไว้

1.1.2. จินตามยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดจากการคิด หมายถึง การไตร่ตรอง พิจารณาด้วยเหตุและผลที่แท้จริง จากปัญญาระดับที่ 1

1.1.3. ภวานามยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดจากการภาวนา เป็นการฝึกจิตให้เกิด ความสงบ ด้วยวิธีการฝึกสมาธิ เพื่อให้เกิดปัญญา

1.2. โฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ ได้อธิบายไว้ว่า สมรรถนะทางปัญญา (intelligent competency) นั้น หมายความว่า บุคคลผู้นั้นมีความสามารถทางปัญญา ซึ่งมีองค์ประกอบ 8 ด้าน ได้แก่

- 1.2.1. ภาษาศาสตร์และความรู้ทั่วไป
- 1.2.2. การคิดวิเคราะห์และคณิตศาสตร์
- 1.2.3. มิติและพื้นที่
- 1.2.4. การเคลื่อนไหวทางร่างกาย
- 1.2.5. การดนตรี
- 1.2.6. การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น
- 1.2.7. การรู้จักตนเอง
- 1.2.8. ธรรมชาติวิทยา

องค์ประกอบทั้ง 8 ด้าน ต้องมีความสัมพันธ์กัน และทำให้เกิดความสามารถ ทางด้านการคิดวิเคราะห์ในเชิงเหตุผล และสามารถสื่อสารสิ่งที่ตนเองคิดนั้นกับผู้อื่น โดยอาศัย ภาษากายเป็นสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นมีความสามารถทางการเคลื่อนไหว เช่น การเล่น กีฬา เป็นต้น ความสามารถของการมีสุนทรียภาพในด้านดนตรี โสตสัมผัสต่าง ๆ สติปัญญาใน การติดต่อปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ การรู้จักตนเอง อะไรชอบ อะไรไม่ชอบ รู้ความถนัดของตนเอง รู้ศักยภาพของตนเอง รู้ความต้องการของตนเอง และสุดท้ายรู้เรื่องธรรมชาติ รู้ความสัมพันธ์ ระหว่างคนและธรรมชาติ (Gardner cited in Diessner, 2000: 106-114)

กล่าวได้ว่า สมรรถนะทางปัญญา เป็นองค์ประกอบข้อที่ 1 คือ ความรู้ตามที่สมาคมตรวจสอบการพัฒนาหลักสูตรแห่งชาติสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1961 ได้กำหนดไว้

การมีสมรรถนะทางปัญญามีความสำคัญมากต่อการพัฒนามนุษย์ ทั้งนี้ สมรรถนะของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน อันมีผลทำให้บุคคลมีความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ มีผู้ศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับสติปัญญาอย่างหลากหลายในที่นี้ขอเสนอแนวคิดทฤษฎีด้านสมรรถนะทางปัญญา ดังนี้

1.3. เทอร์สโตน (Thurstone, 1938, อ้างถึงใน นิตยา คงเกษม, 2544) ผู้นำในการสร้างทฤษฎีตัวประกอบพหุคูณ (multiple factor theory) ได้เสนอทฤษฎีนี้ขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1920 โดยได้วิเคราะห์องค์ประกอบทางสมอง และพบว่า ความสามารถทางสมองขั้นพื้นฐาน (primary mental ability) มีองค์ประกอบที่สำคัญ 7 ด้าน คือ (Spearman, 1927 และ Pyle, 1979)

1.3.1. ด้านจำนวนตัวเลข (numerical-factor) หรือ N-factor เป็นความสามารถในการคิดคำนวณเกี่ยวกับตัวเลข กล่าวคือ สามารถมองเห็นความสัมพันธ์และความหมายของจำนวน มีความแม่นยำคล่องแคล่วในการบวก ลบ คูณ หาร ได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง ตลอดจนสามารถ แก้ปัญหาในเชิงปริมาณได้

1.3.2. ด้านความเข้าใจทางภาษา (verbal-factor) หรือ V-factor เป็นความสามารถทางด้าน การเข้าใจศัพท์ บทความ บทกวี อุปมาอุปมัยทางภาษา หรือเรื่องราวต่าง ๆ ในด้านภาษาและเลือกใช้ภาษาได้อย่างเหมาะสม

1.3.3. ด้านเหตุผล (reasoning-factor) หรือ R-factor เป็นความสามารถในการค้นหากฎทั่วไป หรือหลักเกณฑ์จากข้อมูลที่มี สามารถจัดประเภท อุปมาอุปมัย และสรุปความได้อย่าง สมเหตุสมผล

1.3.4. ด้านมิติสัมพันธ์ (spatial-factor) หรือ S-factor เป็นความสามารถในการมองเห็นความสัมพันธ์ในมิติต่าง ๆ ได้ ความสามารถในด้านนี้แบ่งเป็น 3 ชนิด คือ การรับรู้เกี่ยวกับรูปทรง เรขาคณิตที่ไม่มีการเคลื่อนที่ และการมองเห็นความสัมพันธ์ของรูปภาพเมื่อมีการเปลี่ยนตำแหน่ง หรือหมุนภาพไปจากที่เดิม ซึ่งต้องใช้องค์ประกอบการจินตนาการร่วมกัน

1.3.5. ด้านความจำ (memory-factor) หรือ M-factor เป็นความสามารถในการระลึกและจดจำเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องแม่นยำ

1.3.6. การรับรู้ (perceptual-factor) หรือ P-factor เป็นความสามารถในการมองเห็นและรับรู้ในส่วนที่เป็นรายละเอียดต่าง ๆ สามารถสังเกตความคล้ายคลึงและแตกต่างกันของสิ่งของ หรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง

1.3.7. ด้านความคล่องแคล่วในการใช้คำ (word fluency-factor) หรือ W-factor เป็นความสามารถในการใช้ถ้อยคำต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง เช่น สามารถคิดคำได้อย่าง สละสลวย สามารถใช้คำคล้องจอง และสร้างคำใหม่

1.4. ผู้นำในการสร้างทฤษฎีโครงสร้างทางเชาวน์ปัญญา (structure of intellect model)

1.4.1. กิลฟอร์ด (Guilford, 1967 อ้างใน ผดุงชัย ภูพัฒน์, 2538) ได้อธิบาย ความสามารถทางสมองมนุษย์ในรูปแบบจำลองสามมิติ (three dimensional model) ซึ่งได้แก่ มิติ ด้านเนื้อหา (contents) มิติด้านปฏิบัติการ (operations) และมิติด้านผลผลิต (products) ซึ่งมี รายละเอียดสรุปได้ดังต่อไปนี้

1.4.1.1. มิติที่ 1 ด้านเนื้อหา (contents) หมายถึง ชนิดของวัตถุ หรือข้อมูล ต่าง ๆ ที่ถูกใช้เป็นตัวก่อให้เกิดความคิด ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ชนิด ดังนี้ 1.4.1.1.1. เนื้อหาที่เป็นรูปภาพ (figural content) ได้แก่ วัตถุที่เป็นรูปธรรม สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสต่าง ๆ ไม่ใช่แทนสิ่งใดนอกจากแทนตัวมันเอง เนื้อหาที่เป็นรูปภาพ ได้แก่ เนื้อหาที่รับรู้ด้วยประสาทตา ซึ่งมีคุณสมบัติ เช่น มีขนาด รูปร่าง สี ตำแหน่ง หรือเนื้อหนัง นอกจากนี้ยังรวมถึงสิ่งที่ได้ยินหรือรู้สึกได้ด้วย

1.4.1.1.1. เนื้อหาที่เป็นเสียง (auditory) ได้แก่ สิ่งที่อยู่ในรูปของเสียงที่มีความหมาย

1.4.1.1.2. เนื้อหาที่เป็นสัญลักษณ์ (symbolic content) ได้แก่ ตัวอักษร ตัวเลข และสัญลักษณ์ที่สร้างขึ้นในระบบทั่ว ๆ ไป เช่น พยัญชนะหรือระบบจำนวน

1.4.1.1.3. เนื้อหาที่เป็นภาษา (semantic content) ได้แก่ สิ่งที่อยู่ในรูปของภาษาที่มีความหมาย เนื้อหาที่เป็นพฤติกรรม (หรือความคิดที่เข้าใจกันโดยทั่วไป)

1.4.1.1.4. เนื้อหาที่เป็นพฤติกรรม (behavior content) ได้แก่ สิ่งที่ไม่ใช่ถ้อยคำ เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการแสดงออกของมนุษย์ เจตคติ ความต้องการ รวมถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล บางครั้งเรียกว่า สติปัญญาทางสังคม (social intelligence)

1.4.1.2. มิติที่ 2 ด้านปฏิบัติการ (operations) หมายถึง กระบวนการคิดต่าง ๆ ที่ผู้ตอบทำขึ้น ซึ่งประกอบด้วยความสามารถ 5 ชนิด คือ

1.4.1.2.1. การรับรู้และการเข้าใจ (cognition) หมายถึง ความสามารถทางสติปัญญาของมนุษย์ในการรับรู้ เข้าใจ และ/หรือค้นพบสิ่งใหม่ ๆ

1.4.1.2.2. การจำ (memory) หมายถึง ความสามารถทางสติปัญญาของมนุษย์ในการสะสมเรื่องราว หรือข่าวสาร และสามารถระลึกได้เมื่อเวลาผ่านไป

1.4.1.2.3. การคิดแบบอนกมัย (divergent thinking) หมายถึง ความสามารถในการตอบสนองต่อสิ่งเร้า และแสดงออกได้หลายแบบ หลายวิธี ไม่จำกัดจำนวน โดยเป็นวิธีการหาคำตอบที่ถูกที่สุดจากข้อมูลที่กำหนดให้ได้เพียงคำตอบเดียว

1.4.1.2.4. การคิดแบบเอกนัย (convergent thinking) หมายถึง ความสามารถทางสมองของบุคคลที่สรุปข้อมูลที่ดีที่สุดและถูกต้องที่สุดจากข้อมูลที่กำหนดให้

1.4.1.2.5. การประเมินค่า (evaluation) หมายถึง ความสามารถในการตัดสินใจว่าสิ่งที่เรารู้ จำได้หรือสิ่งที่เราสร้างขึ้นมาจากกระบวนการคิดนั้น มีความดี ความถูกต้อง ความเหมาะสม หรือมีความพอเพียงหรือไม่อย่างไร

1.4.1.3. มิติที่ 3 ด้านผลผลิต (products) หมายถึง ความสามารถที่เกิดขึ้นจากการผสมผสานมิติด้านเนื้อหา และด้านปฏิบัติการ เมื่อสมองรับรู้วัตถุภายนอกทำให้เกิดการคิดในรูปแบบต่าง ๆ ได้ผลออกมาต่าง ๆ กัน 6 ชนิด คือ

1.4.1.3.1. หน่วย (units) หมายถึง สิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีคุณสมบัติเฉพาะตัว และแตกต่างไปจากสิ่งอื่น

1.4.1.3.2. จำพวก (classes) หมายถึง กลุ่มของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมีคุณสมบัติบางประการร่วมกัน

1.4.1.3.3. ความสัมพันธ์ (relations) หมายถึง การเชื่อมโยงสิ่ง 2 สิ่งเข้าด้วยกัน เช่น การเชื่อมสะพาน การเชื่อมลูกโซ่

1.4.1.3.4. ระบบ (systems) หมายถึง แบบแผนหรือรูปแบบของการเชื่อมโยงส่วนต่าง ๆ

1.4.1.3.5. การแปลงรูป (transformations) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงการหมุนกลับ การขยายความข้อมูลจากสภาพหนึ่งไปเป็นอีกสภาพหนึ่ง

1.4.1.3.6. การประยุกต์ (implication) หมายถึง ผลการคิดที่คาดหวังหรือทำนายอะไรบางอย่างจากข้อมูลที่กำหนดให้

1.5. ผู้นำในการสร้างทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์ (Bruner, 1966)

1.5.1. บรูเนอร์ (Bruner, 1966 อ้างถึงใน วรรณวิภา จัตุชัย, 2529) ได้พัฒนาทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา โดยมีข้อสังเกตเกี่ยวกับพัฒนาการทางสติปัญญา 6 ลักษณะ คือ

1.5.1.1. ความเจริญเติบโตสังเกตได้จากการเพิ่มการตอบสนองที่ไปผูกพันกับสิ่งเร้าเฉพาะตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นในขณะนั้น

1.5.1.2. ความเจริญเติบโตขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในตัวคนไปสู่ “ระบบการเก็บรักษาที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม”

1.5.1.3. ความเจริญเติบโตขึ้นอยู่กับความสามารถในการสื่อสารกับผู้อื่น โดยใช้คำพูดและสัญลักษณ์ ความเจริญเติบโตขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ที่เป็นระบบและโดยบังเอิญ

1.5.1.4. ความเจริญเติบโตขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ที่เป็นระบบและโดยบังเอิญ

1.5.1.5. การสอนสามารถอำนวยความสะดวกได้โดยสื่อทางภาษา

1.5.1.6. การพัฒนาการทางสติปัญญาเป็นความสามารถที่ดำเนินการกับตัวเลือกหลาย ๆ อย่างได้ในเวลาเดียวกัน

1.5.2. บรุนเนอร์ (Bruner) เชื่อว่า ความพร้อมของบุคคลเป็นเรื่องที่สอนกันได้ ไม่จำเป็นต้องรอให้ผู้เรียน พร้อมเอง การจัดประสบการณ์ที่เหมาะสม ย่อมช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนก่อนกำหนดเวลาได้ ดังนั้น ผู้เรียนสามารถเรียนสิ่งใดก็ได้ถ้าเนื้อหาที่ได้รับนั้นเหมาะสมกับพัฒนาการทางสติปัญญาของเขา บรุนเนอร์ (Bruner) เสนอทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาที่เป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ว่า มีลำดับขั้นการเรียนรู้ 3 ขั้นตอน (Bloom, et al. 1973) คือ

1.5.2.1. การเรียนรู้โดยการสัมผัส (enactive representation) ตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 2 ปี บุคคลต้องอาศัยการกระทำเพื่อเพิ่มพูนและถ่ายทอดประสบการณ์ของตน และใช้เป็นกระบวนการต่อเนื่องไปยังการเรียนรู้ขั้นตอนต่อไปได้

1.5.2.2. การเรียนรู้โดยการเห็นภาพหรือสิ่งเร้า (iconic representation) โดยการที่บุคคลใช้ประสาทสัมผัสเพิ่มขึ้น เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ของเขา แต่ก็ยังไม่สามารถจำแนกความแตกต่าง อย่างมีเหตุผลได้

1.5.2.3. การเรียนรู้โดยใช้สัญลักษณ์ (symbolic representation) เป็นการถ่ายทอดประสบการณ์โดยใช้สัญลักษณ์หรือภาษา เป็นขั้นสูงสุดของพัฒนาการทางสติปัญญา บุคคลมีความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้ สามารถใช้หลักตรรกวิทยาหาเหตุผล ตลอดจนเข้าใจสิ่งที่เป็นามธรรม มากขึ้น

พัฒนาการทั้ง 3 ขั้นตอนนี้ ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและเป็นลำดับขั้น และดำเนินไปตลอดชีวิต ในการเพิ่มพูนพัฒนาการทางสติปัญญานี้ ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถสอนทักษะทางสังคม (social skills) ไปพร้อม ๆ กับการสอนความรู้ทางภาษาให้แก่เด็กได้ (McConnell, 1986)

โดยสรุป สมรรถนะทางปัญญาที่ผู้วิจัยอ้างอิงถึงนั้น เป็นการผสมผสานแนวคิดของตะวันออกและตะวันตกเพื่อให้องค์ความรู้ครบถ้วนบริบูรณ์ แนวคิดของตะวันตกค่อนข้างแบ่งแยกทำให้ความรู้ถูกแยกเป็นเสี่ยง ๆ ส่วนความรู้ของตะวันออกค่อนข้างเป็นองค์รวม เป็นความจริงที่สมบูรณ์แบบถูกค้นพบโดยองค์ศาสดาของพระพุทธศาสนา คือ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งมีการพิสูจน์แล้วเป็นเวลานานกว่า 2500 ปี จึงมีความถูกต้องอย่างแท้จริงและเป็นที่ยอมรับ

ของสังคม เพราะฉะนั้นสมรรถนะทางปัญญาในการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นปัญญาที่ครบถ้วนสมบูรณ์อย่างถ่องแท้ เป็นสติปัญญาสูงสุดที่รวมทั้งแนวคิดของตะวันออกและตะวันตก

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะทางอารมณ์ (emotional competency)

สมรรถนะทางอารมณ์เป็นเรื่องที่กล่าวอย่างเป็นเรื่องขอดีนิยามเมื่อไม่นานมานี้ กล่าวคือ โกลแมน (1995) ได้บัญญัติศัพท์คำนี้ในปี ค.ศ. 1995 ในหนังสือเล่มแรกของเขาที่มีชื่อว่า ความฉลาดทางอารมณ์ ก่อนหน้านี้นักวิชาการหลายท่านเช่นกันได้กล่าวถึงเรื่องอารมณ์ แต่ยังไม่ได้รับความนิยาม เพราะขาดหลักฐาน เพื่อยืนยันความสำคัญและความจำเป็นของอารมณ์ ส่วน โกลแมนนั้นได้สัมภาษณ์นักธุรกิจจำนวนกว่าเจ็ดร้อยคนเพื่อพิสูจน์ว่า นักธุรกิจที่ประสบผลสำเร็จไม่จำเป็นต้องเก่งอย่างเดียว แต่มีปัจจัยข้างเคียงที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของเขา นั่นคือ อารมณ์ นอกจากนั้นเขาได้ทำการทดลองกับเด็กกลุ่มหนึ่ง และติดตามเด็กกลุ่มนี้ไปจนกระทั่งเด็กกลุ่มนี้ได้โตเป็นผู้ใหญ่ และผลการวิจัยคือ เด็กกลุ่มที่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้นั้น ได้ประสบผลสำเร็จในการประกอบธุรกิจเป็นที่น่าพึงพอใจ ส่วนเด็กกลุ่มที่ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองนั้น เมื่อโตขึ้นไม่ประสบผลสำเร็จในธุรกิจเท่าที่ควร การทดลองและการสัมภาษณ์ของเขาได้พิสูจน์ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า มนุษย์ประสบผลสำเร็จได้ต้องรู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง เพราะนักธุรกิจที่ประสบผลสำเร็จติดอันดับ 400 คนแรกของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่เขาสัมภาษณ์นั้น 70% ไม่ได้จบปริญญาตรี แต่พวกเขามีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนเองเป็นอย่างดี (Goleman, 1998)

ผู้วิจัยได้อ้างอิงนักวิชาการคนอื่น ๆ ที่ได้ศึกษาเรื่อง สมรรถนะทางอารมณ์หลายท่าน และสรุปแนวคิดของพวกเขา ดังนี้

2.1. สโลวีและเมย์เยอร์ (Salovey and Mayer, 1990) ได้นิยามความฉลาดทางอารมณ์ไว้ว่าเป็นความสามารถของบุคคลที่ตระหนักรู้ในความคิด ความรู้สึก และภาวะอารมณ์ต่างๆ ของตนเองและผู้อื่นได้ นอกเหนือจากการควบคุมอารมณ์ได้แล้วยังรู้จักจำแนกแยกแยะอารมณ์ และใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อชี้นำความคิดและการกระทำของตนเองได้อย่างสมเหตุสมผล

2.2. บาร์ออน (Bar-On, 1992 อ้างในทศพร ประเสริฐสุข 2542) ได้ให้ความหมายของคำว่า ความฉลาดทางอารมณ์ว่าเป็นองค์ประกอบของความสามารถด้านส่วนตัว อารมณ์และสังคมของบุคคลที่ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างประสบความสำเร็จ

2.3. โกลแมน (Goleman, 1995) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่า หมายถึง การที่เรารู้จักอารมณ์ของตนเอง ควบคุมอารมณ์ตนเอง และจัดการกับอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม มีแรงจูงใจ เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้

2.4. คูเปอร์และซาวาฟ (Cooper and Sawaf, 1997) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่าหมายถึง ความสามารถของบุคคลในการที่รับรู้ เข้าใจ และประยุกต์ใช้พลังทางอารมณ์ของตนเป็นรากฐานในการสร้างสัมพันธเพื่อชักนำผู้อื่น

2.5. พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2542) ได้กล่าวถึงความฉลาดทางอารมณ์ว่า หมายถึง การเข้าสู่ระบบบูรณาการ โดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างปัญญากับอารมณ์ เน้นบทบาทของปัญญาในการพัฒนาหรือปรับสภาพจิตใจ เมื่อปัญญาชี้นำอารมณ์จะแสดงพฤติกรรมในทางที่ดี ทั้งต่อตนเองและคนอื่น

2.6. เทอดศักดิ์ เดชคง (2542) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่าเป็น ความสามารถในการด้านต่างๆ ที่เน้นความรู้สึกการมีปฏิสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ความสามารถในการแก้ไขความขัดแย้ง ความคับข้องใจ และหาทางแก้ไขปัญหาได้อย่างมีหลักเกณฑ์

2.7. นิตยา คงเกษม (2544) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่า หมายถึง ความสามารถในการตระหนักรู้ในความคิด ความรู้สึกและอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเอง และโดยใช้ปัญญาชี้นำอารมณ์และใช้อารมณ์เหล่านั้นให้เป็นประโยชน์ต่อการคิดและการกระทำ ซึ่งมีส่วนช่วยในการสร้างและรักษาสัมพันธภาพกับผู้อื่น ตลอดจนมีส่วนช่วยให้ประสบความสำเร็จในชีวิต

โดยสรุป ซาโลวีและเมเยอร์ บาร์รอน โกลแมน คูเปอร์และซาวาฟ พระธรรมปิฎก เทอดศักดิ์ เดชคง และนิตยา คงเกษม ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่า เป็นความสามารถในการตระหนักรู้และควบคุมอารมณ์ของตนเองและเข้าใจธรรมชาติของผู้อื่น และใช้ปัญญาชี้นำอารมณ์ให้เป็นประโยชน์ต่อการคิดและการกระทำ ตลอดจนมีส่วนช่วยให้ประสบความสำเร็จในชีวิต

องค์ประกอบทางอารมณ์

นักวิชาการหลายท่านได้วิเคราะห์องค์ประกอบของอารมณ์ และได้เสนอเป็นหลายแนวคิด ดังนี้

1. ซาโลวีและเมเยอร์ (Salovey and Mayer, 1990) ได้แบ่งองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ออกเป็น 5 ด้านคือ

- 1.1. การรับรู้อารมณ์ตนเองตามความเป็นจริง (knowing one's emotions)
- 1.2. ความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม (managing emotions)
- 1.3. ความสามารถในการสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง (motivating oneself)
- 1.4. การเข้าใจความรู้สึกและอารมณ์ของผู้อื่น (recognizing emotions in others)
- 1.5. ความสามารถในการสร้างและรักษาสัมพันธภาพ (handling relationships)

2. บาร์ออน (Bar-On, 1992 อ้างถึงในทศพร ประเสริฐสุข, 2542) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน 15 คุณลักษณะที่สำคัญๆ ดังนี้

- 2.1. ความสามารถภายในตน เป็นความสามารถที่มีองค์ประกอบย่อย ดังนี้
 - 2.1.1. ความสามารถในการเข้าใจภาวะอารมณ์ของตน
 - 2.1.2. มีความกล้าที่แสดงความคิดเห็นและความรู้สึกของตน
 - 2.1.3. การตระหนักรู้งานคือ มีสติ
- 2.2. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่
 - 2.2.1. ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น
 - 2.2.2. มีน้ำใจ เอื้ออาทร ห่วงใยผู้อื่น
 - 2.2.3. ตระหนักรู้เท่าทันในความรู้สึก ความคิดของผู้อื่น
- 2.3. ความสามารถในการปรับตัว ประกอบด้วย
 - 2.3.1. ความสามารถในการตรวจสอบความรู้สึกของตน
 - 2.3.2. เข้าใจสถานการณ์ต่างๆ และสามารถตีความได้ถูกต้องตรงตามความจริง
 - 2.3.3. มีความยืดหยุ่นในความคิดและความรู้สึกของตนเป็นอย่างดี

2.3.4. มีความสามารถในการแก้ปัญหาและสถานการณ์เฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี

2.4. มีกลวิธีในการจัดการกับความเครียด ประกอบด้วย

2.4.1. การจัดการกับความเครียด บริหารความเครียด

2.4.2. ควบคุมอารมณ์ได้อย่างดี แสดงออกได้อย่างเหมาะสม

2.5. การจงใจตนเอง และสภาวะทางอารมณ์ ได้แก่

2.5.1. การมองโลกในแง่ดี

2.5.2. แสดงออกและมีความรู้สึกที่เป็นสุขที่สามารถสังเกตเห็นได้

2.5.3. สร้างความสนุกสนานให้เกิดแก่ตนเองและผู้อื่น

3. เทอดศักดิ์ เดชคง (2542) ได้กล่าวถึงความฉลาดทางอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษายุคใหม่ว่า ความฉลาดทางอารมณ์มี 3 ด้าน ได้แก่

3.1. ความเห็นอกเห็นใจ (empathy) ความเห็นอกเห็นใจเป็นเสมือนการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ทำให้เราเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นได้ดี ทำให้เราไม่อยากทำอะไรที่เป็นการเบียดเบียนผู้อื่น

3.2. สติ (awareness) หมายถึง การรู้ถึงข้อดี ข้อด้อยในตนเอง เพื่อนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการแก้ไขส่วนบกพร่อง ช่วยให้รู้เป้าหมายของชีวิต และสามารถกำหนดเป้าหมายและแนวทางในการดำเนินชีวิต

3.3. การแก้ไขความขัดแย้ง (conflict solving/stress management) ความสามารถแก้ไขความขัดแย้ง ความขัดแย้งอาจแบ่งได้เป็นความขัดแย้งทางอารมณ์ในตนเอง ได้แก่ ความเครียด อารมณ์โกรธ เกลียด และความขัดแย้งระหว่างบุคคล การแก้ปัญหาอย่างถูกต้องคือ การใช้ปัญญา ใช้เหตุผล จึงเป็นการแก้ปัญหอย่างแท้จริง

4. พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2542) ได้กล่าวถึงความฉลาดทางอารมณ์ในทางพุทธศาสนาว่า ในทางพุทธศาสนาได้พูดถึงความฉลาดทางอารมณ์กันมาช้านานแล้ว โดยเห็นได้จากการที่มุ่งสอนให้คนพยายามเข้าใจหรือรู้จักตนเอง ให้พยายามควบคุมจิตใจตนเอง ละเว้นการกระทำชั่ว การมีความเพียรพยายามหรืออิทธิบาท 4 ในการทำกิจการงานให้ประสบความสำเร็จ การมีเมตตาเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือผู้อื่นหรือการกระทำอะไรก็ตามให้คำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น และการประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมเป็นผลดีทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น นอกจากนี้ ความฉลาดทางอารมณ์ในทางพุทธศาสนายังเน้นความสัมพันธ์ระหว่างปัญญากับอารมณ์ โดยเน้นบทบาทของปัญญาในการพัฒนาสภาพจิตใจหรือใช้ปัญญาชี้แนะอารมณ์ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจตามความเป็นจริงซึ่งปัญญาที่เกิดจากการพิจารณาไตร่ตรองด้วยเหตุและผลที่แท้จริงด้วย

ตนเองจะทำให้ดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างรู้เท่าทันโลกช่วยแก้ปัญหาของตนเองได้ และยังส่งผลต่อจิตใจ คือ ทำให้จิตใจว่างจากทุกข์ เกิดภาวะว่างทางจิตคือ ความว่างของจิตใจจากกิเลสและความทุกข์ ทำให้จิตใจสงบ

นอกเหนือจากองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ที่สำคัญตามวัฒนธรรมทางตะวันตกที่ประกอบด้วยความสามารถหรือทักษะสองด้านคือ ความสามารถด้านบุคคล ได้แก่ การตระหนักรู้ในตนเอง การควบคุมตนเอง การมีแรงจูงใจ และความสามารถด้านสังคม ได้แก่ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และทักษะทางสังคมแล้ว ความฉลาดทางอารมณ์ตามวัฒนธรรมทางตะวันออกในแนวพุทธศาสนายังมีองค์ประกอบในด้านการพึ่งตนเองได้และการมีความสงบทางจิตใจเข้ามารวมอยู่ด้วย เป็นการใช้ปัญญาซึ่งนำอารมณ์เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจตามความเป็นจริง ซึ่งปัญหาที่เกิดจากการพิจารณาไตร่ตรองด้วยเหตุและผลที่แท้จริงด้วยตนเองทำให้ดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างรู้เท่าทันโลกช่วยแก้ปัญหาของตนเองได้ และยังส่งผลต่อจิตใจคือ ทำให้จิตใจว่างจากทุกข์ เกิดภาวะว่างทางจิตคือ ความว่างของจิตใจจากกิเลสและความทุกข์ ทำให้จิตใจนิ่งและสงบ

โดยสรุป วรรณกรรมที่เกี่ยวกับสมรรถนะทางอารมณ์ข้างต้น มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบข้อที่ 2 คือ คุณค่าของความเป็นมนุษย์ ตามข้อกำหนดของสมาคมตรวจสอบการพัฒนาหลักสูตรแห่งชาติ สหรัฐอเมริกา ปี ค.ศ. 1961

แนวคิดเกี่ยวกับอารมณ์

มีนักทฤษฎีหลายท่านที่ศึกษาเกี่ยวกับอารมณ์ ดังเช่น ธอร์นไดค์ บลูม และ โกลแมน โดยมีแนวคิดดังนี้

1. ธอร์นไดค์ (Thorndike, 1920) ได้ให้ความหมายของสติปัญญาไว้ว่ามี 3 องค์ประกอบและองค์ประกอบหนึ่งในสามคือ ความฉลาดทางสังคม (social intelligence) ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการเข้าใจผู้อื่น และเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม แต่ในขณะนั้นยังไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควรเมื่อเทียบกับการศึกษาด้านองค์ประกอบและการทำงานของสมอง โดยเฉพาะด้านแบบทดสอบเชาว์ปัญญาและการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสมอง

2. Bloom (1973) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความสามารถทางอารมณ์ไว้ในหนังสือ taxonomy of educational objectives และให้ความสำคัญกับความสามารถทางด้านอารมณ์ โดย บลูม (Bloom) ได้แบ่งองค์ประกอบทางด้านความสามารถของมนุษย์ไว้ 3 ด้านคือ

2.1. ด้านความคิด (cognitive domains) เป็นความสามารถทางด้านการรู้คิด ซึ่งเกี่ยวข้องกับสติปัญญา

2.2. ด้านอารมณ์ (affective domains) เป็นความสามารถทางด้านความรู้สึก
 ค่านิยม

2.3. ด้านการเคลื่อนไหวร่างกาย (psycho-motor domains) เป็นความสามารถ
 ทางด้านการเคลื่อนไหวหรือทักษะต่างๆ

องค์ประกอบทางด้านอารมณ์ของบลูม (Bloom) ที่กล่าวมาข้างต้นนี้เป็น
 ความสามารถที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

3. โกลแมน (Goleman, 1998) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะทางอารมณ์ แบ่ง
 ออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

3.1. สมรรถนะในตน (personal competence) สมรรถนะเหล่านี้ กำหนดว่า
 วิธีการที่จัดการตนเอง ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ

3.1.1. ความตระหนักในตน (self-awareness) รู้จักสภาพภายในของ
 ตนเอง รู้ความชอบ และความไม่ชอบของตนเอง รู้ทรัพยากรในตน และมีการตระหนักรู้ในตน คือ
 รู้จักตัวเองอย่างลึกซึ้ง แบ่งออกได้ 3 ประเภท

3.1.1.1. ความตระหนักในอารมณ์ของตนเอง คือ รู้จักอารมณ์ของ
 ตนเอง และรู้ว่าเกิดให้ผลอะไร

3.1.1.2. สามารถประเมินตนเอง ได้อย่างถูกต้องรู้ความแกร่งเกี่ยวกับ
 ของตนเอง และข้อจำกัดของตนเอง

3.1.1.3. มีความเชื่อมั่นใจตนเองมีความรู้สึกที่ตนเอง มีคุณค่าและมี
 ความสามารถ

3.1.2. การจัดการกับตนเอง (self-regulation) การจัดการสภาวะอารมณ์
 ภายในของตนแรงผลักดันในตน รู้ว่าตัวเองมีทรัพยากรในตัว ประกอบด้วย 5 ด้าน

3.1.2.1. การควบคุมตนเอง คือ ตรวจสอบความต้องการ ความอยาก
 ความรู้สึกและอารมณ์ที่ก่อให้เกิดปัญหาและเก็บอารมณ์ไว้ในที่ที่ควร

3.1.2.2. ความน่าเชื่อถือ คือ มีมาตรฐานของความซื่อสัตย์ และ
 ความมีหลักการในตน ที่รักษาไว้อย่างสม่ำเสมอ

3.1.2.3. การมีสติ คือ มีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเองได้ประเมิน
 ปฏิบัติ

3.1.2.4. ความสามารถในการปรับ คือ ความยืดหยุ่นต่อการ
 เปลี่ยนแปลง

3.1.2.5. วัฒนธรรม คือ ความรู้สึกสบาย ไม่หวั่นไหว ต่อความรู้ใหม่
 ข้อมูลใหม่

3.1.3. แรงจูงใจ (motivation) คือ แนวโน้มทางอารมณ์ที่นำไป หรือ เอื้ออำนวยให้บรรลุเป้าหมาย นั่นก็คือ มีพลังผลักดัน มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีความเพียรพยายามที่จะ ปรับปรุงพัฒนาให้ได้มาตรฐานของความเป็นเลิศ

3.1.3.1. ความมุ่งมั่น ซึ่งอยู่ในแนวทางเดียวกันกับเป้าหมายของกลุ่ม หรือองค์การ

3.1.3.2. ความพร้อมลงมือที่จะปฏิบัติทันทีที่มีโอกาส

3.1.3.3. การมองโลกในแง่ดี ความมั่นคงในการมุ่งสู่เป้าหมาย ไม่ว่าจะ มีอุปสรรค

3.2. สมรรถนะทางสังคม (social competence) กำหนดแนวทางที่จะจัดการ ความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ แบ่งออกเป็น 2 ข้อ

3.2.1. การเอาใจเขามาใส่ใจเรา หมายถึง ความตระหนักรู้ว่า รู้สึก ตนเองมีความต้องการ เห็นอะไรสำคัญ หรือคิดว่าอะไรเป็นปัญหา มี 5 ด้าน

3.2.1.1. เข้าใจคนอื่น รู้ความรู้สึก และมุมมองของคนอื่น และ แสดงความสนใจเกี่ยวกับตัวของเขาอย่างจริงจัง

3.2.1.2. การพัฒนาผู้อื่น รู้วิธีการพัฒนาคนอื่น เพื่อให้ ความสามารถของเขาเพิ่มพูนขึ้น

3.2.1.3. มีแนวโน้มที่ให้บริการ รู้สึกคาดการณ์ บ่งชี้ได้ รู้ได้ว่า คนอื่น ต้องการบริการและความช่วยเหลือ

3.2.1.4. เห็นความสำคัญของความหลากหลาย คือ รู้จักสร้าง โอกาส จากกลุ่มคนหลาย ๆ ด้าน หลาย ๆ ประเภท ทุกคนมีคุณค่า สามารถอาศัยผู้คนซึ่งหลากหลาย ในหลายประเภท ให้เรามีโอกาสสูงขึ้น

3.2.1.5. ความตระหนักรู้ทางการเมือง สามารถอ่านกระแสทาง อารมณ์ และความสัมพันธ์ทางอำนาจของกลุ่มได้

3.2.2. ทักษะทางสังคม (social skills) สามารถกระตุ้นให้คน ตอบสนองให้ทันต่อความต้องการ

3.2.2.1. การมีอิทธิพล ทำอย่างไรจึงมีกลเม็ด และโน้มน้าวจิตใจ ผู้อื่น

3.2.2.2. การสื่อสาร การรู้จัก ฟัง ส่งสัญญาณกระตุ้นให้ผู้อื่น เชื่อถือเรา ติดตามเรา

3.2.2.3. การจัดการกับความขัดแย้ง การจัดการต่อการต่อรอง การทำให้สิ่งที่ขัดแย้งกัน สลายตัว

- 3.2.2.4. ภาวะผู้นำ รู้จักสร้างแรงบันดาลใจ นำเอ้ก้ตบุคคล นำ
กลุ่ม
- 3.2.2.5. แรงกระตุ้นในการเปลี่ยนแปลง ริเริ่มและรู้จักการ
เปลี่ยนแปลง
- 3.2.2.6. ความผูกพัน การปลุกฝัง ความสัมพันธ์ให้เกิดผลใน
ภายหลัง
- 3.2.2.7. การร่วมมือร่วมใจ การทำงานประสานกัน คือ การ
ทำงานกับบุคคลอื่นเพื่อบ่มงู่เป้าหมายร่วมกัน
- 3.2.2.8. สมรรถนะของกลุ่ม สร้างพลังร่วม คือ การสังเคราะห์
พลังร่วมในกลุ่ม เพื่อบ่มงู่เป้าหมาย เพื่อบให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่านักจิตวิทยาได้ให้ความสำคัญกับความฉลาดทาง
อารมณ์มาเป็นเวลานาน ตั้งแต่สมัย ธรอร์นไดค์ (Thorndike, 1920 อ้างถึงใน นิติยา คงเกษม, 2544)
และได้มีการให้ค่านิยามที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกันไปตามนักจิตวิทยาแต่ละ
คน แต่มีสาระสำคัญคล้ายคลึงกัน จนกระทั่ง โกลแมน (Goleman, 1995) นักจิตวิทยาผู้มีความสนใจ
เกี่ยวกับสมอง บุคลิกภาพ และอารมณ์ได้เขียนหนังสือและบทความเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์
โดยชี้ให้เห็นความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ว่าส่งผลต่อความสำเร็จในชีวิตของบุคคล
มากกว่าความสามารถทางสติปัญญา จึงทำให้คนเริ่มหันมาให้ความสนใจกับความฉลาดทางอารมณ์
กันมากขึ้น

นอกเหนือจากองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ที่สำคัญตามวัฒนธรรมทาง
ตะวันตกที่ประกอบด้วยความสามารถหรือทักษะสองด้านคือ ความสามารถด้านบุคคล ได้แก่การ
ตระหนักรู้ในตนเอง การควบคุมตนเอง การมีแรงจูงใจ และความสามารถด้านสังคม ได้แก่ การ
เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และทักษะทางสังคมแล้ว ความฉลาดทางอารมณ์ตามวัฒนธรรมทาง
ตะวันออกในแนวพุทธศาสนายังมีองค์ประกอบในด้านการฟังตนเองได้และการมีความสงบทาง
จิตใจเข้ามารวมอยู่ด้วย เป็นลักษณะปัญญาชี้นำอารมณ์

โดยสรุป วรรณกรรมที่เกี่ยวกับสมรรถนะทางอารมณ์ข้างต้น มีความสอดคล้อง
กับองค์ประกอบข้อที่ 2 คือ คุณค่าของความเป็นมนุษย์ (การบริหารอารมณ์) ตามข้อกำหนดของ
สมาคมตรวจสอบการพัฒนาหลักสูตรแห่งชาติ สหรัฐอเมริกา ปี ค.ศ. 1961

สมรรถนะทางด้านจริยธรรม (Moral Competency)

ความหมายของจริยธรรม

มีผู้ให้ความหมายจริยธรรมไว้หลายความหมายดังนี้

จริยธรรม ตามความหมายในพจนานุกรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542 อ้างถึงใน ศรีเกียรติ อนันต์สวัสดิ์, 2540)

จริยธรรม หมายถึง การกระทำทั้งกาย วาจา ใจ ที่ดีงาม ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม (วิชากร, กรม 2527 อ้างถึงใน ศรีเกียรติ อนันต์สวัสดิ์, 2540)

จริยธรรม หมายถึง ความพยายามกำหนด และมีระบบเหตุผลในการตอบคำถามว่า อะไรควรกระทำจากสถานการณ์นั้น ๆ (Benjamin and Curtis, 1986 อ้างถึงใน ศรีเกียรติ อนันต์สวัสดิ์, 2540)

จริยธรรม (ethics) หมายถึง กฎเกณฑ์หรือมาตรฐานในการประเมินปฏิบัติใน ฐานะของสมาชิกของวิชาชีพ (webster's dictionary, 1988 อ้างถึงใน ศรีเกียรติ อนันต์สวัสดิ์, 2540)

จริยธรรม หมายถึง กระบวนการไตร่ตรองอย่างมีระบบว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดที่ไม่ควรทำ โดยการวิเคราะห์ ตัดสินใจ และประเมิน ตามหลักเหตุผลทางจริยธรรม โดยไม่จำกัดขอบเขตเกี่ยวกับหลักการหรือทฤษฎี (Silva, 1990)

จริยธรรม หมายถึง การประกาศบอกว่าอะไรผิด อะไรถูก และอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับระบบของความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมของบุคคล การมีจริยธรรมเพื่อปกป้องสิทธิมนุษยชน (Aiken and Catalano, 1994 อ้างถึงใน ศรีเกียรติ อนันต์สวัสดิ์, 2540)

จริยธรรม หมายถึง วิธีการตรวจสอบทางศีลธรรม และศึกษาเกี่ยวกับเหตุผลที่ยึดหลักศีลธรรม ในการดำรงอยู่ในสังคมเป็นการพัฒนาการศึกษาและประยุกต์ทฤษฎีมาใช้ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ และให้ทุกคนตระหนักถึงการมีความประพฤติที่ดีในสังคม (Delouger, 1995 อ้างถึงใน ศรีเกียรติ อนันต์สวัสดิ์, 2540)

โดยสรุป จริยธรรม หมายถึง การประพฤติดี กระทำดีทั้งกาย วาจา ใจ ซึ่งเป็นผลมาจากความเชื่อ ค่านิยม และองค์ประกอบทางสังคม และบุคคลต้องใช้กระบวนการไตร่ตรองอย่างมีระบบว่าอะไรควรทำ ไม่ควรทำ โดยยึดหลักเหตุผลจริยธรรม (ศรีเกียรติ อนันต์สวัสดิ์, 2540)

ความหมายของศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม (Aiken and Catalano, 1995 อ้างถึงใน ศรีเกียรติ อนันต์สวัสดิ์, 2540)

คำที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมมีดังนี้

ค่านิยม (values) หมายถึง แนวความคิดของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับบรรทัดฐานของสังคม ศาสนา และการอบรมของครอบครัว ที่ทำให้เขามีการตัดสินใจ และปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

คุณธรรม (morals) หมายถึง ความดีงามของบุคคลที่อยู่ภายในจิตใจ เป็นหลักเบื้องต้นของมาตรฐานความผิดหรือถูกในการกระทำ ซึ่งมีการพัฒนาการมาตั้งแต่เด็ก บนพื้นฐานของความเชื่อทางศาสนา บรรทัดฐานทางสังคม วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี

กฎหมาย (laws) คือ หลักเกณฑ์ที่บุคคลในสังคมสร้างขึ้นมากเพื่อปกป้องสังคม โดยมีพื้นฐานมาจากความยุติธรรม เพื่อความสงบสุขของสังคม ปกป้องคนดี

จรรยาบรรณวิชาชีพ (a code of ethics) คือ ประมวลมาตรฐานความประพฤติที่ผู้ประกอบวิชาชีพควรปฏิบัติ เป็นแนวทางให้ผู้ประกอบวิชาชีพปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ผู้ที่มีวินัย หรือทำผิดในการประกอบวิชาชีพ อาจถูกกล่าวตักเตือน ถูกพักงาน หรือยกเลิกใบประกอบวิชาชีพ องค์ประกอบทางจริยธรรมแบ่งเป็น 4 ด้าน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2524 อ้างถึงใน ศรีเกียรติ อนันต์สวัสดิ์, 2540) ได้แก่

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ในสังคมการกระทำใดที่ควรกระทำ การกระทำใดไม่ดีควรเว้น ปริมาณความรู้เชิงจริยธรรมขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษาและพัฒนาการสติปัญญา

2. ทักษะคิดเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่าง ๆ ว่าตนชอบหรือไม่ชอบ หรือไม่ชอบลักษณะนั้น ๆ เพียงใด ทักษะคิดเชิงจริยธรรมของบุคคลเกี่ยวข้องกับค่านิยมในสังคมนั้น ทักษะคิดจะเปลี่ยนแปลงไปเมื่อเวลาเปลี่ยนแปลงไป

3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือไม่ กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งทฤษฎีของโคห์ลเบิร์ก (Kohlberg, cited in Diessner, 2000: 149-160) ได้ชี้แจงให้เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งที่แสดงถึงการพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคล

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่บุคคลในสังคมนิยมชมชอบ หรือการงดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น

นอกจากนี้ สิวลี ศรีวิไล, 2539 อ้างถึงใน ศรีเกียรติ อนันต์สวัสดิ์, 2540) ได้จำแนกองค์ประกอบของจริยธรรม 3 ด้าน ซึ่งได้รวมด้าน ความรู้ และการมีเหตุผลไว้ด้วยกัน ดังนี้

1. ส่วนประกอบทางด้านความรู้ (moral reasoning) คือ ความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้อง ดีงาม สามารถตัดสินแยกความถูกต้องออกจากความไม่ถูกต้องได้ด้วยการคิด
2. ส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก (moral attitude and belief) คือ ความพึงพอใจ ศรัทธา เลื่อมใส เกิดความนิยมยินดี นำจริยธรรมเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติ
3. ส่วนประกอบทางด้านพฤติกรรมแสดงออก (moral conduct) คือ พฤติกรรมการกระทำที่บุคคลตัดสินใจกระทำถูกหรือผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ อิทธิพลส่วนหนึ่งของการกระทำขึ้นอยู่กับความรู้ อารมณ์ และความรู้สึก

แนวคิดของนักทฤษฎีที่ศึกษาทางด้านจริยธรรม

นักวิชาการมีแนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับจริยธรรมซึ่งเป็นเรื่องของการเชื่อมโยงกับผู้อื่น และการอยู่ในกรอบของสังคม ผู้วิจัยได้เห็นแนวคิดหลากหลายของนักวิชาการในหลาย ๆ วงการ เช่น จิตแพทย์ นักทฤษฎีสันับสนุนสังคม นักสังคมวิทยาที่เน้นทฤษฎีการสอนคุณค่า นักทฤษฎีสันสนับสนุนชนกลุ่มน้อย นักทฤษฎีประนีประนอมระหว่างชนรุ่นเก่ากับชนรุ่นใหม่ นักทฤษฎีพัฒนาชีวิตตามหลักปรัชญา เป็นต้น จึงได้รวบรวมไว้และสกัดรวมเป็นแนวคิดของสมรรถนะทางปัญญา ดังนี้

1. โรเบิร์ต โคลส์ (Coles, 1997) จิตแพทย์และเป็นนักวิชาการท่านแรกที่ใช้ศัพท์คำว่า ความฉลาดทางด้านจริยธรรม เพื่อสื่อเลียนแบบของโคลแมนที่ได้รับความนิยมจากการใช้ศัพท์คำว่า ความฉลาดทางด้านอารมณ์ โคลส์ได้กล่าวถึง สมรรถนะทางด้านจริยธรรมว่า เป็นเรื่องของการเชื่อมโยงกับผู้อื่น (human connection) และการอยู่ในกรอบของสังคม โคลส์ได้ให้องค์ประกอบของสมรรถนะทางจริยธรรม 36 ด้าน ได้แก่

1. ช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหา
2. คำนึงถึงใจของผู้อื่น
3. ให้เกียรติผู้อื่น
4. ห่วงใยผู้อื่น
5. สุภาพ
6. เมตตา กรุณา
7. มีความจริงใจ
8. กตัญญู
9. รักษาระเบียบวินัย อยู่ในกฎระเบียบของสังคม
10. รักษาความสัตย์
11. ดูแลเอาใจใส่ผู้อื่น

12. กล้าหาญ
13. สงบ
14. ยุติธรรม
15. พุคความจริง
16. ละเว้นสิ่งเสพติด
17. ไม่ชิงสุกก่อนห่าม
18. ไม่ใช่ความรุนแรง เช่น การใช้กำลัง ใช้อาวุธ
19. ไม่ก่อกลุ่มอิทธิพลที่ไม่ดี
20. เข้มแข็ง
21. มั่นคง
22. ปลอดภัย
23. มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง
24. มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
25. มีจุดมุ่งหมาย
26. อดทนต่อความว้าเหว่
27. รู้จักปฏิเสธในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และตอบรับในสิ่งที่ดีงาม
28. มีแรงกระตุ้นในการทำสิ่งดีงาม
29. มีความซื่อสัตย์
30. มีศรัทธา
31. ไม่สับสน มีจุดยืน
32. ไม่แยกตัวจากสังคม ไม่เก็บกด
33. สามารถเชื่อมโยงกับผู้อื่นได้
34. สามารถให้คำแนะนำผู้อื่นได้
35. ไม่เยาะเย้ยผู้พลาดพลั้ง
36. ให้โอกาสผู้อื่นแก้ตัวใหม่

2. สโตป (Staub, 1978, cited in Alexander, 2000: 170-178) นักพฤติกรรมนิยม และผู้สนับสนุนสังคมได้เสนอองค์ประกอบของสมรรถนะทางจริยธรรม 4 ประการ ได้แก่

1. การเห็นผู้อื่นเป็นที่ตั้ง (altruism) หมายถึง การที่บุคคลมีความสามารถ เข้าใจความต้องการ และความรู้สึกของผู้อื่น เพราะบุคคลนั้นได้มีส่วนร่วมในความรู้สึกของผู้อื่น ทำนองเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Feshback, 1978, cited in Alexander, 2000: 170-178) การเห็นอก

เห็นใจผู้อื่นเป็นองค์ประกอบในการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกต่อผู้อื่น (Aronfreed, 1970; Krebs, 1975; Scotland, 1969; cited in Alexander, 2000: 170-178)

2. การร่วมมือ เป็นลักษณะหนึ่งของพฤติกรรมสนับสนุนสังคม (prosocial behavior) หมายถึง การทำงานร่วมกัน เพื่อประโยชน์ร่วมกัน ตรงข้ามกับการแข่งขัน ซึ่งต้องทำงานแข่งขัน เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว การทำงานร่วมกันมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาการของสมองของเด็ก (Emmerich, Cocking & Sigel, 1979, cited in Alexander, 2000: 170-178) และการปรับสภาพส่วนบุคคลของผู้ใหญ่ (personal adjustment) (Blook and Blook, 1980, cited in Alexander, 2000: 170-178) การร่วมมือกับการแข่งขันที่บุคคลคนหนึ่งแสดงออกมาในการปฏิสัมพันธ์กับสังคม คือ ผลการตอบสนองของบุคคลแตกต่างกัน (Black & Higbee, 1973; Enzle et al., 1975; Kuhlman & Marshello, 1975; Rosenbaum, 1980; cited in Alexander, 2000: 170-178) งานวิจัยต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่า การแข่งขันทำให้แรงกระตุ้นของการทำงานลดน้อยลง และมักประสบผลสำเร็จน้อย ทำให้บุคคลรู้สึกไม่ปลอดภัย อิจฉา และเป็นศัตรูกัน (Kohn, 1992, cited in Alexander, 2000: 170-178) ตรงกันข้าม เมื่อบุคคลทำงานร่วมมือกัน พวกเขาจะรักกัน และไม่เป็นศัตรูกัน (Deutsch, 1949, 1980; cited in Alexander, 2000: 170-178) ภายในสภาพแวดล้อมที่ดี การทำงานเป็นกลุ่มจะผลิตแรงกระตุ้นได้มากกว่า แก้ปัญหาได้ดีกว่า เป็นที่พอใจมากกว่า และทำให้มีความรู้สึกต้องการทำงานร่วมกันมากขึ้น (Smither, 1994; Sundstrom, De Meuse, & Futrell, 1990; cited in Alexander, 2000: 170-178)

3. การมีจิตใจกว้างขวางและช่วยเหลือผู้อื่น เป็นวัฒนธรรมการช่วยเหลือและสนับสนุนสังคม การร่วมมือกับผู้อื่นส่งเสริมการตอบสนองของพฤติกรรมสนับสนุนสังคม (prosocial) ทำให้สามารถช่วยผู้ที่ตกอยู่ในสภาวะกดดัน องค์ประกอบที่ส่งเสริมการร่วมมือคือการปรับตัว เป็นพุทธิพิสัยเกี่ยวกับการเลียนแบบ เป็นเบื้องหลังของวัฒนธรรมการช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งก่อให้เกิดการช่วยเหลือผู้อื่น และทำให้มีจิตใจกว้างขวาง

4. การให้เกียรติผู้อื่นและการเป็นพลเมืองดี คาร์เตอร์ (Carter, 1998, cited in Alexander, 2000: 170-178) ได้เขียนหนังสือพลเมืองดี (civility) โดยเรียกร้องให้ทุกคนรักษาหน้าที่พลเมืองดี เขาแสดงทัศนคติว่า บุคคลส่วนใหญ่ขาดความรู้สึกในการมีพันธะหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบ เขาให้คำจำกัดความว่า พลเมืองดีเป็นผลของการเสียสละที่บุคคลทำเพื่อเรื่องทั่วไปทุกเรื่อง ในการอยู่ร่วมกันของสังคม

3. คาร์เตอร์ (Carter, 1998, cited in Alexander, 2000: 170-178) เปรียบเทียบการสอนคุณค่าให้ผู้เรียนว่า เปรียบเหมือนกับเก้าอี้ต้องมี 3 ขา ถ้าขาดขาใดขาหนึ่ง เก้าอี้ก็ตั้งอยู่ไม่ได้ คาร์เตอร์กล่าวว่า เด็กได้รับการสอนคุณค่าผ่านทางโทรทัศน์ ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่สมควร คุณธรรมของคนเสื่อมลง เพราะศาสนาไม่ได้รับศรัทธาเพียงพอ ถ้าศาสนาจริงจังในการสอน

คุณค่า บุคคลในสังคมจะบรรลุเป้าหมายในการช่วยเหลือผู้อื่น การเสียสละก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างบุคคล ปัจจุบันคนมีความเร่งรีบ และพบว่าตนเองไม่มีคุณค่า โดยเฉพาะเมื่อใหญ่ ๆ ทำให้เกิดความหยาบคายต่อผู้อื่น และไม่ยอมเสียสละ การให้เกียรติ หมายถึง การดูแล (Fromm, 1963, cited in Alexander, 2000: 170-178) ในบางครั้งคนจำเป็นต้องลดความเร่งรีบลง และใช้เวลาดูแลผู้อื่นแทน สหประชาชาติได้สนับสนุนให้เกิดการเชื่อมโยงในระดับประเทศ เกี่ยวกับเรื่องสนับสนุนให้เกิดมนุษยธรรม

4. แนวคิดทฤษฎีการเน้นคุณค่า (value orientation) ของ คลัคโคิน (Kluckhohn, 1961) แนวคิดทฤษฎีการเน้นคุณค่าของ คลัคโคิน มีความโดดเด่นในด้านการระบุและกำหนดทางเลือกที่จำกัดและเฉพาะเจาะจง ทรงคุณค่า และวัตถุประสงค์ของคุณค่า เมื่อนำเสนอกลุ่มบุคคลและสังคม คลัคโคิน ได้ยกหัวข้อปัญหาสำคัญต่าง ๆ ที่กลุ่มและปัจเจกบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง และกำลังเผชิญอยู่ได้แก่

4.1. ความสัมพันธ์ของบุคคลกับเพื่อนมนุษย์ จัดเป็นปัญหาของรัฐบาล หรือผู้ที่ต้องตัดสินใจ

4.2. ความสัมพันธ์ของคนกับธรรมชาติ จัดเป็นปัญหาเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์

4.3. ปัญหาการสอนคุณค่าของชนกลุ่มหลักกับชนกลุ่มน้อย จัดเป็นปัญหาเกี่ยวกับปรัชญา ตัวอย่างเช่น จิตวิทยาทรัพย์สินที่พึงประสงค์ จัดเป็นปัญหาของการลงทุน ธุรกิจพาณิชย์ ประชาคม เศรษฐกิจ เป็นต้น ขอบเขตของงานของคนในกลุ่มวัฒนธรรม จัดเป็นปัญหาด้านแรงงาน และการจำแนกแรงงาน สถานที่ที่มนุษย์หรือวัฒนธรรมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ดำรงอยู่ และมีติของเวลา

กล่าวโดยรวมว่า คลัคโคิน ฉายทฤษฎีเกี่ยวกับการเจาะจง การที่นักสังคมวิทยาทางการศึกษาสามารถพยายามอธิบายด้วยวิธีการที่ชัดเจนมากขึ้น ว่าคุณค่าสามารถถูกเผยแพร่หรือว่าไม่สามารถทำได้ ในระบบของสถาบันการศึกษา นอกจากนี้จากระบบของการวิเคราะห์ ทำให้สามารถศึกษาคุณค่าที่แปรเปลี่ยนไปของชนกลุ่มน้อย และผู้ที่อยู่ในสังคมชนชั้นต่ำกว่า คลัคโคินได้นำเสนอนักการศึกษาด้วยเครื่องมือที่เป็นชุดของกรอบแนวคิดที่เจาะจง เพื่อใช้วิเคราะห์ การเน้นคุณค่าของสถาบันการศึกษา และบุคลากร เช่นเดียวกับกลุ่มคนในประชาคมที่ใหญ่กว่า การเน้นคุณค่า คือ มองความลึกของคุณค่าที่สังคมปฏิบัติอยู่ อาจตรวจสอบว่าแนวโน้มของการศึกษาจะเผยแพร่แต่คุณค่าของกลุ่มวัฒนธรรมที่เป็นหลัก และให้ความสนใจในระดับใด โดยอ้างอิงถึงกลุ่มที่ไม่ใช่วัฒนธรรมหลักซึ่งถูกละเลยในการสอนคุณค่าในสถาบันในระดับใด

โดยสรุป กลัคนั้น เน้นคุณค่าทางด้านความสัมพันธ์ของบุคคลกับเพื่อนมนุษย์ กับธรรมชาติ กับสิ่งเสพวัตถุ กับปรัชญาจิตวิทยา และกับชนกลุ่มน้อย

5. แนวคิดของ สปินด์เลอร์ (Spindler, 1973, cited in Alexander, 2000: 170-178) สปินด์เลอร์ เห็นความแตกต่างและช่องว่างของคน 2 กลุ่ม กลุ่มที่มีอายุซึ่งจัดเป็นกลุ่มประเพณีนิยม ได้แก่ ผู้บริหารของสถาบันการศึกษา และกลุ่มที่มีอายุน้อยจัดเป็นกลุ่มหัวรุนแรง หรือกลุ่มต่อต้านอย่างเด่นชัด กลุ่มนี้ได้แก่ อาจารย์ นักศึกษาและผู้ปกครองที่มีอายุน้อย กลุ่มประเพณีนิยมมองว่ากลุ่มหัวรุนแรงเป็นพวกนอกคอก ส่วนกลุ่มที่มีอายุน้อยมองว่า พวกประเพณีนิยมเป็นพวกล้ำสมัย เจ้าระเบียบ สปินด์เลอร์จำแนกกลุ่มประเพณีนิยมเป็น 5 ประเภท ได้แก่

1. เครื่องศาสนา
2. เน้นความสำเร็จในการทำงาน
3. ปึงเจกบุคคล
4. เน้นผลสัมฤทธิ์
5. เน้นอนาคต

สปินด์เลอร์ได้กล่าวถึงกลุ่มหัวรุนแรงว่า มีลักษณะ 5 ประการ คือ

1. ชอบเข้าสังคม
2. มีสัมพันธไมตรี
3. คำนึงถึงใจผู้อื่น
4. เน้นปัจจุบัน เน้นความพึงพอใจเป็นที่ตั้ง
5. ทำตามกลุ่ม

กล่าวได้ว่า สปินด์เลอร์ แบ่งคนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มหัวรุนแรงและกลุ่มประเพณีนิยม ซึ่งกลุ่มประเพณีนิยมเน้นความสำเร็จในอนาคต ส่วนกลุ่มหัวรุนแรงเน้นความพึงพอใจในปัจจุบัน

6. แนวคิดของ อเล็กซานเดอร์ (Alexander, 2000) ได้เสนอถึง ศีลธรรมเกี่ยวกับมาตรฐานของความประพฤติที่ดีของบุคคล หลักการจริยธรรมคือกฎเกณฑ์ของพฤติกรรมที่ถูกต้องและผิดพลาด และเป็นกรอบแนวคิดในการเสริมสร้างความดีความชั่ว ศีลธรรมคือ การมีคุณธรรมและการคว่ำบาตรข้อเสียหาย เพื่อปฏิบัติตามแนวทางในการพัฒนาชีวิตตามแนวปรัชญา บุคคลต้องพิจารณาหลักการจริยธรรม สร้างขึ้นมาได้อย่างไร และเสียสละที่จะรักษาและเชือสัตย์กับจริยธรรมได้อย่างไร ตลอดเวลาที่มนุษย์ดำเนินชีวิตมักมีความขัดแย้งในการพิจารณาค่านิยมว่าจะเลือกอะไร ระหว่างค่านิยมซึ่งขัดแย้งกัน และมนุษย์สามารถเลือกที่มีคุณภาพในบุคลิกภาพ

เอกลักษณ์ในความเป็นตัวของตัวเอง ดังนั้น คุณภาพของตน คือ สิ่งที่กำหนดว่า อะไรคือ ความฉลาดทางศีลธรรม

7. สมคิด อิศระวัฒน์ (2537) ได้เสนอแนวทางการสอนเพื่อพัฒนาจริยธรรม คือ วิธีการสอนจะสอนแบบใดก็ได้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ได้คู่ (ทำเป็นตัวอย่าง) และให้เห็นประโยชน์จริง ๆ มีเทคนิค ดังนี้

1. ผู้สอนต้องมีหลักการของตน ต้องเข้าใจหรือรู้วิธีการในการสอนให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้ง ไม่รู้สึกเบื่อ หรือรู้สึกถูกบังคับ
2. การสอนต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิด เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ไม่เบื่อหน่าย
3. การสอนควรเน้นที่การปฏิบัติอย่างจริงจังและสม่ำเสมอ เริ่มเรียนจากสิ่งง่ายตามความต้องการของผู้เรียน ปลูกฝังจากการให้ผู้เรียนรักตัวเองรักเพื่อน และรักผู้อื่นในสังคม ปลูกฝังให้รับผิดชอบง่าย ๆ ก่อน
4. การปลูกฝังจริยธรรม ควรให้ผู้เรียนได้เห็นความสำคัญของจริยธรรมด้วยตนเอง ให้เห็นว่าสิ่งที่เรียนนั้นช่วยตนเองได้
5. ในการสร้างเสริมจริยธรรมต้องมีการวัดผลอยู่เสมอ เช่น การสังเกต พฤติกรรมของผู้เรียน

กล่าวได้ว่า สรรณะทางจริยธรรม หมายถึงการรับรู้ในสิ่งที่ควรทำในสังคมหรือสิ่งที่ไม่ควรทำในสังคม เพื่อให้บุคคลสามารถอยู่ในกรอบของสังคมและเชื่อมโยงกับคนอื่น ๆ ได้อย่างสงบสุข ส่วนการสอนจริยธรรมนั้นผู้สอนต้องมีความเข้าใจในตัวผู้เรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิด และควรเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตั้งแต่เรื่องง่าย ๆ จนถึงเรื่องที่ยาก ผู้สอนปลูกฝังแนะนำและทำเป็นตัวอย่างให้ผู้เรียนได้เห็น และได้ทำตาม สุดท้ายต้องมีการวัดผลอยู่เสมอ และหมั่นชี้แจงให้ผู้เรียนได้รับทราบความเจริญก้าวหน้าของเขา และสนับสนุนให้ผู้เรียนเริ่มต้นใหม่อีกครั้ง แก้วตัวใหม่และอย่าสิ้นหวังหรือท้อถอย เป็นกระบวนการปัญญาซึ่งนำความประพฤติฝึกปฏิบัติอย่างค่อยเป็นค่อยไป

โดยสรุป สรรณะทางจริยธรรม คือ กฎข้อที่ 3 ที่กำหนดในรายงานประจำปีของสมาคมตรวจสอบการพัฒนาหลักสูตรแห่งชาติสหรัฐอเมริกา (ASCD, 1961) กฎข้อนี้มีสำคัญมาก คือ เป็นบริบททางสังคม ถ้าขาดข้อนี้ การพัฒนาหลักสูตรจะขาดความสมดุล (balance)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณลักษณะ

ในเรื่องแนวคิดของคุณลักษณะผู้วิจัยได้ค้นคว้าและค้นพบเอกสาร 6 ฉบับเพื่อใช้ในการอ้างอิงดังนี้

1. รายงานประจำปีเกี่ยวกับเรื่องคุณลักษณะในการพัฒนาหลักสูตรของสมาคมตรวจสอบการพัฒนาหลักสูตรและคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติสหรัฐอเมริกาปี ค.ศ. 1961
2. รายงานการสัมมนาของทบวงมหาวิทยาลัยปี พ.ศ. 2545 เรื่อง กระบวนทัศน์และกลยุทธ์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษาบนเส้นทางปฏิรูปการเรียนรู้
3. ฌรุทซ์ สุทธิจิตต์, 2541 ได้ให้คำนิยามของสมดุล คือ ความพอดี
4. อุ๋นตา นพคุณ, 2541 ได้ให้คำนิยามของสมดุล คือ ความพอดี และการคิดเป็นทำเป็น คือ ความพอดี
5. พระธรรมปิฎก (สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2538) มีความเห็นว่า การสร้างบัณฑิต คือ การสร้างคน เป็นการสร้างคนแบบองค์รวม เรียกว่า บูรณาการ ต้องมีความสัมพันธ์ให้มีคุณลักษณะ คือ เก่ง ดี มีสุข

6. โกลแมน (Goleman, 1995; 1998) ได้เน้นและให้ความสำคัญแก่สมรรถนะทางอารมณ์มากกว่าสมรรถนะทางปัญญาและจริยธรรม

คุณลักษณะของนิสิตนักศึกษาในด้านสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. สมาคมตรวจสอบการพัฒนาหลักสูตรแห่งชาติ (สหรัฐอเมริกา) ได้ให้คำนิยามของคุณลักษณะ (balance) ในการพัฒนาหลักสูตรว่า เป็นแนวคิดที่จำเป็นที่สุด ในการพัฒนาหลักสูตรไม่ว่าจะเป็นกาลเวลาใดก็ตาม ต้องมีคุณลักษณะขององค์ประกอบ 3 อย่างได้แก่

1. ปัญญา (intelligence)
2. ความเป็นมนุษย์ (human) คือจริยธรรมและคุณค่าต่างๆของความเป็นมนุษย์
3. สังคม (Social) ความต้องการของสังคมเช่น ต้องการให้ผู้เรียน เก่ง ดี และเข้ากับคนอื่นในสังคมได้ ทำอาชีพได้เป็นต้น

การพัฒนาหลักสูตรถ้าขาดองค์ประกอบ 3 ส่วนนี้ การพัฒนาหลักสูตรนั้นจะไม่สมดุล (Association For Supervision and Curriculum Development , A Department of the National Education Association Yearbook , 1961)

2. ทบวงมหาวิทยาลัยได้จัดสัมมนาในปี พ.ศ. 2545 และได้กล่าวถึงความสมดุลของการพัฒนาหลักสูตรและการสอนของมหาวิทยาลัยว่า มหาวิทยาลัยควรสร้างความสมดุลให้กับนิสิตนักศึกษาที่จะเอาตัวรอดได้ในสังคม จึงมีความจำเป็นที่จะสอนให้นิสิตศึกษามีสมรรถนะ

ทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ให้มีความพอดีและเท่าเทียมกัน อย่าให้ขาดเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับผลการประชุมสัมมนาเรื่อง กระบวนทัศน์และกลยุทธ์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษาบนเส้นทางปฏิรูปการเรียนรู้ (ทบวงมหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2545) ที่กล่าวว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนิสิตนักศึกษามีมากมาย จำเป็นต้องดำเนินควบคู่กัน กับการพัฒนาในส่วนอื่นๆ ให้ครบได้แก่

1. ไอคิว (intelligence quotient) หมายถึง ความสามารถทางสติปัญญาสอนให้นิสิตนักศึกษาคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เป็นการเรียนรู้ที่ถาวร
 2. อีคิว (emotional quotient) หมายถึง ความสามารถทางอารมณ์ซึ่งประกอบไปด้วย ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ตนเองไว้ได้อย่างหนักแน่นและคงเส้นคงวา รวมทั้งรับรู้อารมณ์คนอื่นและอารมณ์ตัวเอง ซึ่งก่อให้เกิดความกระตือรือร้น มีแรงจูงใจสู่ความสำเร็จ
 3. เอ็มคิว (moral quotient) หมายถึง ความสามารถในการเชิงคุณธรรม จริยธรรม สามารถละเว้นความชั่ว มุ่งมั่นทำความดี
3. ฌรุฑ์ สุทธิจิตต์, 2541 ได้ให้คำนิยามของสมดุล ในบทความเรื่อง สังคตินิยม : กรณีศึกษาในเรื่อง การศึกษาเพื่อความสมดุล คือ ความพอดี
4. อุ๋นตา นพคุณ , 2541 ได้ให้คำนิยามของสมดุล ในบทความเรื่อง การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อความสมดุลระหว่างเทคโนโลยีกับจิตวิญญาณตามหลักพุทธธรรมและหลักการคิด ว่า คือ ความพอดี และการคิดเป็น ทำเป็น

โดยสรุป คุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม หมายความว่า การศึกษาต้องมุ่งเน้นเรื่องปัญญา อารมณ์ และจาริตประเพณี ศีลธรรม จริยธรรม ให้มีความพอดีและเท่าเทียมกัน ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความสมดุลและเกิดความสำเร็จในการดำเนินชีวิต

5. พระธรรมปิฎก (2538) มีความเห็นว่า การสร้างบัณฑิตคือการสร้างคน เป็น การสร้างคนแบบองค์รวมเรียกว่าบูรณาการ มีความสัมพันธ์ที่จะต้องมิดุลยภาพได้สัดส่วน คือ เก่ง ดี มีสุข หลักสูตรการสร้างบัณฑิตมีสองหมวดคือ การศึกษาทั่วไปและการศึกษาวิชาชีพ ซึ่งทั้งสองมีความสำคัญเท่ากัน การศึกษาทั่วไปสอนให้คนมีความสุขและเป็นคนดี การศึกษาวิชาชีพสอนให้คนเป็นคนเก่ง รวมแล้วคือเก่งดีมีสุข พระธรรมปิฎกให้พิจารณาเรื่องการแข่งขันทำอย่างไรจะสร้างคนเก่งจนสามารถเข้าไปแข่งขัน โลก แต่ในขณะที่เดียวกันก็สามารถอยู่เหนือกระแสโลกาภิวัตน์ พระธรรมปิฎกต้องการจะสร้างนั้น คือ เก่งดีมีสุขแข่งขันกับโลกได้แต่ไม่ถูกผลกระทบของกระแสโลกาภิวัตน์

ดังนั้น คุณภาพที่พระธรรมปิฎกหมายถึงนั้นคือ องค์รวมหรือบูรณาการอย่างได้ สัดส่วนครบ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม คือ มีทั้งสามอย่าง เก่ง ดี มีสุข (ไอคิว อีคิว และ เอ็มคิว) อย่างเห็นได้ชัด ขาดองค์ประกอบหนึ่งองค์ประกอบใดไม่ได้ ถ้าขาด องค์ประกอบหนึ่งองค์ประกอบใดจะไม่มีคุณภาพ ดังนั้นคุณภาพของการพัฒนารูปแบบหลักสูตร คือ ต้องมีสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม พร้อมกันไป ขาดองค์ประกอบหนึ่ง องค์ประกอบใดไม่ได้

6. โกลแมน (Goleman, 1995) กล่าวว่า แมื่บุคคลที่มีความรู้มาก แต่เมื่อเกิด อารมณ์ อารมณ์จะปลี่ยนทุกสิ่งทุกอย่าง เช่น ความรู้และเหตุผล ทำให้ความคิดทางสมองถูกบั่น ทอน เป็นเหตุให้คนฉลาดกลายเป็นคนโง่เขลา ดังนั้น ควรเน้นน้ำหนักที่ความฉลาดทางอารมณ์ มากกว่าความฉลาดทางสมอง ถ้าเน้นความฉลาดทางอารมณ์ ความคิดเหตุผลจึงจะทำงานได้ปกติ เมื่อจิตใจนิ่งสงบ ปัญญาความรู้จะเกิด ทำให้บุคคลนั้นมีเหตุมีผล สามารถแยกแยะผิดถูกได้ พฤติกรรมที่แสดงออกมา (MQ) จะเป็นไปตามความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความฉลาดทาง สมอง (IQ) ดังนั้น พฤติกรรมหรือจริยธรรม (MQ) ขึ้นกับอารมณ์ (EQ) และเหตุผล (IQ)

กล่าวได้ว่า คุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมเป็น กระบวนการพัฒนาคนให้ได้คุณภาพเป็นองค์รวม ทำให้มนุษย์เกิดความสุขุม มีคุณลักษณะ เก่ง สุข และดี ตามความต้องการของการผลิตบัณฑิตไทยที่ทบวงมหาวิทยาลัยพึงประสงค์ ผู้วิจัยเล็งเห็น ถึงความสำคัญและความต้องการของกระบวนการนี้ จึงได้ทำวิจัยเพื่อสนองความต้องการของ ประเทศชาติในเรื่องนี้ คือ คิดค้นและพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอนที่ผลิตบัณฑิตนักศึกษาให้มี คุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ตามทฤษฎีของโกลแมน คุณภาพ หรือบูรณาการคือสิ่งเดียวกัน คำว่าคุณภาพในการวิจัยนี้จึงหมายถึงการบูรณาการด้วย โดยการบูร ณาการให้พอเหมาะพอดี

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอน

ความรู้เป็นสากล ไม่มีตะวันตกตะวันออก การนำความรู้มาใช้ต้องปรับเปลี่ยน ให้เข้ากับสภาพความเป็นจริงของชีวิตและสังคมของเรา ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดปรัชญาการศึกษา เพื่อพัฒนาหลักสูตรก็ควรจะมาจกสภาพที่เป็นจริงของสังคมที่เราทำงานร่วมกัน เพราะความจริง เป็นสิ่งที่เป็นจริงในชีวิต สามารถมองเห็นได้อย่างถ่องแท้ในชีวิต และความจริงจะเกิดขึ้นได้ คือ สิ่ง ที่รู้จริง

ในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรของประเทศไทยยังมีน้อยมาก ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องอาศัยแนวคิดของตะวันตกมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของแคปแลน (1994 อ้างถึงใน พยุงศักดิ์ จันทรสุนทร, 2543) ไทเลอร์ (1949) ทาป้า (1962) เซเลอร์ (1974) อาเล็กซานเดอร์ (1974) พยุงศักดิ์ จันทรสุนทร (2543) พรชูลี อาชวอรัง (2540) วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537) ทิศนา แจมมณี (2545) และนักวิชาการอื่น ๆ ที่มีชื่อเสียงหลายท่าน และได้นำรูปแบบที่เป็นขั้นบันไดและพีริจระบบมาเป็นพื้นฐานแนวคิดของการพัฒนารูปแบบหลักสูตรในครั้งนี้ จึงขอสรุปแนวคิดเหล่านี้ดังต่อไปนี้

คำนิยามของรูปแบบ

1. แคปแลน (Kaplan, 1994 อ้างถึงใน พยุงศักดิ์ จันทรสุนทร, 2543) ได้ให้นิยามของรูปแบบว่าเป็นระบบ สัญลักษณ์ที่อ้างถึงความมีนัยสำคัญของโครงสร้างหนึ่ง หรือระบบ ซึ่งก่อให้เกิดการหาความเห็นพ้องต้องกันที่สามารถตีความได้หลายอย่าง และบ่งชี้ให้เห็นความคล้ายคลึงที่มีได้คาดหมายมาก่อน คุณค่านี้ปรากฏในสารบบความสามารถ ซึ่งสรุปจากจุดใหญ่ไปสู่จุดย่อยของรูปแบบ เพื่อให้ผลที่มีได้คาดหวังไว้ล่วงหน้าอาจทำนายและทดสอบได้โดยการสังเกตผลการทดลองลักษณะของรูปแบบจะมีคุณประโยชน์ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้

1. รูปแบบนำไปสู่การทำนายผลที่สามารถพิสูจน์ได้ โดยการสังเกต
2. โครงสร้างของรูปแบบควรแสดงถึงขบวนการที่ทำให้เห็นเหตุผลอันสัมพันธ์กับเรื่องที่กำลังวิจัยอยู่
3. รูปแบบที่ดำเนินการอธิบายและก่อให้เกิดจินตนาการในการสร้างมโนทัศน์หรือความสัมพันธ์ใหม่ ๆ อันเป็นผลจากการวิจัย
4. รูปแบบควรมีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างมากกว่ามีความสัมพันธ์เชิงความสัมพันธ์ (association relationship)

2. แนวคิดของทิศนา แจมมณี มีดังนี้ รูปแบบการเรียนการสอน คือ สภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อต่าง ๆ โดยประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอนรวมทั้งวิธีการสอน และเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการหรือแนวคิดที่ยึดถือซึ่งได้รับการพิสูจน์ทดสอบ หรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้น ๆ (ทิศนา แจมมณี, 2545)

รูปแบบการสอน หมายถึง แผนแสดงการจัดโครงสร้างและองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ใช้ในการพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ (Joyce and Weil, 1986) รูปแบบการสอนประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญของกระบวนการสอน ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ในรูปของแผนภูมิ จุดมุ่งหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการสอน มีความสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ และมีความสอดคล้องภายใน ทั้งนี้ต้องสามารถตรวจสอบผลได้ โดยมีขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบการสอน ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับหัวข้อเรื่องที่ต้องการนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบ
2. นำแนวคิดสำคัญของข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ มากำหนดหลักการ เป้าหมาย และองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เห็นว่าสำคัญและจำเป็นอันจะทำให้รูปแบบการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งกำหนดทิศทาง ลำดับความสัมพันธ์ รายละเอียดขององค์ประกอบเหล่านั้น
3. กำหนดแนวทางในการนำรูปแบบไปใช้ เป็นการให้รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการเงื่อนไขต่าง ๆ ในการนำรูปแบบการสอนไปใช้

สิ่งที่ควรคำนึงถึงในการพัฒนารูปแบบการสอน ประกอบด้วย

1. เป้าหมายและวัตถุประสงค์ (goals and objective being sought) ผู้พัฒนารูปแบบการสอน ควรคำนึงถึงวัตถุประสงค์ในการสอน การกำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่มอบหมายให้ผู้เรียนทำหน้าที่เพื่อช่วยให้บรรลุเป้าหมายโดยทั่วไปของการสอนให้มากที่สุด ดังนั้นรูปแบบที่จะพัฒนาขึ้นต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายโดยทั่วไปด้วย
2. ความมีโอกาสูงสุดในการบรรลุเป้าหมาย (maximize opportunities to achieve multiple goals) ผู้พัฒนารูปแบบการสอนต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการบรรลุเป้าหมายระดับความเป็นไปได้ขึ้นอยู่กับความสอดคล้องระหว่างกิจกรรมการฝึกในรูปแบบกับวัตถุประสงค์ในการสอน
3. แรงจูงใจของผู้เรียน (student motivation) ความมีประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนขึ้นอยู่กับระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้พัฒนารูปแบบจึงควรจัดให้มีกิจกรรม สร้างแรงจูงใจในการเรียนให้กับผู้เรียน อาจทำได้โดยการจัดให้มีสื่อใหม่ ๆ ที่ท้าทายผู้เรียน เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน
4. หลักการเรียนรู้ (principle of learning) ในการพัฒนารูปแบบการสอน ผู้พัฒนาไม่ควรยึดมั่นกับทฤษฎีหรือหลักการเรียนรู้ใดเพียงอย่างเดียว แต่ควรนำหลักการเรียนรู้ในเชิงทฤษฎีมาปรับใช้ในทางปฏิบัติด้วย ได้แก่ การนำลักษณะธรรมชาติของพัฒนาการทางด้านสติปัญญา แรงจูงใจ การเสริมแรง พัฒนาการด้านเจตคติและค่านิยม ตลอดจนความต้องการพื้นฐานของมนุษย์มาใช้ในการเตรียมการสอน

5. สิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องมือ และทรัพยากร (facilities equipment and resources) ผู้พัฒนารูปแบบการฝึกอบรมต้องคำนึงถึงความพร้อมในด้านเครื่องมือ สิ่งอำนวยความสะดวก และทรัพยากรที่จำเป็นต่อการนำรูปแบบการสอนไปใช้ ถ้าเกิดปัญหาความขาดแคลน

หลักสูตรและการจัดทำหลักสูตร

การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ ได้กล่าวถึง การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร ให้สอดคล้องกับปัญหาและความเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี โดยให้ความสำคัญอย่างเท่าเทียมกัน ระหว่างเนื้อหาวิชาเฉพาะด้านในระดับลึก เพื่อผลิตบุคลากร เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา สร้างความเป็นเลิศทางวิชาการและเนื้อหา ทักษะที่เหมาะสมกับโลก สมัยใหม่ ได้แก่ ภาษาต่างประเทศ คอมพิวเตอร์ การจัดการ การสื่อสาร เป็นต้น รวมทั้งพัฒนา บุคลิกภาพบัณฑิตในด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ ความมีระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม การอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมอย่างมีความสุข (พุงศักดิ์ จันทรสุรินทร์, 2543)

เนื้อหาสาระของหลักสูตร

เนื้อหาหลักสูตรกำหนดจากเป้าหมายของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ทฤษฎีการเรียนรู้ ความต้องการของสังคม ความต้องการของผู้เรียน ปรัชญาความเชื่อค่านิยมของสังคม มีผู้ให้แนวคิดต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของ รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่ มีดังนี้
หลักสูตร คือ ข้อกำหนดการเรียน (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537) การพัฒนาหลักสูตร ต้องขึ้นอยู่กับปรัชญา ความสัมพันธ์กับสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ค่านิยมของสังคมและ วัฒนธรรม เช่น หลักการในการจัดการศึกษา คือ “สถาบันการศึกษาต้องช่วยให้ประชาชนมีชีวิตที่ดี ช่วยสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ ช่วยสร้างความเป็นประชาธิปไตย และอื่น ๆ” แต่ในทางปฏิบัติก็ไม่ได้เน้นหนักเพื่อให้เกิดผลตามหลักการที่กำหนดไว้เท่าใดเลย (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537) ดังนั้น วัตถุประสงค์และการกำหนดใด ๆ เป็นของต้องคู่กัน เช่นเดียวกับเรื่อง ปรัชญาในการกำหนดทิศทางของหลักสูตรเป็นเรื่องที่แยกออกจากกันไม่ได้

กระบวนการพัฒนาหลักสูตร มี 4 ขั้นตอน คือ

1. การวิจัย
2. การพัฒนา

3. การเผยแพร่
4. การดำเนินการใช้และปรับปรุง

การพัฒนาหลักสูตรผู้เรียนต้องเผชิญต่อกระบวนการการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. เนื้อหาสาระของหลักสูตร
2. ยุทธวิธีการสอน
3. ภาษาและพฤติกรรมของครู
4. พฤติกรรมของครูอื่นที่เกี่ยวข้อง
5. สภาพแวดล้อมของการเรียน
6. สื่อและวัสดุการเรียนการสอน
7. การจัดเวลา สถานที่ และบุคคล
8. การวัดและประเมินผล

การแปลงหลักสูตรออกมาเป็นกำหนดการสอน แผนการสอน คู่มือครู แบบเรียน พัฒนาวัสดุหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ วิธีการประเมินผล พร้อมทั้งคู่มือแบบเรียนเป็นต้น นอกจากตัวหลักสูตรแล้ว คณะครูผู้ใช้หลักสูตรมีความสำคัญมาก เพราะเป็นผู้ที่ทำให้หลักสูตรบรรลุจุดประสงค์ตามที่กำหนดไว้หรือไม่ เพราะเป็นผู้สานต่อ นำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ คือ ในเรื่องของการเรียนการสอน (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537)

รูปแบบในการพัฒนาหลักสูตรและการสอนเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นเพราะรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรนั้นเปรียบเสมือนพิมพ์เขียว (blue print) ที่จะดำเนินการต่อไป ถ้าได้พิมพ์เขียวที่ชัดเจนมากเท่าใดจะเป็นข้อบ่งชี้ต่อการพัฒนาหลักสูตร ได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น แนวคิดในการหารูปแบบของหลักสูตรที่จะพัฒนานั้นสามารถทำได้หลายวิธี แต่เนื่องจากรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทยมีอยู่น้อยมาก การศึกษารูปแบบนั้นต้องอาศัยแนวคิดจากต่างประเทศ โดยมีข้อตกลงเบื้องต้นว่า “ความรู้ นั้นเป็นสากล ไม่มีตะวันตกตะวันออก” การนำความรู้มาใช้ต้องปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพความเป็นจริงของชีวิตและสังคมของเรา ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดปรัชญาการศึกษาเพื่อพัฒนาหลักสูตรควรมาจากสภาพที่เป็นจริงของสังคมที่เราทำงานร่วมกัน เพราะความจริงเป็นสิ่งที่ป็นจริงในชีวิตเรา ที่สามารถมองเห็นได้อย่างถ่องแท้ในชีวิตของเรา และความจริงจะเกิดขึ้นได้ คือ สิ่งที่รู้จัก

แนวความคิดและกระบวนการเกี่ยวกับรูปแบบหลักสูตรที่ดีเยี่ยมในสหรัฐอเมริกา มีอยู่ประมาณ 28 แนวคิด ฮาโรลด์ จี. เซน (Harold G. Shane, 1981) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับหนังสือการพัฒนาหลักสูตรและการสอนของสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1906-1981 จำนวน 100 เล่ม โดย

สอบถามไปยังศาสตราจารย์ทางด้านหลักสูตรและการสอน ผลปรากฏว่า มีอยู่ 13 เล่ม ที่อยู่ในอันดับสูง และที่ได้คะแนนสูงสุด คือ หนังสือ Basic Principles of Curriculum and Instruction by Ralph W. Tyler ที่เขียนขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1949 แต่ก็ยังเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายในปัจจุบันของสถาบันการศึกษาสหรัฐอเมริกา ผู้วิจัยจึงได้นำมาเป็นพื้นฐานแนวคิดในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอนของการวิจัยนี้ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

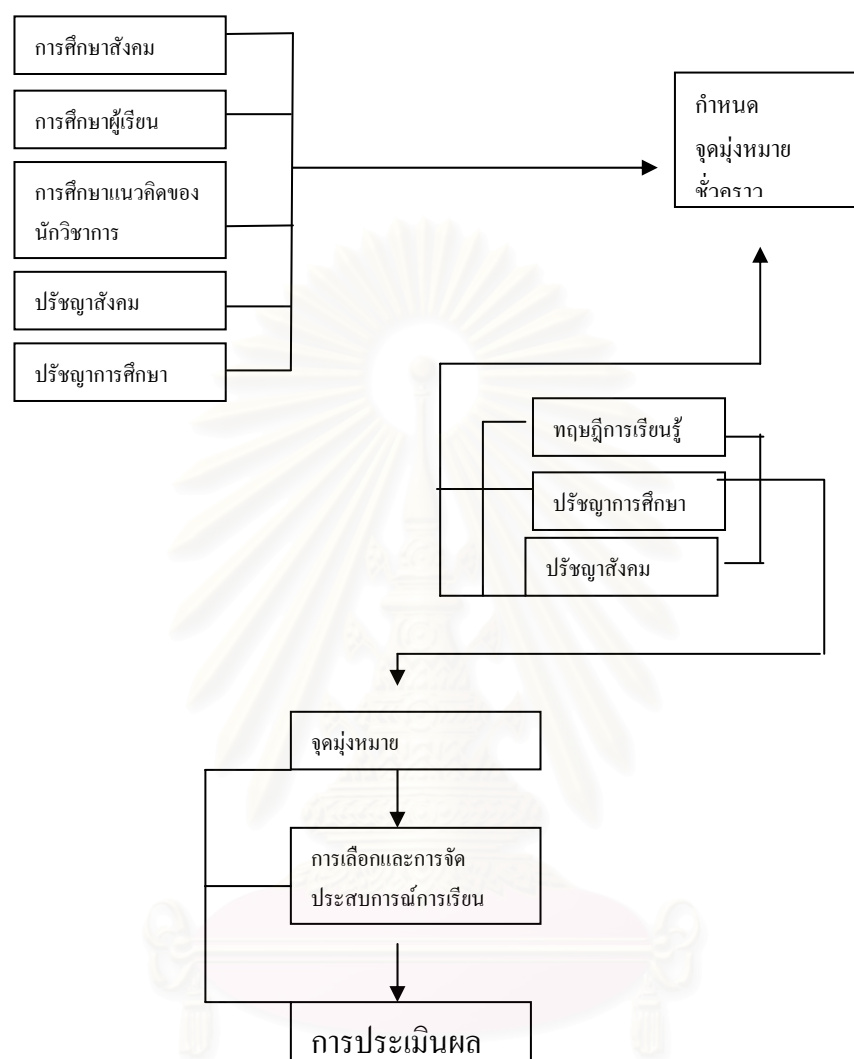
รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแบบไทเลอร์ แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์นั้น ที่รู้จักกันดี คือ หลักการและเหตุผลในการสร้างหลักสูตรว่า ในการจัดหลักสูตรและการสอนนั้นควรตอบคำถามพื้นฐาน 4 ประการ คือ

1. มีความมุ่งหมายทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนควรแสวงหา
2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนควรจัดขึ้นเพื่อช่วยให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้
3. จัดประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างไร จึงทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ
4. ประเมินผลประสิทธิภาพของประสบการณ์ในการเรียนอย่างไร จึงตัดสินใจได้ว่าบรรลุถึงจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

ไทเลอร์ได้วางรูปแบบโครงสร้างของหลักสูตรโดยใช้วิธีหนทางสู่จุดหมายปลายทาง (Means and ends approach) ดังแผนภูมิต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 2 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแบบไทเลอร์

ไทเลอร์ (Tyler, 1949) มีความเห็นว่า ในการจัดหลักสูตรและการสอนนั้น ควรตอบคำถามที่เป็นพื้นฐาน 4 ประการให้ได้ก่อน และถามเรียงกันลงมาตามลำดับ ฉะนั้นการตั้งจุดประสงค์ในข้อแรกจึงสำคัญที่สุด เพราะคำถามอีกสามข้อนั้นขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ข้อแรกที่กำหนดไว้

การศึกษาข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำมาประกอบการกำหนดจุดประสงค์นั้น ไทเลอร์ได้เสนอแนะไว้อย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการศึกษาสังคม สังคมต้องการอะไร และมีความคาดหวังว่า ต้องการให้ผู้เรียนมีลักษณะอย่างไร ซึ่งปัจจุบันนี้แนวคิดวิธีการศึกษาสังคมเป็นไปอย่างกว้างขวาง ซึ่งนักพัฒนาหลักสูตรและการสอนสามารถเลือกและนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการศึกษา

การศึกษาตัวผู้เรียนนั้นแม้ว่าไทเลอร์มีแนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการสอนที่มุ่งเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงตัวผู้เรียน ซึ่งวิธีการศึกษาเกี่ยวกับตัวผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นด้านความต้องการ ความสนใจ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวและองค์ประกอบอื่น ๆ การศึกษาข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายใดเพื่อนำมาสังเคราะห์ในการสร้างหลักสูตร วิธีการศึกษาต้องชัดเจนและข้อมูลควรเชื่อถือได้

นักวิชาการแต่ละสาขามีความคาดหวังสูงและมีเจตนาดีกับผู้เรียน เนื่องจากท่านเป็นผู้รู้ ผู้เล่นคลุกคลีทั้งในแนวกว้างและลึก จนบางครั้งมีความรู้สึกคล้ายกับว่า นักวิชาการบางท่านรู้สึกแต่แคบ นักพัฒนาหลักสูตรตระหนักดีว่า สิ่งที่นักวิชาการหยิบยื่นและนำเสนอ นั้นสอดคล้องสัมพันธ์กับความต้องการ ความสนใจและความสามารถของผู้เรียนมากน้อยเพียงใด ความเชื่อ ค่านิยมของสังคม เป็นสิ่งจำเป็นต้องศึกษาวิเคราะห์ให้ชัดเจน เพราะการศึกษาค้นคว้า ค่านิยม ขนบประเพณี วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่หาคำตอบว่า ในสังคมต้องการจัดการศึกษาเพื่ออะไร และจัดการศึกษาสำหรับใคร สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ช่วยให้แสวงหาคำตอบที่ชัดเจนในการกำหนดเป้าหมายหรือทิศทางของการศึกษา

ลักษณะเด่นของการพัฒนาหลักสูตรและการสอนของไทเลอร์นั้น ใช้จุดประสงค์เป็นตัวกำหนดควบคุมการเลือก และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ดังนั้นการกำหนดจุดประสงค์จึงมี 2 ขั้นตอน ในตอนแรกเป็นการกำหนดจุดประสงค์ชั่วคราวก่อน และหาวิธีการและเกณฑ์จากทฤษฎีการเรียนรู้ ปรัชญาการศึกษาและปรัชญาสังคมมาถ่วงถ่วงจุดประสงค์ชั่วคราวนั้น เพื่อให้ได้มาเป็นจุดประสงค์ที่แท้จริงของหลักสูตรในกระบวนการนี้ พื้นฐานทางจิตวิทยาและปรัชญาในการพัฒนาหลักสูตรเข้ามามีบทบาท และช่วยในการตรวจสอบเพื่อความชัดเจนของหลักสูตรได้มาก เช่น ปรัชญามีบทบาทในการช่วยตรวจสอบแสวงหาความชัดเจนของการกำหนดจุดมุ่งหมาย ขึ้นนี้เพื่อตอบคำถามและหาความชัดเจนว่า การจัดหลักสูตรเพื่อตอบสนองใคร ควรตอบสนองผู้เรียนหรือสังคม หรือตอบสนองผู้สอนเพื่อให้มีงานทำ ถ้าเราจัดหลักสูตรเพื่อตอบสนองสังคม การกำหนดจุดประสงค์จะนำไปสู่ การกำหนดโครงสร้างและกระบวนการวิชาได้ชัดเจน เช่น สมมุติว่าจัดหลักสูตรเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม วิชาบังคับจะมีมากกว่าวิชาเลือก ถ้าจัดหลักสูตรเพื่อตอบสนองผู้เรียน วิชาบังคับจะมีน้อยกว่าวิชาเลือก

การเลือกและจัดประสบการณ์ที่คาดหวังว่า ให้ผู้เรียนมีประสบการณ์นั้นอย่างไร มีกิจกรรมที่จัดทั้งในการเรียนการสอนและส่วนเสริมหลักสูตรนั้นมีอะไร ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปเพื่อตอบสนองจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ไทเลอร์ได้เสนอเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ผู้เรียนควรมีโอกาสฝึกปฏิบัติการและเรียนรู้เนื้อหาตามที่ระบุไว้ในจุดประสงค์

2. กิจกรรมและประสบการณ์นั้นควรทำให้ผู้เรียนพึงพอใจที่จะปฏิบัติตามพฤติกรรมที่ได้ระบุไว้ในจุดประสงค์
3. กิจกรรมและประสบการณ์ควรจะอยู่ในข่ายความพอใจที่จะพึงปฏิบัติได้
4. กิจกรรมและประสบการณ์หลาย ๆ ด้านของการเรียนรู้จะนำไปสู่จุดประสงค์ที่กำหนดไว้เพียงข้อเดียวก็ได้
5. ในทำนองเดียวกันกิจกรรมและประสบการณ์เรียนรู้เพียงหนึ่งอย่างอาจตอบสนองจุดประสงค์หลาย ๆ ข้อได้

นอกจากนี้ไทเลอร์ยังเน้นเกี่ยวกับการพิจารณาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ว่า ต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ในด้านเวลาต่อเวลา และเนื้อหาต่อเนื้อหา เรียกว่าเป็นความสัมพันธ์แบบแนวตั้ง (vertical) กับแนวนอน (horizontal) ซึ่งมีเกณฑ์ในการจัดดังนี้

1. ความต่อเนื่อง (continuity) หมายถึงความสัมพันธ์ในแนวตั้งของส่วนองค์ประกอบหลักของตัวหลักสูตรจากระดับหนึ่งไปยังอีกระดับหนึ่งที่สูงขึ้นไป เช่น ในวิชาทักษะต้องเปิดโอกาสให้มีการฝึกทักษะในกิจกรรมและประสบการณ์บ่อย ๆ และต่อเนื่องกัน
2. การจัดช่วงลำดับ (sequence) หมายถึง ความสัมพันธ์แนวตั้งของส่วนองค์ประกอบหลักของตัวหลักสูตรจากสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนไปสู่สิ่งที่เกิดขึ้นภายหลัง หรือจากสิ่งที่มีความง่ายไปสู่สิ่งที่มีความยาก ดังนั้นการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้มีการเรียงลำดับก่อนหลังเพื่อให้ได้เรียนเนื้อหาที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น
3. บูรณาการ (integration) หมายถึงความสัมพันธ์กันในแนวนอนขององค์ประกอบหลักของตัวหลักสูตร จากหัวข้อเนื้อหาหนึ่งไปยังอีกหัวข้อเนื้อหาหนึ่งของรายวิชา หรือจากรายวิชาหนึ่งไปยังอีกรายวิชาอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกัน การจัดประสบการณ์จึงควรเป็นในลักษณะที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เพิ่มพูนความคิดเห็นและได้แสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกัน เนื้อหาที่เรียนเป็นการเพิ่มความสามารถทั้งหมดของผู้เรียนที่จะได้ใช้ประสบการณ์ได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ กัน ประสบการณ์การเรียนรู้จึงเป็นแบบแผนของปฏิสัมพันธ์ (interaction) ระหว่างผู้เรียนกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อม

การประเมินผลรูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อที่จะตรวจสอบดูว่า การจัดการเรียนการสอนได้บรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ สมควรจะปรับแก้ในส่วนใดบ้าง โดยพิจารณาจากสิ่งต่อไปนี้

1. กำหนดจุดประสงค์ที่จะวัดและพฤติกรรมที่คาดหวัง
2. วัดและวิเคราะห์สถานการณ์ที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมเหล่านั้น

3. ศึกษาสำรวจข้อมูลเพื่อสร้างเครื่องมือที่จะวัดพฤติกรรมเหล่านั้นได้อย่างเหมาะสม

4. ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

4.1. ความเป็นปรนัย (objectivity)

4.2. ความเชื่อมั่นได้ (reliability)

4.3. ความเที่ยงตรง (validity)

การพิจารณาผลการประเมินให้เป็นประโยชน์เพื่ออธิบายผลการเรียนรู้เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม การอธิบายถึงส่วนดีของหลักสูตรหรือสิ่งที่จะต้องปรับแก้ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

จากรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรและการสอนของไทเลอร์ เมื่อได้ศึกษาวิเคราะห์แล้ว จะพบว่า การพัฒนาหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการปัจจุบัน มีส่วนคล้ายกับวิธีการของไทเลอร์มาก เช่น การกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตร ไทเลอร์ได้ใช้สังคมปัจจุบันเป็นพื้นฐาน และการจัดการศึกษาของเราในปัจจุบันนี้ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์สังคมจนสรุปออกมาเป็นแนวคิดในการจัดการศึกษาว่า “เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาคนและทำประโยชน์ให้กับสังคม” แนวคิดของไทเลอร์ได้สนับสนุนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอน และนอกจากนี้การพัฒนาหลักสูตรจะต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมภายนอกที่สัมพันธ์กันกับการเรียนรู้ของผู้เรียนอีกด้วย

โดยสรุปไทเลอร์ได้พัฒนารูปแบบหลักสูตรโดยเน้นการกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตร และกระทรวงศึกษาธิการของไทยก็ได้กำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรคล้ายกับไทเลอร์มาก คือสรุปออกมาเป็นแนวคิดว่า จุดประสงค์ของการศึกษาไทยเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง และทำประโยชน์ให้กับสังคม สนับสนุนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่สัมพันธ์กับการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้ไทเลอร์จะคำนึงถึงจุดประสงค์เป็นอันดับแรก ยังมีเรื่องที่ต้องศึกษาอีก ได้แก่ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้ ปรัชญาการศึกษา ปรัชญาสังคม พื้นฐานจิตวิทยา ปรัชญาในการพัฒนาหลักสูตร การวัด ประสิทธิภาพการเรียนรู้ที่คาดหวัง กิจกรรมการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงเวลาการจัดการเรียนการสอน เนื้อหาสาระ ความต่อเนื่อง การจัดช่วงลำดับ บูรณาการ เรื่องสำคัญอีกเรื่องหนึ่งคือการประเมินรูปแบบซึ่งต้องคำนึงถึง จุดประสงค์ที่จะวัดและพฤติกรรมที่คาดหวัง การวัดและวิเคราะห์สถานการณ์ที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมนั้น ศึกษาข้อมูลเพื่อสร้างเครื่องมือที่จะวัดพฤติกรรมนั้น ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเพื่อให้มีความสามารถในการวัดปรนัย วัดความเชื่อมั่น และวัด

ความเที่ยงตรง และเรื่องสุดท้ายคือการพิจารณาผลการประเมินเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มเพื่อพิจารณาปรับแก้รูปแบบให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

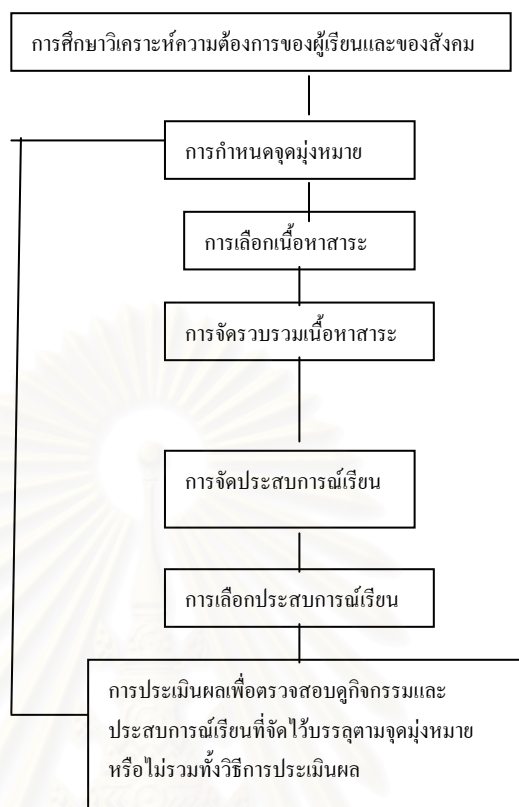
รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแบบของทาบ้า

หนังสืออีกเล่มหนึ่งที่ได้รับการแนะนำสนับสนุนจากคณะบุคคลทางด้านหลักสูตร และที่ เซน (Shane, 1981) ทำการศึกษาพบว่า 'ได้นำมาใช้สำหรับการเรียนการสอนอยู่เสมอ คือ Curriculum Development : Theory and Practice 1962 by Taba ซึ่งก็เป็นหนังสือเล่มหนึ่งใน 28 เล่มของ Curriculum classic เช่นเดียวกับหนังสือ Basic Principles of Curriculum and Instruction by Tyler แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของทาบ้าสรุปได้ ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 3 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแบบทาบ้า

การพัฒนาหลักสูตรจากแนวคิดของทาบ้า จะเริ่มที่จุดใดจุดหนึ่งก่อนก็ได้ตามที่ถนัดและสนใจ แต่เมื่อเริ่มที่จุดใดแล้ว จะต้องทำการศึกษาให้ครบกระบวนการทั้ง 7 ของแนวคิดที่เสนอไว้ อนึ่งทาบ้าและไทเลอร์ได้เคยร่วมกันเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรต่อที่ประชุมสัมมนาการวางแผนหลักสูตรเมื่อปี ค.ศ. 1960 และได้พยายามที่จะเสนอแนวคิดการพัฒนาทางด้านหลักสูตรและการสอนให้มีความหมายที่กว้างขึ้นและมีความสมบูรณ์มากขึ้น จากความหมายของหลักสูตรที่ใช้อยู่เดิมในแนวแคบ เช่น “หลักสูตร คือ รายการสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กจะต้องเรียนรู้เมื่ออยู่ในโรงเรียน” ทาบ้าให้แนวคิดเกี่ยวกับว่า จะมีรูปร่างอย่างไรก็ตาม ควรมีองค์ประกอบของหลักสูตร 4 ประการด้วยกันคือ

1. วัตถุประสงค์ (ซึ่งอาจจะเป็นวัตถุประสงค์ทั่วไปของหลักสูตร หรือ วัตถุประสงค์เฉพาะรายวิชา)
2. เนื้อหาวิชาและจำนวนคาบการเรียนการสอนของแต่ละวิชา
3. กระบวนการเรียนการสอนและกิจกรรม
4. การประเมินผลตามวัตถุประสงค์

จุดเด่นในแนวคิดของทาบ้าอีกประการหนึ่งก็คือเรื่องยุทธวิธีการสอน (teaching strategies) และประสบการณ์เรียนรู้เป็นกระบวนการที่จะต้องคำนึงถึงอยู่ 2 ประการ คือ

1. ยุทธวิธีการสอนและประสบการณ์เรียนรู้ จะเป็นเครื่องกำหนดสถานการณ์เงื่อนไขการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละครั้งจะมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเป็นผลผลิต ดังนั้นการจัดรูปแบบของการเรียนการสอนก็ต้องแสดงลำดับขั้นตอนของการเรียนรู้ด้วย

2. หน้าที่ของยุทธวิธีการสอนเป็นสิ่งที่หลอมรวมหลายสิ่งหลายอย่างเข้ามาไว้ด้วยกัน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน ดังนั้นการพิจารณาตัดสินใจเกี่ยวกับยุทธวิธีการสอนควรจะคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

การจัดเนื้อหา จะต้องกำหนดให้ชัดเจนว่ารายวิชานั้น ๆ มุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้แบบใด กว้างหรือลึกมากน้อยเพียงใด และได้เรียงลำดับเนื้อหาวิชาไว้อย่างไร การกำหนดโครงสร้างได้กระทำชัดเจนสอดคล้องกับโครงสร้างในระดับใด เพราะแต่ละระดับจะมีจุดประสงค์เนื้อหาสาระที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เช่น ระดับใหญ่(ส่วนรวม)จะสัมพันธ์กับหมวดวิชา ระดับกลางมีความสัมพันธ์ในระดับรายวิชา และระดับย่อยจะสัมพันธ์กับบทเรียนหรือหน่วยการเรียนนั้น

หน่วยการเรียนจะมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่บ่งชี้ถึงการวัดและประเมินได้ชัดเจน มีการเสนอรายละเอียดและความยืดหยุ่นเพื่อเปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนและทำกิจกรรมตามความต้องการ และความสนใจตามลักษณะเฉพาะ นอกจากนั้นการตรวจสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในการพัฒนากระบวนการเรียนได้เป็นลำดับขั้นตอนเพื่อนำไปสู่ข้อค้นพบ ข้อสรุปที่เป็นหลักการที่มุ่งเน้นความคาดหวังเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน และการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการทางความคิดที่ต่อเนื่องรวมทั้งการสืบเสาะหาความรู้ได้ด้วยตนเอง

แนวคิดของทาบ้าส่วนใหญ่จะเหมือนกับของไทเลอร์แต่จะมีการปรับขยายให้สมบูรณ์โดยมีเนื้อหาและรายละเอียดมากขึ้น เช่น การเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบของหลักสูตรทั้ง 5 ประเภทได้แก่

หลักสูตรแบบรายวิชา

หลักสูตรแบบหมวดวิชา

หลักสูตรที่มุ่งเน้นพื้นฐาน

หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม

หลักสูตรแบบกิจกรรมและประสบการณ์

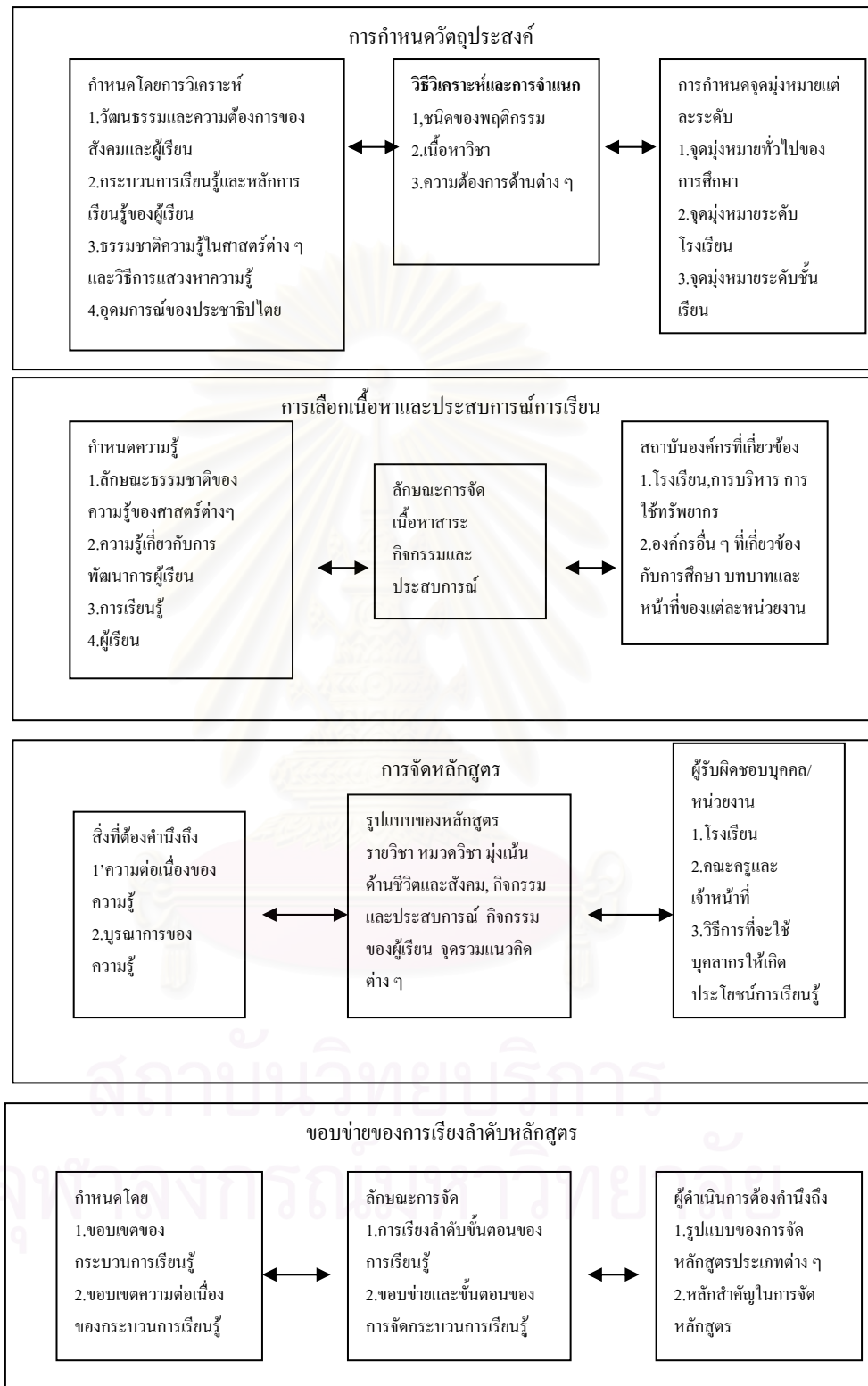
หลักสูตรแบบแกนวิชา ซึ่งปัจจุบันนี้ยังมีผู้นิยมใช้รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรและการสอนตามแนวของทาบ้าอยู่ ทั้งนี้ นักพัฒนาหลักสูตรต้องมีพื้นฐานความรู้ในเรื่องพัฒนาการของ

บุคคล ทางด้านสติปัญญา การเรียนรู้ การถ่ายโยง การเรียน สภาพสังคมวัฒนธรรมที่ทำให้เกิดการ
เรียนรู้ ความต่อเนื่องของกระบวนการการเรียนรู้ รวมทั้งธรรมชาติของความรู้ที่ต่างกัน เหล่านี้ ทา
บ้ำได้เน้นให้เห็นว่า สิ่งเหล่านี้ล้วนมีความสำคัญและสัมพันธ์ต่อกระบวนการเรียนการสอนทั้งสิ้น
และในแต่ละส่วนทาบ้ำจะขยายรายละเอียดเพื่อให้เห็นภาพรวมได้อย่างครอบคลุม เช่น
รายละเอียดของธรรมชาติของความรู้ ได้แก่ เนื้อหาและกระบวนการ ระดับของเนื้อหาและหน้าที่
ของเนื้อหา ขอบเขตของเนื้อหา แนวคิดของความรู้พื้นฐาน ขั้นตอนของการเรียนรู้และการ
ผสมผสานของความรู้ เป็นต้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 4 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรและการสอนของทาบ้า

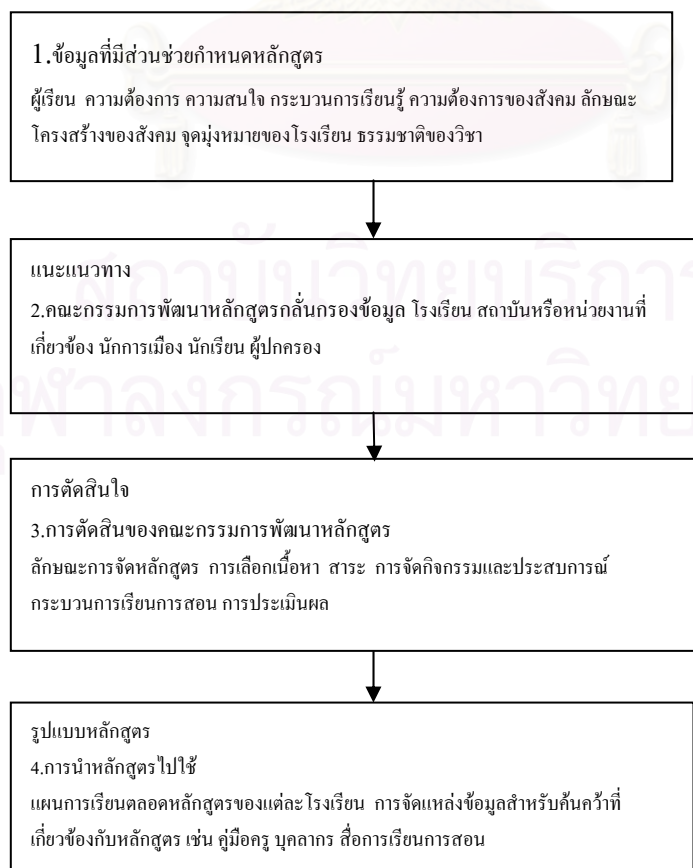
โดยสรุป ทาบ้าได้พัฒนารูปแบบหลักสูตรคล้ายกับไทเลอร์มาก แต่ทาบ้าเน้นทางด้านการออกแบบยุทธศาสตร์ของการเรียนการสอนที่ละเอียดกว่า ซึ่งจะเกี่ยวกับธรรมชาติการเรียนรู้และ

ความรู้ที่ต่างกัน ๆ เกี่ยวกับการเรียนรู้ พื้นฐานความรู้ในเรื่องพัฒนาการของบุคคล ทางด้านสติปัญญา การเรียนรู้ การถ่ายโยง การเรียน สภาพสังคม วัฒนธรรมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ การต่อเนื่องทางกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งธรรมชาติของความรู้ที่ต่างกัน ๆ เหล่านี้ ล้วนมีความสำคัญและสัมพันธ์ต่อกระบวนการเรียนการสอนทั้งสิ้น

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรและการสอนของเซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (Saylor & Alexander, 1974)

นักพัฒนาหลักสูตรได้ศึกษาแนวคิดและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์และทาบ เพื่อปรับขยายรูปแบบให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น แม้จะมีการวิจารณ์ถึงลักษณะเด่นและความไม่สมบูรณ์ของรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์อยู่บ้าง แต่เซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander, 1974) ได้มองเห็นประโยชน์เกี่ยวกับเทคนิควิธีการกำหนดจุดประสงค์การเลือกเนื้อหาประสบการณ์ รวมทั้งวิธีการพัฒนาหลักสูตรและการสอนที่เน้นความสำคัญของการประเมินผล ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะการประเมินผลรวม (summative evaluation) ที่ให้ความสำคัญแก่การประเมินผลสัมฤทธิ์และรวมทั้งความเหมาะสมของโปรแกรม แต่ในด้านการตอบสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคลนั้นมีน้อยเกินไป เซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ได้นำแนวคิดนี้มาสานต่อและพัฒนาในรูปแบบหลักสูตรและการสอน ดังนี้

แผนภูมิที่ 5 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแบบเซเลอร์และอเล็กซานเดอร์

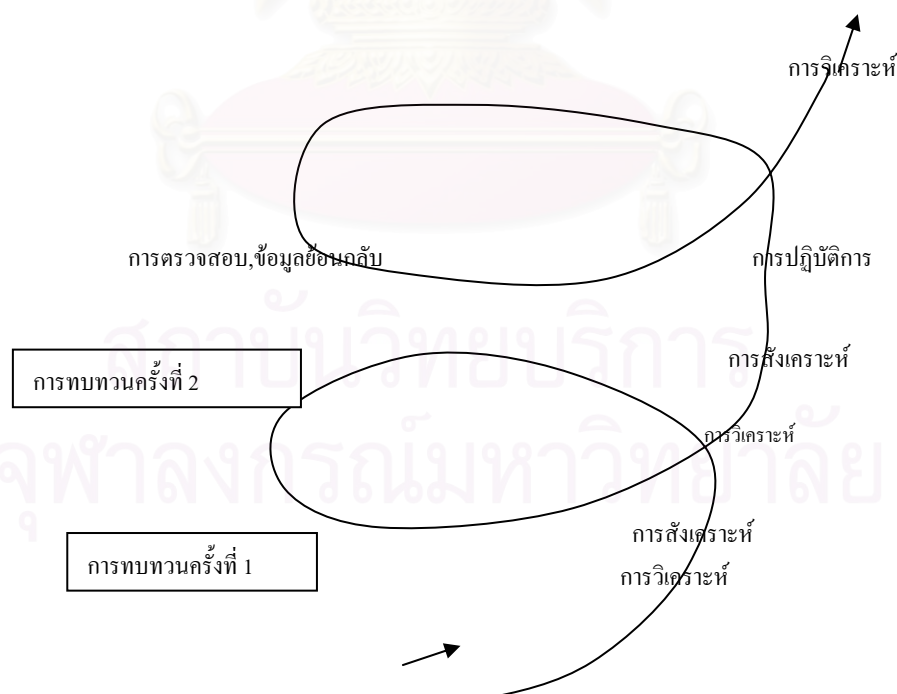

โดยสรุป เซเลอร์และอเล็กซานเดอร์มองเห็นความไม่สมบูรณ์ของรูปแบบหลักสูตรที่ไทเลอร์และทาบ้าได้พัฒนาขึ้นมาก่อนหน้านี้ และเห็นว่าไทเลอร์มุ่งเน้นการกำหนดจุดประสงค์เกินไป ส่วนทาบ้าเน้นยุทธศาสตร์การสอนเกินไป แต่ทั้งสองยังขาดเรื่องของการตอบสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล เขาจึงสานต่อโดยปรับปรุงรูปแบบให้สมบูรณ์ขึ้น ด้วยวิธีการสำรวจความต้องการของผู้เรียนและสังคม แล้วจึงตัดสินใจว่าจะพัฒนาหลักสูตรอย่างไร หลังจากนั้นจึงนำรูปแบบหลักสูตรไปประยุกต์ใช้ ซึ่งจะมีทั้งแผนการเรียน คู่มือครู และสื่อการเรียนการสอน อย่างครบครัน จึงนับว่ารูปแบบของเซเลอร์และอเล็กซานเดอร์มีความสมบูรณ์กว่ารูปแบบของไทเลอร์และทาบ้า

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรและการสอนแบบบันไดเวียน (The curriculum development spiral in system model)

นักวิจัยพยายามทำให้การพัฒนาหลักสูตรครอบคลุมได้ดียิ่งขึ้น และมีความสมบูรณ์มากขึ้น ได้คิดรูปแบบหลักสูตรตามแบบบันไดเวียน เพื่อสามารถได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ ปฏิบัติการ มีการตรวจสอบข้อมูลหลาย ๆ ครั้ง และการตรวจสอบข้อมูลย้อนกลับ ทั้งนี้เพื่อให้รูปแบบหลักสูตรมีประสิทธิภาพ

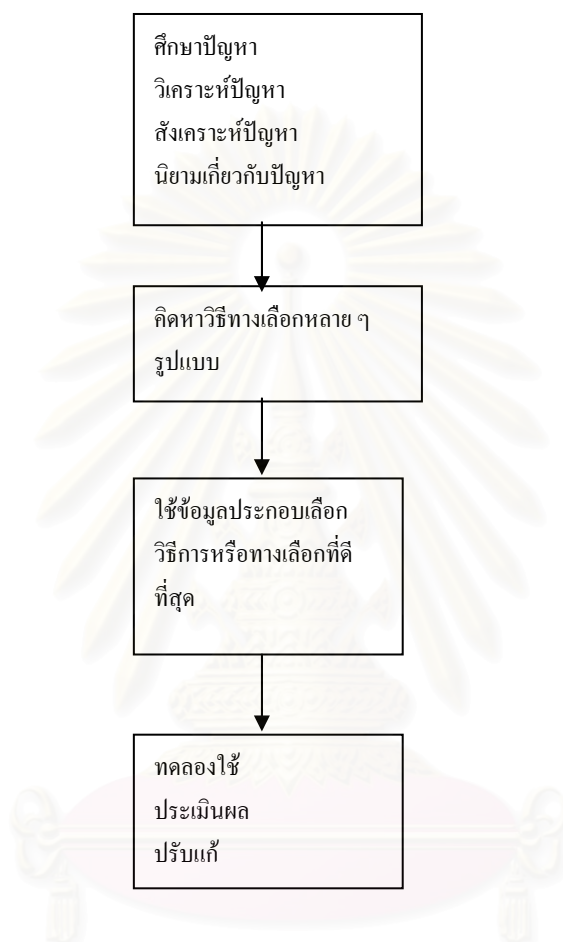
แผนภูมิที่ 6 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแบบบันไดเวียน

จากรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรแบบบันไดเวียน ได้พัฒนาต่อ เป็นวิธีการพัฒนาหลักสูตรแบบพินิจระบบ (systems approach) ซึ่งเป็นที่นิยมใช้กันอยู่ในปัจจุบัน

หลักสูตรแบบพินิจระบบ (systems approach) ซึ่งเป็นที่นิยมใช้กันอยู่ในปัจจุบัน

แผนภูมิที่ 7 ลำดับขั้นของการพัฒนาหลักสูตรและการสอนแบบพินิจระบบ

จากแผนภูมิวิธีการพัฒนาหลักสูตรและการสอนแบบพินิจระบบ สามารถอธิบายกระบวนการโดยละเอียดดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการของสังคม โดยทำการศึกษาอย่างกว้างและลึก เพื่อได้ภาพรวมเกี่ยวกับความคาดหวังของสังคมที่จะบ่งชี้การกำหนดจุดประสงค์
2. ศึกษากลุ่มเป้าหมายของผู้เรียนว่า จะพัฒนาไปในรูปแบบใดที่จะไปปรับตัวหรือมีความสามารถด้านใดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสังคม
3. ใช้วิธีทางปรัชญา เพื่อตรวจสอบเกี่ยวกับการกำหนดทิศทางของหลักสูตร และจุดประสงค์ร่วมกับนักจิตวิทยา นักการศึกษา รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร

4. เพื่อความชัดเจนของหลักสูตร จุดประสงค์ โครงสร้างและเนื้อหาสาระของหลักสูตรนั้น ควรมีคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรดำเนินการกลั่นกรองอย่างรอบคอบ
5. ศึกษาวิเคราะห์ถึงความสามารถ และลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อความสอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหาสาระของหลักสูตร
6. ตรวจสอบเนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยคณะบุคคลต่างๆ เช่น นักวิชาการ นักจิตวิทยา นักการศึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไข
7. วิเคราะห์เนื้อหาสาระเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โครงสร้างและหลักการของหลักสูตร รวมทั้งการจัดลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ กิจกรรมและประสบการณ์
8. อภิปรายกับนักวิชาการสาขาต่าง ๆ ตรวจสอบอีกครั้งในด้านความถูกต้องของเนื้อหาสาระ ลำดับขั้นตอน การเรียนรู้และประสบการณ์การเรียนรู้
9. แบ่งเนื้อหาสาระวิชาออกเป็นหน่วยการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับระยะเวลา เพื่อความสะดวกในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนของแต่ละหน่วย และในการนำไปปฏิบัติจริง
10. อภิปรายกับนักวิชาการในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุงวัสดุอุปกรณ์ประกอบหลักสูตรของหน่วยการเรียนนั้น ๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นก่อนที่จะนำไปใช้
11. กำหนดจุดประสงค์ของการเรียนการสอนให้ชัดเจน และสามารถบ่งชี้ถึงการจัดกิจกรรม และประสบการณ์เรียนรู้และการประเมินผล
12. พิจารณาทางเลือกหลาย ๆ ทาง เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ เพื่อตอบสนองความต้องการ และความสนใจของผู้เรียนที่มีโอกาสจะได้เลือกทำกิจกรรมหลาย ๆ รูปแบบ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นพื้นฐานในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน และวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ
13. ทดลองใช้สื่อการเรียนที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อตรวจสอบดูว่า มีสิ่งใดต้องปรับแก้ และเพื่อความเหมาะสมรวมทั้งคุณภาพของสื่อการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับหลักสูตรมากน้อยเพียงใด
14. ใช้ข้อมูลที่ได้จากการทดลอง ทำการปรับแก้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมและเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ
15. ประเมินผลเพื่อตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร ซึ่งสามารถทำได้ทั้งระบบ ตั้งแต่ระยะแรกถึงระยะสุดท้าย หรือจะทำการตรวจสอบในแต่ละระยะ ๆ ของการพัฒนาก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการและความจำเป็นว่า จะนำสิ่งที่ประเมินนั้นมาใช้ทำอะไร แต่อย่างไรก็ตาม แนวคิดเกี่ยวกับการตรวจสอบหรือการประเมินผลนั้น การพัฒนาหลักสูตรและการสอนจะละเอียดไม่ได้เลย เพราะสิ่งนี้ถือว่าเป็นส่วนสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตรและการสอนที่นักพัฒนาหลักสูตรจะต้องคำนึงถึงและจะต้องปฏิบัติ

แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรและการสอนด้วยวิธีการพินิจระบบนั้น ได้มีการพัฒนาขยายต่อ โดยมีรูปแบบแตกต่างออกไปแต่สาระยังคงคล้ายคลึงกัน

จากที่ได้กล่าวมาในตอนต้นพอจะสรุปได้ดังนี้ กระบวนการพัฒนาหลักสูตรจะต้องศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับเป็นสิ่งที่กำหนดหลักสูตร บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรด้านการพัฒนา การบริหารจัดการ การนิเทศกำกับดูแล การประเมินหลักสูตร และการสนับสนุนการใช้หลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรและการสอนของประเทศไทยนั้นยังไม่มีทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรและการสอนเป็นของเราเองอย่างชัดเจน จึงได้มีการนำแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการสอนจากต่างประเทศมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสภาพบ้านเมืองของเราดังได้กล่าวไว้ในตอนต้นเกี่ยวกับการศึกษาทฤษฎีหลักสูตรจากต่างประเทศในหลาย ๆ รูปแบบ เพื่อนำมาสังเคราะห์สร้างเป็นรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรและการสอนขึ้นใหม่ และเพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรและการสอนดำเนินไปได้อย่างมีระบบและตรงตามความคาดหวังของสังคม

ทฤษฎีหลักสูตรที่นำมาศึกษานั้นได้แก่ทฤษฎีหลักสูตรที่วางการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรยอมรับและจัดเป็นหลักสูตรที่ดีเยี่ยม (classic curriculum) ทฤษฎีหลักสูตรอื่น ๆ ที่นิยมใช้กันอยู่และมีความเหมาะสมกับสภาพบ้านเมืองของเรา รวมทั้งทฤษฎีหลักสูตรซึ่งอยู่ในระหว่างการทดลองใช้และมีการอภิปรายวิพากษ์วิจารณ์ทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย เช่น การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของกลุ่มมนุษยนิยม การพัฒนาหลักสูตรแบบปฏิรูปสังคม และการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นด้านวิชาการ เป็นต้น

อนึ่ง การแสวงหารูปแบบหลักสูตรเพื่อสร้างพิมพ์เขียว (blue print) นั้นควรจะได้ศึกษาสำรวจวิเคราะห์อย่างรอบคอบทั้งในแนวกว้างและลึก เพราะว่าการพัฒนาหลักสูตรและการสอนนั้นไม่ใช่เพียงแต่ข้อความที่เขียนในกระดาษ หลักสำคัญของหลักสูตรจะต้องนำไปปฏิบัติได้จริง ส่วนหลักสูตรที่กำหนดความมุ่งหมายไว้อย่างดีสวยงามและสูงส่ง โดยไม่ได้คำนึงถึงตัวผู้เรียน ผู้สอน สื่อการเรียนและสิ่งแวดล้อมย่อมทำให้เกิดปัญหาการพัฒนาหลักสูตรและผู้สอน

การพัฒนาหลักสูตรแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ การพัฒนาหลักสูตรและการสอนในระดับชาติ ซึ่งคาดหวังว่าจะให้เยาวชนไทยมีคุณลักษณะและความสามารถตามเป้าหมาย การสร้างหลักสูตรในระดับนี้มีหลักการจะต้องกระทำในระดับกลาง ๆ อย่างกว้าง ๆ เพื่อให้ท้องถิ่นนำไปปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม ส่วนการพัฒนาหลักสูตรและการสอนระดับท้องถิ่นซึ่งหมายถึงระดับภาค ระดับจังหวัด ระดับกลุ่มโรงเรียน การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นก็คือ การนำหลักสูตรระดับชาติมาพิจารณาศึกษาวิเคราะห์เพื่อการปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระบางอย่าง ให้มีความสัมพันธ์

สอดคล้องกับท้องถิ่น และวิเคราะห์จุดมุ่งหมายข้อใดของหลักสูตรที่บ่งชี้ถึงความต้องการและความจำเป็นริบถ้วนในการปฏิบัติของท้องถิ่น

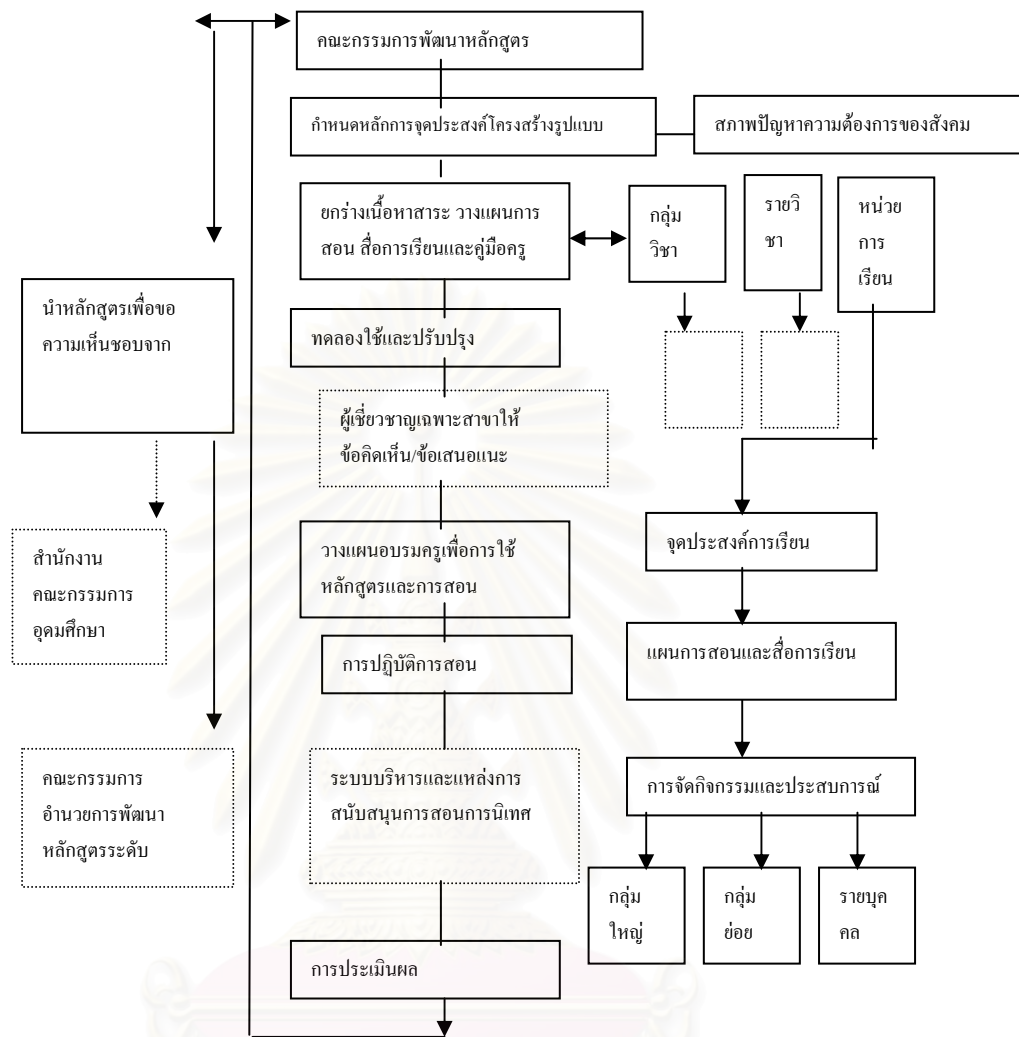
ประการสุดท้ายคือหลักสูตรระดับห้องเรียน หมายถึงครูผู้สอนแต่ละคนจะต้องเข้าใจจุดประสงค์ของหลักสูตรและจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการวัดและการประเมินผลเพื่อให้ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

รูปแบบหลักสูตรและการสอนรวมหลายวิธี รูปแบบที่ใช้การได้ดีควรได้มาจากการสังเคราะห์จากแนวความคิดของทฤษฎีหลักสูตรต่าง ๆ และได้เคยนำไปทดลองใช้ในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรระดับการศึกษาต่าง ๆ มาแล้ว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 8 รูปแบบหลักสูตรและการสอนรวมหลายวิธี

รูปแบบหลักสูตรที่เป็นพิมพ์เขียวนี้ได้มาจากการสังเคราะห์จากแนวความคิดของ ทฤษฎีหลักสูตรต่าง ๆ และได้เคยนำไปทดลองใช้ในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรระดับมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในกลุ่มวิชาศิลปศึกษา และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต พุทธศักราช 2525 ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จากแผนภาพของ รูปแบบหลักสูตรดังกล่าว ทางด้านซ้ายเป็นการแสดงแนวคิดที่ต่อเนื่องของการพัฒนาหลักสูตร ส่วนทางด้านขวา คือ การพัฒนาระบบการสอน ซึ่งจะเห็นได้ว่า หลักสูตรและการสอนเป็นส่วนที่ สัมพันธ์กัน จะขาดส่วนหนึ่งส่วนใดไปไม่ได้ เช่นเดียวกับเงินเหรียญจะต้องมีทั้งสองด้าน จึงเป็น เหรียญที่สมบูรณ์และมีคุณค่า หลักสูตรและการสอนก็เช่นเดียวกัน จะแยกทำส่วนหนึ่งส่วนใด ไม่ได้ จะต้องพัฒนาควบคู่กันไปให้สมบูรณ์แบบ เมื่อได้พิมพ์เขียวของหลักสูตรหรือรูปแบบของ หลักสูตรมาแล้ว จะต้องวางแผนการปฏิบัติงานให้ชัดเจนและเป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดไว้

พรชูลี อาชวอำรุง (2540, อ้างถึงใน พยุงศักดิ์ จันทรสุรินทร์, 2543) กล่าวถึง การปฏิรูปหลักสูตร ดังนี้

1. มีความสมดุลทั้งเนื้อหา เวลา และเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียน
2. มีความยืดหยุ่น สอนตรงความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ
3. ให้ทุกส่วนในสังคม มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
4. เปิดโอกาสให้มีการถ่ายโอนการเรียนรู้และประสบการณ์จากการศึกษาทุกระบบ
5. มุ่งให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
6. มุ่งสร้างเอกภาพของชาติให้สอดคล้อง ผสมผสานระหว่างความเป็นไทยและ

ความเป็นสากล

กล่าวโดยสรุป รูปแบบหลักสูตรต่าง ๆ ตามที่ผู้วิจัยได้เสนอมามีจุดเด่นของแต่ละ รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบของไทเลอร์ เน้นทางด้านจุดประสงค์

รูปแบบของทาป้า เน้นด้านยุทธศาสตร์การสอน

รูปแบบของเซเลอร์กับอเล็กซานเดอร์ เน้นด้านศึกษาความต้องการของผู้เรียน

รูปแบบชั้นบันไดเวียน เน้นด้านวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล

รูปแบบพินิจระบบ เน้นด้านทางเลือกหลาย ๆ ทางเลือกในการแก้ปัญหา

รูปแบบแบบรวมหลาย ๆ ทฤษฎี เน้นด้านการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร คือ แสดง แนวคิดที่ต่อเนื่องของการพัฒนาหลักสูตรและการพัฒนาระบบการสอนซึ่งทั้งสองส่วนจะต้อง สัมพันธ์กัน และพัฒนาควบคู่กันไปให้สมบูรณ์แบบ

รูปแบบของพรชูลี อาชวอำรุง เน้นด้านการปฏิรูปหลักสูตรเพื่อให้เหมาะสมกับ ทศวรรษที่ 21 ยุคโลกาภิวัตน์

รูปแบบพยุงศักดิ์ จันทรสุรินทร์ (2543) เน้นด้านการให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการ พัฒนาหลักสูตรและผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

จากหลักการดังกล่าว แนวทางการพัฒนาหลักสูตร นอกจากมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มี คุณลักษณะที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับสังคมไทยในอนาคตแล้ว ยังมุ่งเน้นการให้ทุกส่วนใน สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการหลักสูตรให้ ท้องถิ่นหรือสถานศึกษาเป็นผู้จัดทำรายละเอียด สารการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยให้สอดคล้องกับ สภาพและความต้องการของผู้เรียนและสังคม ทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับแนวทางการจัดหลักสูตร การศึกษาของชาติด้วย

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีของนักวิชาการต่าง ๆ เป็น

ตารางที่ 1 สัณเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ที่ประมวลเป็นรูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และ จริยธรรมของนิสิตนักศึกษา

C=หลักสูตร I=ปัญญา E=อารมณ์ M=จริยธรรม

1. แคมแลน 1994	2. ไทเลอร์ 1949	3. ทาบบ้า 1962	4. เซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ 1974	5. พยุงศักดิ์ จันทสุรินทร์ 2543	6. พรชูลี อาชวอรุง 2540	7. วิชัย วงษ์ใหญ่ 2537	8. ทิศนา แจมมณี 2545
แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรและการสอนของแคมแลน มีดังนี้	แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรและการสอนของไทเลอร์ มีดังนี้	แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรและการสอนของทาบบ้า มีดังนี้	แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรและการสอนของเซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ มีดังนี้	แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรและการสอนของพยุงศักดิ์ จันทสุรินทร์ มีดังนี้	แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรและการสอนของพรชูลี อาชวอรุง มีดังนี้	แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรและการสอนของวิชัย วงษ์ใหญ่ มีดังนี้	แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรและการสอนของทิศนา แจมมณี มีดังนี้
C รูปแบบนำไปสู่การทำนายผลได้และพิสูจน์ได้ โดยการสังเกต	C หลักการและเหตุผลในการพัฒนาหลักสูตร มี 4 ประการ คือ 1. ความมุ่งหมายของการศึกษา 2. ประสบการณ์ทางการศึกษาที่จะช่วย	C องค์ประกอบของหลักสูตร มี 4 ประการ คือ 1. วัตถุประสงค์	C ปรับปรุงรูปแบบหลักสูตรและการสอนให้สมบูรณ์ขึ้น โดยการสำรวจความต้องการของผู้เรียน สังคม	C การพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอนให้สอดคล้องกับปัญหาและการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ	C สมดุลในเนื้อหา เวลา เป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียน	C หลักสูตรคือ ข้อ กำหนดการเรียน	C รูปแบบการเรียนการสอน คือ สภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบตามหลักปรัชญาและทฤษฎีหลักการ

ตารางที่ 1 สังกะระห์แนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ที่ประมวลเป็นรูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และ จริยธรรมของนิสิตนักศึกษา (ต่อ)

C=หลักสูตร I=ปัญญา E=อารมณ์ M=จริยธรรม

1. แคบแลน 1994	2. ไทเลอร์ 1949	3. ทาป้า 1962	4. เซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ 1974	5. พยุงศักดิ์ จันทรสุนทร 2543	6. พรชูลี อาชาวอรุณ 2540	7. วิชัย วงษ์ใหญ่ 2537	8. ทิศนา แจมมณี 2545
	ให้บรรลุจุดประสงค์ 3. การจัด ประสบการณ์ทางการ ศึกษาที่จะช่วยให้การ สอนมีประสิทธิภาพ 4. การประเมินผลจะ ตัดสินอย่างไรว่าบรรลุ จุดประสงค์ที่กำหนด ไว้	2. เนื้อหาวิชา และเวลาการ สอน 3. กระบวนการ เรียนการสอน และกิจกรรม 4. การ ประเมินผลตาม วัตถุประสงค์	แล้วจึงตัดสินใจว่า จะพัฒนา หลักสูตรอย่างไร	และเทคโนโลยี โดยให้ ความสำคัญอย่าง เท่าเทียมกัน			แนวคิด หรือความเชื่อ ต่าง ๆ โดยประกอบด้วย กระบวนการหรือขั้นตอน สำคัญในการเรียนการ สอนนั้น เป็นไปตาม ทฤษฎีหลักการหรือ แนวคิดที่ยึดถือซึ่งได้รับ การพิสูจน์ทดสอบหรือ ยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผน ในการเรียนการสอนให้ บรรลุวัตถุประสงค์ของ รูปแบบนั้น

ตารางที่ 1 สัมเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ที่ประมวลเป็นรูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และ จริยธรรมของนิสิตนักศึกษา (ต่อ)

C=หลักสูตร I=ปัญญา E=อารมณ์ M=จริยธรรม

1. แคมแลน 1994	2. ไทเลอร์ 1949	3. ทาป้า 1962	4. เซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ 1974	5. พยุงศักดิ์ จันทรสุนทร 2543	6. พรชูลี อาชว อารุง 2540	7. วิชัย วงษ์ใหญ่ 2537	8. ทิศนา แจมมณี 2545
C โครงสร้างของรูปแบบควรจะแสดงถึง ขบวนการที่ทำให้เห็นเหตุผลอันสัมพันธ์กันกับเรื่องที่ทำวิจัยอยู่	C รูปแบบตอบคำถาม 4 ประการ แล้วตั้งจุดประสงค์ในข้อแรก ดังนั้นข้อแรกสำคัญที่สุด อีก 3 ข้อขึ้นกับจุดประสงค์ของข้อแรก	C เน้นยุทธวิธีการสอน เพื่อกำหนดเงื่อนไขการเรียนรู้ และการตรวจสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการทางความคิดที่ต่อเนื่อง และการสืบเสาะหาความรู้ด้วยตนเอง	C นำหลักสูตรไปประยุกต์ใช้ มีแผนการเรียน คู่มือครู สื่อการเรียนการสอน	I เพื่อผลิตบุคลากรที่เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา สร้างความเป็นเลิศทางวิชาการและเนื้อหา	C หลักสูตรควรมีความยืดหยุ่นสนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ	C หลักสูตรคือพิมพ์เขียว (blue print) ที่ต้องดำเนินการต่อไป	

ตารางที่ 1 สัณเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ที่ประมวลเป็นรูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และ จริยธรรมของนิสิตนักศึกษา (ต่อ)

C=หลักสูตร I=ปัญญา E=อารมณ์ M=จริยธรรม

1. แคมเบลน 1994	2. ไทเลอร์ 1949	3. ทาป้า 1962	4. เซเลอร์ และ อเล็กซานเดอร์ 1974	5. พยุงศักดิ์ จันทรสุนทร 2543	6. พรชูลี อาชวอรุณ 2540	7. วิชัย วงษ์ใหญ่ 2537	8. ทิศนา เขมมณี 2545
C รูปแบบ ก่อให้เกิด จินตนาการในการ สร้างมโนทัศน์ หรือความสัมพันธ์ ใหม่ ๆ อันเป็นผล มาจากการวิจัย	C การกำหนด จุดประสงค์ ให้ ศึกษาสังคมว่า ต้องการอะไร คาดหวังว่าผู้เรียนมี ลักษณะอย่างไร	I พัฒนาด้าน สติปัญญา การเรียนรู้ การถ่ายโยง		I ความเป็นเลิศ ภาษาต่างประเทศ การสื่อสารกับผู้อื่น	C ให้ทุกกลุ่มในสังคมมี ส่วนร่วมในการจัด การศึกษา	C การพัฒนา หลักสูตรต้องขึ้นกับ ปรัชญา ความสัมพันธ์ของ สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ค่านิยมของ สังคม และ วัฒนธรรม	
C รูปแบบควรมี ความสัมพันธ์เชิง โครงสร้างมากกว่า เชิงสัมพันธ์	C การกำหนด จุดประสงค์ให้ ศึกษาตัวผู้เรียน	E การเรียนรู้ สภาพสังคม วัฒนธรรมธรรมชาติ ของความรู้ลึกต่าง ๆ		E ในด้านความมี มนุษยสัมพันธ์	C เปิดโอกาสให้มีการ ถ่ายโอนการเรียนรู้และ ประสบการณ์จาก การศึกษาทุกระบบ	M สถาบันการศึกษา จะต้องช่วยให้ ประชาชนมีชีวิตที่ดี	

ตารางที่ 1 สังกะระห์แนวคืดของนักวิชาการต่าง ๆ ที่ประมวลเป็นรูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุดยภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณฺ์ และ จริยธรรมของนิสิตนักศีกษา (ต่อ)

C=หลักสูตร I=ปัญญา E=อารมณฺ์ M=จริยธรรม

1. แคมแลน 1994	2. ไทเลอร์ 1949	3. ทาบ้า 1962	4. เซเลอร์ และ อเล็กซาน เดอร์ 1974	5. พยุงศักดิ์ จันทรสุรินทร์ 2543	6. พรชูลี อาชวอำรุง 2540	7. วิชัย วงษ์ใหญ่ 2537	8. ทิศนา เขมมณฺ์ 2545
	I มุ่งเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงตัวผู้เรียน			M ความมีระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม	I มุ่งให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	E ช่วยสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ	
	M ความสนใจของผู้เรียน ความเชื่อ ค่านิยมของสังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม			E การอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมอย่างมีความสุข	E สร้างเอกภาพของชาติให้สอดคล้องผสมผสานระหว่างความเป็นไทยและความเป็นสากล	I ช่วยสร้างความเป็นประชาธิปไตย	

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 สังกะระห์แนวคิของนักวิชาการต่า ๆ ที่ประมวลเป็นรูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคูลยภพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ และ จริยธรรมของนิสิตนักศีกษา (ต่อ)

C=หลักสูตร I=ปัญญา E=อารมณ M=จริยธรรม

1. แคมแดน 1994 อ้างถึงในพุงศักดี จันทรสูรินทร 2543	2. ไทเลอร์ 1949	3. ทาบ้า 1962	4. เซเลอร์ และ อเล็กซาน เดอร์ 1974	5. พุงศักดี จันทรสูรินทร 2543	6. พรชูลี อาชวอรุง 2540 อ้างถึงในพุงศักดี จันทรสูรินทร 2543	7. วิชัย วงษ์ใหญ่ 2537	8. ทิศนา แฆมมณี 2545
	C อาศัยทฤษฏีการ เรียนรูู้ ปรรัชญา การศีกษา สังกม มากลันกรองเป็น จุดประสงค ช่วครวาก่อน				E เน้นผลกระทบททาง สารบขของอารมณ	C เรื่องของปรรัชญา ในการกำหนด ทิสทางของหลักสูตร	
	C พื้นฐานจิตวิทยา และปรรัชญาในการ พัฒนาหลักสูตรจะ ช่วกำหนด จุดประสงคที่ แท้จริง				C สอนเป็นรายบุคคล	C กระบวนการพัฒนา หลักสูตรมี 4 ชั้นตอน คือ 1. การวิจัย 2. การพัฒนา 3. การเผยแพร์การดำเนิน ใช้ 4. การปรับปรุง	

ตารางที่ 1 สัณเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ที่ประมวลเป็นรูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และ จริยธรรมของนิสิตนักศึกษา (ต่อ)

C=หลักสูตร I=ปัญญา E=อารมณ์ M=จริยธรรม

1. แคมแดน 1994 อ้างถึงในพยุงศักดิ์ จันทรสุรินทร์ 2543	2. ไทเลอร์ 1949	3. ทาป้า 1962	4. เซเลอร์ และ อเล็กซาน เดอร์ 1974	5. พยุงศักดิ์ จันทรสุรินทร์ 2543	6. พรชูลี อาชว อรุ่ง 2540 อ้างถึง ในพยุงศักดิ์ จันทรสุรินทร์ 2543	7. วิชัย วงษ์ใหญ่ 2537	8. ทิศนา แจ่มมณี 2545
	C เลือก ประสบการณ์ กิจกรรม และส่วน เสริมหลักสูตร เพื่อให้ กระบวนการเรียน การสอน ตอบสนอง จุดมุ่งหมายที่ กำหนดไว้				I เรียนหลาย ๆ เรื่องพร้อม ๆ กันได้	C การพัฒนาหลักสูตรต้อง คำนึงถึงองค์ประกอบ ดังนี้ 1. เนื้อหาสาระของหลักสูตร 2. ยุทธวิธีการสอน 3. ภาษาและพฤติกรรมของ ผู้สอน 4. พฤติกรรมของผู้สอนอื่นที่ เกี่ยวข้อง 5. สภาพแวดล้อมของการเรียน 6. สื่อและวัสดุการสอน 7. การจัดเวลา สถานที่ บุคลากร การวัดและการประเมินผล	

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 สัณเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ที่ประมวลเป็นรูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และ จริยธรรมของนิสิตนักศึกษา (ต่อ)

C=หลักสูตร I=ปัญญา E=อารมณ์ M=จริยธรรม

1. แคมเบลน 1994 อ้างถึงในพยุงศักดิ์ จันทรสุนทร 2543	2. ไทเลอร์ 1949	3. ทาป้า 1962	4. เซเลอร์ และ อเล็กซาน เดอร์ 1974	5. พยุงศักดิ์ จันทรสุนทร 2543	6. พรชูลี อาชว อรุณ 2540 อ้างถึง ในพยุงศักดิ์ จันทรสุนทร 2543	7. วิชัย วงษ์ใหญ่ 2537	8. ทิศนา เขมมณี 2545
	I ผู้เรียนควรมี โอกาสฝึก พฤติกรรมและ เรียนรู้เนื้อหาสาระ ตามที่ระบุไว้ใน จุดประสงค์				C มีตารางการเรียน การสอนที่ยืดหยุ่น	C การแปลงหลักสูตรออกมา เป็นกำหนดการสอน แผนการสอน คู่มือครู แบบเรียน วัสดุสื่อการสอน คู่มือแบบเรียน วิธีประเมินผล	
	I กิจกรรมควรจะ อยู่ในข่ายความ พอใจที่จะปฏิบัติ ได้				I มีการสร้าง ทัศนคติเพื่อกระตุ้น การแสวงหาความรู้	C คณะผู้ใช้หลักสูตรมี ความสำคัญมากเพราะเป็น ผู้นำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ว่าจะบรรลุวัตถุประสงค์ หรือไม่	

ตารางที่ 1 สัณเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ที่ประมวลเป็นรูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และ จริยธรรมของนิสิตนักศึกษา (ต่อ)

C=หลักสูตร I=ปัญญา E=อารมณ์ M=จริยธรรม

1. แคมเบลน 1994 อ้างถึงในพยุงศักดิ์ จันทรสุนทร 2543	2. ไทเลอร์ 1949	3. ทาป้า 1962	4. เซเลอร์ และ อเล็กซาน เดอร์ 1974	5. พยุงศักดิ์ จันทรสุนทร 2543	6. พรชูลี อาชว อรุณ 2540 อ้างถึง ในพยุงศักดิ์ จันทรสุนทร 2543	7. วิชัย วงษ์ใหญ่ 2537	8. ทิศนา แจ่มมณี 2545
	C การจัดกิจกรรม ควรคำนึงถึงเวลา เนื้อหา				C ผู้เรียนนำและ วางแผนเป็นกลุ่ม		
	C มีความ ต่อเนื่องกันของ การฝึกทักษะและ ประสบการณ์				I เนื้อหาสาระ สัมพันธ์ซึ่งกันและ กัน		
	C มีการจัดช่วง ลำดับ เรียนจากสิ่ง ที่ง่ายไปสู่สิ่งที่ยาก เพื่อให้เรียนเนื้อหา ที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น				I คำตอบได้จาก การตระหนักใน ปัญหา		

ตารางที่ 1 สัณเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ที่ประมวลเป็นรูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และ จริยธรรมของนิสิตนักศึกษา (ต่อ)

C=หลักสูตร I=ปัญญา E=อารมณ์ M=จริยธรรม

1. แคบแลน 1994 อ้างถึงในพวงศักดิ์ จันทรสุนทร 2543	2. ไทเลอร์ 1949	3. ทา บ้า 1962	4. เซเลอร์ และอเล็กซานเดอร์ 1974	5. พวงศักดิ์ จันทรสุนทร 2543	6. พรชูลี อาชวอรุณ 2540 อ้างถึงในพวงศักดิ์ จันทรสุนทร 2543	7. วิชัย วงษ์ใหญ่ 2537	8. ทิศนา เขมมณี 2545
	C มีการบูรณาการความสัมพันธ์ของเนื้อหาหนึ่งไปยังอีกเนื้อหาหนึ่ง มีความเกี่ยวข้องกันและสอดคล้องกัน				C อาศัยสื่อหลากหลาย นอกจากตำรา		
	C ประสบการณ์การเรียนรู้จึงเป็นแบบแผนของปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสถานการณ์ สิ่งแวดล้อม				I มีการกระตุ้นให้ใช้สติปัญญาอยู่ตลอดเวลา		
	C การประเมินผลรูปแบบหลักสูตรและการสอน เพื่อตรวจสอบว่าการจัดการเรียนการสอนได้บรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ สมควร				C ผู้เรียนผู้สอนไม่เต็มเวลา I วิธีการเรียนรู้ คือ การ		

ตารางที่ 1 สัณเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ที่ประมวลเป็นรูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และ จริยธรรมของนิสิตนักศึกษา (ต่อ)

C=หลักสูตร I=ปัญญา E=อารมณ์ M=จริยธรรม

1. แคน แลน 1994 อ้างถึง ในพยุ งศักดิ์ จันทร์ รินทร์ 2543	2. ไทเลอร์ 1949	3. ทา บ้า 1962	4. เซ เลอร์ และ อเล็ก ซาน เดอร์ 1974	5. พยุ งศักดิ์ จันทร์ รินทร์ 2543	6. พรชูลี อาชว อำรุง 2540 อ้าง ถึงในพยุ งศักดิ์ จันทร์ สุรินทร์ 2543	7. วิชัย วงษ์ใหญ่ 2537	8. ทิศนา แขมมณี 2545
	<p>ปรับแก้ในส่วนใดบ้าง โดยพิจารณาจากองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. กำหนดจุดประสงค์ที่จะวัดประสบการณ์และพฤติกรรมที่คาดหวัง 2. วัดและวิเคราะห์ประสบการณ์ที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมดังกล่าว 3. ศึกษาข้อมูลเพื่อที่จะวัดพฤติกรรมดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม 4. ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้เกณฑ์ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> ก. ความเป็นปรนัย ข. ความเชื่อถือได้ 				<p>สืบค้นคิด วิเคราะห์ M แนวพุทธ และการปรับตัว ที่มีนัยสำคัญ ถาวรและมีความ จำเป็น</p>		

ตารางที่ 1 สัณเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ที่ประมวลเป็นรูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และ จริยธรรมของนิสิตนักศึกษา (ต่อ)

C=หลักสูตร I=ปัญญา E=อารมณ์ M=จริยธรรม

1. แคมแลน 1994 อ้างถึงในพุงศักดิ์ จันทสุรินทร์ 2543	2. ไทเลอร์ 1949	3. ทา บ้า 1962	4. เซเลอร์ และ อเล็กซานเดอร์ 1974	5. พุง ศักดิ์ จันทสุรินทร์ 2543	6. พรชูลี อาชวอำรุง 2540 อ้างถึงในพุงศักดิ์ จันทสุรินทร์ 2543	7. วิชัย วงษ์ใหญ่ 2537	8. ทิศนา เขมมณี 2545
	ค. ความเที่ยงความตรง C อธิบายสิ่งดีหรือสิ่งที่ต้องปรับแก้ของหลักสูตรเพื่อปรุงปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น				C ความคาดหวังของผู้เรียนเป็นเป้าหมายของการศึกษา		
	IEM แนวคิดเพื่อพัฒนาคน				I การสื่อสารและมัลติมีเดียเป็นแหล่งการเรียนรู้		
	EM ทำประโยชน์ให้กับสังคม				I มีการใช้เกมส์อิเล็กทรอนิกส์ และคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ต่าง ๆ เพื่อการเรียนการสอนที่เป็นเอกัตบุคคล		
	C ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร				I การบรรยายตามตำราเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักใช้ความคิด		

ตารางที่ 1 สัณเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ที่ประมวลเป็นรูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และ จริยธรรมของนิสิตนักศึกษา (ต่อ)

C=หลักสูตร I=ปัญญา E=อารมณ์ M=จริยธรรม

1. แคบ แลน 1994	2. ไทเลอร์ 1949	3. ทาป้า 1962	4. เซเลอร์และ อเล็กซาน เดอร์ 1974	5. พยุงศักดิ์ จันทร์สุริ นทร์ 2543	6. พรชูลี อาชวอำรุง 2540	7. วิชัย วงษ์ใหญ่ 2537	8. ทิศนา เชมมณี 2545
	C คำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่สัมพันธ์กับการเรียนรู้ของผู้เรียน				วิเคราะห์ รู้จักค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ I ทำกิจกรรมเป็นการฝึก ประสบการณ์การทำงานในชีวิตจริง		
					E ฝึกแก้ปัญหาเพื่อความแข็งแกร่ง และความเป็นผู้นำในโลกแห่งความ เป็นจริง		

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากการสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ที่นำมาประมวลเป็นรูปแบบหลักสูตร และการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของนิสิต นักศึกษา สามารถสรุปได้ ดังนี้

รูปแบบนำไปสู่ การทำนายผลได้ และ พิสูจน์ได้ โดยการสังเกต รูปแบบก่อให้เกิดจินตนาการ ในการสร้างมโนทัศน์ หรือความสัมพันธ์ใหม่ ๆ อันเป็นผลมาจากการวิจัย รูปแบบควรมีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างมากกว่าเชิงความสัมพันธ์ โครงสร้างของรูปแบบควรแสดงถึง ขบวนการ ที่จะให้เห็นเหตุผลอันสัมพันธ์กับเรื่องที่ทำวิจัยอยู่

หลักสูตร คือ ข้อกำหนดการเรียน เป็น blue print ที่จะต้องดำเนินต่อไป รูปแบบจะต้องตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม ประเทศ ควรพัฒนาให้สอดคล้องกับปัญหา และการเปลี่ยนแปลงของความทันสมัยของเทคโนโลยี มีความสมดุลด้านเนื้อหา เวลา เป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียน ให้ทุกกลุ่มในสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร โดยเฉพาะผู้เรียนควรมีส่วนร่วมอย่างยิ่ง

หลักการและเหตุผลในการพัฒนาหลักสูตรมี 4 ประการ ดังนี้

- จุดมุ่งหมายของการศึกษา
- ประสพการณ์การศึกษา ได้แก่ เนื้อหาวิชาเวลาการสอน ทฤษฎีการเรียนรู้
- การจัดประสพการณ์การศึกษา ได้แก่ กิจกรรมต่าง ๆ
- การประเมินผลว่าบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาหรือไม่

การประเมินผล พิจารณาจากการกำหนดจุดประสงค์ที่จะจัดประสพการณ์และพฤติกรรมที่คาดหวัง วัดและวิเคราะห์ประสพการณ์ที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมดังกล่าว ศึกษาข้อมูล เพื่อที่จะวัดพฤติกรรมดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยใช้เกณฑ์ดังนี้ ความเป็นปรนัย ความเชื่อถือได้ ความเที่ยงตรง

การนำหลักสูตรเพื่อไปประยุกต์ใช้ มีแผนการสอน คู่มือครู แบบเรียน วัสดุสื่อการสอน คู่มือแบบเรียน ตารางสอนที่ยืดหยุ่น และมีความต่อเนื่อง สอนจากง่ายไปสู่ยาก เป็นแบบบูรณาการ ความสัมพันธ์ของเนื้อหาหนึ่งไปสู่อีกเนื้อหาหนึ่ง อาศัยสื่อหลากหลายนอกจากตำรา ผู้เรียนผู้สอน ไม่เต็มเวลา

คณะผู้ใช้หลักสูตรสำคัญมาก เพราะเป็นผู้นำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ อธิบายสิ่งดีหรือสิ่งที่ต้องปรับแก้ของหลักสูตรเพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

เนื้อหาหลักสูตร

เนื้อหาหลักสูตรควรจะเน้นดังนี้

1. สมรรถนะทางปัญญา เพื่อผลิตบุคลากรเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน สร้างความเป็นเลิศทางวิชาการและเนื้อหา ความเป็นเลิศภาษาต่างประเทศ การสื่อสาร การพัฒนาทางด้านสติปัญญา เน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงตัวผู้เรียน มีการสร้างทัศนคติเพื่อกระตุ้นการแสวงหาความรู้ กิจกรรมควรอยู่ในข่ายความพอใจที่จะปฏิบัติได้ เนื้อหาสาระสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน คำตอบได้จากการตระหนักในปัญหา มีการกระตุ้นให้ใช้สติปัญญาอยู่ตลอดเวลา วิธีการเรียนรู้คือการสืบค้น คิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และมัลติมีเดียทุกรูปแบบ การบรรยายตามตำราให้ผู้เรียนรู้จักใช้ความคิดวิเคราะห์ ค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ แนวคิดเพื่อพัฒนาคน ทำกิจกรรมเป็นการฝึก เน้นประสบการณ์การทำงานในชีวิตจริง

2. สมรรถนะทางอารมณ์ เน้นการเรียนรู้สภาพสังคม วัฒนธรรม ธรรมชาติของความรู้ที่ต่างกัน มีมนุษยสัมพันธ์ การอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมอย่างมีความสุข การทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคม สร้างเอกภาพของชาติให้สอดคล้องผสมผสานระหว่างความเป็นไทยและสากล เน้นผลกระทบของสารบบของอารมณ์ ช่วยสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ แนวคิดเพื่อพัฒนาคนให้ทำประโยชน์ต่อสังคม ฝึกแก้ปัญหา เพื่อความแข็งแกร่งและความเป็นผู้นำในโลกแห่งความเป็นจริง

3. ด้านสมรรถนะทางจริยธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีชีวิตที่ดีขึ้น สอนเรื่องความมีระเบียบ วินัย คุณธรรม จริยธรรม ให้ความสนใจตัวผู้เรียน ความเชื่อ ค่านิยมของสังคม ประเพณี วัฒนธรรม ใช้แนวพุทธในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคน ทำประโยชน์ให้กับสังคม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 ผลการสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับรูปแบบหลักสูตรอุดมศึกษา
 มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน จำแนกตาม
 ทฤษฎีและแนวคิด

ทฤษฎีและแนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
<p>1. หลักสูตรอุดมศึกษา การประเมินและการ พัฒนา ของปีป เมธา คุณาวุฒิ, 2532.</p>	<p>หลักสูตร คือ แผนการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วยจุดมุ่งหมายการศึกษา วิธีการเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมาย ซึ่งหมายถึง การพิจารณา คัดเลือก จัดรวบรวมและ เรียบเรียง เนื้อหาวิชาประสบการณ์ ตลอดจนการประเมินผล หลักสูตรหรือ อื่นๆหนึ่ง ตัวแทนของโปรแกรม การศึกษา จะเป็นตัวชี้ให้เห็นถึง สภาพการจัดดำเนินการของแต่ละ สถาบันที่มีความแตกต่างกันได้ และ หลักสูตรอุดมศึกษาต่างจากหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้</p> <p>องค์ประกอบหลักสูตรมี 4 ส่วน ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.การศึกษาทั่วไป (general education) 2.การศึกษาวิชาเฉพาะ (specialized education) 3.exploratory education 4.enrichment education 	<p>หลักสูตรคือแผนการเรียน การสอนซึ่งประกอบด้วย จุดมุ่งหมายการศึกษา วิธีการเพื่อบรรลุ จุดมุ่งหมายการศึกษา และ การประเมินผล</p>

ตารางที่ 2 ผลการสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับรูปแบบหลักสูตรอุดมศึกษา (ต่อ)

มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน จำแนกตามทฤษฎีและแนวคิด (ต่อ)

ทฤษฎีและแนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
	<p>องค์ประกอบที่ 1 และ 2 ซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญของหลักสูตรที่เน้นเพื่อการพัฒนาคน และกำลังคนตามเป้าหมายของการศึกษา</p> <p>องค์ประกอบที่ 3 มักจะถูกมองข้ามไป ซึ่งโดยทั่วไปมักจะจัดออกมาในลักษณะวิชาเลือกเสรี เป็นวิชาที่นอกเหนือไปจากวิชาเฉพาะในสายอาชีพของตน</p> <p>องค์ประกอบที่ 4 เป็นวิชาที่ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ด้านอื่น ๆ ได้แก่ผู้เรียน ซึ่งอาจจะเป็นรูปเข้าร่วมชุมชน หรือกิจกรรมต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร ดนตรี กีฬา อาสาสมัคร เป็นต้น</p> <p>รูปแบบหลักสูตรประเภทต่าง ๆ เกิดขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงทางความคิด ทฤษฎีการศึกษา ปรัชญาการศึกษา จิตวิทยาการศึกษา การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และนวัตกรรมทางการศึกษา มี 6 ประเภท ดังนี้</p>	<p>องค์ประกอบหลักสูตรมี 4 ส่วน ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> -การศึกษาทั่วไป -การศึกษาเฉพาะวิชา -การศึกษาสำรวจ -การศึกษาเสริม

ตารางที่ 2 ผลการสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับรูปแบบหลักสูตรอุดมศึกษา (ต่อ)

มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน จำแนกตามทฤษฎีและแนวคิด (ต่อ)

ทฤษฎีและแนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
	<ol style="list-style-type: none"> 1. หลักสูตรเนื้อหาวิชา เน้นเนื้อหาวิชาเป็นสำคัญ 2. หลักสูตรสหสัมพันธ์ หลักสูตรที่มีความสัมพันธ์ตั้งแต่ 2 หมวดวิชาเป็นต้นไป เช่นวิชา วรรณคดี 3. หลักสูตรหมวดวิชา เกิดจากการรวมเนื้อหาวิชาที่มีลักษณะใกล้เคียงกันมารวมกันเป็นหมวดวิชาใหม่ เช่น วิชา earth science 4. หลักสูตรหมวดวิชากว้างเพื่อพัฒนาความเป็นกลุ่มก้อน ของสาขาวิชา เช่น วิชา ecology เป็นการรวมวิชาชีววิทยา พลศึกษา สังคมศึกษา และเกษตรศาสตร์ 5. หลักสูตรแกนกลาง เป็นการผสมผสานเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยจัดเป็นสหวิชา ยึดสภาพปัญหาของสังคม ตัวบุคคล เป็นหลัก 6. หลักสูตรประสบการณ์ เกิดจากแนวคิดของนักมนุษยนิยม ถือว่า ผู้เรียนสำคัญที่สุด ควรมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียน 	<p>รูปแบบหลักสูตรมี 6 ประเภท ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> -เนื้อหาวิชา -สหสัมพันธ์ -หมวดวิชา -หมวดวิชากว้าง -แกนกลาง -ประสบการณ์

ตารางที่ 2 ผลการสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับรูปแบบหลักสูตรอุดมศึกษา (ต่อ)

มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน จำแนกตามทฤษฎีและแนวคิด (ต่อ)

ทฤษฎีและแนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
	<p>การประเมินหลักสูตร เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินสถาบัน เป็นองค์ประกอบสำคัญในการประเมินจุดแข็งจุดอ่อนของสถาบัน</p> <p>สิ่งสำคัญในการประเมินหลักสูตรคือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ข้อมูลจะต้องสอดคล้องกับความเป็นจริง 2. ถูกต้อง 3. เชื่อถือได้ 4. ตรงต่อเวลา 5. สามารถชักจูงได้ <p>แนวทางในการประเมิน มักจะใช้คำถาม 4 คำถาม คือ ทำไม ใคร อะไร เมื่อไร</p> <p>หลักการในการประเมิน มีหลักสำคัญ 8 ประการ ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เริ่มต้นอย่างง่าย 2. ใช้กลวิธีในการประเมินแบบกว้าง ๆ 3. ใช้ข้อมูลที่เป็นดัชนีอย่างกว้างหลาย ๆ ประเด็น 4. เริ่มต้นจากจุดประสงค์หรือผลผลิต 	<p>สิ่งสำคัญการประเมินหลักสูตร</p> <ul style="list-style-type: none"> -ข้อมูลจริง -ถูกต้อง -เชื่อถือได้ -ตรงต่อเวลา -สามารถชักจูงได้ <p>แนวทางการประเมินใช้คำถาม 4 คำถาม ได้แก่ ทำไม ใคร อะไร เมื่อไร</p>

ตารางที่ 2 ผลการสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับรูปแบบหลักสูตรอุดมศึกษา (ต่อ)
 มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน จำแนกตาม
 ทฤษฎีและแนวคิด (ต่อ)

ทฤษฎีและแนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
	<p>5. เน้นประเมินหลักสูตรจริง ๆ ไม่รวมประเมินบุคลากร</p> <p>6. ต้องเป็นการร่วมมือของบุคคลหลาย ๆ กลุ่ม</p> <p>7. การประเมินเป็นเพียงการประเมิน ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลง</p> <p>8. การชี้จุดให้เห็นประโยชน์ของหลักสูตรใหม่ จุดบกพร่องของหลักสูตรปัจจุบัน แต่ไม่เสนอในส่วนที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ</p> <p>รูปแบบการประเมินหลักสูตร มีหลายวิธี ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การทำงานโปรแกรม เป็นรายงานประจำปีของของสถาบัน 2. การประเมินผลการเรียนของการประเมินผลการเรียนของผู้เรียน 3. การประเมินความเป็นนักวิชาการของอาจารย์ 4. การประเมินภาพรวมของหลักสูตร 5. การประเมินโดยการจัดการการรับรู้ 	<p>หลักการในการประเมินหลักสูตรมี 8 ประการ ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> -เริ่มจากง่าย -ประเมินกว้าง ๆ -เป็นดัชนีหลาย ๆ ประเด็น -เริ่มจากปลายคือผลผลิต -ไม่ประเมินบุคลากร -ร่วมมือหลาย ๆ กลุ่ม -เป็นเพียงการประเมิน ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลง -ชี้จุดอ่อนจุดแข็งของหลักสูตรใหม่และเก่า แต่ไม่เสนอการตัดสินใจ <p>รูปแบบการประเมินหลักสูตรมีหลายวิธี</p>

ตารางที่ 2 ผลการสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับรูปแบบหลักสูตรอุดมศึกษา (ต่อ)

มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน จำแนกตามทฤษฎีและแนวคิด (ต่อ)

ทฤษฎีและแนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
<p>2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542</p>	<p>ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 6 การจัดการการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข</p> <p>หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตราที่ 28 หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ ต้องมีความหลากหลาย ทั้งนี้ ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัย และศักยภาพ</p>	<p>ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - รายงานประจำปีของสถาบัน - ประเมินผลการเรียนของผู้เรียน - ประเมินความเป็นนักวิชาการของอาจารย์ - ภาพรวมของหลักสูตร - การจัดการการรับรู้ <p>เน้นการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ ความรู้ คุณธรรม และจริยธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข</p>

ตารางที่ 2 ผลการสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับรูปแบบหลักสูตรอุดมศึกษา (ต่อ)

มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน จำแนกตามทฤษฎีและแนวคิด (ต่อ)

ทฤษฎีและแนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
<p>3. บทสรุปสำหรับผู้บริหาร โครงการวิจัย เรื่องการปฏิรูปการเรียนการสอน ระดับอุดมศึกษา (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2544 : 2-4, 21, 24)</p>	<p>สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม</p> <p>หลักสูตรระดับอุดมศึกษา ควรมีสาระหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม (ม.ร.ว.ค. 28)</p> <p>โครงสร้างหลักสูตรจำเป็นต้องจัดประสบการณ์ตามธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน ทุกส่วนของโครงสร้างหลักสูตรควรสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ความสนใจใฝ่รู้ในการเรียนรู้ ทักษะชีวิต และสังคม กิจกรรมควรเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความยืดหยุ่น เน้นให้ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชาความรู้กับชีวิตจริง เน้น</p>	<p>สาระของหลักสูตร มุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และการรับผิดชอบต่อสังคม</p> <p>ปลูกกระแสสร้างคนดี เน้นพัฒนาความรู้ ความสามารถให้ผู้เรียน เพื่อใช้ความรู้ในชีวิตจริง</p>

ตารางที่ 2 ผลการสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับรูปแบบหลักสูตรอุดมศึกษา (ต่อ)
 มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน จำแนกตาม
 ทฤษฎีและแนวคิด (ต่อ)

ทฤษฎีและแนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
	<p>ประสบการณ์ตรง ใช้วิธีการสอน ที่หลากหลาย</p> <p>การประเมินหลักสูตรต้องมีการประเมิน และปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอจากหลายฝ่าย พัฒนาคะแนนชี้แจง มาตรฐานคุณภาพ และประกันคุณภาพ</p> <p>รูปแบบของหลักสูตรมีลักษณะบูรณาการสหวิทยาการ ยืดหยุ่นตามความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลาย เหมาะสมกับหลักการศึกษทั้งในระบบ นอกกระบบ ตามอัธยาศัย การศึกษาตลอดชีวิต การเรียนรู้ด้วยตนเอง ปลุกกระแสสร้างคนดี คาดหวังให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ และความสามารถที่จะใช้ใน ชีวิตจริง หรือสถานการณ์จริง</p> <p>ข้อเสนอแนะกระบวนการทัศน์ใหม่ของการประเมิน</p> <p>องค์ประกอบของการวัดและการประเมิน ประกอบด้วย ความรู้และความคิดในระดับสูง ความรู้ลึก ความซาบซึ้ง การปฏิบัติ และคุณลักษณะต่างๆ โดยพิจารณาความมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ร่วมด้วย</p> <p>ผลการเรียนรู้ที่เป็นความสามารถทั่วไป</p>	

ตารางที่ 2 ผลการสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับรูปแบบหลักสูตรอุดมศึกษา (ต่อ)

มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน จำแนกตามทฤษฎีและแนวคิด (ต่อ)

ทฤษฎีและแนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
	ทางวิชาการได้แก่ ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูล การใช้วิจารณญาณ การสังเคราะห์ความรู้ และความคิดของตนเอง เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่	

จากตารางที่ สรุปได้ว่า

หลักสูตร คือ แผนการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วยจุดมุ่งหมายของการศึกษา วิธีการเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ ประสบการณ์ และประเมินผล

หลักสูตรอุดมศึกษาแตกต่างจากหลักสูตรขั้นพื้นฐาน คือ มีองค์ประกอบต่าง ๆ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การศึกษาทั่วไป การศึกษาวิชาเฉพาะ การศึกษาสำรวจ การศึกษาเพิ่มประสบการณ์

รูปแบบหลักสูตร เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของความคิด ทฤษฎีการศึกษา ปรัชญาของการศึกษา จิตวิทยาการศึกษา การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม และนวัตกรรมการศึกษา มี 8 ประเภท คือ หลักสูตรเนื้อหาวิชา หลักสูตรสหสัมพันธ์ หลักสูตรหมวดวิชา หลักสูตรหมวดวิชากว้าง หลักสูตรแกนกลาง และ หลักสูตรประสบการณ์

สิ่งสำคัญการประเมินหลักสูตร คือ ข้อมูลสอดคล้องกับความเป็นจริง ถูกต้อง เชื่อถือได้ ตรงต่อเวลา สามารถชักจูงได้

แนวทางในการประเมิน มักจะใช้คำถาม 4 คำถาม ได้แก่ ทำไม ใคร อะไร เมื่อไร

หลักการประเมิน เริ่มต้นจากง่าย ประเมินกว้าง ๆ ใช้ดัชนีอย่างกว้างหลาย ๆ ประเด็น เริ่มจากจุดประสงค์ ไม่รวมประเมินบุคคลากร ร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย เป็นแค่การประเมินไม่ใช่การเปลี่ยนแปลง ซึ่งจุดแข็งของหลักสูตรใหม่ ซึ่งจุดบกพร่องของหลักสูตรปัจจุบัน ไม่เสนอส่วนที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ

รูปแบบประเมินมีหลายวิธี ได้แก่ การทำงานโปรแกรม เช่น รายงานประจำปีของสถาบัน ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ความเป็นนักวิชาการของอาจารย์ ภาพรวมของหลักสูตร การจัดการการรับรู้

จุดมุ่งหมายและหลักการ

เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต

สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข

พัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ

สาระของหลักสูตร

ทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ มุ่งพัฒนาคนไทยให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

โครงสร้างของหลักสูตร

จำเป็นต้องจัดประสบการณ์ตามธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างของรายบุคคล ทุกส่วนของหลักสูตรสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ความสนใจใฝ่รู้ ใน

การเรียนรู้ทักษะของชีวิตและสังคม

กิจกรรมควรเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ความยืดหยุ่น เน้นให้ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่าง วิชาความรู้กับชีวิตจริง เน้นประสบการณ์ตรง ใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย มีการประเมินอย่าง สม่ำเสมอ

รูปแบบของหลักสูตร

มีลักษณะบูรณาการ สหวิทยาการ ยืดหยุ่นตามความต้องการของผู้เรียน เหมาะสมกับ หลักการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ ตามอัธยาศัย การศึกษาตลอดชีวิต การเรียนรู้ด้วยตนเอง ปลุกกระแสสร้างคนดี คาดหวังให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ และความสามารถที่จะใช้ใน ชีวิตจริง

กระบวนการทัศน์ใหม่ในการประเมิน

ประกอบด้วยความรู้ และความคิดในระดับสูง ความรู้สึก ความซาบซึ้ง การปฏิบัติ และ คุณลักษณะต่าง ๆ โดยพิจารณาความมีวุฒิภาวะของอารมณ์ร่วมด้วย

ผลการเรียนรู้ ได้แก่ ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูล การใช้วิจารณญาณ การสังเคราะห์ ความรู้ และความคิดที่เป็นระบบของตนเอง เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการสอน (teaching model)

รูปแบบการสอน หมายถึง แผนแสดงการจัดโครงสร้างและองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ใช้ในการพัฒนา ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ (Joyce and Weil, 1986) รูปแบบ การสอนประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญของกระบวนการสอน ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ ต่าง ๆ ในรูปของแผนภูมิ จุดมุ่งหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการสอน มีความสอดคล้องกับทฤษฎี การเรียนรู้ และมีความสอดคล้องภายใน ทั้งนี้ต้องสามารถตรวจสอบผลได้ โดยมีขั้นตอนในการ พัฒนารูปแบบการสอน ดังนี้

ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับหัวข้อเรื่องที่ต้องการนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบ

1 นำแนวคิดสำคัญของข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ มากำหนดหลักการ เป้าหมายและ องค์ประกอบอื่น ๆ ที่เห็นว่าสำคัญและจำเป็นอันจะทำให้รูปแบบการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งกำหนดทิศทาง ลำดับความสัมพันธ์ รายละเอียดขององค์ประกอบเหล่านั้น

2 กำหนดแนวทางในการนำรูปแบบไปใช้ เป็นการให้รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการ เชื้อไขต่าง ๆ ในการนำรูปแบบการสอนไปใช้

สิ่งที่ควรคำนึงถึงในการพัฒนารูปแบบการสอน ประกอบด้วย

1. เป้าหมายและวัตถุประสงค์ (goals and objective being sought) ผู้พัฒนารูปแบบการ สอน ควรคำนึงถึงวัตถุประสงค์ในการสอน การกำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่มอบหมายให้ ผู้เรียนทำหน้าที่เพื่อช่วยให้บรรลุเป้าหมายโดยทั่วไปของการสอนให้มากที่สุด ดังนั้น รูปแบบที่จะ พัฒนาขึ้นจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายโดยทั่วไปด้วย

2. ความมีโอกาสดูงสุดในการบรรลุเป้าหมาย (maximize opportunities to achieve multiple goals) ผู้พัฒนารูปแบบการสอนจะต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการที่จะบรรลุ เป้าหมาย ระดับความเป็นไปได้ขึ้นอยู่กับความสอดคล้องระหว่างกิจกรรมการฝึกในรูปแบบกับ วัตถุประสงค์ในการสอน

3. แรงจูงใจของผู้เรียน (student motivation) ความมีประสิทธิภาพของรูปแบบการสอน ขึ้นอยู่กับระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้พัฒนารูปแบบจึงควรจัดให้มี กิจกรรมที่จะสร้างแรงจูงใจในการเรียนให้กับผู้เรียน อาจทำได้โดยการจัดให้มีสื่อใหม่ ๆ ที่ท้าทาย ผู้เรียน เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน

4. หลักการเรียนรู้ (principle of learning) ในการพัฒนารูปแบบการสอน ผู้พัฒนาไม่ควร ยึดมั่นกับทฤษฎีหรือหลักการเรียนรู้ใดเพียงอย่างเดียว แต่ควรนำหลักการเรียนรู้ในเชิงทฤษฎีมาปรับ

ใช้ในทางปฏิบัติด้วย ได้แก่ การนำลักษณะธรรมชาติของพัฒนาการทางด้านสติปัญญา แรงจูงใจ การเสริมแรง พัฒนาการด้านเจตคติและค่านิยม ตลอดจนความต้องการพื้นฐานของมนุษย์มาใช้ในการเตรียมการสอน

5. สิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องมือ และทรัพยากร (facilities equipment and resources) ผู้พัฒนารูปแบบการฝึกอบรมจะต้องคำนึงถึงความพร้อมในด้านเครื่องมือ สิ่งอำนวยความสะดวก และทรัพยากรที่จำเป็นต่อการนำรูปแบบการสอนไปใช้ ถ้าเกิดปัญหาความขาดแคลน

การจัดการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรคำนึงถึงผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความคิด และการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ เช่น กระบวนการคิดและกระบวนการกลุ่ม เป็นต้น เพื่อฝึกการคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์อย่างมีเหตุผล การใฝ่หาความรู้ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาคน สร้างงาน พัฒนาอาชีพและแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม ตลอดจนให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งในศิลปะและความงามตามธรรมชาติ รู้วิธีผ่อนคลายความเครียด รู้จักการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสร้างสรรค์

การจัดระบบเครือข่ายการเรียนรู้ ให้เป็นแหล่งความรู้สำหรับการค้นคว้าหาความรู้ทุกด้านที่ผู้เรียนต้องการ นอกเหนือจากห้องสมุดของโรงเรียน เช่น สื่อมวลชนทุกแขนง เครื่องคอมพิวเตอร์ ทรัพยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น และหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้ผู้เรียนทุกเพศและทุกวัย สามารถเรียนรู้ พัฒนาตน พัฒนาอาชีพ พัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างกว้างขวางทุกเวลา และทุกสถานการณ์

การจัดกิจกรรมทั้งในและนอกหลักสูตร โดยให้ผู้เรียนทำกิจกรรมที่ต้องเรียนในห้องเรียนให้เสร็จสิ้น และให้แบ่งเวลาทำกิจกรรมนอกหลักสูตรเพื่อเสริมประสบการณ์ทางสังคม เป็นการให้ผู้เรียนได้ฝึกในสถานการณ์จำลองของสังคม เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบที่จะสร้างสรรค์สังคมและสิ่งแวดล้อม

การจัดสิ่งแวดล้อมทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมในทุก ๆ ด้าน รวมถึงกิจกรรมพัฒนาสุขภาพ ภาษา คุณธรรม ความคิด การตัดสินใจ และความซาบซึ้งในความงามตามธรรมชาติ โดยการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างทั่วถึง เป็นการระดมการจัดสรรการใช้ทรัพยากรทั้งทางการศึกษา และทรัพยากรในท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ

การปรับกระบวนการเรียนการสอนและเทคนิคการสอนของครูให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการศึกษา เน้นให้ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก ชี้นำให้ผู้เรียนทำการศึกษา

ค้นคว้า คิดและตัดสินใจด้วยตนเอง ขณะเดียวกันครูต้องเป็นต้นแบบทางด้านคุณธรรม และ จริยธรรมอีกด้วย ซึ่งจะต้องปลูกฝังทั้งในชั่วโมงเรียนและกิจกรรมการฝึกปฏิบัติ

กระบวนการเรียนการสอน ผู้สอนควรยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สอนเน้นการคิด มากกว่าการจำและเปลี่ยนจากการสอนแบบบรรยายมาเป็นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอภิปรายและทำงาน กลุ่ม นอกจากนี้ควรเน้นการจัดกิจกรรมนอกหลักสูตรให้มากขึ้น และสื่อการเรียนการสอนควรจัด ให้หลากหลาย ส่งเสริมและสนับสนุนให้เอกชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดทำ (พวงศักดิ์ จันทรสุนทร, 2543)

พรชูลี อาชาวำรุง (2540, อ้างถึงใน พวงศักดิ์ จันทรสุนทร, 2543) กล่าวถึง การศึกษาในศตวรรษหน้า ต้องมีการปฏิรูปการเรียนการสอน ดังนี้

- ประเด็นปัญหาของเป้าหมายของการศึกษา กำหนดแผน นโยบายและ ทิศทางของการศึกษาไทย
- เน้นผลกระทบของสารบบทางอารมณ์ (affective domain)
- สอนเป็นรายบุคคล (personalised teaching)
- เรียนหลายเรื่องพร้อม ๆ กันได้ (multiple learning)
- มีตารางการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น (flexible schedules)
- มีการสร้างทัศนคติและความชอบที่พึงประสงค์เพื่อกระตุ้นการแสวงหา

ความรู้

- ผู้เรียนนำและวางแผนเป็นกลุ่ม
 - เนื้อหาสาระสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (interrelated content)
 - คำตอบได้จากการตระหนักในปัญหา
 - อาศัยสื่อหลากหลายนอกจากตำรา
 - มีการกระตุ้นให้ใช้สติปัญญาอยู่ตลอดเวลา
 - ผู้เรียนและผู้สอนไม่เต็มเวลา (part-timers)
 - วิธีการเรียนรู้ คือการสืบค้น คิดวิเคราะห์ แสวงหา และการปรับตัวที่มี
- นัยสำคัญถาวรและมีความจำเป็น

- ความคาดหวังของผู้เรียน เป็นเป้าหมายของการศึกษา
- การสื่อสารและมัลติมีเดียเป็นแหล่งการเรียนรู้
- มีการใช้เกมส์อิเล็กทรอนิกส์ และคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ต่าง ๆ เพื่อการเรียน การสอนที่เป็นเอกัตบุคคล

- การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ต้องมีการปรับกระบวนการเรียนการสอน การบรรยายตามตำราเป็นการกระตุ้นให้นักศึกษารู้จักใช้ความคิดวิเคราะห์ รู้จักค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ รวมทั้งทำกิจกรรม เป็นการฝึกประสบการณ์การทำงานในชีวิตจริง ฝึกแก้ปัญหาเพื่อความแข็งแกร่ง และความเป็นผู้นำในโลกแห่งความเป็นจริง

รูปแบบการเรียนรู้ของวอลเบอร์ก (Walberg, 1984) เสนอทฤษฎีผลผลิตทางการศึกษา (a theory of educational productivity) โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัยเป็นจำนวนมาก โดยอภิสังเคราะห์แบบ meta analysis ผลผลิตทางการศึกษาประกอบด้วยการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย (affective) ด้าน พุทธิพิสัย (cognitive) และด้านพฤติกรรม (behavior) โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลผลิตทางการศึกษา ประกอบด้วยตัวแปร 3 กลุ่ม คือ

- (1) กลุ่มตัวแปรความถนัด (attitude) ได้แก่ ความสามารถของผู้เรียน (ability) พัฒนาการตามวัย (age-development) และแรงจูงใจ (motivation)
- (2) กลุ่มตัวแปรด้านการเรียนการสอน (instruction) ได้แก่ ปริมาณการเรียนการสอน (quantity) และคุณภาพการเรียนการสอน (quality)
- (3) กลุ่มตัวแปรสิ่งแวดล้อมที่บ้าน (home) สิ่งแวดล้อมในชั้นเรียน (classroom) กลุ่มเพื่อน (peer-group) และการเปิดรับด้านสื่อสารมวลชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ การชมโทรทัศน์ (media-TV) ตัวแปรเหล่านี้มีความสัมพันธ์กัน

รูปแบบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ บุญชม ศรีสะอาด (2524) บุญชม ศรีสะอาด ได้ศึกษารูปแบบผลการเรียนในโรงเรียน โดยใช้ผลสัมฤทธิ์ในวิชาสังคมศึกษาเป็นเกณฑ์ และศึกษากับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 1,415 คน ปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ที่ได้รับอิทธิพลที่เป็นสาเหตุทางตรงจากเวลาที่ใช้ในการเรียน ความรู้พื้นฐานเดิม และความถนัด ส่วนคุณภาพการสอนซึ่งมีความสัมพันธ์กับบรรยากาศในชั้นเรียน ส่วนการสนับสนุนจากครูนั้นมีอิทธิพลที่เป็นสาเหตุทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ โดยผ่านมาทางแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์และอัธมโนทัศน์ โดยมโนภาพเกี่ยวกับตนเองผ่านมายังความรู้พื้นฐานเดิมอีกทีหนึ่ง

ลักษณะของการเรียนรู้ของฮูม (Hume, 1976 อ้างถึงใน สมคิด อิศระวัฒน์, 2543) ฮูมกล่าวว่า การเรียนรู้ของมนุษย์มาจากการรับรู้ทางจิต คือ การมีภาพประทับใจ (impression) การรับรู้ที่เป็นปัจจุบันชัดเจน และมโนคติหรือความคิด (ideas) ที่มาจากการใช้ความคิดและเหตุผล หลังจากได้รับภาพประทับใจและ มโนคติ นำมาสู่การรับรู้อย่างต่อเนื่องของเรานี้มีต่อตนเอง นอกจากนี้ สมคิด อิศระวัฒน์ (2543) ได้อธิบายถึงลักษณะของการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

1. การเรียนรู้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต ซึ่งอาจเกิดจากความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม บุคคลจะเรียนรู้ตลอดเวลา เช่น การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว เพื่อนที่ทำงาน การเล่นหรือสื่อมวลชนต่าง ๆ
2. การเรียนรู้เป็นเรื่องของแต่ละบุคคลและเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ไม่มีใครเรียนแทนกันได้ การเรียนรู้เป็นความรับผิดชอบของแต่ละบุคคล
3. การเรียนรู้เป็นเรื่องซึ่งเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง เรื่องของความกลัว ความกระวนกระวาย และการต่อต้าน มักเป็นสิ่งที่เกิดควบคู่กับการเปลี่ยนแปลง
4. การเรียนรู้เกี่ยวพันกับการพัฒนาของมนุษย์ การเรียนรู้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านบุคลิก ค่านิยม บทบาทและสติปัญญา ตลอดช่วงเวลาในชีวิตของมนุษย์
5. การเรียนรู้คือการมีประสบการณ์ การเรียนรู้เป็นการกระทำจึงทำให้บุคคลมีประสบการณ์ ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้เร็วกว่าเด็ก ประสบการณ์เดิมในอดีตจึงเป็นแหล่งข้อมูลของผู้เรียน
6. การเรียนรู้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองภายในตัวผู้เรียน ผู้เรียนเท่านั้นจะทราบว่าตนเองเกิดการเรียนรู้ บุคคลอื่นไม่มีโอกาสทราบ ยกเว้นเมื่อบุคคลนั้น (ตนเอง) แสดงออกให้ผู้อื่นทราบ ทั้งท่าทางและคำพูด

นอกจากนี้ บาสท์ (Bast, 2001 อ้างในสมคิด อิศระวัฒน์, 2543) ยังได้แบ่งการเรียนรู้ออกเป็น 2 ประเภท คือ การเรียนรู้แบบผิวเผิน (surface learning) และการเรียนรู้แบบลึก (deep learning) ซึ่งการเรียนรู้แบบลึก คือ การเรียนรู้ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ มีความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินผล วิธีการเรียนดังกล่าวเน้นการปฏิบัติ ทำให้ผู้เรียนสามารถจดจำได้นาน เกิดเป็นความคงทนในการเรียนรู้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่พึงปรารถนา คือ การเรียนรู้แบบลึก

ขั้นตอนของการเรียนรู้ตามแนวคิดของครอส (Cross, 1983 อ้างถึงใน สมบูรณ์ ศาสดา ยาศิวิน 2526) ซึ่งได้แบ่งขั้นตอนของการเรียนด้วยการนำตนเองออกเป็น 3 ขั้นตอน สรุปได้ดังนี้

- ขั้นที่ 1 การรับรู้ในสิ่งแปลกใหม่ระทึกใจ (romance) เป็นการเรียนรู้ในรูปของความรู้สึกอารมณ์ มีความตื่นเต้นกับความแปลกใหม่กับสิ่งที่ได้พบเห็นกับข่าวสารความรู้กับนักเรียนหน้าใหม่ที่เสนอเนื้อหาสาระน่าสนใจ ทำทฤษฎีปัญหา
- ขั้นที่ 2 การครุ่นคิดตรึกตรอง (precision) เป็นการเรียนรู้ที่มีระบบ มีทิศทางแน่ชัด มีการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงที่ละเอียดละน้อย จากการสะกดตาสะกดใจในระยะแรก แล้วเป็นความพยายามให้ได้มาซึ่งความรู้ ความจริงอย่างมีระเบียบแบบแผน

ขั้นที่ 3 การซาบซึ้งและสร้างสรรค์ (generalization) เป็นระยะที่มีความรู้ความเข้าใจ พบข้อสรุปหลักการแล้วก็เริ่มมีความคิดสร้างสรรค์ และการลงมือประยุกต์ความรู้ด้วยตนเอง รูปแบบของการเรียนรู้ในลักษณะที่ครอส กล่าวไว้ นี้ เป็นลักษณะสำคัญของการเรียนรู้ประเภทไม่เป็นทางการ หรือตามอัธยาศัย เพราะเป็นการเรียนรู้ตามลำพัง ตามประสาทสัมผัส และการรับรู้ของตนเอง ซึ่งในบางครั้งพบทางตัน แต่บางครั้งก็พบรางวัลมากกว่าการเรียนรู้ที่มีผู้อื่นกำหนดแนวทางไว้ตั้งแต่เริ่มต้น จึงไม่เหมือนกับการเรียนตามหลักสูตรที่มีผู้กำหนดไว้

อย่างไรก็ตาม นักการศึกษาที่มีความเชื่อว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจะเกิดขึ้นในตัวผู้เรียนได้นั้น ต้องอาศัยการสร้างสมค่อยเป็นค่อยไปอย่างต่อเนื่อง และจากแนวคิดของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองนี้ ผู้เรียนจำเป็นจะต้องมีคุณสมบัติบางประการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในรูปแบบนี้ด้วย ผู้สอนและผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้สามารถวัดความพร้อมด้วยการเรียนรู้ ด้วยการนำตนเองของผู้เรียน นำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนการสอน และส่งเสริมกิจกรรมที่จะช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคล และตามนิสัยการเรียนที่แต่ละคนมีความถนัดในลักษณะที่แตกต่างกัน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกวิธีการสอนและกระบวนการสอนของกานเย ตามเงื่อนไขการเรียนรู้ของกานเย (Robert Gagne's condition of Learning) (Gagne', 1965)

กานเย วิเคราะห์ตัวแปรในการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ตัวแปรสามารถกำหนดเป้าหมาย และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เพื่อความสำเร็จ มี 6 ตัวแปรที่ทำให้เกิดผลของการเรียนรู้ ได้แก่

1. การตอบโต้ที่เฉพาะเจาะจง (specific responding) การที่ครูใช้การตอบโต้ที่เฉพาะเจาะจงก็เพื่อทำให้เกิดแรงเสริมในตัวผู้เรียน ตัวอย่าง เช่น ครูใช้รูปภาพให้ผู้เรียนใช้คำพูดบรรยายรูปภาพนั้น(การตอบโต้) วิธีนี้เป็นวิธีที่สำคัญมากที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ และเป็นพื้นฐานที่ได้ข้อมูล ผู้เรียนจะได้เรียนรู้วิธีการตอบโต้อย่างถูกต้อง เราต้องมีความเชื่อว่า ผู้เรียนมีความสามารถในการเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ แล้วสามารถบรรยายรูปภาพนั้นออกมาอย่างถูกต้อง ดังเกตว่า เขากำลังทำหลักฐานของการเรียนรู้ ถ้าผู้เรียนมีความสามารถที่จะตอบโต้ได้ เขาก็ได้พิสูจน์แล้วว่า เขาได้เรียนรู้ในระดับนั้น ได้แล้ว

2. การเป็นลูกโซ่ (chaining) คือ การเรียนรู้ที่ใช้การตอบโต้เฉพาะเจาะจงเป็นชุดที่มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน ตัวอย่าง คือ กานเยใช้วิธีเปิดประตูด้วยลูกกุญแจดอกหนึ่ง เป็นการแปลจากภาษาหนึ่งไปสู่ภาษาอีกภาษาหนึ่ง การเปิดประตูเป็นการตอบโต้ที่เฉพาะเจาะจง ที่เป็นการสัมพันธ์กันเป็นชุด (เริ่มด้วยเลือกกุญแจหนึ่งดอก เสียบกุญแจดอกนั้นเข้าไปในรูกุญแจ แล้วก็หมุนกุญแจดอกนั้น) เพื่อการทำงานสำเร็จ คือ ประตูเปิดออก

ถ้าเราจะใช้ภาษาอังกฤษถามว่า คุณสบายดีหรือ เราก็จะนำถ้อยนำทั้ง 4 คำ (How do you do ?) มาเรียงกันให้เป็นชุด เพื่อทำให้เกิดความหมาย และเรากำลึงทำให้เกิดการเป็นลูกโซ่ ในทำนองเดียวกัน ถ้าเราแปลเป็นภาษาสเปน เรากำลึงทำเป็นลูกโซ่ โดยใช้การตอบได้อย่าง เฉพาะเจาะจงเป็นชุดที่มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน เราเชื่อมโยงมัน ทำให้เกิดเป็นวลีใน 2 ภาษา คือภาษาอังกฤษ และภาษาสเปน

3. การแยกแยะพหูสูตร (multiple discrimination) เกี่ยวกับการเรียนรู้ตัวแปร ของการตอบได้อย่างเฉพาะเจาะจง และการเรียนรู้ว่าการเป็นลูกโซ่ว่าจะแยกแยะอย่างไรให้ เหมาะสม ตัวอย่างของการเรียนรู้ในการแยกแยะจากสิ่งทีตอบได้อย่างเฉพาะเจาะจง ได้แก่ การ เรียนรู้เรื่อง สี ด้วยการเรียกชื่อของมัน เช่น เรียนรู้ที่จะแยกแยะเรื่องสีในห้องหรือสีของสิ่งของ ต่าง ๆ เมื่อเราเข้าไปในศูนย์การค้า เราจะสอนเด็กให้รู้จักสีน้ำเงินจากผ้าเช็ดตัว แล้วก็เปลี่ยนมาเป็น เสื้อที่เป็นสีเดียวกัน สอนให้เด็กรู้จักเปรียบเทียบ การแยกแยะก็จะยากขึ้น และมีการเชื่อมโยงเป็น ลูกโซ่มากขึ้น ในลักษณะเดียวกัน เมื่อเรียนภาษา เราต้องจดจำคำและวลีต่าง ๆ ไว้ในโกดังของเรา (ลูกโซ่) เมื่อเราถูกถาม เราต้องตอบโดยการใช่คำต่าง ๆ อย่างถูกต้อง การเรียนรู้แบบแยกแยะพหู คุณ คือ การที่เราได้เรียนรู้จากลูกโซ่ต่าง ๆ และการตอบได้เฉพาะเจาะจงหลาย ๆ ตัวมาเรียงกัน

4. การจัดหมวดหมู่ (classifying) คือการจัดสิ่งของให้เป็นหมวดหมู่เหมือนกับ การทำหน้าที่ รู้จักจัดแบ่งแยกต้นไม้ออกจากสัตว์ หรือรถยนต์ออกจากจักรยาน ผลของ กระบวนการนี้คือ ได้มโนทัศน์ ความคิดที่รู้จักเปรียบเทียบความเหมือนหรือความตรงกันข้ามของ เหตุการณ์หรือสิ่งของ หรืออธิบายความสัมพันธ์ของสิ่งเหล่านี้ เมื่อเรียนภาษา ก็ต้องเข้าใจเรื่อง โครงสร้างของภาษา มโนทัศน์ต่าง ๆ ของโครงสร้างของภาษา ได้แก่ ประธาน ส่วนขยาย วลี ประโยค และส่วนต่าง ๆ ของการพูด เด็กเรียนภาษาตั้งแต่ 4 ขวบหรือ 5 ขวบ เด็กสามารถเข้าใจ มโนทัศน์ต่าง ๆ ของภาษาได้เอง เช่น การเปลี่ยนแปลงคำคุณศัพท์เป็นคำนาม และมโนทัศน์อื่น ๆ ได้อีกด้วย

5. การใช้กฎเกณฑ์ (rules using) คือ ความสามารถที่แปลมโนทัศน์ให้เป็น พฤติกรรม ตัวอย่างเช่น เด็กจะเรียนรู้ว่า คำที่ลงท้ายด้วย t เมื่อเติมคำว่า ing เข้าไป จะต้องเติม t อีกตัวก่อน เช่น sit ก็กลายเป็น sitting (มี t สองตัว) เป็นต้น

6. การแก้ไขปัญหา (problem solving) การใช้กฎเกณฑ์กับปัญหาที่ไม่เคยพบมา ก่อน เขาจะต้องเลือกกฎเกณฑ์ที่ถูกต้อง ตัวอย่างเช่น เด็กเรียนรู้กฎเกณฑ์หลาย ๆ ข้อ ในการทำให้ เกิดความสมดุลของกระดานหก แล้วก็นำมาประยุกต์ใช้ กับการย้ายของหนักด้วยคันโยก เป็นต้น

ผู้วิจัยยังใช้กระบวนการสอนของบรุนเนอร์และบลูมเพิ่มอีก 2 คน ดังนี้

บรุนเนอร์ (Bruner, J., Goodnow, J.J., & Austin, G.A., 1967) ได้เสนอรูปแบบ เกี่ยวกับการเรียนรู้มโนทัศน์ว่า การเรียนรู้มโนทัศน์ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น สามารถทำได้โดยการ

ค้นหาคุณสมบัติเฉพาะที่สำคัญของสิ่งนั้น เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการจำแนกสิ่งใหม่และไม่ใช่สิ่งนั้น ออกจากกันได้ นอกจากนี้ บรุนเนอร์ยังเสนอการสอนนามธรรมที่ยาก สิ่งที่ทำให้เขามีชื่อเสียงที่สุด คือ วิธีการสอนแบบหยั่งเห็น (in sight) ในการวิจัยนี้จะเสนอการสอนแบบหยั่งเห็นของเขา

บลูม (Bloom, 1956) ได้จำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษาออกเป็น 3 ด้านคือ ด้านความรู้ ด้านเจตคติหรือความรู้สึก และด้านทักษะ ซึ่งในด้านเจตคติหรือความรู้สึกนั้น บลูมได้จัดลำดับขั้นของการเรียนรู้ไว้ 5 ขั้น ประกอบด้วย ขั้นการรับรู้ ขั้นการตอบสนอง ขั้นการเห็นคุณค่า ขั้นการจัดระบบ ขั้นการสร้างลักษณะนิสัย ถึงแม้ว่าบลูมได้นำเสนอแนวคิดดังกล่าวเพื่อใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนก็ตาม แต่ก็สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อช่วยปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียนได้

โดยสรุป ในเรื่องของกระบวนการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้กล่าวถึงแนวคิดของ พยุงศักดิ์ จันทรสุรินทร์ (2543) เกี่ยวกับการให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอน การปฏิรูปการเรียนการสอนเพื่อปรับให้เข้ากับยุคโลกาภิวัตน์ ในศตวรรษที่ 21 ของพรชูลี อาชวอำรุง (2540 อ้างถึงใน พยุงศักดิ์ จันทรสุรินทร์, 2543)

รูปแบบของวอลเบอร์ค์ เสนอผลผลิตทางการศึกษาขึ้นกับตัวแปรความถนัด การเรียนการสอนและสิ่งแวดล้อมที่บ้าน

รูปแบบของบุญชม ศรีสะอาด เน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทางตรงและทางอ้อม

รูปแบบของฮูม เสนอการรับรู้ทางจิตเป็นการพัฒนามนุษย์ตลอดชีวิต

รูปแบบของบาสท์ เสนอการเรียนรู้แบบกลุ่มเล็ก ซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้ที่พึงปรารถนา

รูปแบบของครอส เป็นการเรียนรู้แบบการนำตนเองหรือการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

รูปแบบของกานเย เป็นเงื่อนไขการเรียนรู้

รูปแบบของบรุนเนอร์ เป็นการเรียนรู้นามธรรม เป็นการหยั่งเห็น

รูปแบบการเรียนรู้ของบลูม เน้นปลูกฝังค่านิยมเจตพิสัย

รูปแบบข้างต้นดังกล่าวเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบของการวิจัยนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 การสอนที่เสริมสร้างคุณภาพ

มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน จำแนกตามทฤษฎีและแนวคิด

ทฤษฎีและแนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
<p>1. ทฤษฎีการพัฒนาสติปัญญาของบรูเนอร์ (Bruner, 1965)</p>	<p>บรูเนอร์มีชื่อเสียงในการสอนเรื่องที่เป็นนามธรรม ซึ่งเป็นเรื่องที่สอนยากในการถ่ายทอดจากผู้สอนไปยังผู้เรียน จะต้องใช้สิ่งเร้าที่เป็นรูปธรรมเพื่อเปรียบเทียบนามธรรมและทำให้ผู้เรียนเข้าใจนามธรรม (การหยั่งเห็น)</p> <p>บรูเนอร์ได้คิดค้นทฤษฎีการพัฒนาสติปัญญา 6 ประการดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ความเจริญเติบโตที่ได้แสดงต่อสิ่งเร้าที่เพิ่มขึ้น ผู้เรียนจะเกิดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้สมาธิ คิดตรึงตรอง (meditating process) การคิดตรึงตรองเป็นธรรมชาติที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 2. เกิดจากการจัดเก็บข้อมูลภายใน ผู้เรียนจะตีความและเปรียบเทียบกับข้อมูลที่สะสมไว้ก่อน 3. ความเจริญเติบโตจากความสามารถที่เพิ่มขึ้นในการสื่อสารกับตนเองและผู้อื่นด้วยคำพูดหรือสัญลักษณ์ เช่น ได้ทำอะไร หรือกำลังจะทำอะไร เป็นต้น การรู้จักตนเอง (self-consciousness) ทำให้สามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มีเหตุมีผล (logical behavior) เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการคิดแบบตรรกะ และการปรับตัว 	<p>เน้นให้เข้าใจการป้อนข้อมูลเข้าไปในตัวผู้เรียน การทำสมาธิตรึงตรอง ระบบการจัดเก็บข้อมูลภายในคน การตีความ การสื่อถึงตนเองและผู้อื่น การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ภาษา เป็นสื่อการสอนที่ดี การเลือกตัวเลือกที่เหมาะสมจากตัวเลือกหลายๆ ตัวเลือก การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มีเหตุมีผล</p> <p>สรุป การพัฒนาสติปัญญาเกิดจาก การทำสมาธิตรึงตรองในข้อมูลที่รับเข้ามา การตีความ การตัดสินใจเลือกตัวเลือกอย่างมีเหตุมีผล</p> <p>พฤติกรรมเปลี่ยนตามการตัดสินใจนั้น</p>

ตารางที่ 3 การสอนที่เสริมสร้างคุณภาพ (ต่อ)

มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน จำแนกตามทฤษฎีและแนวคิด (ต่อ)

ทฤษฎีและแนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
	<p>4. ความเจริญเติบโตเกิดจากปฏิสัมพันธ์ที่เป็นระบบระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้เรียนเกิดมาและถูกหล่อหลอมด้วยวัฒนธรรมของสังคม ผู้สอนสอนผู้เรียนด้วยวิธีการที่ฝึกอบรมมา เช่น ทฤษฎีพุทธิพิสัย เป็นต้น ทฤษฎีเหล่านี้จะเข้ากับวัฒนธรรมของผู้เรียนได้อย่างไร เช่น อิทธิพลของครอบครัว บุคคลสำคัญ วัฒนธรรม เป็นต้น</p> <p>5. การสอนทำได้โดยสื่อทางภาษา ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ ภาษาเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการพัฒนาพุทธิพิสัย (cognitive development)</p> <p>6. การพัฒนาสติปัญญาโดยการเพิ่มสิ่งเร้าหลาย ๆ ตัวเลือก ในเวลาเดียวกัน และภายในเวลาที่กำหนด เพื่อเลือกตัวเลือกที่เหมาะสม เพื่อสามารถเผชิญกับโลกที่สลับซับซ้อน</p>	

ตารางที่ 3 การสอนที่เสริมสร้างคุณลักษณะ (ต่อ)

มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน จำแนกตามทฤษฎีและแนวคิด (ต่อ)

ทฤษฎีและแนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
<p>2. ทฤษฎีการพัฒนาเจตพิสัยของบลูม (Bloom,1973)</p>	<p>ระบบระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้เรียนเกิดมาและถูกหล่อหลอมด้วยวัฒนธรรมของสังคม ผู้สอนสอนผู้เรียนด้วยวิธีการที่ฝึกอบรมมา เช่นทฤษฎี</p> <p>4. พุทธิพิสัยเป็นต้น ทฤษฎีเหล่านี้จะเข้ากับวัฒนธรรมของผู้เรียนได้อย่างไร เช่นอิทธิพลของครอบครัว บุคคลสำคัญ วีรบุรุษ เป็นต้น</p> <p>5. การสอนทำได้โดยสื่อทางภาษา ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ ภาษาเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการพัฒนาพุทธิพิสัย (cognitive development)</p> <p>6. การพัฒนาสติปัญญาโดยการเพิ่มสิ่งเร้าหลายๆตัวเลือกในเวลาเดียวกันและภายในเวลาที่กำหนด เพื่อเลือกตัวเลือกที่เหมาะสมเพื่อสามารถเผชิญกับโลกที่สลับซับซ้อน</p> <p>บลูมได้คิดค้นวิธีสอนเจตพิสัย 5 ประการ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การรับข้อมูลเข้ามา เป็นการเรียนรู้เต็มใจรับ เลือกสิ่งที่สนใจ 2. การตอบสนองข้อมูลที่ได้รับเข้ามาโดยการยินยอม เต็มใจ และพอใจ <p>การให้คุณค่า เริ่มด้วยการรับคุณค่า</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. ชอบคุณค่า และมุ่งมั่นทำคุณค่า 4. การบริหารจัดการคุณค่า สร้างกรอบแนวคิดของคุณค่า จัดระบบคุณค่า <p>การสร้างอุปนิสัยจากคุณค่าที่ตนเลือก การนำมาใช้ และการสร้างอุปนิสัยขึ้นใหม่</p>	

ตารางที่ 3 การสอนที่เสริมสร้างคุณภาพ (ต่อ)

มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน จำแนกตามทฤษฎีและแนวคิด (ต่อ)

ทฤษฎีและแนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
<p>3. ทฤษฎีเงื่อนไขการเรียนรู้ของ กานเย (Gagné, 1965)</p>	<p>กานเยวิเคราะห์ตัวแปรในการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ตัวแปร สามารถกำหนดเป้าหมายและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร มี 6 ตัวแปรที่เป็นเงื่อนไขทำให้เกิดผลของการเรียนรู้ ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การตอบโต้ที่เฉพาะเจาะจง (specific responding) การที่ผู้สอนใช้การตอบโต้ที่เฉพาะเจาะจงก็เพื่อทำให้เกิดแรงเสริมในตัวผู้เรียน ตัวอย่างเช่น ผู้สอนใช้รูปภาพให้ผู้เรียนใช้คำพูดบรรยายรูปภาพนั้น วิธีนี้เป็นวิธีที่สำคัญมากที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนมีความสามารถในการเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ แล้วก็บรรยายรูปภาพนั้นออกมาอย่างถูกต้อง ผู้เรียนได้พิสูจน์แล้วว่า เขาได้เรียนรู้ในระดับนั้นได้แล้ว 2. การเป็นลูกโซ่ (chaining) คือการเรียนรู้ที่ใช้การตอบโต้เฉพาะเจาะจง เป็นชุดที่มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน คือ กานเยใช้วิธีเปิดประตูด้วยลูกกุญแจดอกหนึ่ง เป็นการแปลจากภาษาหนึ่งไปสู่ภาษาอีกภาษาหนึ่ง เขาเชื่อมโยงมันทำให้เกิดเป็น 2 วลี ใน 2 ภาษา คือภาษาอังกฤษ และภาษาสเปน 3. การแยกแยะพหุสูตร (multiple discrimination) เป็นการเรียนรู้ตัวแปรของการตอบโต้อย่างเฉพาะเจาะจง และการเรียนรู้อย่างเป็นลูกโซ่ว่าจะแยกแยะอย่างไร 	<p>เน้นการตอบโต้ที่เฉพาะเจาะจง การเป็นลูกโซ่ซึ่งเป็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันของสิ่งของ การแยกแยะที่เหมาะสม การจัดหมวดหมู่เป็นหลายๆ ชุด การใช้กฎเกณฑ์สุดท้ายคือการแก้ปัญหาโดยการเลือกกฎเกณฑ์ที่ถูกต้องเพื่อแก้ปัญหาที่ไม่เคยเจอมาก่อน เช่นการประยุกต์ใช้ความรู้ที่สะสมมาเพื่อแก้ปัญหาใหม่ๆ</p>

ตารางที่ 3 การสอนที่เสริมสร้างคุณภาพ (ต่อ)

มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน จำแนกตามทฤษฎีและแนวคิด (ต่อ)

ทฤษฎีและแนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
	<p>ให้เหมาะสม เช่นเรื่องสี่ สอนการเปรียบเทียบ การแยกแยะจะมากขึ้น มีการเชื่อมโยงเป็นลูกโซ่มากขึ้น ต้องจดจำคำและวลีต่างๆไว้ในโกดัง(ลูกโซ่) เมื่อถูกถาม จะต้องตอบโดยการใช้น้ำคำต่างๆอย่างถูกต้อง การเรียนรู้แบบแยกแยะพหุสุด คือ การที่ได้เรียนรู้จากลูกโซ่ต่างๆ และการตอบโต้เฉพาะเจาะจงหลายๆตัวมาเรียงกัน</p> <p>4. การจัดหมวดหมู่ (classifying) คือการจัดสิ่งของให้เป็นหมวดหมู่ เหมือนกับการทำหน้าที่รู้จักแบ่งแยก ผลของกระบวนการนี้ คือ ได้มโนทัศน์ความคิดที่รู้จักเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของเหตุการณ์หรือสิ่งของ หรืออธิบายความสัมพันธ์ของสิ่งเหล่านี้ เช่นเมื่อเรียนภาษาก็ต้องเข้าใจเรื่องโครงสร้างของภาษาเป็นต้น</p> <p>5. การใช้กฎเกณฑ์ (rules using) คือความสามารถที่แปลมโนทัศน์เป็นพฤติกรรม เช่น คำที่ลงท้ายด้วย t เมื่อเติม ing เข้าไป จะต้องเติม t อีกตัวก่อนเป็นต้น</p>	

ตารางที่ 3 การสอนที่เสริมสร้างคุณภาพ (ต่อ)

มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน จำแนกตามทฤษฎีและแนวคิด (ต่อ)

ทฤษฎีและแนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
<p>4. การพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรม 6 ประการของโคลห์ลเบิร์ก (Kohlberg, 2000.)</p>	<p>6. การแก้ไขปัญหา (problem solving) การใช้กฎเกณฑ์กับปัญหาที่เคยพบมาก่อน จะต้องเลือกกฎเกณฑ์ที่ถูกต้อง ตัวอย่างเช่น เด็กเรียนรู้กฎเกณฑ์หลายๆข้อในการทำให้เกิดความสมดุลของกระดานหก แล้วก็นำมาประยุกต์ใช้กับการย้ายของหนักด้วยคันโยกเช่นกัน</p> <p>Kohlberg ใช้วิธีพัฒนาจากภายนอกเข้ามาสู่ภายในได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ทำดีเพราะกลัวการลงโทษ เป็นขั้นพื้นฐานสู่ความเป็นผู้ใหญ่ 2. ทำดีเพราะการแลกเปลี่ยนกัน ขั้นนี้เป็นการพัฒนาขึ้นมาเป็นลำดับสอง คือรู้สึกดีเมื่อทำดี แลกเปลี่ยนกันเป็นการยุติธรรม 3. ทำดีเพื่อให้คนอื่นเห็นชอบ ชมเชย หรือยอมรับ เป็นการทำดีเพื่อให้คนอื่นยกย่อง 4. ทำดีเพราะไม่ต้องการรู้สึกผิด เป็นการทำดีเพื่อให้ตนเองสบายใจ 5. ทำดีเพราะสวัสดิการของสังคม เป็นการอุทิศให้กับสังคม ไม่ได้ต้องการหวังการตอบแทน 6. ทำดีเพราะมโนสำนึกผิดชอบ ขั้นนี้เป็นขั้นสูงสุด ทำดีเพราะทำตามที่ใจบอกให้ทำ (follow one's heart) เป็นการทำดีเพราะใจเห็นชอบ ไม่มีการบังคับ 7. ไม่มีการหวังสินจ้างรางวัล 	<p>เน้นการทำดีตามลำดับจากง่ายไปสู่ยาก หรือขั้นสูงสุด คือ ทำดีเพราะใจอยากทำ ไม่มีข้อแม้ใด ๆ</p>

ตารางที่ 3 การสอนที่เสริมสร้างคุณภาพ (ต่อ)

มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน จำแนกตามทฤษฎีและแนวคิด (ต่อ)

ทฤษฎีและแนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
<p>5. ทฤษฎีไตรสิกขา โดยพระธรรมปิฎกและสุมน อมรวิวัฒน์ (พระธรรมปิฎก, 2544 : 10-18 ; สุมน อมรวิวัฒน์, 2544 : 25)</p>	<p>พระธรรมปิฎกและสุมน อมรวิวัฒน์ ได้นำแก่นสารของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับวงการศึกษาไทย เป็นการฝึกฝนตนเองโดยอาศัยอริยมรรค 8 และเป็นการฝึกการศึกษาใน 3 ด้านของชีวิต ได้แก่ ไตรสิกขา ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ด้านสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ด้วยกาย วาจา และอินทรีย์ต่างๆ (ตา หู จมูก ลิ้น กาย) และสัมพันธ์กับสังคมหรือเพื่อนมนุษย์ ส่วนนี้ทั้งหมดเรียก “ศีล” เป็นการฝึกการกระทำดี ได้แก่ พุทธิ ทำการงานดี และเลี้ยงชีพดี 2. ด้านสัมพันธ์กับจิตใจ มีความตั้งใจอย่างไร มีแรงจูงใจอย่างไร อยากจะได้ อยากจะเป็น อยากจะมี หรืออยากจะทำลาย ซึ่งมีผลชักนำพฤติกรรมทั้งหมดด้านจิตใจนี้เรียกตามคุณสมบัติที่เป็นหัวหน้าของมัน คือ “สมาธิ” เป็นการฝึกความเพียร การกำหนดระลึกรู้ความจริงและจิตที่ตั้งมั่น 3. ด้านปัญญา จะมีความรู้และความเข้าใจเรื่องนั้นอย่างไร มองสิ่งนั้นตามแนวคิดและความเข้าใจ หรือแม้กระทั่งคำนิยม ทำพฤติกรรม ตามความรู้ ความเข้าใจ และภายในขอบเขต ของความรู้ ที่มีอยู่นั้น นั่นคือปัญญา เป็นการ ฝึกความเห็นและดำริที่ถูกต้อง และความคิดที่ถูกต้อง 	<p>เน้นการฝึกศึกษาใน 3 ด้านของชีวิต คือ สิ่งแวดล้อมทางวัตถุและสังคม จิตใจ และปัญญา เป็นการพัฒนาคนแบบองค์รวม</p> <p>สรุป ถ้าปัญญาเกิดมีมากขึ้น ดีขึ้น บุคคลนั้นจะคิดเป็น จะปรับแก้พฤติกรรมใหม่ คือทำดีขึ้น ฝึกจากภายนอกเข้าสู่ภายใน แล้วสะท้อนให้เห็นเป็นการคิดดี พุทธิ และทำดี</p>

ตารางที่ 3 การสอนที่เสริมสร้างคุณภาพ (ต่อ)

มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน จำแนกตามทฤษฎีและแนวคิด (ต่อ)

ทฤษฎีและแนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎี/แนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
<p>6. ทฤษฎีของ ออซูเบล (Ausubel cited in Joyce & Weil, 1986 : 413, 416)</p>	<p>การสอนพุทธิพิสัยมีองค์ประกอบการสอน 3 ประการ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. รู้สิ่งที่จะสอน (curriculum content) 2. รู้วิธีการสอน บรรยายและการอ่าน รู้กระบวนการทำงานของสมองในการรับข้อมูลใหม่ ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญ คือจะต้องเข้าใจแนวคิดและข้อมูลที่ได้รับจากผู้สอน 3. ใช้การสอนแบบเน้นกรอบแนวคิด นำเสนอข้อมูลแก่ผู้เรียนอย่างมีแบบแผน ชัดเจนและมั่นคง <p>Ausubel กล่าวว่า ก่อนจะให้ข้อมูลใหม่ ผู้สอนต้องมั่นใจว่า ผู้เรียนมีความเข้าใจและมั่นใจในความรู้เดิมก่อน จึงจะเสริมสร้างพุทธิพิสัยและข้อมูลใหม่ได้ (Joyce & Weil, 1986 : 72) การเชื่อมโยงความรู้ใหม่ในสถานการณ์ใหม่อย่างสร้างสรรค์ (Joyce & Weil, 1986 : 72) ตัดสินใจว่าจะจัดหมวดหมู่ความรู้ใหม่อย่างไร มองความรู้ใหม่ด้วยมุมมองหลายๆด้าน ผสมความรู้เก่ากับความรู้ใหม่ ที่มีความเหมือนและแตกต่างกัน แปลความรู้ใหม่เป็นคำพูด หรือกรอบแนวคิดของตนเอง คือคิดหรือสมองเป็นฝ่ายกระทำ (active reception learning) (Joyce & Weil, 1986 : 73)</p>	<p>เน้นการสอนพุทธิพิสัยที่ต้องเชื่อมโยงความรู้เก่ากับความรู้ใหม่ของผู้เรียน ผู้เรียนต้องใช้สมองในการคิด จัดหมวดหมู่ผสมความรู้เก่าและใหม่ เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง จนกลายเป็นความรู้ใหม่ได้</p>

ตารางที่ 3 การสอนที่เสริมสร้างคุณลักษณะ (ต่อ)

มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน จำแนกตามทฤษฎีและแนวคิด (ต่อ)

ทฤษฎีและแนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
<p>7. ทฤษฎีของวิชัย ดันศิริ (ทศนา แคมมณี, 2545 : 180-181 ; วิชัย ดันศิริ, 2547 : 79-90)</p>	<p>วิชัย ดันศิริ ได้แสดงวิสัยทัศน์ของสังคมไทยในอนาคตในภาพรวมว่า สังคมไทยน่าจะเป็นสังคมที่ยั่งยืน มีความสมดุลในการพัฒนาเศรษฐกิจและจิตใจ ตระหนักคุณค่าของมรดกวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ยึดสันติและทางสายกลาง ตามคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีความเอื้ออาทรและจิตสาธารณะ (public spirit) ทุกคนเคารพกฎหมายและกระตือรือร้นในกิจการของส่วนร่วม หัวใจของการพัฒนาคนในทุกระดับการศึกษา เน้นการสร้างคนในความหมายของพระพุทธศาสนา คือการสร้างคนให้มีจิตใจสูง การพัฒนามนุษย์ทั้งทางใจและปัญญา ปัญญา นั้นสัมพันธ์กับใจ คือจิตใจที่สะอาดมีสมาธิ จะนำไปสู่ ปัญญา ปัญญาที่ฝึกดีแล้วจะนำไปสู่จิตที่สูงส่ง ฝึกผู้เรียนหัดคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ เข้าใจหลักการมหาภาคกับข้อเท็จจริงระดับคุณภาพ วิชัย ดันศิริได้เสนอ portable skill ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ภาษา การใช้ภาษา 2. คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ computer <p>ความสามารถในการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ การทดสอบประเมินผล ควรใช้คำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็น</p>	<p>เน้นมรดกวัฒนธรรมไทยโดยเฉพาะการฝึกคนตามแนวพระพุทธศาสนา สร้างคนที่มีจิตใจสะอาด เพื่อนำไปสู่ปัญญาและจิตที่สูงส่ง ฝึกการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ในภาพรวมและข้อเท็จจริงในภาพจุลภาพ การอภิปรายปัญหา และสรุปผลการแก้ปัญหา การสอนมี 2 ประเด็น</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สร้างความเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน 2. การสร้างมารยาทผู้ดี <p>แนวการสอนให้ความรู้ความเข้าใจ และทำตัวอย่างให้ดู รวมไปถึงการใช้อุดมการณ์ในตำรากับสภาพชีวิตจริงในโลกภายนอก</p>

ตารางที่ 3 การสอนที่เสริมสร้างคุณภาพ (ต่อ)

มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน จำแนกตามทฤษฎีและแนวคิด (ต่อ)

ทฤษฎี/แนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎี/แนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
	<p>การสอนหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม มี 2 ประเด็น</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. รู้จักเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน (empathy) ต้องเสียสละให้แก่ส่วนรวม 2. การสร้างความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม อุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตย เป็นหลักการของสิทธิเสรีภาพของมวลมนุษย์ ความยุติธรรม การปกครองโดยกฎหมาย และการใช้อำนาจเพื่อส่วนรวม คือการฝึกนิสัยตามแบบผู้ดีอังกฤษที่เน้นหลักว่า “มารยาทสร้างความเป็นคน” การสร้างบุคลิกนิสัยของการเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน เสียสละเพื่อส่วนรวม และซื่อสัตย์สุจริต <p>ประเด็นการสอนความเป็นพลเมืองดีมี 2 ประเด็น หลักคือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. รูปแบบในประเทศยุโรป มี 6 ประการ <ul style="list-style-type: none"> - เน้นเนื้อหาสาระรัฐธรรมนูญของประเทศของตน - รูปแบบยึดบิดา-มารดาเป็นหลัก - รูปแบบเน้นการรักชาติ - รูปแบบเน้นศาสนา - รูปแบบสร้างสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมธรรมชาติของสถานศึกษาเป็นกรอบการสร้างค่านิยม - ยกประเด็นข้อขัดแย้งเป็นโจทย์ให้ผู้เรียนแสวงหาทางออก 2. รูปแบบกระบวนการสร้างค่านิยมภายในชั้นเรียน 	

ตารางที่ 3 การสอนที่เสริมสร้างคุณภาพ (ต่อ)

มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน จำแนกตามทฤษฎีและแนวคิด (ต่อ)

ทฤษฎีและแนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
<p>8. ทฤษฎีของ constructivism (ทิสนา แคมมณี, 2545 : 90-98)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - รูปแบบสังคมประสบการณ์ เน้นการให้ความรู้เป็นหลักฐานสามารถนำไปใช้ในโอกาสหน้า - รูปแบบการเอาเยี่ยงอย่าง เลียนแบบพฤติกรรมผู้ใหญ่ พ่อแม่ ครู อาจารย์ ฯลฯ นักการเมือง เป็นการทำตัวเป็นตัวอย่าง - ถ่ายโยงบทบาทไปที่สังคมภายนอก <p>รูปแบบการพัฒนาด้านปัญญาเพื่อเปรียบเทียบอุดมการณ์ในตำรากับสภาพข้อเท็จจริงในโลกภายนอก</p> <p>ทฤษฎีพัฒนาการทางเขาวัวปัญญาของเพียเจต์ และของวิกทอทสกี เป็นรากฐานที่สำคัญของทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง เป็นการปรับตัวผ่านทางกระบวนการซึมซับ หรือดูดซึม (assimilation) และกระบวนการปรับโครงสร้างทางปัญญา (accommodation) พัฒนาการเกิดขึ้นเมื่อบุคคลรับและซึมซับข้อมูลหรือประสบการณ์ใหม่เข้าไปสัมพันธ์กับความรู้อหรือ โครงสร้างทางปัญญาที่มีอยู่เดิม หากไม่สามารถสัมพันธ์กันได้ จะเกิดภาวะไม่สมดุลขึ้น (disequilibrium) บุคคลจะพยายามปรับสภาวะให้อยู่ในภาวะสมดุล (equilibrium)</p>	<p>เน้นบริบทจริง การแปลความหมายจะแตกต่างกันตามผู้เรียนแต่ละคนไม่มีอะไรจริงที่สุด ความหมายที่สร้างขึ้นจะเป็นไปตามสิ่งแวดล้อม ประสบการณ์สังคมของผู้เรียนแต่ละคนที่ได้รับอิทธิพล</p> <p>ครูเป็นตัวอย่างและฝึกฝนกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เห็น และครูต้องทำหน้าที่สร้างแรงจูงใจภายในให้เกิดแก่ผู้เรียน</p>

ตารางที่ 3 การสอนที่เสริมสร้างคุณภาพ (ต่อ)

มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน จำแนกตามทฤษฎีและแนวคิด (ต่อ)

ทฤษฎีและแนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
	<p>โดยใช้กระบวนการปรับโครงสร้างทางปัญญา (accommodation) เพียเจต์ (Piaget, 1972 : 1-12) เชื่อว่า คนทุกคนจะมีการพัฒนาหาวิธีแก้ปัญหาไปตามลำดับขั้น จากการมีปฏิสัมพันธ์และประสบการณ์กับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ และประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการคิดเชิงตรรกะและคณิตศาสตร์ (logico-mathematical experience) รวมทั้งการถ่ายทอดความรู้ทางสังคม (social transmission) วุฒิภาวะ (maturity) และกระบวนการพัฒนาความสมดุล (equilibration) ของบุคคลนั้น</p> <p>ส่วนวิถีสอนก็ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมและสังคมมาก ได้อธิบายว่า มนุษย์ได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมตั้งแต่แรกเกิด นอกจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติแล้ว ยังมีสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งคือวัฒนธรรมแต่ละสังคมสร้างขึ้น ดังนั้นสถาบันสังคมต่างๆ เริ่มตั้งแต่สถาบันครอบครัวจะมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางหาวิธีปัญหาของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ภาษายังเป็นเครื่องมือสำคัญของการคิดและการพัฒนาสติปัญญาขั้นสูง</p>	

ตารางที่ 3 การสอนที่เสริมสร้างคุณภาพ (ต่อ)

มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน จำแนกตามทฤษฎีและแนวคิด (ต่อ)

ทฤษฎีและแนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
	<p>เพียเจต์และวิกทอทสกี เป็นนักทฤษฎีในกลุ่มพุทธรพิสัยที่เชื่อว่า กระบวนการเรียนรู้ คิด หรือ กระบวนการปัญญา เป็นกระบวนการรู้คิดของสมองในการปรับ เปลี่ยน ลด ตัด ทอน ขยาย จัดเก็บ และใช้ข้อมูลต่างๆที่รับเข้ามาทางประสาทสัมผัส ซึ่งอาจจะเกิดหรือไม่เกิด จากการกระตุ้นของสิ่งเร้าภายใน ดังนั้น การรู้สึก การรับรู้ จินตนาการ การระลึกได้ การจำ การคงอยู่ การแก้ปัญหา การคิด และอื่นๆอีกมาก จึงถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการคิดนี้</p> <p>นักทฤษฎีกลุ่มการสร้างความรู้ (ทิสนา แชมมณี, 2545 : 92) มีความเห็นว่า แม้โลกนี้จะมีอยู่จริง และสิ่งต่างๆมีอยู่ในโลกจริง แต่ความหมายของสิ่งเหล่านี้มิได้มีอยู่ในตัวของมัน สิ่งต่างๆมีความหมายขึ้นมาจากการคิดของคนที่ได้รับรู้สิ่งนั้น และแต่ละคนจะให้ความหมายแก่สิ่งเดียวกันแตกต่างกันไปอย่างหลากหลาย ดังนั้นสิ่งต่างๆในโลกจึงไม่มี ความหมายที่ถูกต้อง หรือที่เป็นจริงที่สุด แต่ขึ้นกับการให้ความหมายของคนในโลก คนแต่ละคนเกิดความคิดจากประสบการณ์ ดังนั้นสิ่งแวดล้อมที่อยู่ ในประสบการณ์นั้นก็ย่อมเป็นส่วนหนึ่งของความคิดนั้น หรือเป็นความหมายส่วนหนึ่งของความคิดนั้น ด้วยเหตุนี้ วิกทอทสกี (Vygotsky, 1978 : 84-91)</p>	

ตารางที่ 3 การสอนที่เสริมสร้างคุณสภาพ (ต่อ)

มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน จำแนกตามทฤษฎีและแนวคิด (ต่อ)

ทฤษฎีและแนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
	<p>จึงเน้นความสำคัญของความแตกต่างระหว่างบุคคล และการให้ความช่วยเหลือผู้เรียนเพื่อให้ก้าวหน้าจากระดับพัฒนาการที่เป็นอยู่ ไปถึงระดับพัฒนาการที่ผู้เรียนมีศักยภาพจะไปถึงได้</p> <p>นักจิตวิทยากลุ่มนี้เน้นความสำคัญของบริบทที่แท้จริง เพราะการสร้างความหมายใดๆ มักเป็นการสร้างบนฐานของบริบทใดบริบทหนึ่ง จะกระทำโดยขาดบริบทนั้นไม่ได้ ดังนั้นการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องดำเนินการอยู่ในบริบทใดบริบทหนึ่ง และกิจกรรมและงานทั้งหลายที่ใช้ในการเรียนรู้ก็จำเป็นต้องเป็นสิ่งจริง</p> <p>ดังนั้น โลกนี้จึงไม่มีความจริงเดียวที่จริงที่สุด ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มนี้ถือว่าสมองเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดที่เราสามารถใช้ในการแปลความหมายของปรากฏการณ์ เหตุการณ์ และสิ่งต่างๆ ในโลกเป็นเรื่องส่วนตัวและเป็นเรื่องเฉพาะตัว การแปลความหมายของแต่ละบุคคลขึ้นกับการรับรู้ ประสบการณ์ ความเชื่อ ความต้องการ ความสนใจ และภูมิหลังของแต่ละบุคคลซึ่งมีความแตกต่างกัน (Jonassen, 1992 : 139 สรุปได้ว่า การเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนจะต้องจัดการกับข้อมูล ไม่ใช่เพียงรับข้อมูลเข้ามา จะเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์</p>	

ตารางที่ 3 การสอนที่เสริมสร้างคุณสภาพ (ต่อ)

มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน จำแนกตามทฤษฎีและแนวคิด (ต่อ)

ทฤษฎีและแนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
	<p>ภายในสมอง (internal mental interaction) และยังเป็นกระบวนการทางสังคมอีกด้วย การสร้างความรู้จึงเป็นกระบวนการทั้งทางด้านสติปัญญาและสังคมควบคู่กันไป</p> <p>ผู้สอนจะต้องเป็นตัวอย่างและฝึกฝนกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเห็น ผู้เรียนจะต้องฝึกฝนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง บทบาทของครูคือจะต้องทำหน้าที่ช่วยสร้างแรงจูงใจภายในให้เกิดแก่ผู้เรียน จัดเตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ให้ตรงกับความสนใจของผู้เรียน ให้คำปรึกษาแนะนำทั้งทางด้านวิชาการและด้านสังคมแก่ผู้เรียน ช่วยเหลือผู้เรียนที่มีปัญหา ประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน มีประชาธิปไตย มีเหตุผล ในการสัมพันธ์กับผู้เรียนด้วย</p> <p>การประเมินผลควรเป็น goal free evaluation คือ ประเมินตามจุดมุ่งหมายในลักษณะที่ยืดหยุ่นกันไปในแต่ละบุคคล หรือใช้วิธี socially negotiated goal คือจากเพื่อน แฟ้มผลงาน (port folio) และประเมินตนเอง ดังนั้นการประเมินผลใช้บริบทจริง (real world criteria) ผลดีของความรู้ที่ผู้เรียนสร้างขึ้นเองจะมีความหมายต่อผู้เรียน จะอยู่คงทนไม่ลืมนำ สามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจความคิดของตนได้ง่าย และยังเป็นฐานให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ใหม่ต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด</p>	

ตารางที่ 3 การสอนที่เสริมสร้างคุณสภาพ (ต่อ)

มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน จำแนกตามทฤษฎีและแนวคิด (ต่อ)

ทฤษฎีและแนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
<p>9. ทฤษฎีของ มาสโลว์ (Maslow อ้างถึงใน ทิศนา แจมมณี, 2545 : 68-76)</p>	<p>มาสโลว์ เป็นนักคิดกลุ่มมนุษยนิยม ให้ความสำคัญของคุณภาพความเป็นมนุษย์และมองมนุษย์ว่ามีคุณค่า มีความดิ้นรน มีความสามารถ มีความต้องการ และมีแรงจูงใจภายในที่จะพัฒนาศักยภาพของตน หากบุคคลได้รับอิสรภาพและเสรีภาพ มนุษย์จะพยายามพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ นักทฤษฎีกลุ่มนี้มี มาสโลว์ (Maslow) รอเจอร์ส (Rogers) โนลส์ (Knowles) แฟร์ (Faire) อิลลิช (Illich) และนิล (Neil)</p> <p>ทฤษฎีการเรียนรู้ของมาสโลว์ มีดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มนุษย์ทุกคนมีความต้องการพื้นฐานตามธรรมชาติเป็นลำดับขั้น คือขั้นต้นความต้องการทางร่างกาย ขั้นต้นความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ขั้นต้นความต้องการความรัก ขั้นต้นความต้องการยอมรับและการยกย่องจากสังคม ขั้นต้นความต้องการที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ หากความต้องการขั้นพื้นฐานได้รับการตอบสนองอย่างพอเพียงสำหรับตนในแต่ละขั้น มนุษย์จะสามารถพัฒนาตนไปสู่ขั้นที่สูงขึ้น 2. มนุษย์มีความต้องการที่จะรู้จักตนเองและพัฒนาตนเอง ประสบการณ์ที่เรียกว่า “peak experience” เป็นประสบการณ์ที่เป็นจุดสูงสุด หรือเป็นภาวะที่คุ้มค่าของสภาพการรู้จักตนเอง ตรงตามสภาพความเป็นจริง มีลักษณะน่าตื่นเต้น เป็นความรู้สึกปีติ เป็นช่วงเวลาที่บุคคลเข้าใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างทอ้งแท้ เป็นสภาพที่สมบูรณ์ มีลักษณะผสมผสานกลมกลืนเป็นช่วงเวลาแห่งการรู้จักตนเองอย่างแท้จริง บุคคลที่มีประสบการณ์เช่นนี้บ่อยๆจะสามารถพัฒนาตนไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ 	

ตารางที่ 3 การสอนที่เสริมสร้างคุณสภาพ (ต่อ)

มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน จำแนกตามทฤษฎีและแนวคิด (ต่อ)

ทฤษฎีและแนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
<p>10. ทฤษฎีอาจออง ชุมสาย ณ อยุธยา (2542, 2547)</p>	<p>การยกระดับจิตใจโดยวิธีฝึกสมาธิเพื่อใช้แสงสว่างชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ ในขณะที่เดียวกัน ใช้ท่อง พุทโธ เวลากำหนดลมหายใจเข้าออก ทำให้เป็นสมาธิและมีความสงบทั้งร่างกาย ในขณะที่เป็นการเชื่อมโยงกับตัวตนที่แท้จริงคือจิตบริสุทธิ์หรือพุทธะ ซึ่งเป็นสภาพที่ดื่มด่ำกับตัวตนที่แท้จริง ทำให้เรารู้จักตัวตนที่แท้จริงคือจิตบริสุทธิ์ เราสามารถรับรู้ได้ทุกอย่างตามสิ่งที่มันเป็น ซึ่งเป็นความจริงถูกต้องสูงสุด ความจริงตามสภาพที่มันเป็น ในขั้นนี้เป็นการเรียนรู้ที่ยิ่งใหญ่ที่สุด คือการเรียนรู้ผ่านสัมผัสที่ 6 เราจะแก้ปัญหาอย่างครบถ้วนบริบูรณ์ โดยอาศัยสัญธรรม และสามารถคิดค้นหรือคิดสร้างสรรค์ ในขั้นนี้เราต้องรู้ว่าเราไม่ต่างอะไรจากคนอื่น เรากับคนอื่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ด้วยการเชื่อมโยงของจิตบริสุทธิ์ที่มีในทุกคน เราจะเลิกคิดแบ่งแยกแต่จะรู้สึกถึงความ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับทุกคนกับทุกสิ่งทุกอย่างในจักรวาล เราจะเลิกเห็นแก่ตัว เราจะคิดถึงคนอื่นและช่วยเหลือคนอื่น</p> <p>นอกจากเราจะเข้าใจอย่างถ่องแท้ด้านวิชาการ เรายังเข้าใจตนเองและผู้อื่น และดำเนินชีวิตด้วยการช่วยเหลือผู้อื่น</p> <p>วิธีการสอนที่ได้ผล คือ ต้องสอนจากใจผู้สอนไปสู่ใจผู้เรียน</p>	<p>เน้นการยกระดับจิตใจสู่ความเป็นพุทธะ หรือจิตบริสุทธิ์ คือสภาพของมนุษย์ที่สมบูรณ์ เรารู้จักตัวตนที่แท้จริงของเราและรู้จักสภาพที่มีไม่จำกัดในเรา เป็นการเรียนรู้ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของมนุษย์</p> <p>การสอนใช้วิธีสอนจากใจผู้สอนไปสู่ใจผู้เรียน จึงจะเกิดการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริง เพราะความซาบซึ้งใจในสิ่งที่ผู้สอนถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียน</p>

ตารางที่ 3 การสอนที่เสริมสร้างคุณภาพ (ต่อ)

มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน จำแนกตามทฤษฎีและแนวคิด (ต่อ)

ทฤษฎีและแนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
<p>11. ทฤษฎีการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข, 2548 : 1-16)</p>	<p>การบูรณาการ คือการทำให้สมบูรณ์ (integration) คือการทำหน่วยย่อยที่สัมพันธ์กันมาผสมกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวให้ครบสมบูรณ์ในตัวเอง</p> <p>เหตุผลที่จัดทำหลักสูตรบูรณาการและจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เพราะชีวิตจริงเกี่ยวกับศาสตร์หลากหลาย ไม่ใช่กลุ่มสาระการเรียนรู้ใดโดยเฉพาะ จึงต้องจัดการเรียนการสอนแบบให้ตรงตามสภาพจริง เน้นสหวิทยาการ เพื่อให้สามารถถ่ายโอนความรู้ไปใช้ได้จริง</p> <p>หลักสูตรบูรณาการ หมายถึง หลักสูตรที่มีการผสมผสานสาระตั้งแต่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้หรือ 2 วิชาขึ้นไป หรือกลุ่มสาระวิชาเดียวกัน โดยจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ ภายใต้อำนาจเรื่อง (theme) อย่างสมดุลและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง หัวเรื่องเป็นจุดรวมหรือจุดกลางที่ต้องนำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจได้มาจากสาขาต่างๆ ในวิชาเดียวกัน หรือได้จากหลากหลายศาสตร์ หรือวิชาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแสดงให้เห็นความเกี่ยวข้องโดยใช้เครือข่ายความคิด (web)</p> <p>องค์ประกอบสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้มี 3 ประการ ดังนี้</p> <p>1. วัตถุประสงค์การเรียนรู้หรือจุดประสงค์การเรียนรู้ (objectives) ได้แก่ความรู้ ทักษะการคิด และการปฏิบัติ และเจตคติ ความสนใจ พอใจ และลักษณะนิสัย</p>	<p>เน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการ (ทำให้สมบูรณ์) และการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนแบบบูรณาการ คือเน้นการผสมหลายๆวิชาเข้าด้วยกันภายในหัวเรื่อง (theme) อย่างสมดุลและเชื่อมโยงกันกับชีวิตจริง</p> <p>องค์ประกอบการเรียนรู้มีวัตถุประสงค์เพื่อประสพการณ์การเรียนรู้และประเมินผล (OLE)</p>

ตารางที่ 3 การสอนที่เสริมสร้างคุณสภาพ (ต่อ)

มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน จำแนกตามทฤษฎีและแนวคิด (ต่อ)

ทฤษฎีและแนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
	<p>2. กระบวนการเรียนรู้ (learning process) ได้แก่ เนื้อหาสาระ และกระบวนการจัดการเรียนรู้ มีขั้นนำขั้นกิจกรรม และขั้นสรุป</p> <p>3. ประเมินผล (evaluation) ต้องใช้ข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพตามความจริง ตัวย่อขององค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนรู้คือ OLE</p> <p>วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งการเรียนรู้ระดับสูง ต้องอาศัยระดับการเรียนรู้ที่ต่ำกว่าเสมอ ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ทางด้านพุทธิพิสัย ได้แก่ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการจัดประเมินค่า 2. ทางด้านเจตพิสัย ได้แก่ การรับรู้สิ่งเร้า การตอบสนอง การสร้างค่านิยม การจัดระบบ และการแสดงลักษณะตามค่านิยม 3. พฤติกรรมทางด้านทักษะพิสัย ได้แก่ การเลียนแบบ การเปลี่ยนแปลง การประกอบ การสร้าง การประดิษฐ์ การออกแบบ การฝึก การร่าง การผสม การแก้ไข และการซ่อมแซม ควรระบุเกณฑ์ของพฤติกรรมว่าถูกต้องแม่นยำคล่องแคล่วไวด้วย 	

ตารางที่ 3 การสอนที่เสริมสร้างคุณสภาพ (ต่อ)

มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน จำแนกตาม ทฤษฎีและแนวคิด (ต่อ)

ทฤษฎีและแนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
<p>12. รูปแบบการสอนของทิสนา เขมมณี, 2545)</p>	<p>รูปแบบการเรียนการสอน การสอนคือสภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการแนวคิดหรือความเชื่อต่างๆ โดยประกอบด้วย กระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอนนั้น เป็นไปตามทฤษฎีหลักการหรือแนวคิดที่ยึดถือซึ่งได้รับการพิสูจน์และทดสอบ หรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้นๆ ได้</p>	<p>เน้นสภาพลักษณะของการเรียนการสอน มีองค์ประกอบสำคัญที่จัดไว้เป็นระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการแนวคิด ความเชื่อต่าง ๆ มีกระบวนการขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอนนั้น สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบนั้น ๆ</p>

จากตารางที่ 3 สรุปได้ว่า การสอนที่ทำให้เกิดคุณลักษณะ คือ การใช้ภาษาเป็นสื่อ เมื่อผู้เรียนรับข้อมูลเข้ามา ให้ทำสมาธิ ตีความ สื่อสารกับตนเองและผู้อื่น การจัดเก็บข้อมูล เลือกตัวเลือกที่เหมาะสม การคิดวิเคราะห์ การแยกแยะ การจัดหมวดหมู่เป็นระบบ ปฏิสัมพันธ์ทางสมอง บริบททางสมอง การแก้ปัญหา

คุณสมบัติของผู้สอน มีความเมตตา สามารถสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียน เป็นแบบอย่าง ลักษณะของผู้เรียน มีการปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน รู้จักตนเอง การเต็มใจรับคุณค่า การเกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีเหตุมีผล การสร้างอุปนิสัยใหม่

การตรวจสอบรูปแบบ

ในการตรวจสอบรูปแบบนั้น ผู้วิจัยใช้การพัฒนาและการฝึก (development and training) โดยจัดกระทำ (interventions) กับองค์กร คือ สถาบันอุดมศึกษา นอกจากนั้นยังมีการใช้วิธีการโค้ช และการทำให้ค่านิยมชัดเจนดังต่อไปนี้

การโค้ช (coaching) หมายถึง การออกแบบการพัฒนาและฝึกให้เอ็กต์บุคคลสามารถปฏิบัติงานได้ตามลักษณะที่กำหนดไว้ในรูปแบบ เช่น การใช้เทคนิคการสอนแบบใหม่ ๆ และหลักสูตรของมหาวิทยาลัย เป็นต้น

การทำให้ค่านิยมชัดเจน (values classification) หมายถึง การจัดกระทำที่มีวัตถุประสงค์ ให้สามารถประเมินและกำหนดค่านิยมของเอ็กต์บุคคล

การประเมินรูปแบบ

การประเมินรูปแบบเป็นขั้นตอนทดสอบความมีประสิทธิภาพของรูปแบบที่สร้างขึ้น โดย

1. การประเมินความเป็นไปได้ในเชิงทฤษฎี เป็นการประเมินความสอดคล้องภายในระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านรูปแบบและด้านการเรียนการสอน ทั้งในเชิงทฤษฎี และการนำไปปฏิบัติ

2. การประเมินความเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติการ เป็นการนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในสถานการณ์จริง นำคะแนนผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการเรียนของกลุ่มที่สอนโดยใช้รูปแบบใหม่มาคำนวณค่าคะแนนที่ และค่าร้อยละ หรือคำนวณค่าเมื่อเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดขึ้น หรือคำนวณค่าความแตกต่างทางด้านสถิติ (Joyce and Weil, 1986)

การปรับปรุงรูปแบบ

การปรับปรุงรูปแบบแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะก่อนการนำรูปแบบไปทดลองใช้ การปรับปรุงรูปแบบระยะนี้ ใช้ข้อมูลจากการประเมินความเป็นไปได้เชิงทฤษฎีของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติมากขึ้น ระยะที่สองเป็นการปรับปรุงรูปแบบการสอน โดยใช้ข้อมูลจากผลการทดลองใช้ การปรับปรุงรูปแบบการสอน และการนำไปทดลองซ้ำ อาจทำได้หลายครั้งจนกว่าจะได้ผลเป็นที่น่าพอใจ (Joyce and Weil, 1986; ละเอียด รัชย์เฝ้า, 2529)

นอกจากนี้ ละเอียด รัชย์เฝ้า (2529) ยังได้ให้ข้อเสนอที่ผู้พัฒนารูปแบบควรคำนึงถึงไว้หลายประการ ซึ่งเป็นข้อเสนอที่สอดคล้องกับความคิดของเซลเลอร์และคณะ (1951) ที่ได้เสนอปัจจัยดังกล่าว ผู้พัฒนารูปแบบควรเสนอแนะให้ผู้สอนสามารถปรับเปลี่ยนมาใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ที่มีอยู่ได้

โดยสรุป การพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอนของไทยในระยะแรกอาศัยแนวคิดของตะวันตกเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ แนวคิดของไทเลอร์ (Tyler, 1949) มุ่งเน้นการกำหนดวัตถุประสงค์เป็นส่วนใหญ่ แนวคิดของทาบ้า (1962) เน้นเรื่องยุทธศาสตร์การสอน ส่วนเซลเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (1974) เน้นเรื่องความต้องการของผู้เรียนและสังคม ต่อมามีการปรับแก้ให้เหมาะสมกับยุคสมัยกลายเป็นรูปแบบหลักสูตรแบบขึ้นบันได เป็นการวิเคราะห์สังเคราะห์หลักสูตรเพื่อตรวจสอบและทบทวนหลาย ๆ ครั้งจนกว่าจะเป็นที่พึงพอใจของคณะกรรมการควบคุมการพัฒนาหลักสูตร และสุดท้ายพัฒนามาเป็นแบบพินิจระบบซึ่งเป็นที่นิยมใช้กันอยู่ทุกวันนี้ โดยการศึกษาปัญหา คิดหาวิธีทางเลือกหลาย ๆ รูปแบบ ใช้ข้อมูลประกอบเลือกวิธีการหรือทางเลือกที่ดีที่สุด สุดท้ายคือทดลองใช้ ประเมินผล และปรับแก้ จุดสำคัญของรูปแบบพินิจระบบคือการใช้วิธีทางปรัชญาเพื่อตรวจสอบเกี่ยวกับการกำหนดทิศทางและจุดประสงค์ของหลักสูตร ร่วมกับนักจิตวิทยานักการศึกษา รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร ทำให้เห็นทิศทางและจุดประสงค์ของการพัฒนาได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2525 ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งเป็นการสังเคราะห์แนวคิดของนักทฤษฎีพัฒนาหลักสูตรต่าง ๆ และได้นำไปทดลองใช้การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาพุทธศักราช 2521 ในกลุ่มวิชาศิลปศาสตร์

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อฝึกการคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์อย่างมีเหตุผล การใฝ่หาความรู้ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อนำไปพัฒนาคน สร้างงาน พัฒนาอาชีพและแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม ตลอดจนให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งในศิลปะและความงามตามธรรมชาติ รู้วิธีอ่อนคลายความเครียด รู้จักการดูแลสุขภาพธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อมอย่างสร้างสรรค์ เน้นให้ครูเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก ซึ่งเน้นผู้เรียน
ทำการค้นคว้า คิดและตัดสินใจด้วยตนเอง รู้วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง ขณะเดียวกันครูเป็นต้นแบบ
ทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม (พยุงศักดิ์ จันทรสุนทร, 2543)

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการของนักวิชาการหลายท่าน เพื่อเป็นพื้นฐานในการจัดการ
เรียนการสอน ได้แก่ พรชูลี อาชาวำรุง (2540 อ้างถึงใน พยุงศักดิ์ จันทรสุนทร, 2543) ได้เสนอ
วิธีปฏิรูปการเรียนการสอน พยุงศักดิ์ จันทรสุนทร (2543) ได้เสนอผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง วอล
เบอร์ก (1984) เสนอทฤษฎีผลผลิตทางการศึกษาประกอบด้วยการเรียนรู้ด้านเจตพิสัย ด้านพุทธิพิสัย
และด้านพฤติกรรม ซึ่งขึ้นกับตัวแปร 3 กลุ่มคือ ความถนัด การเรียนการสอน และสิ่งแวดล้อมทาง
บ้าน บุญชม ศรีสะอาด (2524) เสนอผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ขึ้นกับเวลาที่ใช้ในการเรียน ความรู้
พื้นฐาน และความถนัด ฮูม (1976 อ้างถึงใน สมคิด อิศระวัฒน์, 2541) กล่าวถึงการเรียนรู้จากการ
รับรู้ทางจิตคือการมีภาพประทับ และมโนคติหรือความคิด นำมาสู่การรับรู้อย่างต่อเนื่อง สมคิด
อิสระวัฒน์ (2541) กล่าวถึงการเรียนรู้คือการพัฒนามนุษย์จากประสบการณ์ บาสท์ (Bast, 2001)
กล่าวถึงการเรียนรู้แบบผิวเผินและการเรียนรู้แบบลึก ครอส (Cross, 1983 อ้างถึงใน สมบูรณ์ สาด
ยาชีวิน, 2526) กล่าวถึงการเรียนด้วยการนำตนเอง เป็นการเรียนรู้ตามอัธยาศัย นอกจากนั้น กานเย
(1965) กล่าวถึงเงื่อนไขการเรียนรู้ บรุนเนอร์ (1967) กล่าวถึงการเรียนมโนทัศน์ และหยั่งรู้
และบลูม (1956) ได้จำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษา 3 ด้านคือด้านความรู้ ด้านเจตคติหรือ
ความรู้สึก และด้านทักษะ จอยล์และเวล (1986) กล่าวถึงการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียนและการ
ประเมินรูปแบบ ละเอียด รัศมีเผ่า (2529) ได้กล่าวถึงการปรับปรุงรูปแบบการสอน การศึกษา
แนวคิดเหล่านี้ทำให้การพัฒนา รูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะ
ทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา มีความหลากหลาย ลึกและกว้าง ตามที่ผู้วิจัย
ได้นำเสนอในบทที่ 4 ต่อไป

แนวคิดทฤษฎีการพัฒนานิสิตนักศึกษา

นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่เป็นวัยที่กำลังเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ถ้าได้รับการพัฒนา
ในทิศทางที่เหมาะสมก็จะไปสร้างความเจริญอกงามให้แก่ชุมชน สังคมทั่วประเทศ เป็นมันสมอง
ของชาติในอนาคต จากทฤษฎีทิศทางการพัฒนานิสิตนักศึกษา 7 ประการ (seven factors of
development) (Chickering and Reisser, 1993) สรุปได้ว่า เมื่อนิสิตนักศึกษาเข้ามาศึกษาใน
สถาบันอุดมศึกษาจะมีการพัฒนาใน 7 ด้าน ได้แก่

1. การพัฒนาความสามารถ (developing competence) ในด้านสติปัญญาร่างกาย
และสังคม การพัฒนาความสามารถด้านสติปัญญาเป็นความสามารถในการใช้สติปัญญาเกี่ยวกับ

เนื้อหาสาระ ความชื่นชมในสิ่งสวยงาม การรวบรวม วิเคราะห์และสังเคราะห์ การรวบรวมกรอบความคิดการสร้างความคุณค่าจากการสังเกตและประสบการณ์ ด้านร่างกาย เป็นความสามารถในการใช้พลังทางกายและพลังทางใจในการออกแบบ และสร้างงานที่เป็นรูปธรรม การได้กำลังใจ กระทั่งกระแง และมีวินัย มีการใช้กิจกรรมเพื่อความสงบสุขสบาย เป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิต ด้านสังคมเป็นความสามารถในการสื่อสารกับผู้อื่น อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ นิสิตนักศึกษาที่จะพัฒนาไปในทิศทางดังกล่าวได้ จะต้องมีความเชื่อถือในความสามารถของตนเอง ได้รับการประเมินอย่างถูกต้องเหมาะสมจากผู้อื่น และรวบรวมทักษะต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างมั่นใจ

2. การพัฒนาการควบคุมอารมณ์ (managing emotion) การพัฒนา การควบคุม อารมณ์นั้น โดยทั่วไปคนทุกคนต่างมีอารมณ์ด้วยกันทั้งสิ้น แต่ทุกคนต้องมีการควบคุมอารมณ์ให้ได้อย่างเหมาะสม อารมณ์บางอย่างเป็นเรื่องปกติและช่วยให้เกิดการเรียนรู้ แต่ถ้าหากนิสิต นักศึกษามีความวิตกกังวล ความโกรธ ความรู้สึกหดหู่ ความกลัว ความรู้สึกผิด ความอาย เมื่อมีมากเกินไปจะมีอิทธิพลต่อกระบวนการศึกษา ดังนั้นจึงต้องมีการจัดการด้านอารมณ์ที่ดี เช่น ความวิตกกังวลในระดับพอควรจะทำให้เกิดการพัฒนาตนเอง

3. การพัฒนาจากความอิสระไปสู่ความไม่ต้องพึ่งพาคนอื่น หรือเป็นการพัฒนา ความเป็นตัวของตัวเอง (moving through autonomy toward independence) คือการมีอิสระในตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ไม่ต้องพึ่งพาพ่อแม่ รู้จักควบคุมตนเอง แก้ไขปัญหาของตัวเอง และช่วยเหลือตนเอง ขอบเขตของชีวิตกว้างออกไปเป็นชุมชนสังคมและโลก ให้ความเคารพในการมีอิสระของผู้อื่น รู้จักการให้และการรับ

4. การพัฒนาการมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (developing mature interpersonal relationship) เป็นการพัฒนาความเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น รู้จักว่าคนเรามีความแตกต่างกันทั้งอุปนิสัย ค่านิยม และเชื้อชาติ ควรยอมรับซึ่งกันและกัน เปิดใจให้กว้าง ให้ความสนิทและไว้วางใจผู้อื่น อย่างซื่อสัตย์ เชื่อถือ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน และมีเพื่อนสนิท

5. การสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง (establishing identity) คือการค้นหว่าตนเอง เป็นอย่างไร รู้จักตนเอง เข้าใจตนเอง ทั้งด้านบทบาท การทำงาน การเล่น รวมไปถึงความเข้าใจ บุคลิกภาพของตน รูปร่าง การแต่งกาย การปรับตัวที่เหมาะสมกับเพศ ความรู้สึกถึงความเป็นตัว ของตัวเอง ในการที่จะได้ตอบต่อคำวิจารณ์จากผู้อื่น รวมทั้งการยอมรับว่าคนอื่นมองและประเมิน ตนอย่างไร

6. การพัฒนาเป้าหมายชีวิตของตนเอง (developing purpose) เป็นการเพิ่ม ความสามารถในการเป็นคนที่มีความตั้งใจแน่วแน่ ความพึงพอใจมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน มีการวางแผนและจุดมุ่งหมายนี้ยังคงอยู่ถึงแม้จะมีอุปสรรค การวางแผนประกอบไปด้วยการวางแผน ด้านอาชีพ การวางแผนส่วนตัว การวางแผนกับผู้อื่นและครอบครัว นอกจากนี้ยังรวมถึงการ

พัฒนาความสามารถที่จะเชื่อมโยงเป้าหมายที่แตกต่างกันของตนให้อยู่ภายใต้เป้าหมายหลักที่ใหญ่กว่าและมีความหมายมากกว่า และความตั้งใจในการทำสิ่งต่างๆ ในชีวิตประจำวัน

7. การพัฒนาคุณธรรม (developing integrity) คือการพัฒนาตนเองให้สามารถควบคุมพฤติกรรมของตน มีความเชื่อถือในตนเอง มีค่านิยมที่ดีต่อความเป็นมนุษย์และสามารถทำให้ค่านิยมของตนเองเหมาะสมกับพฤติกรรมของสังคมได้

ซิกเคอริงและไรเซอร์ (Chickering and Reisser, 1993) กล่าวถึงตัวแปรที่เป็นต้นเหตุของการพัฒนาด้านต่างๆ ไว้ว่า ถึงแม้จะบอกไม่ได้ว่าสถาบันทุกแห่งมีผลต่อนิสิตนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ แต่หลักฐานพอที่จะเชื่อได้ว่าสภาพแวดล้อมสถาบันมีอิทธิพลต่อนิสิตนักศึกษาอย่างมีพลังมากและได้เสนอตัวแปรที่เชื่อว่ามีอิทธิพลต่อการพัฒนานักศึกษา 7 ข้อ คือ เป้าหมายของสถาบัน ขนาดของสถาบัน ความสัมพันธ์ระหว่างนิสิตนักศึกษา หลักสูตร การสอน ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนและชุมชนของนิสิตนักศึกษา และโปรแกรมการพัฒนานิสิตนักศึกษา และสวัสดิการต่างๆ ของสถาบัน

แอสติน (Astin, 1991) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของสภาพแวดล้อมต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษา พบว่าสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษาประกอบด้วยลักษณะสถาบัน ได้แก่ ขนาดของสถาบัน บรรยากาศทางวิชาการในสถาบัน วุฒิการศึกษาของอาจารย์ อัตราส่วนระหว่างอาจารย์กับนิสิตนักศึกษา งบประมาณที่ใช้ในการผลิตนักศึกษา

การจัดสวัสดิการแก่นักศึกษา องค์ประกอบที่สำคัญต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษา คือ

1. หลักสูตรและการสอน ได้แก่ การจัดเนื้อหาสาระทางวิชาการ และการจัดวิธีการสอนรวมทั้งการประเมินผล
2. อาจารย์ ได้แก่ อายุ บุคลิกลักษณะของอาจารย์ ทักษะ และสมรรถภาพในการสอน ขวัญและกำลังใจในการทำงาน อัตราเงินเดือน ทศนคติต่อการเป็นอาจารย์
3. กลุ่มเพื่อน ได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม นิสัยส่วนตัว ความสามารถทางการเรียนรู้
4. การมีส่วนร่วมของนักศึกษา หมายถึงการที่นักศึกษา ทุ่มเททั้งปวงและพลังใจต่อประสบการณ์ต่างๆ เพื่อให้ได้ประโยชน์จากสิ่งนั้น ในสถาบันอุดมศึกษา นิสิตนักศึกษาจะมีส่วนร่วมต่อสิ่งต่างๆ ในสภาพแวดล้อมมากมาย และการมีส่วนร่วมนี้จะทำให้นิสิตนักศึกษามีการพัฒนาการมีส่วนร่วมต่อประสบการณ์ที่สำคัญ ได้แก่ การมีส่วนร่วมกับสถาบัน การมีส่วนร่วมกับวิชาการ การมีปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์ทั้งในและนอกเวลาเรียน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนิสิตนักศึกษา ผลผลิตหรือผลลัพธ์ของการเรียนการสอนในนิสิตนักศึกษาแต่ละคน จะมีความแตกต่างกัน เนื่องจากนิสิตนักศึกษาเข้ามาในสภาพแวดล้อมด้วยภูมิ

หลังที่แตกต่างกัน ทั้งด้านชีววิทยา ด้านจิตวิทยา อารมณ์ ความต้องการและประสบการณ์ส่วนตัว แต่ละคนมีบุคลิกของตนเอง ดังนั้นผลของสภาพแวดล้อมที่มีต่อนิสิตนักศึกษาแต่ละคนจึงแตกต่างกัน นอกจากนี้ นิสิตนักศึกษาต่างสถาบันก็มีผลลัพธ์แตกต่างกันด้วย แอสติน (Astin, 1980 อ้างถึงใน ธิดารัตน์ บุญนุช, 2543) ได้เผยแพร่ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของนักศึกษา (the theory of student involvement) ในปี ค.ศ. 1984 ในวงการอุดมศึกษายอมรับว่า ทฤษฎีนี้สามารถอธิบายให้เห็นถึงบทบาทของกิจกรรมนิสิตนักศึกษาต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษาไว้อย่างชัดเจน การมีส่วนร่วมของนิสิตนักศึกษามีหลายลักษณะที่สำคัญได้แก่ การศึกษาค้นคว้า การทำกิจกรรม การเข้าร่วมกิจกรรม นิสิตนักศึกษาประเภทต่างๆ การทำงานร่วมกับอาจารย์ และการพักอาศัยในหอพักในวิทยาเขต ซึ่งจะช่วยให้นิสิตนักศึกษามีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ของสถาบันอุดมศึกษา การมีส่วนร่วมดังกล่าวก่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ ของนิสิตนักศึกษาอีกด้วย

กิจกรรมนิสิตนักศึกษา

กิจกรรมนักศึกษาได้รับการยอมรับว่ามีบทบาทอย่างสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาตัวนิสิตนักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่มีความสมบูรณ์เพียบพร้อมไปด้วยความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม มีโลกทัศน์ที่เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ดังนั้น การที่สถาบันอุดมศึกษาตระหนักในความสำคัญของกิจกรรมนิสิตนักศึกษา และสนับสนุนให้นิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา จะช่วยให้นิสิตนักศึกษาได้พัฒนาตนเอง (เกษม วัฒนชัย, 2545) เพราะมหาวิทยาลัยเป็นแหล่งที่นิสิตนักศึกษาเข้ามาหาความหมายของชีวิตเพื่อให้เข้าใจโลกนี้ที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างสากล เข้าใจชีวิต เข้าใจความเป็นคน เข้าใจธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ มหาวิทยาลัยจึงต้องทำหน้าที่ทางภูมิปัญญาของตนอย่างจริงจัง เข้มแข็ง ผลิตบัณฑิตให้เป็นขุมกำลังปัญญาและสร้างสรรค์ ดังนั้นผู้บริหาร อาจารย์และบุคคลที่เกี่ยวข้องในสถาบันอุดมศึกษา จะต้องมีส่วนร่วมที่ใกล้ชิด เข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา (ประเวศ วะสี, 2540 ; เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543) และการจัดการของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (กองบริการศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2538)

วัตถุประสงค์ทั่วไปของการส่งเสริมกิจกรรมนิสิตนักศึกษา

ทบวงมหาวิทยาลัย (2538) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการส่งเสริมกิจกรรมนิสิตนักศึกษาไว้ สรุปได้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาตัวนิสิตนักศึกษา
2. เพื่อให้ นิสิตนักศึกษา ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร ทั้งในด้านบำเพ็ญประโยชน์ ศิลปวัฒนธรรม จริยธรรม และกีฬา
3. เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และรักษาไว้ซึ่งค่านิยมในตัวนิสิตนักศึกษา ทางด้านศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และเอกลักษณ์อันดีงามของชาติ
4. เพื่อให้ นิสิตศึกษานำความรู้ทางวิชาการและบริการไปสร้างสรรค์และพัฒนาสังคมให้เกิดความเจริญก้าวหน้าและเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนิสิตนักศึกษา ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
5. เพื่อให้ นิสิตนักศึกษาได้เรียนรู้และมีประสบการณ์ตรงในสภาพที่เป็นจริงของสังคมอันจะก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม มีจิตสำนึกที่ถูกต้องดีงาม และตระหนักถึงความรับผิดชอบที่พึงมีต่อสังคม
6. เพื่อเสริมสร้างค่านิยมด้านความร่วมมือ ความสามัคคี ความรับผิดชอบและความเสียสละเพื่อส่วนรวม ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี รู้จักการวางแผน กำหนดวิธีการและขั้นตอนการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ
7. เพื่อส่งเสริมพลานามัย และพัฒนาบุคลิกภาพ
8. เพื่อเผยแพร่ชื่อเสียงและเกียรติคุณของมหาวิทยาลัย

ความหมายของกิจกรรมนิสิตนักศึกษา

ธิดารัตน์ บุญนุช (2543) กิจกรรมนิสิตนักศึกษา (student activities) หมายถึงงานทุกประเภทที่นิสิตนักศึกษาจัดขึ้นนอกเวลาเรียน ทั้งภายในและภายนอกสถาบัน โดยทั่วไปจะไม่เกี่ยวกับการเรียนหลักสูตรโดยตรง ไม่มีการให้คะแนน ไม่มีการบังคับให้เข้าร่วมกิจกรรม นิสิตนักศึกษาจะเข้าร่วมกิจกรรมหรือเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ก็ได้ กิจกรรมจัดขึ้นเพื่อความสนุกสนาน เพื่อความรู้ และสนองความต้องการ และความสนใจของนิสิตนักศึกษา เปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาได้นำความรู้ความสามารถของตนมาใช้ให้เกิดประโยชน์

สำเนาวั ขจรศิลป์ (2545) กิจกรรมนิสิตนักศึกษาหมายถึง กิจกรรมที่มีประโยชน์ทางการศึกษาที่เกิดขึ้นจากการคิดและการดำเนินการของนิสิตนักศึกษา โดยการให้คำปรึกษาและดูแลของอาจารย์ที่ปรึกษาให้อยู่ในกรอบนโยบาย ประเพณี และวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของนิสิตนักศึกษาเอง

ขอบข่ายของงานกิจกรรมนิสิตนักศึกษา

งานกิจกรรมนิสิตนักศึกษา สำเนา ขจรศิลป์ (2545) อาจจำแนกได้เป็น 5 ประเภทดังนี้

1. งานกิจกรรมทางวิชาการ
2. งานกิจกรรมศิลปวัฒนธรรม
3. งานกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์
4. งานกิจกรรมการกีฬา
5. งานกิจกรรมนิสิตนักศึกษาสัมพันธ์

ธิดารัตน์ บุญนุช (2543) แบ่งประเภทของกิจกรรมนิสิตนักศึกษาออกเป็น 6 ประเภท

1. กิจกรรมด้านการปกครอง
2. กิจกรรมด้านวิชาการ
3. กิจกรรมด้านกีฬา
4. กิจกรรมอาสาพัฒนา
5. กิจกรรมด้านศิลปและวัฒนธรรม
6. กิจกรรมด้านการเมือง

สำหรับกิจกรรมด้านการเมือง เป็นกิจกรรมที่สอนนิสิตนักศึกษาถึงเหตุการณ์ และเรื่องราวของโลกและสังคม กิจกรรมนี้เกิดขึ้นจากนิสิตนักศึกษาที่มีสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ กิจกรรมด้านนี้ยังมีข้อจำกัดด้านการแสดงออก และเป็นกิจกรรมที่ง่ายต่อการแทรกแซงจากกลุ่มอิทธิพลต่างๆ ภายนอกสถาบัน มหาวิทยาลัยที่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนานิสิตนักศึกษาให้เป็นบัณฑิตอย่างมีประสิทธิภาพจะได้บัณฑิตที่มีความสมบูรณ์โดยมีคุณสมบัติของความเป็นมืออาชีพในสาขาวิชาที่เรียนมา มีทักษะในการบริหารจัดการ เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตสมบูรณ์ มีความสามารถในการสื่อความหมายได้ดี มีค่านิยมและทัศนคติที่เหมาะสม จึงถือได้ว่าหัวใจของกิจกรรมนิสิตนักศึกษาที่สำคัญที่สุดคือ การพัฒนาคนนั่นเอง

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2543) ได้กล่าวไว้ในการจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษาจะต้องยึดหลักดังนี้

1. การจัดกิจกรรมควรเป็นไปเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตนักศึกษาทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญาตลอดจนส่งเสริมค่านิยมที่ดีของนิสิตนักศึกษา

2. นิสิตนักศึกษาควรได้รับการแนะนำในการเข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมกับความถนัดของตน
3. เวลาที่จัดกิจกรรมควรใช้นอกเวลาเรียน
4. โครงการกิจกรรมทุกโครงการต้องมีการสร้างเสริม โดยอาศัยพื้นฐานจากความต้องการของนิสิตนักศึกษา และสถาบันเป็นหลัก
5. กิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นควรจะได้ความเห็นชอบร่วมกัน ระหว่างนิสิตนักศึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษา การดำเนินกิจกรรมใดๆ ต้องไม่ขัดกับระเบียบข้อบังคับของสถาบันและกฎหมายบ้านเมือง

นอกจากนี้ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2543) ให้ความสำคัญกับการมีกิจกรรมร่วมกันในกลุ่มเพื่อน อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน (peer group) ของผู้เรียนวัยนี้ เป็นกลุ่มของวัยรุ่นทั่วไปที่ต้องการจะอยู่ในกลุ่มอย่างมีความสุข เพราะกลุ่มเพื่อนให้ความมั่นใจและยอมรับในพฤติกรรมต่างๆ ของเขา ทำให้มีความสุขสบายใจ มีความสุขและกลุ่มเพื่อนนี้ยังมีอิทธิพล ทำให้นิสิตนักศึกษามีความเชื่อในพฤติกรรมไปตามลักษณะของกลุ่มที่เขายึดอยู่ อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนมีดังนี้คือ

1. เป็นกลุ่มที่ประสานชีวิตจากสังคมในบ้านไปสู่สังคมมหาวิทยาลัย ทำให้นิสิตนักศึกษารู้สึกว่าตนเองประสบความสำเร็จในด้านใดด้านหนึ่ง
2. เป็นกลุ่มที่สนับสนุนและเป็นเครื่องมือให้บรรลุเป้าหมายของพุทธิปัญญาของการศึกษาในมหาวิทยาลัย
3. เป็นกลุ่มสนับสนุนสนองอารมณ์จิตใจ และความต้องการของนิสิตนักศึกษา ซึ่งอาจไม่ตรงกับอาจารย์ ห้องเรียน และมหาวิทยาลัย
4. เป็นกลุ่มที่เปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาเรียนรู้ และเข้าใจชีวิตการอยู่ร่วมกัน การสมาคมและการทำงานกับคนที่มีภูมิหลังแตกต่างกันได้ดี
5. กลุ่มเพื่อนอาจช่วยยุงให้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ กระตุ้นให้เกิดความคิดหรือประสบการณ์ใหม่ๆ ให้กำลังใจในการเปลี่ยนแปลงของนิสิตนักศึกษา หรือในทางกลับกันกลุ่มเพื่อนก็อาจจะช่วยกันบำรุงรักษาสภาพที่คงเดิมไว้ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงอะไรก็ได้ (ไม่คิดลาออกจากสถาบันกลางคัน)
6. นิสิตนักศึกษาที่เรียนไม่ค่อยดี มีความผิดหวัง กลุ่มเพื่อนจะช่วยให้เขาเลือกทางออกทางอื่น หรือช่วยให้เขามีภาพพจน์ในทางบวก โดยสนับสนุนให้ความสนใจต่อสิ่งอื่นที่ไม่ใช่การศึกษา
7. องค์การบริหารนิสิตนักศึกษาจะมีหน้าที่เป็นพรรคพวกของนิสิตนักศึกษาแต่ละคนในขณะเดียวกัน เดซี และทราเวอร์ส (Dacey และ Travers, 2000) ให้ความสำคัญในการ

พัฒนานิสิตนักศึกษาในกลุ่มเพื่อนเป็นพิเศษ เนื่องจากวัยนี้ต้องการอิสระจากครอบครัว อิทธิพลของการคบเพื่อน การมีมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อน และการเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อน มีผลต่อการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปได้ทั้งในทางบวกและทางลบ จากข้อสังเกตดังกล่าว แสดงให้เห็นอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนซึ่งเป็นผลมาจากการรวมตัวของนิสิตนักศึกษา มีการแพร่อิทธิพลจากแต่ละคนไปสู่กลุ่ม และมีอิทธิพลจากกลุ่มไปสู่บุคคล ถ้าหากคณาจารย์สนใจเรื่องกลุ่มเพื่อนของนิสิตนักศึกษาก็สามารถจะปรับปรุงพฤติกรรมของนิสิตนักศึกษาในกลุ่มคนใดคนหนึ่ง ที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มของเขาให้เลือกทางเดินในการศึกษาที่ถูกต้องมากกว่าจะปล่อยให้กลุ่มเพื่อนชักจูงไปในทางไม่เหมาะสม

ธิดารัตน์ บุญนุช (2543) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของกิจกรรมนิสิตนักศึกษารูปได้ดังนี้

1. ด้านวิชาการและสติปัญญา กิจกรรมนิสิตนักศึกษาเป็นส่วนเสริมและสนับสนุนการเรียนในชั้น ในขณะเดียวกันถ้ามีการจัดกิจกรรมวิชาการในชั้นเรียนดี ก็จะสามารถนำความรู้จากชั้นเรียนมาประยุกต์เข้ากับสภาพแวดล้อมนอกชั้นเรียนได้
2. ด้านสังคม กิจกรรมนิสิตนักศึกษาจะช่วยสอนและฝึกทักษะพิเศษในการติดต่อประสานสัมพันธ์ในสังคมให้แก่ นิสิตนักศึกษา สามารถเข้าใจความเกี่ยวพันเชื่อมโยงของสรรพสิ่งทั้งปวงระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมช่วยให้นิสิตนักศึกษารู้จักการปรับตัวได้ดีขึ้น
3. ด้านการอยู่ร่วมกัน กิจกรรมช่วยให้นิสิตนักศึกษามีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เรียนรู้การอยู่ร่วมกัน ทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รู้จักบทบาทการเป็นสมาชิกของกลุ่ม
4. ด้านพัฒนาการในตัวนิสิตนักศึกษา กิจกรรมช่วยให้นิสิตนักศึกษาพัฒนาในด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาบุคลิกภาพตลอดจนการพัฒนาทักษะชีวิต
5. ฝึกการเป็นผู้นำและการใช้ชีวิตในระบบประชาธิปไตย กิจกรรมช่วยให้นิสิตนักศึกษามีความเป็นประชาธิปไตยเข้าใจบทบาทการเป็นผู้นำและผู้ตามรู้จักรักษากฎระเบียบต่างๆ ที่ตั้งมา
6. มีความรักในสถาบันและรักการให้บริการชุมชน กิจกรรมนิสิตนักศึกษาช่วยให้นิสิตนักศึกษารวมใจเป็นหนึ่งเดียวในการรวมตัวระหว่างรุ่นพี่-รุ่นน้อง และศิษย์เก่าเพื่อสร้างประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม และสร้างชื่อเสียงให้แก่สถาบัน
7. ระบายพลังของนิสิตนักศึกษา กิจกรรมนิสิตนักศึกษาช่วยให้นิสิตนักศึกษาใช้เวลาว่างไปในการสร้างสรรค์ ได้รู้จักใช้พลังงานที่มีอยู่ในตนเองไปในทางที่ถูกที่ควร

หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป

หลักสูตรหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป (general education) ของหลักสูตรการศึกษา ระดับปริญญาตรี ซึ่งมีห้าสาขาด้วยกัน ได้แก่ วิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ สหศาสตร์ และภาษาอังกฤษ มีข้อบังคับให้นักศึกษาต้องเรียนไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต จึงจะสามารถจบหลักสูตรปริญญาตรี

ทบวงมหาวิทยาลัยได้จัดสัมมนาทางวิชาการเรื่องวิชาศึกษาทั่วไป ซึ่งในขณะนั้น เรียกว่า วิชาพื้นฐานทั่วไป ขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2522 ณ ศูนย์สารสนเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลของการสัมมนาดังกล่าวได้ข้อสรุปว่า วิชาศึกษาทั่วไปมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้กว้าง เข้าใจตนเอง ผู้อื่น และสังคม (อัญชลี ศิริรัตน์, 2538) ซึ่งตรงกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยกำลังดำเนินการทำ อยู่ คือ การจัดทำรูปแบบหลักสูตรและการสอนที่เสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา (ความรู้กว้าง) อารมณ์ (เข้าใจตนเอง) และจริยธรรม (เข้าใจผู้อื่นและสังคม)

สาระจากการสัมมนา กล่าวถึงการจัดและปัญหาของการสอนวิชาศึกษาทั่วไป ตลอดจนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรและการสอนวิชาการศึกษาทั่วไป ซึ่ง ทบวงมหาวิทยาลัยได้นำมาปรับและจัดทำเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2525 และ ฉบับปี พ.ศ. 2532 ซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ (พ.ศ. 2538) โดยที่ทบวงมหาวิทยาลัยได้ประกาศใช้ เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรปริญญาตรี พ.ศ. 2532 ที่ยังคงกำหนดหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ไม่นเกิน 30 หน่วยกิต ให้ครอบคลุมกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษา วิทยาศาสตร์ กับคณิตศาสตร์ และยังได้เื้อให้มหาวิทยาลัย สถาบันพิจารณาจัดรายวิชาได้ตามความเหมาะสม โดยมีได้กำหนด หน่วยกิตไว้ในแต่ละหมวดวิชาว่าต้องไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต ตามเกณฑ์ฉบับก่อน ๆ ที่ได้เคย กำหนดไว้ และได้มีการจัดสัมมนาทางวิชาการขึ้นอีกครั้ง ระหว่างวันที่ 14-15 กันยายน พ.ศ. 2538 โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของวิชาศึกษาทั่วไปในปัจจุบัน
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนและการบริหารวิชาศึกษาทั่วไป ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง ไปสู่ยุคโลกาภิวัตน์และความเป็นสากล

ผู้เข้าร่วมสัมมนาประกอบด้วยคณะกรรมการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาศึกษา ทั่วไป คณะกรรมการพิจารณาหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป ผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและ เอกชน ผู้แทนจากหน่วยงานในกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏ และมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคล และผู้แทนจากสำนักงานการศึกษาเอกชน รวมทั้งสิ้นประมาณ 200 คน

กิจกรรมการสัมมนาประกอบด้วย การบรรยาย การอภิปราย โดยผู้ทรงคุณวุฒิและการประชุมกลุ่มย่อยรวมทั้งจากการรายงานผลการประชุมกลุ่มย่อย

ทบวงมหาวิทยาลัยได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นมา 2 ชุด เพื่อพัฒนาหมวดวิชาศึกษาทั่วไปได้แก่

ชุดที่ 1 เป็นกรรมการชุดพัฒนาหมวดวิชาศึกษาทั่วไป สำนักมาตรฐานอุดมศึกษาเป็นเลขาธิการ ชุดนี้ทำหน้าที่ดูแลในเรื่องของความเคลื่อนไหว การพัฒนา นโยบาย การจัดการ การจัดรายวิชาในหมวดศึกษาทั่วไป

ชุดที่ 2 เป็นอนุกรรมการที่ดูแลเรื่องการจัดหมวดศึกษาทั่วไปของหลักสูตรต่างๆ ของวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเอกชน

กรรมการและอนุกรรมการทั้งสองชุดได้พบปัญหาใหญ่ ๆ สองสามประการได้แก่

ประการที่หนึ่ง คือ ปัญหาเรื่องความเข้าใจในวัตถุประสงค์ ปณิธาน ซึ่งเป็นปรัชญาของการจัดการศึกษาทั่วไป สะท้อนออกมาไม่ตรงกัน หรือต่างคนต่างเห็น ในความเป็นจริงเรื่องความหลากหลายของความเห็นไม่เป็นปัญหา แต่ต้องเป็นความหลากหลายที่อยู่ในกรอบของนโยบายของการจัดหมวดการศึกษาทั่วไป

ประการที่สอง คือ ปัญหาเรื่องเนื้อหาของวิชา ควรจะเป็นเนื้อหาประเภทใด ซึ่งจะต้องอภิปรายอย่างชัดเจน

ประการที่สาม คือ ปัญหาการจัดการ ยกตัวอย่างเรื่องที่ได้เกิดขึ้น มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ขอยกเลิกภาษาไทยซึ่งเป็นกลุ่มภาษา ให้เหลือภาษาอังกฤษอย่างเดียว นั่นก็หมายความว่า มหาวิทยาลัยไม่สนใจภาษาไทย ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าห่วงมาก

โดยสรุปทบวงมหาวิทยาลัยได้เห็นปัญหาของหมวดการศึกษาทั่วไป จึงได้จัดสัมมนาเพื่อทำการตกลงระหว่างมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ให้ยึดในหลักการเดียวกันในการบริหารจัดการหมวดการศึกษาทั่วไปในเรื่องของวัตถุประสงค์ เนื้อหาและการจัดการ

นางอัญชลี ศิริรัตน์ ผู้ช่วยปลัดทบวงฯ รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ได้สรุปประวัติของการจัดสัมมนาเกี่ยวกับวิชาการศึกษาทั่วไป ดังนี้

ทบวงมหาวิทยาลัยได้จัดการสัมมนาเกี่ยวกับวิชาการศึกษาทั่วไปครั้งแรกขึ้นในปี พ.ศ. 2522 ณ ศูนย์สารสนเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งในขณะนั้นเรียกว่า วิชาพื้นฐาน ผลของการสัมมนาดังกล่าวได้ข้อสรุป ดังนี้

วิชาการศึกษาทั่วไปมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้กว้าง เข้าใจตนเอง ผู้อื่น และสังคม รวมถึงการจัดและปัญหาของการสอนวิชาศึกษาทั่วไป ตลอดจนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรและการสอนวิชาศึกษาทั่วไป ซึ่งทบวงมหาวิทยาลัยได้นำมาปรับและจัดทำเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2525 และฉบับปี พ.ศ. 2532 ซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ โดยที่ทบวงมหาวิทยาลัยได้ประกาศใช้เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรปริญญาตรี พ.ศ. 2532 ที่ยังคงกำหนดหมวดวิชาศึกษาทั่วไปไม่เกิน 30 หน่วยกิต ให้ครอบคลุมวิชาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษา วิทยาศาสตร์ กับคณิตศาสตร์ และยังได้กำหนดหน่วยกิตไว้ในแต่ละหมวดวิชาว่าต้องไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิตตามเกณฑ์ฉบับก่อน ๆ ที่ได้เคยกำหนดไว้

ประโยชน์ของการสอนวิชาการศึกษาทั่วไป

ประโยชน์ของวิชาการศึกษาทั่วไปมี 2 ประการ ดังนี้คือ

1. คุณลักษณะของบัณฑิต การศึกษาเป็นการสร้างพลเมืองของชาติในอนาคต (Education is for future citizen) และเป็นสังขธรรม ดังนั้น ผู้ที่รับผิดชอบการศึกษาประเทศใดประเทศหนึ่ง ต้องกำหนดรูปร่างหน้าตาของพลเมืองในอนาคต เช่น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการของมาเลเซียได้ตั้งเป้าหมายว่า มาเลเซียจะยกระดับตนเอง จากประเทศกำลังพัฒนา ขึ้นมาเป็นประเทศพัฒนา ในศตวรรษที่ 20 และย้ำว่า ผู้จบอุดมศึกษาจะเพิ่มจาก 14 % เป็น 40% (เท่ากับผู้สำเร็จอุดมศึกษาในประเทศญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่สอง) ส่วนประเทศไทย ผู้สำเร็จอุดมศึกษามีเพียง 11-12 % เท่านั้น (พ.ศ.2538) ประเทศใดถ้าจะแข่งขันกับประเทศอื่นในอนาคต ซึ่งเป็นการแข่งขันระดับโลก จำเป็นต้องมีความรู้และทักษะที่จะแข่งขันระดับโลก

ในสายตาของนักการศึกษา รูปร่างหน้าตาของพลเมืองประเทศไทยควรจะเป็นอย่างไร ตามหลักสูตรของปริญญาตรี นอกจากจะสร้างวิศวกร สร้างหมอ สร้างทนายความ ยังต้องมีส่วนที่จะสร้างคนด้วย เพราะฉะนั้นหมวดวิชาศึกษาทั่วไปมีความสำคัญมาก เพราะเป็นหมวดที่สร้างคน ได้มีเรื่องเล่ากันเล่น ๆ ในสมาคมการจัดการแห่งประเทศไทยว่า มีบุคคลหนึ่งสำเร็จ 6 ปริญญาจากต่างประเทศ กลับมาทำงานในประเทศไทย อยู่ที่ไหนก็ไม่เกิน 6 เดือน เพราะขัดแย้งกับเขาไปหมด พวกอาจารย์ที่เกี่ยวกับการจัดการมาปรึกษากันว่า สาเหตุที่บุคคลนี้เข้ากับคนอื่นไม่ได้ คือ อะไร พวกเขาตรวจดูปริญญาที่ได้มา 6 ปริญญา ขาดเรื่องการเรียนภาษา คน เลยพูดกับใครไม่รู้เรื่อง อยู่ที่ไหนไม่ได้ ทำให้มีทุกข์มีปัญหาล้วนตัวมาก

ดังนั้น เรื่องการสร้างคนในระดับปริญญาตรี นักการศึกษาคนหนึ่งพูดไว้ว่า หลักสูตรปริญญาตรีมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ ประการแรกต้องการสร้างคน ประการที่สองคือ ต้องการสร้างนักวิชาการหรือนักวิชาชีพ ดังนั้น เรื่องของหมวดการศึกษาทั่วไป จึงมีความสำคัญมาก มิฉะนั้นคงได้แต่นักวิชาการหรือนักวิชาชีพที่ไม่เข้าใจผู้อื่น

2. กำลังสร้างรูปแบบของการศึกษาสำหรับเยาวชน เพื่อเป็นพลเมืองไทยในอนาคต การศึกษาสำคัญมาก ต้องมาดูกันให้ชัดว่า จะกำหนดกรอบในเรื่องของการศึกษาอย่างไร ในหลักสูตรปริญญาตรี การที่จะสร้างนักวิชาการหรือนักวิชาชีพ คงต้องให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาทั่วไป เพื่อจะสร้างความเป็นคน และเป็นคนไทยที่อยู่ในประเทศไทยอย่างมีความสุข สามารถติดต่อสื่อสารก้าวทันกระแสโลก โดยไม่เอาเปรียบผู้อื่น แต่อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีสันติสุข ในที่สุดการศึกษานอกจากจะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคม และเศรษฐกิจ ยังเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมสันติภาพ ส่งเสริมความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างประเทศ ระหว่างวัฒนธรรม เรื่องเหล่านี้เป็นความหวังสูงสุดของการศึกษา

โดยสรุป ประโยชน์ของวิชาการศึกษาทั่วไปมีสองประการคือ ประการแรกสร้างคนให้เป็นคนดีมีความสุขในการทำอาชีพที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมาจากสถาบันอุดมศึกษา สามารถก้าวทันกระแสโลก และประการที่สองคือ สร้างนักวิชาการหรือนักวิชาชีพที่สามารถอยู่ในโลกอย่างสันติสุขไม่เอาเปรียบคนอื่น ดังนั้นวิชาการศึกษาทั่วไปนอกจากจะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคม และเศรษฐกิจ ยังเป็นเครื่องมือส่งเสริมสันติภาพ ส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นความหวังสูงสุดของการศึกษา

วิชาการศึกษาทั่วไปตามแนวคิดของพระธรรมปิฎก

พระธรรมปิฎกได้แสดงปาฐกถาพิเศษในการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง “ วิชาศึกษาทั่วไปของหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรี “ ในวันที่ 14 กันยายน 2538 มีใจความ ดังนี้

พระธรรมปิฎก (2538) แสดงทัศนะว่า การสร้างบัณฑิตคือการสร้างคน เป็นการสร้างคนแบบองค์รวมเราเรียกว่าบูรณาการหรือจะต้องมีความสัมพันธ์ที่จะต้องมียุทธศาสตร์ได้สัดส่วนคือ เก่ง ดี มีสุข หลักสูตรการสร้างบัณฑิตมีสองหมวดคือ การศึกษาทั่วไปและการศึกษาวิชาชีพ ซึ่งทั้งสองมีความสำคัญเท่ากัน การศึกษาทั่วไปสอนให้คนมีความสุขและเป็นคนดี การศึกษาวิชาชีพสอนให้คนเป็นคนเก่ง รวมแล้วคือเก่งดีมีสุข พระธรรมปิฎกให้พิจารณาเรื่องการแข่งขันทำอะไร เราจะสร้างคนที่เก่งจนสามารถเข้าไปแข่งขันโลก แต่ในขณะที่เดียวกันก็สามารถอยู่เหนือกระแสโลกาภิวัตน์ คนที่พระธรรมปิฎกต้องการจะสร้างนั้น คือ เก่งดีมีสุข สามารถแข่งขันกับโลกได้ แต่ไม่ถูกผลกระทบของกระแสโลกาภิวัตน์ ดังนั้นคุณภาพที่พระธรรมปิฎกหมายถึงนั้นคือ องค์รวม คือ มีทั้งสามอย่าง เก่ง ดี มีสุข (ไอคิว อีคิว และเอ็มคิว) อย่างเห็นได้ชัดเจน ขาดอันหนึ่งอันใดไม่ได้ ถ้าขาดอันหนึ่งอันใดก็จะไม่มีคุณภาพ

วิชาการศึกษาทั่วไป เดิมเรียกว่าวิชาพื้นฐาน หมายถึงนิสิตนักศึกษาต้องศึกษาวิชาการศึกษาทั่วไปซึ่งเป็นวิชาพื้นฐานเป็นการเตรียมตัวบุคคลให้พร้อมก่อนที่จะไปศึกษาวิชาชีพ

จุดหมายของการศึกษาทั่วไป คือสร้างคนให้เป็นคนดีเมื่อเขาศึกษาจนสำเร็จเป็นบัณฑิตเขาจะได้อำนาจไปได้อย่างสร้างสรรค์ชีวิตและสังคม

การพัฒนาคนมี 2 ชนิด พัฒนาการในฐานะที่เป็นตัวคน คือตัวมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มีชีวิตที่สมบูรณ์ มีชีวิตที่ดั่งงาม มีความสุข มีอิสรภาพ วิชาการศึกษาทั่วไปทำหน้าที่ในเรื่องนี้ ผู้สอนการศึกษาทั่วไปต้องเข้าใจสถานการณ์โลก รู้โลกรู้ชีวิต เข้าถึงสังคมและความจริง สามารถนำการเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้นได้ มีการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องสร้างสรรค์สังคม ครูที่สอนการศึกษาทั่วไป ต้องเป็นนักปราชญ์ ผู้สอนวิชาการศึกษาที่ดีต้องนำสังคม ไม่ใช่ตามสังคม พัฒนาในฐานะเป็นทรัพยากรมนุษย์ คือ เป็นสิ่งที่นำมาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม หมวดวิชาชีพทำหน้าที่ในด้านนี้ ผู้สอนหมวดวิชาชีพต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางสอน

จุดมุ่งหมายของวิชาการศึกษาทั่วไป เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้อย่างกว้างขวาง มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีความเข้าใจธรรมชาติของผู้อื่นละสังคม เป็นผู้ใฝ่รู้ สามารถคิดอย่างมีเหตุผล สามารถใช้ภาษาในการติดต่อและสื่อความหมายได้ดี เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีคุณธรรม ตระหนักทางคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมทั้งของไทยและของประชาคมนานาชาติ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต และดำรงตนอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี

พื้นฐานแนวคิดวิชาการศึกษาทั่วไป มาจากประเทศกรีกโบราณเมื่อราวสองพันกว่าปี ดังมีแนวคิดที่ว่า กรีกแบ่งชนชั้นเป็น 2 ประเภท ประเภทแรกเป็นชนชั้นสูงเป็นเสรีชน เป็นผู้ดี เป็นผู้นำสังคม ประเภทที่ 2 เป็นชั้นใช้แรงงานเป็นวิชาบริการหรือวิชาข้าทาส เป็นวิชาใช้แรงงานหรือฝีมือ การศึกษาปัจจุบันมีแนวคิดสืบเนื่องจากกรีก คือวิชาการศึกษาทั่วไปฝึกให้เป็นคนดีมีสติปัญญาและเป็นผู้นำที่มีศีลธรรม มีไหวพริบเหมือนศิลปศาสตร์ของชาวกรีก ส่วนวิชาเฉพาะทางหรือวิชาชีพฝึกให้มีทักษะในการประกอบอาชีพคล้ายวิชาบริการหรือวิชาข้าทาสของกรีก ในปัจจุบัน ทั้ง 2 จะต้องสนับสนุนซึ่งกันและกัน คือวิชาการศึกษาทั่วไป ทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสุข มีศีลธรรม มีสติปัญญา และการศึกษาเฉพาะวิชาหรือวิชาชีพทำให้คนนั้นมีความสามารถมาเลี้ยงดูตนเอง ครอบครัว เมื่อรวมกันเข้าจึงกลายเป็นคุณภาพของการศึกษา คือ เก่ง ดี มีสุข ตามแนวคิดการวิจัยนี้

การพัฒนาคน ต้องพัฒนา 3 ส่วน จริยธรรมคุณธรรม อารมณ์และปัญญา ทำนองปัญญาซึ่งนำความประพฤติ ยินดีปฏิบัติตามเพราะเห็นว่าดี มีความรู้ความเข้าใจว่า สิ่งนั้นดีควรทำ สิ่งนั้นไม่ดี ไม่ควรทำ แล้วเกิดความพึงพอใจ ที่คิดเป็น เลือกลงมือ ทำให้เกิดความสุขใจ การศึกษาแบบนี้จึงจะสมดุลและสมบูรณ์ พระธรรมปิฎก (2538) อธิบายว่า คุณภาพกับบูรณาการคือเรื่องเดียวกัน คือองค์รวมมีองค์ร่วมต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์อย่างถูกต้อง เกิดความพอดีขึ้น ทำให้องค์รวมดำเนินไปด้วยดี อยู่ด้วยดี ทั้ง 3 ด้านต้องไปด้วยกันในระบบการดำเนินชีวิต

การศึกษาทั่วไปพัฒนาผู้เรียนให้ทันต่อเหตุการณ์ ทันโลก เหนือการแข่งขัน คือ กระแสโลกาภิวัตน์ เพราะกระแสโลกาภิวัตน์ นำโลกไปสู่หายนะ เป็นการแข่งขันทางอุตสาหกรรม เพื่อพัฒนาทางวัตถุ จากความคิดว่า มีความสุขมากที่สุดเมื่อเสพมากที่สุด มนุษย์ต้องพิชิตธรรมชาติ เพื่อเอาธรรมชาติมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตอุตสาหกรรม ทำให้ธรรมชาติเสียในที่สุด ก็ต้องมาคิดใหม่ที่จะอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้ดี มองว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ

การเอาชนะเวทีโลกต้องปรับเรื่อง สร้างคนไทยรุ่นใหม่ให้เข้มแข็ง ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ใฝ่เรียน วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ต้องแก้ไขให้เหนือความเป็นสากล เหนือความเป็นโลกาภิวัตน์

โดยสรุป พระธรรมปิฎก (2538) ได้ให้ความหมายของคุณภาพการศึกษาคือ เก่ง สุข ดี ก้าวทันโลกแต่อยู่เหนือโลกที่ย่ำแย่ ที่ถูกโลกาภิวัตน์กัดกร่อน การผลิตนิตินักศึกษาให้สำเร็จ เป็นบัณฑิต ผู้สอนการศึกษาทั่วไปเป็นปราชญ์ ผู้ออกแบบหลักสูตรการศึกษาทั่วไปสำคัญยิ่งกว่า ปราชญ์

แนวคิดไตรสิกขา

การพัฒนานิสิตนักศึกษาให้มีคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และ จริยธรรม เป็นการพัฒนาแบบองค์รวม ไม่สามารถจะฝึกแบบแยกส่วน เมื่อผู้วิจัยได้วิจัยเอกสาร และศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องแล้ว ได้ข้อค้นพบที่เป็นหลักปรัชญาคือ ไตรสิกขา ที่เหมาะสม เป็นต้นแบบของการจัดการกระบวนการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ผู้วิจัยนำเสนอหลักการที่ได้มี ผู้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับไตรสิกขา ดังนี้

แนวคิดของศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์

ศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ ราชบัณฑิตและนักการศึกษาคนสำคัญของไทย ผู้มีแนวคิดแหลมคมได้ริเริ่มนำแนวคิดทางพุทธศาสตร์เข้ามาเผยแพร่และใช้ในวงการศึกษา โดยได้ พยายามวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเรียบเรียงแนวคิดเหล่านั้นให้เหมาะสมกับยุคสมัย และง่ายต่อการศึกษาลำเรียน และนำไปใช้มากขึ้น ทำให้วงการศึกษาก่อเกิดความสนใจอย่างกว้างขวาง

สุมน อมรวิวัฒน์ (2533) ได้เสนอว่า สมบัติทิพย์ที่น่าจะนำไปใช้เป็นพื้นฐานของการจัดการการศึกษาไทย ได้แก่ วัฒนธรรม ปัญญาธรรม และเมตตาธรรม และได้เสนอยุทธศาสตร์ การจัดการศึกษาในอนาคตไว้ดังนี้

1. การจัดสาระและกระบวนการเรียนรู้ ต้องมีส่วนที่เป็นแกนหลัก และส่วนที่ยืดหยุ่น

2. การจัดโครงสร้างของสาระและกระบวนการเรียนรู้ต้องตั้งอยู่บนฐานของสังคมไทย และเหมาะสมกับเด็กที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

3. สาระความรู้ที่เป็นสาระหลักเพื่อความเป็นมนุษย์ ได้แก่

- ทักษะและกระบวนการสื่อความหมาย
- การแสวงหาความรู้
- กระบวนการคิด
- กระบวนการวิทยาศาสตร์
- กระบวนการสังคม
- กระบวนการทำงาน
- สุขภาพและบุคลิกภาพ
- ศิลธรรมและสุนทรียภาพ

ศิลปวิทยาทั้ง 8 ประการนี้ ถือเป็นแก่นแท้ของศักยภาพมนุษย์

4. สาระประกอบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ประเทศชาติ และเป็นพลโลกที่สร้างสรรค์ ได้แก่ ประสบการณ์เกี่ยวกับสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์กับผู้อื่น ทรัพยากร เทคโนโลยี และความเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ

5. กระบวนการเรียนการสอน ครูควรลดบทบาทในการบอก อธิบาย และใช้เครื่องมือช่วยสอนมากขึ้น เช่น ใช้สไลด์ทัศนูปกรณ์ ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน ใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ใช้สื่อมวลชน ใช้แหล่งวิทยาการหลากหลาย

นอกจากแนวคิดดังกล่าวแล้ว สุมน อมรวิวัฒน์ (2533) ยังได้เสนอกระบวนการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ตามหลักไตรสิกขา ซึ่งประกอบด้วย การฝึกหัดอบรมควบคุมกายและวาจา (อริศีลสิกขา) การฝึกหัดคิดและอบรมจิตใจ (อริจิตสิกขา) และการฝึกหัดอบรมเพื่อความรู้ระดับสูง (อริปัญญาสิกขา) และได้เสนอระบบการสอนตามแนวพุทธวิธี การสอนตามแนวพุทธศาสตร์ที่ท่านได้นำเสนอประกอบด้วย การเรียนการสอนตามหลักพุทธสูตร ซึ่งมีขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นการสร้างศรัทธา
2. ขั้นการสอนตามหลักพหุสูตร ได้แก่ การฝึกหัด ฟัง พูด อ่าน เขียน การฝึกปฏิบัติ เพื่อจับประเด็นสาระและจดจำ การฝึกฝน ลงมือปฏิบัติจนคล่องแคล่ว การฝึกคิด พิจารณาจนแจ่มแจ้ง และการฝึกสรุป สาระความรู้ และนำไปใช้ในชีวิตจริง
3. ขั้นการมอตนและการประเมินของกัลยาณมิตร

นอกจากนั้น ท่านยังได้แสดงทัศนะเพิ่มเติมว่า การศึกษาที่แท้จริงย่อมสัมพันธ์สอดคล้องกับความเป็นจริงของวิถีชีวิต การจัดการกระบวนการเรียนรู้จึงต้องช่วยสร้างสมรรถภาพให้ผู้เรียนสามารถเผชิญ ผจญ ผสาน และเผชิญปัญหาได้ ท่านได้เสนอการสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน คือ

1. การรวบรวมข่าวสารข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้และหลักการ
2. การประเมินค่าและประโยชน์
3. การเลือกและตัดสินใจ
4. การฝึกปฏิบัติ

สุมน อมรวิวัฒน์ (2533) เสนอ กระบวนการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ ประกอบด้วย

1. ขั้นการสร้างศรัทธา ผู้สอนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของบทเรียน และเสนอสถานการณ์ปัญหา หรือกรณีตัวอย่าง พร้อมทั้งแนะนำหลักธรรมที่สามารถนำไปใช้ในการเลือกและแก้ไข ปัญหา
 2. ขั้นศึกษาข้อมูลและฝึกทักษะการคิด โดยผู้เรียนแสวงหาและรวบรวมข้อมูล ฝึกใช้วิธีคิดหลาย ๆ วิธี ฝึกทักษะการเลือกและตัดสินใจ และลงมือปฏิบัติโดยผู้สอนให้คำแนะนำปรึกษาแบบกัลยาณมิตร
 3. ขั้นสรุป ผู้เรียนและผู้สอนสรุปบทเรียน วัดและประเมินผลการเรียนรู้
- แนวคิดใหม่อีกสองแนวคิดที่ สุมน อมรวิวัฒน์ อมรวิวัฒน์ (2542) ได้นำเสนอ คือ

1. กระบวนการเรียนรู้แบบซึมซับ เน้นการเรียนรู้ความจริงของชีวิตและสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้สัมผัสและสัมพันธ์กับธรรมชาติ ได้รับรู้ลักษณะที่ดงามและเลวร้ายของธรรมชาติของมนุษย์ ได้เผชิญสถานการณ์และปัญหา ได้ฝึกทักษะการคิดและการปฏิบัติ จนสามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตลอดเวลาทั้งในครอบครัว โรงเรียน และในชุมชน กระบวนการเรียนรู้แบบซึมซับเน้นความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนที่ต่างก็

เป็นกัลยาณมิตรของกันและกัน และเน้นการฝึกคิด โดยส่งเสริมการคิดพิจารณาสิ่งแวดล้อมที่ได้พบเห็นสัมผัสและสัมพันธ์ เน้นการคิดวิเคราะห์ที่มีหลักธรรมคือ ความไม่เห็นแก่ตัวเป็นพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ ความตระหนัก และความสามารถที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้แบบซึมซับ เป็นคุณสมบัติที่เกิดขึ้นทีละน้อย สะสม และซึมลึกลงเป็นนิสัยสันดาน

2. กระบวนการกัลยาณมิตร (สุนทร อมรวิวัฒน์, 2533) เป็นกระบวนการประสานสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเพื่อจุดหมาย 2 ประการคือ

- จีทางบรรเทาทุกข์
- ชีสุขเกษมสันต์

โดยทุกคนต่างมีเมตตาธรรม พร้อมทั้งจะชี้แนะและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กระบวนการกัลยาณมิตรจะช่วยให้บุคคลสามารถแก้ปัญหาได้ โดยจัดขั้นตอนตามหลักอริยสัจ 4

แนวคิดของพระราชวรมนี (ป.อ. ปยุตโต) (2529)

เมื่อพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงค้นพบสังขารของชีวิต และวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ อันเป็นเหตุปัจจัยเกี่ยวเนื่องเป็นผลต่อความทุกข์ในชีวิตของมนุษย์แล้ว ทรงเน้นเรื่องการเกิดทุกข์ และการดับทุกข์เป็นสำคัญ ธรรมะที่พระองค์ตรัสรู้มิได้เป็นเพียงหนทางปฏิบัติที่คนแต่ละคนจะพ้นทุกข์เท่านั้น หากแต่ยังช่วยให้สังคมพ้นจากความทุกข์ด้วย ทางที่นำไปสู่ความดับทุกข์ทั้งสิ้นที่เรียกว่า “อริยมรรค” นั้น จัดรูปออกมาเป็นการศึกษาอบรม หรือกระบวนการพัฒนามนุษย์ได้ 3 หมวดใหญ่เรียกว่า “ไตรสิกขา” คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตสิกขา และ อธิปัญญาสิกขา หรือที่เรียกว่า ศีล สมาธิ ปัญญา

อธิศีลสิกขา ประกอบด้วย สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ

อธิจิตสิกขา ประกอบด้วย สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ

อธิปัญญาสิกขา ประกอบด้วย สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ

พระราชวรมนี (ป.อ. ปยุตโต) ได้อธิบายว่า “.....ไตรสิกขาเป็นระบบการฝึกอบรมจากภายนอกเข้าไปหาภายใน จากส่วนที่หยาบเข้าไปหาส่วนที่ละเอียด และจากส่วนที่ง่ายกว่าเข้าไปหาส่วนที่ยากและลึกซึ้งกว่า เมื่อแรกเริ่มการฝึก อาศัยความเห็นชอบหรือความรู้ความเข้าใจ ถูกต้องที่เรียกว่าสัมมาทิฏฐิเป็นเชื้อ หรือเป็นค่าให้เพียงเล็กน้อย พอให้รู้ว่าตนจะไปไหน ทางอยู่ไหน จะตั้งต้นที่ไหนเท่านั้น การเข้าใจปัญหาและการมองโลกและชีวิตตามความเป็นจริงนั้น แหะละคือจุดเริ่มต้นที่ถูกต้อง และคือความหมายพื้นฐานของสัมมาทิฏฐิ ส่วนในระหว่างการฝึก การฝึกส่วนหยาบภายนอกในขั้นศีล ช่วยเป็นฐานให้แก่การฝึกส่วนละเอียดภายใน ทำให้พร้อมและสะดวกที่จะฝึกในขั้นจิตและปัญญาให้ได้ผลดียิ่งขึ้น เมื่อฝึกขั้นละเอียดภายใน คือขั้นจิตและ

ปัญญา ผลที่ส่งกลับมาช่วยการดำเนินชีวิตด้านนอก เช่น มีความประพฤติสุจริต มั่นคง มีศีลที่เป็นไปโดยปกติธรรมดาของตนเอง ไม่ต้องฝืนใจ หรือตั้งใจคอยควบคุมรักษา คิดแก้ปัญหาและทำกิจต่าง ๆ ด้วยปัญญาบริสุทธิ์ เป็นต้น โดยนัยที่กล่าวแล้ว เมื่อฝึกตลอดระบบของสิกขาแล้ว ระบบการดำเนินชีวิตทั้งหมดก็กลายเป็นระบบของมรรค สอดคล้องกันหมดทั้งภายนอกและภายใน....”

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (2541)

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช ได้ทรงอธิบายสรุปเรื่องไตรสิกขาว่า “ไตรสิกขา ได้แก่ สीलสิกขา จิตตสิกขา ปัญญาสิกขา หรือศึกษาศีล ศึกษาจิต ศึกษาปัญญา ซึ่งนับว่าเป็นปฐมศึกษา มัชฌิมศึกษา อุดมศึกษาในพระพุทธศาสนาโดยลำดับ ธรรมที่พระพุทธเจ้าสอนให้ปฏิบัติทุกประการรวมลงในหลักไตรสิกขานี้ สीलสิกขาเกี่ยวกับความประพฤติทั้งปวง จิตตสิกขาเกี่ยวกับภาวะทางจิตใจทุกอย่าง ปัญญาสิกขาเกี่ยวกับความรู้ความเห็นทุกประการ คนเราทุกคนทั้งเด็กและผู้ใหญ่ต้องมีความประพฤติของตน ต้องมีจิตใจของตน ต้องมีความรู้ความเห็นของตน จึงมีหน้าที่หรือมีความสมควรจะพึงศึกษาในเรื่องเหล่านี้ ซึ่งเป็นการศึกษาเรื่องตนเองแท้ ๆ และต้องศึกษาอยู่เรื่อย ไปจึงจะมีความเฉลียวฉลาดต่อตนเองอยู่เสมอ ไม่เช่นนั้นก็จะโง่เขลาต่อตนเอง ฉะนั้นไตรสิกขาของพระพุทธเจ้าจึงจำเป็นแก่ชีวิต เหมือนอย่างลมหายใจที่จำเป็นแก่ชีวิต ร่างกาย หยุดหายใจเมื่อใดก็ตายเมื่อนั้น หยุดศึกษาเมื่อใดก็ตายจากความดีและความรู้เมื่อนั้น คนตายข่อมไม่มีความรู้สึกตัว คนที่ไม่รู้จักตนเองจึงเหมือนคนตายโดยแท้

ไตรสิกขาของพระองค์จึงเป็นหลักที่บริสุทธิ์บริบูรณ์และรวบรัด เข้าใจง่ายมีเหตุผล ปฏิบัติให้สำเร็จผลได้จริง...”

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบด้านศีลสิกขาจะเห็นว่าหลักการศึกษานี้มุ่งเน้นที่การประพฤติปฏิบัติตนของผู้ศึกษา เป็นระเบียบที่ควรทำและควรเว้นเป็นปกติวิสัยให้บุคคล พุทธิ ทำการงานดี และเลี้ยงชีพด้วยดี การประพฤติตนดีทั้งกาย วาจา และการดำเนินชีวิตเช่นนี้ย่อมต้องมีความคิดดีเป็นเครื่องกำกับ ซึ่งจะเชื่อมโยงไปสู่หลักการศึกษาคือจิตตสิกขา และปัญญาสิกขาต่อไป ผู้ที่หมั่นฝึกฝนตนเองให้อยู่ในศีลจนเป็นนิสัย หรือนิจศีล ย่อมมีความสำรวมตน เสงี่ยม สง่างาม ศีลจึงมิใช่เป็นเพียงคำท่องบ่น แต่เป็นหลักธรรมที่ต้องรักษาให้เต็ม ครอบถ้วน สมบูรณ์ ดังเช่นเบญจศีล เบญจธรรมย่อมมีความเชื่อมโยงสอดคล้องกันทุกข้อ ต้องถือปฏิบัติโดยครบถ้วน เมื่อถือศีลห้าแล้ว จะขอยกเลิกเหลือเพียง 3 ข้อ หรือ 4 ข้อ ก็ย่อมเป็นการละเมิดศีลทั้งหมดนั่นเอง

จิตตสิกขานี้ขออธิบายได้อีกนัยหนึ่ง คือ การฝึกอบรมจิตใจให้มีคุณธรรม มีสมรรถภาพตั้งมั่นเกิดเป็นสมาธิ สามารถข่มนิวรณ์ลงได้ ทำให้จิตสงบ ไม่คึ้นรน ฟุ้งซ่าน เมื่อ

บุคคลใดได้ฝึกฝนอบรมตนทั้งกาย วาจา และจิตใจ ได้ดีย่อมเป็นปัจจัยเชื่อมโยงไปสู่หลักการศึกษา ข้อที่ 3 คือ ปัญญาศึกษา

ปัญญาศิกขานั้นเป็นหลักการศึกษาที่เน้นความรู้ ความเข้าใจในความจริง เหตุผล แนวทาง และวิธีการผสมผสานการปฏิบัติเพื่อดับทุกข์ได้ ปัญญาเป็นความรู้จริง รู้ทั่วถ้วน รู้ถูกต้อง และรู้แจ้งแทงตลอด

แนวคิดของพุทธทาสภิกขุ (2501)

พุทธทาสภิกขุ ได้อธิบายเรื่องไตรสิกขาว่าเป็นขั้นตอนของการปฏิบัติศาสนา กล่าวคือ ศิลปะเป็นการปฏิบัติเพื่อความสงบเรียบร้อย ปราศจากโทษขั้นต้น ๆ ทางกาย วาจา ของตนที่เกี่ยวกับสังคมและส่วนรวม หรือเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นแก่การเป็นอยู่ สมานธิ เป็นการบังคับจิตใจของตัวเองไว้ให้อยู่ในสภาพที่จะทำประโยชน์ให้มากที่สุดตามที่ตนต้องการ ส่วนปัญญา หมายถึงการฝึกฝนอบรมทำให้เกิดความเข้าใจให้เห็นแจ้งในสิ่งทั้งหลายตามที่จริงโดยสมบูรณ์

“...ปัญญาในทางพุทธศาสนา ต้องเป็นการรู้แจ้งเห็นแจ้ง ด้วยน้ำใสใจจริง ด้วยการผ่านผจญสิ่งนั้น ๆ มาแล้วโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง (spiritual experience) จนฝังใจแน่วแน่ไม่อาจลืมเลือนได้ เพราะฉะนั้นการพิจารณาในทางปัญญาตามสิกขาข้อนี้จึงต้องใช้สิ่งต่าง ๆ ที่ผ่านมาแล้วในชีวิตตนเองเป็นเครื่องพิจารณาหรืออย่างน้อยก็ต้องเป็นเรื่องที่มีน้ำหนักมากพอที่จะทำให้เราเกิดความรูสึกสลดสังเวชเบื่อหน่ายในสิ่งทั้งหลาย ที่ไม่เพียงเป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตนเหล่านั้นได้จริง...”

จากข้อความข้างต้นนี้วิเคราะห์ได้ว่า การฝึกหัดอบรมตนในพระพุทธศาสนามีได้มุ่งประโยชน์ด้านความรู้ ความเข้าใจเท่านั้น หากต้องได้มีการฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง (ภาวนา) และได้ผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง เช่นการรักษาศีล ทำให้มีความเป็นอยู่สงบเรียบร้อย ไม่เกิดโทษ เกิดประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวม การมีจิตเป็นสมาธิข่มนำไปสู่ความถูกต้องเหมาะสมกับการทำงานทุกด้าน ส่วนการรู้แจ้งด้วยปัญญานั้น ถ้าใช้ภาษาวิชาการสมัยใหม่ก็คือ การเรียนรู้จากประสบการณ์ (experience-based learning) และวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (direct method) นั่นเอง

ถ้อยคำ 4 เป็นหลักทฤษฎีในพระพุทธศาสนา ไตรสิกขาก็คือแนวปฏิบัติ และการทบทวนผลของการปฏิบัติว่า จะนำไปสู่ดับทุกข์ทั้งสิ้นได้อย่างไร อริยสัจ ปฏิจจสมุปบาท ไตรลักษณ์ ไตรสิกขา จึงมีความเชื่อมโยง และอิงอาศัยกันนำไปสู่เป้าหมายอันสมบูรณ์ของมนุษย์

กระบวนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอน จะต้องเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนแบบร่วมมือ การศึกษาตามอัชฌาศัย เป็นการเรียนแบบพัฒนาตนเองและการกระทำประโยชน์ให้กับคนอื่น การเรียนแบบคิดเป็นมีหลักธรรมสนับสนุน แล้วก็ต้องฝึกให้มีความนิ่ง มีความจดจ่อมุ่งมั่น มีความสงบ ด้วยการฝึกสมาธิ ด้วยการฝึกปฏิบัติตามการเป็นแบบอย่างที่ดีและการเป็นกัลยาณมิตรของครูผู้สอน

การประเมินผล

สุนน อมรวิวัฒน์ ได้อธิบายเรื่องไตรสิกขาว่า การศึกษาตามหลักไตรสิกขานั้น ต้องเป็นการฝึกหัดอบรมตนด้วยตนเอง และประเมินผลสำเร็จด้วยตนเอง แต่มิได้ปิดกั้นการรับคำแนะนำสั่งสอนจากกัลยาณมิตร ไตรสิกขาเป็นการฝึกหัดอบรมที่เป็นขั้นตอนสืบเนื่อง เริ่มจากรูปธรรมไปสู่นามธรรม เป็นการพัฒนามนุษย์ทั้งกาย วาจา ความคิด จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้วิธีที่สุนน อมรวิวัฒน์ แนะนำเพื่อประเมินผลรูปแบบของหลักสูตรและการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยวิธีดังนี้

- ประเมินตนเอง
- ประเมินโดยครู
- ประเมินโดยเพื่อน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมรรถนะทางปัญญา

ผดุงชัย ภูพัฒน์ (2538) ได้ทำวิจัยเรื่อง การตรวจสอบความตรงของผลการวัดสติปัญญาตามแนวคิดของสเตรนเบอร์ก การวิจัยเพื่อสร้างและตรวจสอบความตรงของผลการวัดสติปัญญาตามแนวคิดของสเตรนเบอร์ก กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตการศึกษา 7 สังกัด กรมสามัญศึกษาจำนวน 1,251 คน จากจำนวนประชากร 136,859 คน ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบวัดสติปัญญาตามแนวคิดของสเตรนเบอร์กจำนวน 3 ฉบับ ซึ่งเป็นแบบสอบวัดตามทฤษฎีย่อย 3 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีย่อยด้านการคิด ทฤษฎีย่อยด้านประสบการณ์ ทฤษฎีย่อยด้านบริบทสังคม ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ แบบสอบวัดสติปัญญาที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดของสเตรนเบอร์ก ผลการตรวจสอบความตรงพบว่า ความสัมพันธ์รายคู่ระหว่างทฤษฎีย่อยด้านการคิด

กับด้านประสบการณ์ ด้านการคิดกับด้านบริบทสังคม และด้านประสบการณ์กับด้านบริบทสังคม มีทิศทางเป็นบวก และมีขนาดที่มีนัยสำคัญทางสถิติ .001 ประการที่สองความสัมพันธ์รายคู่ระหว่างองค์ประกอบย่อยในทฤษฎีย่อยด้านการคิดและในทฤษฎีย่อยด้านประสบการณ์มีทิศทางเป็นบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติ .001 ประการที่สามคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สองและสามต่างมีคะแนนจากแบบสอบวัดสติปัญญาในองค์ประกอบย่อยด้านการปฏิบัติ ด้านการแสวงหาความรู้ และความสามารถในความคล่องของการประมวลผลข้อมูลสูงกว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างมีนัยสำคัญ .001

สมรรถนะทางอารมณ์

นิตยา คงเกษม (2544) ทำวิจัยเรื่อง ผลการเรียนรู้แบบร่วมมือที่บูรณาการกับโยนิโสมนสิการที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 งานวิจัยนี้ได้ศึกษาผลของการบูรณาการแบบร่วมมือเทคนิค Jigsaw II กับโยนิโสมนสิการที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง การควบคุมตนเอง การสร้างแรงจูงใจ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การมีทักษะทางสังคม การพึ่งตนเอง และการมีความสงบทางจิตใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนนนทรีวิทยาจำนวน 40 คน ผู้วิจัยเรียงลำดับคะแนน แบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มเก่ง ปานกลาง และอ่อน สุ่มเข้ากลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลอง กลุ่มละ 20 คน กลุ่มควบคุมได้รับการสอนแบบปกติ และกลุ่มทดลองได้รับการสอนแบบบูรณาการการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค Jigsaw II กับโยนิโสมนสิการ เครื่องมือการทดลองที่ใช้คือ แบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ หาความเที่ยงโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ได้ค่าความเที่ยง 0.85 และแบบฝึกความฉลาดทางอารมณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ t-test (dependent) และ t-test (independent)

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง การควบคุมตนเอง การมีแรงจูงใจ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การมีทักษะทางสังคม การพึ่งตนเอง และมีความสงบทางจิตใจโดยส่วนย่อยในแต่ละด้าน และโดยรวมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

สมรรถนะทางจริยธรรม

ศรีเกียรติ อนันต์สวัสดิ์ (2540) ทำวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการสอนบูรณาการเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลในวิทยาลัยพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข เป็นการวิจัย

เชิงทดลองและเชิงคุณภาพ ศึกษาความตั้งใจกระทำพฤติกรรมและการตัดสินใจของนักศึกษาพยาบาล 2 กลุ่ม กลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบกลุ่มละ 30 คน เครื่องมือที่ใช้วัดเป็นแบบวัดความตั้งใจกระทำพฤติกรรมซึ่งวัด 3 ครั้ง ก่อนการทดลอง หลังสอนภาคทฤษฎี และหลังสอนภาคปฏิบัติ แบบสังเกตพฤติกรรมที่ได้รับการตรวจหาความตรงและความเที่ยงแล้ว และแบบบันทึกพฤติกรรมและการตัดสินใจเชิงจริยธรรม

วิธีการสอนใช้การกระจำนิยม การสืบสวนทางจริยธรรม การประชุมปรึกษาทางคลินิก และการเสนอกรณีศึกษา ในการสอนวิชาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช 1 การวิเคราะห์เนื้อหา การจำแนกประเภท ผลการวิจัยพบว่า

1. การสอนภาคทฤษฎีพบว่า คะแนนเฉลี่ยความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมภายหลังสอนของนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. คะแนนภาคปฏิบัติพบว่า คะแนนเฉลี่ยความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมภายหลังสอนของนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. คะแนนเฉลี่ยความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษากลุ่มทดลองก่อนการสอนและหลังการสอนภาคทฤษฎีไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่คะแนนความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมก่อนการสอนภาคปฏิบัติ และหลังการสอนภาคปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนกลุ่มควบคุมมีความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมก่อนการปฏิบัติและหลังการสอนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. พฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
5. นักศึกษากลุ่มทดลองมีความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมดีกว่ากลุ่มควบคุม

คุณลักษณะ

พรชูลี อาชาวอรุณ (2538) ได้ศึกษาภาพอนาคตของประเทศไทย และโลกในศตวรรษที่ 21 เพื่อนำเสนอรูปแบบการศึกษาไทยที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 โดยใช้วิธีการวิจัยตามกระบวนการอนาคตปริทัศน์ ผลจากการวิเคราะห์เอกสาร ได้บริบทของประเทศไทยและโลก ได้นำเสนอภาพอนาคตของโลกในศตวรรษที่ 21 ในรูปแบบภูมิและเคนโดรแกรม ซึ่งประกอบด้วย 5 ประเภท คือ 1) บริบทของประเทศไทยสู่อนาคต 2) บริบทของประเทศไทย: เศรษฐกิจ 3) บริบทของประเทศไทย: สังคม วัฒนธรรม 4) บริบทของประเทศไทย: การเมือง

5) บริบทของประเทศไทย: การศึกษา และเปรียบเทียบภาพที่มีการปฏิรูปและขาดการปฏิรูปตามรูปแบบ ๆ ตามองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ภาพรวม 2) ศีลธรรม จรรยาและค่านิยม 3) หลักสูตร 4) การเรียนการสอน 5) ศาสตร์ 6) การประเมินผล 7) ทิศทางและทรัพยากร และ 8) การบริหาร

ข้อค้นพบที่สำคัญ ในรูปของแผนภูมิอันเป็นผลจากการปฏิรูปสาระเพื่ออนาคตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเน้นผลกระทบต่อสาระการศึกษา 8 ระดับ ดังนี้ 1) เอกัตตบุคคล 2) ระหว่างบุคคล 3) องค์กร 4) ชุมชน 5) วัฒนธรรม 6) ชาติ 7) นานาชาติ และ 8) สากล

รูปแบบ

เพ็ญพิศุทธิ เนกมานุรักษ์ (2537) ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครู ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาครูที่ลงทะเบียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2536 ในวิทยาลัยครูเชียงราย จำนวน 42 คน โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายกลุ่มละ 21 คน คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แต่ละกลุ่มจะได้รับการฝึก 10 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง ในระยะ 5 สัปดาห์ เป็นการวิจัยแบบที่มีกลุ่มควบคุมแบบสุ่ม และมีการทดสอบก่อนและหลัง (pretest-posttest control group design) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากทั้งสองกลุ่ม แบ่งออกเป็น 2 ระยะ โดยใช้แบบสอบถามการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ได้แก่ การทดสอบก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล แล้วนำข้อมูล ทั้ง 3 ระยะ โดยใช้แบบสอบถามการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ได้แก่การทดสอบก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบทั้ง 3 ระยะ ของทั้งสองกลุ่มมาวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองที่ใช้รูปแบบการพัฒนาความคิด อย่างมีวิจารณญาณ มีคะแนนเฉลี่ยของการ คิดอย่างมีวิจารณญาณหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .001 นักศึกษากลุ่มทดลองที่ใช้รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีคะแนนเฉลี่ย ของการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงว่่านักศึกษากลุ่มควบคุมที่ใช้การสอนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .001 ไม่พบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของการคิดอย่างมีวิจารณญาณภายหลังการทดลอง และ ระยะติดตามผล ของนักศึกษากลุ่มทดลองที่ใช้รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

สุนทรี ดวงทิพย์ (2543) ได้สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีต่างๆเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ในห้องเรียนเพื่อสัมฤทธิ์ผลของสมรรถภาพทางการเรียนรู้ พัฒนารูปแบบสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่ส่งเสริมสัมฤทธิ์ผลของสมรรถภาพทางการเรียนรู้ ทดสอบรูปแบบสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่ส่งเสริมสัมฤทธิ์ผลของสมรรถภาพทางการเรียนรู้ เสนอ

รูปแบบสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่ส่งเสริมสัมฤทธิ์ผลของสมรรถภาพทางการเรียนรู้ รูปแบบสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยตัวแปรแฝง 6 ตัวและตัวแปรสังเกตได้ 19 ตัว กลุ่มตัวอย่างเป็นอาจารย์และนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 ในหลักสูตร 4 ปี ของสถาบันราชภัฏ ประจำปีการศึกษา 2543 จำนวนกลุ่มตัวอย่างละ 382 คน เครื่องมือที่ใช้ตรวจสอบความตรงของรูปแบบพัฒนาสิ่งแวดล้อมในห้องเรียน ประกอบด้วยแบบสอบถามอาจารย์ 1 ฉบับ และแบบสอบถามนักศึกษา วิเคราะห์ข้อเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างและลักษณะการแจกแจงตัวแปร โดยหาค่าสถิติพื้นฐาน ตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยโปรแกรม ลิสเรล 8.3 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า องค์ประกอบของสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่ส่งเสริมสัมฤทธิ์ผลของสมรรถภาพทางการเรียนรู้ 5 ด้าน ได้แก่ ผู้สอน รูปแบบการสอน บรรยากาศในห้องเรียน ผู้เรียน และแบบการเรียน ผู้สอนมีอิทธิพลต่อสมรรถภาพทางการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยส่งผ่านรูปแบบการสอน บรรยากาศในห้องเรียนและแบบการเรียน ซึ่งบรรยากาศในห้องเรียน รูปแบบการสอนและแบบการเรียนเป็นองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กัน รูปแบบสภาพแวดล้อมที่พัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี กล่าวคือ ตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายค่าความแปรปรวนของตัวแปรสมรรถภาพทางการเรียนรู้ได้ร้อยละ 97 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย มีดังนี้

1. ผู้สอนควรกำหนดรูปแบบการสอน และบรรยากาศในห้องเรียนที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียน ได้รับการพัฒนาให้มากที่สุด เพราะผลจากการวิจัยพบว่า รูปแบบและบรรยากาศในห้องเรียนมีอิทธิพลต่อสมรรถภาพทางการเรียนรู้
2. ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาควรพัฒนาอาจารย์ในด้านคุณลักษณะด้านวิชาชีพ เพราะเป็นคุณลักษณะที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนานักศึกษา
3. ผู้สอนควรกำหนดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนเพื่อพัฒนาให้นักศึกษาเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์อื่นๆ

นิตินักศึกษา

ประนอม รอดคำดี (2537) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาความสุขสมบูรณ์ (Wellness) ของนิตินักศึกษา 6 ด้านดังนี้

1. ด้านร่างกาย (physical) บุคคลสามารถคงสภาพความยืดหยุ่นและความแข็งแรงของหลอดเลือดและหัวใจอยู่เสมอ ไม่มีอาการเหนื่อยง่าย ไม่เจ็บหน้าอก มีพฤติกรรมที่เหมาะสมด้านการป้องกันโรค รู้อาการเริ่มต้นของการเจ็บป่วย รวมทั้งรู้จักเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์

2. ด้านสังคม (social) แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมหรือเสียสละเพื่อชุมชน อันแสดงถึงการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของคนกับคน และคนกับธรรมชาติ เพื่อสร้างความสุขสมบูรณ์ให้เกิดขึ้นในสังคม

3. ด้านอารมณ์ (emotional) แสดงถึงการตระหนักรู้ และยอมรับความรู้สึกของผู้อื่น การมีความรู้สึกต่อตนเองและต่อการมีชีวิตอยู่ในทางที่ดี มีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสามารถประเมินสภาพอารมณ์และข้อเสีย (ทางอารมณ์) ของตนเองได้ตามความเป็นจริง เพื่อสร้างความสุขสมบูรณ์ของตนเองและผู้ที่เกี่ยวข้อง

4. ด้านสติปัญญา (intellectual) มีส่วนร่วมคิดสร้างสรรค์ในกิจกรรมทุกรูปแบบ รู้จักใช้แหล่งทรัพยากรที่มีเพื่อขยายพรมแดนความรู้ไปสู่การพัฒนาทักษะและศักยภาพของตน จนสามารถแลกเปลี่ยนความรู้นั้นกับผู้อื่นได้ ซึ่งเป็นความสุขสมบูรณ์ด้านสติปัญญา

5. ด้านการงานอาชีพ (occupational) แสดงถึงความพอใจต่อการงานที่รับผิดชอบ รวมทั้งความรู้สึกด้านดีต่อการงานนั้นๆ เป็นความสุขสมบูรณ์ในหน้าที่ ซึ่งครอบคลุมการเรียนรู้และการเตรียมอาชีพในอนาคตของนิสิตนักศึกษา

6. ด้านจิตวิญญาณ (spiritual) แสดงออกถึงการมีเป้าหมายในชีวิต รวมทั้งแสดงความรู้สึกด้านดีงามต่อชีวิตและธรรมชาติที่อุบัติขึ้นในโลก อันเป็นความสุขสมบูรณ์ด้านจิตใจ และคุณธรรม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา เป็นบูรณาการของการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วยประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนดำเนินการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร สำหรับการวิจัยนี้ ได้แก่ นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนิตินิเทศการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2548 จำนวน 250 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มนิสิตจากประชากร 4 สาขาวิชา ได้แก่ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ชีวภาพ และวิทยาศาสตร์กายภาพ ปีที่ 1 และปีที่ 2 ทั้งเพศชายและเพศหญิง โดยคัดเลือกจากนิสิตที่อาสาสมัครร่วมในการทดลองการใช้รูปแบบหลักสูตรและการสอนฯ

เอกสารที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ ประกอบด้วย กลุ่มเอกสาร 10 กลุ่ม ได้แก่ เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดหลักสูตรในระดับอุดมศึกษา เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดการสอนในระดับอุดมศึกษา เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดการวัดและการประเมินผล เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดคุณภาพของหลักสูตรและการสอน เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดสมรรถนะทางปัญญา เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดสมรรถนะทางอารมณ์ เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดสมรรถนะทางจริยธรรม เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดการศึกษาทั่วไป เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดไตรสิกขา เอกสารเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างจากเอกสาร 10 กลุ่ม เกณฑ์การคัดเลือกเอกสาร คัดจากเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับงานวิจัย และเอกสารที่มีคนอ้างอิงจำนวนมาก ได้แก่

เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดหลักสูตรในระดับอุดมศึกษา	5 รายการ
เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดการสอนในระดับอุดมศึกษา	13 รายการ
เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดการวัดและการประเมินผล	7 รายการ
เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดคุณภาพของหลักสูตรและการสอน	7 รายการ

เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดสมรรถนะทางปัญญา	11 รายการ
เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดสมรรถนะทางอารมณ์	5 รายการ
เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดสมรรถนะทางจริยธรรม	8 รายการ
เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดการศึกษาทั่วไป	2 รายการ
เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดไตรสิกขา	6 รายการ
เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์	1 รายการ
รวมทั้งสิ้น	65 รายการ

(ดูรายละเอียดรายการหนังสือต่าง ๆ ที่ ภาคผนวก จ)

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย เรื่องการพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาแนวคิดและทฤษฎี
2. การพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอนฯ
3. การตรวจสอบและทดลองใช้รูปแบบฯ

ผู้วิจัยขอนำเสนอรายละเอียดของขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร เป็นการศึกษาแนวคิดจากสิ่งพิมพ์จำนวน 65 รายการ

ประกอบด้วย ตำรา 44 เล่ม วิทยานิพนธ์ 10 เล่ม บทความ 8 รายการ รายงานการสัมมนา 1 รายการ พระราชบัญญัติการศึกษา 1 รายการ หนังสือรายปี 1 รายการ (ดูรายละเอียดเอกสารประเภทต่าง ๆ ที่ ภาคผนวก จ) โดยเริ่มจากการอ่านวิเคราะห์สาระ (Content Analysis) ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา ผู้วิจัยคัดสรรศึกษาเอกสารที่ประกอบด้วย นโยบายและการจัดการศึกษาทั่วไปของทบวงมหาวิทยาลัย แนวคิดในการพัฒนานิสิตนักศึกษาที่พึงประสงค์ แนวคิดทางพุทธศาสนาในการพัฒนามนุษย์ คือ ไตรสิกขา และทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่พัฒนาปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม จากนั้นนำไปวิเคราะห์ เพื่อหาข้อสรุป และดำเนินการโดยนำข้อมูลจากแบบสรุปวิเคราะห์เนื้อหา สาระมาแยกแยะคัดสรรประเภทที่อยู่ในเรื่องที่ผู้วิจัยจะศึกษา สังเคราะห์สาระเอกสารเหล่านั้น และเขียนสรุปออกมาเป็นตาราง และภาพแผนโคจรแกรม (Krippendorff, 1980)

2. การพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา โดยการสังเคราะห์เอกสาร 65 รายการ

2.1 การร่างรูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา ด้วยการสังเคราะห์แก่นสารของกลุ่มเอกสารต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1.1 แนวคิดสมรรถนะทางปัญญา
- 2.1.2 แนวคิดสมรรถนะทางอารมณ์
- 2.1.3 แนวคิดสมรรถนะทางจริยธรรม
- 2.1.4 แนวคิดคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม
- 2.1.5 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบหลักสูตรและการสอน
- 2.1.6 แนวคิดการพัฒนานิสิตนักศึกษา
- 2.1.7 แนวคิดการศึกษาทั่วไป
- 2.1.8 แนวคิดไตรสิกขา (ดูภาคผนวก จ)

2.2 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์สาระแนวคิดของนักวิชาการการพัฒนาหลักสูตรและการสอนชั้นแนวหน้าทั้งที่เป็นคลาสสิกและร่วมสมัย จำนวน 8 คน ได้แก่

1. แคบแลน
2. ไทเลอร์
3. ทาบ้า
4. เซเลอร์และอาเล็กซานเดอร์
5. พยุงศักดิ์ จันทรสุรินทร์
6. พรชูลี อาชาวำรุง
7. วิชัย วงษ์ใหญ่
8. ทิศนา แจมมณี

2.3 นำผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ของเอกสาร เสนอเป็นตาราง เพื่อพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอน ที่จะต้องจัดให้มีกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้ได้คุณภาพในสมรรถนะทั้ง 3 องค์ประกอบที่พอเหมาะพอดี คือ

1. สอนนิสิตนักศึกษาเพื่อให้มีสมรรถนะทางปัญญา โดยเน้นน้ำหนัก 25%
2. สอนนิสิตนักศึกษาเพื่อให้มีสมรรถนะทางอารมณ์ โดยเน้นน้ำหนัก 50%
3. สอนนิสิตนักศึกษาเพื่อให้มีสมรรถนะทางจริยธรรม โดยเน้นน้ำหนัก 25%

ผู้วิจัยตั้งเกณฑ์คุณภาพนี้ โดยอาศัยแนวคิดและทฤษฎีของ โกลแมน

(Goleman, 1995} 1998)

2.4 ร่างรูปแบบฉบับร่างในขั้นที่ 1

2.5 ผู้วิจัยดำเนินการให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบหลักสูตรและการสอน (ดูรายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ภาคผนวก ง) คุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ต้องเป็นอาจารย์ที่สอนในมหาวิทยาลัย และต้องสอนมาแล้วไม่ต่ำกว่า 10 ปี เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการสอน

ส่วนเครื่องมือแบบวัดคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ผู้วิจัยดำเนินการให้ผู้เชี่ยวชาญ 2 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ คุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ต้องเป็นอาจารย์ ในมหาวิทยาลัย และต้องสอนมาแล้วไม่ต่ำกว่า 10 ปี มีความเชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอน และเข้าใจการสอนแบบบูรณาการ และการสอนแบบพุทธวิธี (ดูรายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ภาคผนวก ง)

2.6 ได้รูปแบบฉบับร่าง 2

3. การตรวจสอบและการทดลองใช้รูปแบบฉบับร่าง 2

1. ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ทำการทดลอง โดยกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว และทดลองแบบสอบก่อน-สอบหลัง ตัวแปรต้นที่ศึกษา ได้แก่ สาขาวิชา ชั้นปี และเพศ วิเคราะห์ข้อมูลผลการสอบก่อน-สอบหลัง โดยคำนวณค่าความถี่ร้อยละ เพื่อบ่งชี้พัฒนาการของนิสิต อันเป็นผลจากการทดลองใช้รูปแบบ

2. ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์อาจารย์เจ้าของวิชา สังเกตพฤติกรรมผู้เรียนศึกษาพฤติกรรมของผู้เรียนในการทำกิจกรรม และสัมภาษณ์ผู้เรียนเพื่อดูการพัฒนาการของผู้เรียน

แหล่งข้อมูล นิสิตที่ลงทะเบียนวิชาการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนิติต ในภาคปลายของปีการศึกษา 2548 จำนวน 60 คน กลุ่มทดลองนี้เป็นนิสิตที่อาสาสมัครทั้งสิ้น สถานที่ในการทดลองคือ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ตึกมหิตลดาภิเบศร ห้อง 611 โดยการสอน 4 สัปดาห์ นิสิตทำกิจกรรม 10 สัปดาห์ ประเมินผลหลังการทดลอง 2 สัปดาห์ รวม 16 สัปดาห์ เวลา 13.00-06.00 น.

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งเครื่องมือแบบวัดที่นำมาใช้ในการวิจัย 4 ชนิด คือ

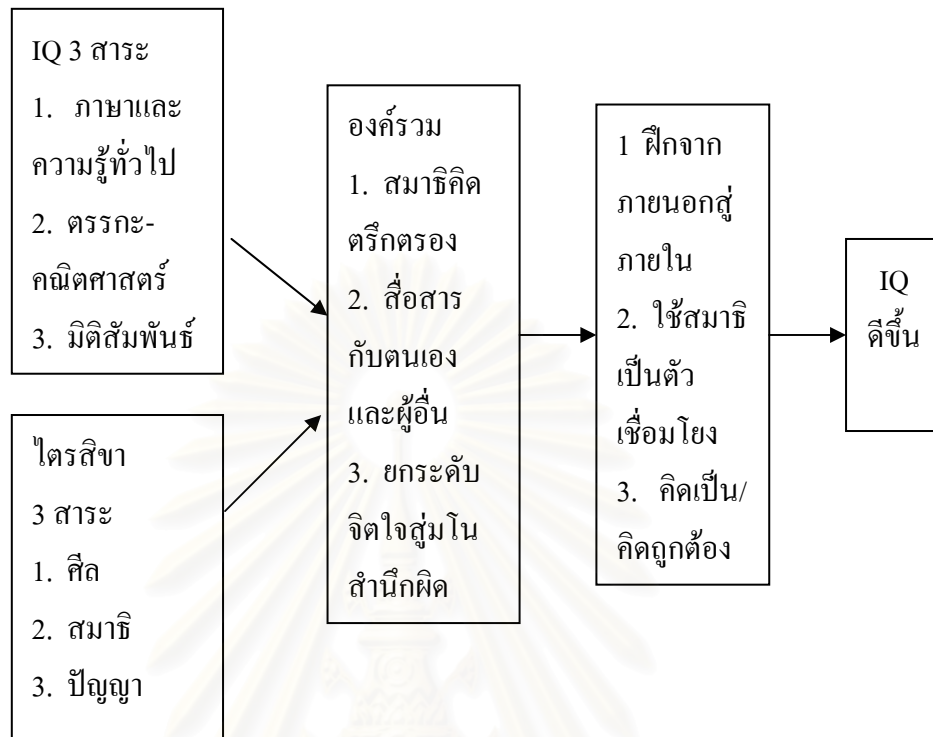
1. แบบวิเคราะห์เอกสาร (ภาคผนวก จ) เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ตามแนวการวิเคราะห์สารของ คริปเพนดอร์ฟ (1980) อุทุมพร จามรمان (2533) และพรชูลี อาชาวำรุง (2544) อ้างถึงใน สุวิมล ชนะผลเลิศ (2547) เพื่อวิเคราะห์เอกสาร
2. แบบสัมภาษณ์ (ภาคผนวก ข) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากสาระที่ปรากฏจากการวิเคราะห์เอกสาร
3. แบบสังเกตผู้เรียน (ภาคผนวก ซ) เป็นแบบสังเกตผู้เรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากสาระที่ปรากฏจากการวิเคราะห์เอกสาร
4. แบบทดสอบ pertest และ posttest ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมา และโดยการกำหนดเกณฑ์คุณภาพจากแนวคิดและทฤษฎีของ โกลแมน (Goleman, 1995;1998) ที่ว่า ควรเน้นสมรรถนะทางอารมณ์มากกว่าสมรรถนะทางปัญญา เพราะบุคคลเกิดอารมณ์ขึ้นมาจะทำลายเหตุผลความรู้ทั้งหมดสิ้น คนฉลาดจะกลายเป็นคนโง่ ดังนั้น ต้องเน้นสมรรถนะทางอารมณ์มากกว่าสมรรถนะทางปัญญา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งเกณฑ์คุณภาพตามแนวคิดของ โกลแมน (Geleman, 1995; 1998) คือ ใช้เกณฑ์ให้ สมรรถนะทางปัญญา 21 ข้อ โดยให้น้ำหนัก 25% สมรรถนะทางอารมณ์ 30 ข้อ โดยให้น้ำหนัก 50% และสมรรถนะทางจริยธรรม 15 ข้อ โดยให้น้ำหนัก 25%

ตารางที่ 4 การสร้างแบบทดสอบ

สมรรถนะ	องค์ประกอบ	จำนวนข้อ
อารมณ์	5 องค์ประกอบ	30 ข้อ ตามเนื้อหาสาระของ Goleman
จริยธรรม	5 องค์ประกอบ	รวม 15 ข้อ ตามเนื้อหาสาระของ Staub, Carter, Coles.
ปัญญา	3 องค์ประกอบ	รวม 21 ข้อ ตามสาระของ Classic IQ

จากตารางที่ 2 แบบทดสอบคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ได้รับการสร้างขึ้นมาจากองค์ประกอบและสาระของทั้ง 3 สมรรถนะ รวมแบบทดสอบทั้งหมด 66 ข้อ ใช้เวลาทำแบบทดสอบ 60 นาที

แผนภูมิที่ 9 การสร้างเครื่องมือแบบวัด IQ จากผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร

การสร้างเครื่องมือแบบวัด IQ โดยสร้างจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่

1. ภาษาและความรู้ทั่วไป 7 ข้อ
 2. ตรรกะคณิตศาสตร์ 7 ข้อ
 3. มิติสัมพันธ์ 7 ข้อ
- รวม 21 ข้อ

การสร้างเครื่องมือแบบวัด EQ จากผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร ตามแนวคิดของ โกลแมน (Goleman, 1995., 1998) ผลการวิเคราะห์ได้องค์ประกอบหลัก 5 หลักการ และ องค์ประกอบย่อย 30 ประการ ได้แก่

- หนึ่ง วัดการรู้จักตนเอง
1. รู้อารมณ์ตนเอง
 2. รู้ผลกระทบของอารมณ์
 3. ประเมินตนเอง
 4. ความเชื่อมั่นในตน
 5. รู้จุดอ่อนตนเอง

- สอง วัดการวางกฎระเบียบในตนเอง
6. การบริหารอารมณ์ตนเอง
 7. ความซื่อสัตย์
 8. ความสำนึกผิดชอบ
 9. การปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลง
 10. มีความสบายใจต่อนวัตกรรมใหม่ (it)
- สาม วัดแรงกระตุ้นไปสู่ความสำเร็จ
11. แรงขับเคลื่อนสู่ความเป็นเลิศ
 12. มุ่งมั่นทำให้ตรงกับเป้าหมายของกลุ่ม
 13. ค้นหาสาเหตุของปัญหา
 14. พร้อมที่จะกระทำเมื่อมีโอกาส
 15. เพียรพยายาม แม้มีอุปสรรคหรือปราชัย
- สี่ วัดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
16. เข้าใจความรู้สึกผู้อื่น
 17. ฟังผู้อื่น
 18. พัฒนาผู้อื่น เสริมความสามารถของเขา
 19. บริการช่วยเหลือลูกค้า
 20. รวบรวมอำนาจและความสามารถของหลาย ๆ คนเข้าด้วยกัน
 21. รู้อารมณ์และอำนาจของกลุ่ม
- ห้า วัดทักษะสังคม ชักชวนให้ผู้อื่นตอบสนอง
22. กลเม็ดโน้มน้าวผู้อื่น
 23. ฟังคนอื่นอย่างไม่ปิดกั้น
 24. จัดการความขัดแย้ง
 25. เป็นผู้นำ สร้างแรงบันดาลใจให้กลุ่ม
 26. ใ้ทุกฝ่ายเปลี่ยนมาเข้าหากัน
 27. สร้างพันธสัญญา (commitment) ให้กับคนในกลุ่ม
 28. การร่วมมือในกลุ่ม
 29. สร้างทีมงาน นำกลุ่มด้วยแบบอย่างที่ดี
 30. ดิชมผู้อื่นเพื่อสร้างสรรค์

(Goleman, 1988; 26-27)

การสร้างเครื่องมือแบบวัด MQ จากผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร

- หนึ่ง เห็นแก่คนอื่นเป็นที่ตั้ง
1. ควรเห็นแก่คนอื่น
 2. ช่วยเหลือผู้อื่น
 3. คิดถึงจิตใจผู้อื่น
- สอง การร่วมมือกับกลุ่ม
4. ทำงานร่วมกับผู้อื่น
 5. ตั้งเป้าของกลุ่มและทำให้สำเร็จ
 6. การร่วมมือ
- สาม การมีน้ำใจไมตรี และใจกว้างขวาง
7. ให้ทาน
 8. ทำตัวอย่างที่ดี เข้าใจความต้องการของผู้อื่น
 9. ทำให้คนรอบข้างสบายใจ
- สี่ การมีความเมตตากรุณา
10. ห่วงใยผู้อื่น
 11. สนใจคนรอบข้าง
 12. ดูแลผู้อื่น
- ห้า ให้เกียรติคนอื่น และทำหน้าที่พลเมืองดี
13. ฟังความเห็นคนอื่น
 14. เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีพื้นฐานเป็นคนดี
 15. ช่วยเหลือสังคม

ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือแบบวัด ไปทดสอบกับนิสิตที่หอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นนิสิตคนละกลุ่มกับกลุ่มตัวอย่างทดลองทำเครื่องมือแบบวัดเพื่อดูความยากง่ายและความเที่ยงตรง (ดูภาคผนวก ข) แบบทดสอบคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ได้รับ การสร้างขึ้นมาจากองค์ประกอบและสาระของทั้ง 3 สมรรถนะ รวมแบบทดสอบทั้งหมด 66 ข้อ ใช้เวลาทำแบบทดสอบ 60 นาที โดยให้นิสิตกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มทดลองทำก่อน เพื่อหาความยากง่าย และความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (ภาคผนวก ข) การตรวจสอบความยากง่ายและความเที่ยงตรงของแบบวัด ได้รับการอนุเคราะห์จากรองศาสตราจารย์เพ็ญพรรณยังคง อนุศาสก หอพัก

นิติต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่จัดนิสิตอาสาสมัครทั้งชายและหญิง จำนวน 20 คน ทำแบบวัดเพื่อหาความยากง่ายและความเที่ยงตรงของแบบวัดให้เสร็จสมบูรณ์ และได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัด (IQ)

ข้อที่	P	r	ข้อที่	p	r
1	0.5	0.5	12	0.8	0
2	0.7	0.08	13	0.25	0.3
3	0.4	0.2	14	0.9	0.5
4	0.7	0.08	15	0.9	0.2
5	0.7	0.08	16	0.9	0.2
6	0.3	0.1	17	0.5	1
7	0.9	0.2	18	0.5	0.2
8	0.6	0.4	19	0.9	0.2
9	0.1	0.2	20	0.2	0.4
10	0.7	0.08	21	0.7	0.2
11	0.7	0.2			

ตารางที่ 6 ค่าความเที่ยงของแบบวัดสมรรถนะ IQ EQ และ MQ

แบบวัดสมรรถนะ	ความเที่ยง
แบบวัดสมรรถนะด้านปัญญา	.4117
แบบวัดสมรรถนะด้านอารมณ์	.9090
แบบวัดสมรรถนะด้านจริยธรรม	.7992

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการดังนี้

1. ข้อมูลจากเอกสาร ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารด้วยตนเอง โดยใช้แบบวิเคราะห์เอกสาร
2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์อาจารย์เจ้าของวิชา โดยวิธีจดบันทึกรายละเอียดการสัมภาษณ์ บันทึกเทปขณะสัมภาษณ์ และสรุปผลการสัมภาษณ์

3. ข้อมูลจากการสังเกตผู้เรียน ผู้วิจัยเป็นผู้จัดสิ่งที่สังเกตด้วยตนเอง สังเกตในขณะที่ทดลองใช้รูปแบบในการฝึกอบรม
4. ข้อมูลจากการสอบ pretest และ posttest ในกลุ่มนิสิตที่ทดลองใช้รูปแบบผู้วิจัยเป็นผู้วิเคราะห์ให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (ภาคผนวก ข)
5. ข้อมูลการตรวจสอบรูปแบบของผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยเป็นผู้รวบรวมและทำข้อสรุปด้วยตนเอง
6. การหาค่าความถี่ร้อยละ เพื่อดูความมีนัยสำคัญของผลการทดสอบ pretest และ posttest

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

การทดลองรูปแบบฯ ได้รับการอนุเคราะห์จาก รองศาสตราจารย์ พชรวรรณ จันทร์างศุ ให้ใช้กลุ่มทดลอง ได้แก่ นิสิตจำนวน 60 คน ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา การเรียนรู้ผ่านกิจกรรม รหัสวิชา 0201107 LRN STUD ACT หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป สถานที่ทดลองคือ ห้อง 611 ตึกปิตุลาธิเบศร คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ในภาคปลายของปีการศึกษา 2548 ระหว่างวันที่ 3 พฤศจิกายน 2548 ถึงวันที่ 16 กุมภาพันธ์ ดังมีรายละเอียด ดังนี้

สัปดาห์ที่ 1 นำแบบทดสอบ IQ EQ MQ มาทำการทดสอบก่อนเรียน (pretest) พร้อมทั้งดำเนินการสอน และการฝึกปฏิบัติจริง ขณะเดียวกันผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมของนิสิต และบันทึกพฤติกรรมของนิสิตลงในแบบสังเกต

สัปดาห์ที่ 2 และ 3 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน พร้อมทั้งสังเกตพฤติกรรมของนิสิต

สัปดาห์ที่ 4 จัดให้นิสิตได้ทำกิจกรรมภาคสนาม กับนักเรียนที่โรงเรียนสัตยาไส จังหวัดลพบุรี พร้อมทั้งทำแบบทดสอบ IQ EQ MQ ภายหลังจากได้การสอนจากวิทยากร (posttest)

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลในระยะเวลาการศึกษาพฤติกรรมของผู้เรียน โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม บันทึกลงในแบบสังเกตพฤติกรรมของนิสิต (ภาคผนวก ข) นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ในการศึกษาพฤติกรรมของผู้เรียน

สัปดาห์ที่ 5-14 นิสิตไปทำกิจกรรมเพื่อฝึกฝน และนำทฤษฎีไปใช้ในสถานการณ์จริง

สัปดาห์ที่ 15-16 การติดตามผล โดยให้นิสิตตอบคำถามปลายเปิด ดูการพัฒนาการภายหลังการสอน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในด้านการสร้างรูปแบบ ใช้วิธีการดังนี้

1. การวิเคราะห์สาระ ประมวลเนื้อหาสาระ ของกลุ่มเอกสารต่าง ๆ เสนอเป็นภาพตาราง
2. นำภาพตารางมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบฉบับร่าง 1

ในด้านการตรวจสอบและทดลองใช้รูปแบบ ใช้วิธีการดังนี้

1. นำรูปแบบฉบับร่าง 1 ให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงและความตรง ของรูปแบบ (ภาคผนวก ง) ปรับปรุงเป็นรูปแบบฉบับร่าง 2
2. ได้นำรูปแบบฉบับร่าง 2 ไปทดลองใช้สอนในสถานการณ์จริง กับนิสิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในด้านการสร้างแบบทดสอบ

1. นำแบบทดสอบ IQ MQ และ EQ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 2 ท่าน ซึ่งเชี่ยวชาญด้าน หลักสูตรและการสอนมาเป็นเวลา 10 ปีขึ้นไป ได้ตรวจสอบความเที่ยงและความตรง
2. นำแบบทดสอบ IQ MQ และ EQ ไปทดลองใช้สอนในสถานการณ์จริงกับนิสิต ที่หอพักจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 20 คน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

IQ คะแนนเต็ม 25 มี 21 ข้อ ๆ ละ 1.19 คะแนน

MQ คะแนนเต็ม 50 มี 20 ข้อ ๆ ละ 1.67 คะแนน

EQ คะแนนเต็ม 25 มี 15 ข้อ ๆ ละ 1.67 คะแนน

3. ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ผลการทดสอบ IQ MQ และ EQ โดยหาค่าเป็นร้อยละและค่าเฉลี่ย
4. ผู้วิจัยวิเคราะห์คำถามปลายเปิดและจากการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างของ นิสิตกลุ่มทดลอง รวมทั้งการสังเกตนิสิตขณะเรียนและทำกิจกรรมนอกชั้นเรียน และสัมภาษณ์ อาจารย์เจ้าของวิชา การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนิสิตในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปด้วย
5. การตรวจสอบข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความ ถูกต้อง ความครบถ้วนของข้อมูลที่ได้อมาทั้งด้านความตรง และความเที่ยงของข้อมูล โดยใช้วิธี

5.1 การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation)

- 5.1.1 การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) เมื่อผู้วิจัยเก็บ รวบรวมข้อมูลมาแล้ว จะทำการพิสูจน์ว่า ข้อมูลที่ได้มานั้นมีความถูกต้องหรือไม่ โดยการ

ตรวจสอบจากแหล่งที่มาของข้อมูล ซึ่ง ได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล เป็นการตรวจสอบด้านความถูกต้องของข้อมูลว่า เมื่อเวลาต่างกัน สถานที่ต่างกัน และผู้ให้ข้อมูลที่ต่างบุคคลกันแล้ว ข้อมูลที่ได้มาจะเหมือนกันหรือไม่

5.1.1.1 แหล่งเวลา ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล เรื่องเดียวกัน แต่ต่างเวลา

5.1.1.2 แหล่งสถานที่ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล เรื่องเดียวกัน แต่ต่างสถานที่

5.1.1.3 แหล่งบุคคล ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล เรื่องเดียวกัน แต่ผู้ให้ข้อมูลต่างกัน

การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) สามารถตรวจสอบได้ โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลหลายวิธี ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์เอกสาร

5.2 การตรวจสอบข้อมูลแบบถามซ้ำ คือ การพิจารณาข้อมูลที่เก็บมาได้ หากข้อมูลใดเป็นที่น่าสนใจ ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงภายใน ด้วยการสอบถามซ้ำอีกครั้ง

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการดังต่อไปนี้

5.3.1 การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยเน้นเนื้อหาที่อิงจากกรอบแนวคิดการวิจัย และสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างถูกต้อง

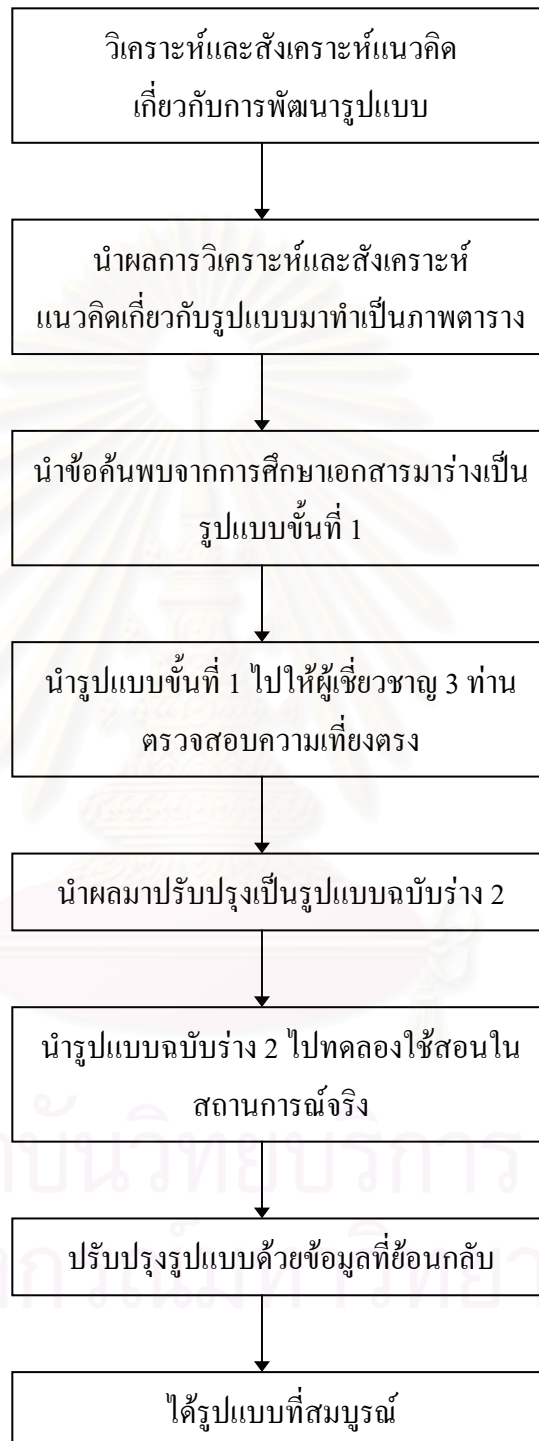
5.3.2 การวิเคราะห์แบบสร้างข้อสรุป คือ การวิเคราะห์แบบอุปนัย (analytic analysis) ใช้การตีความหมายเมื่อสร้างข้อสรุปจากเหตุการณ์ที่ได้จากการสังเกตสัมภาษณ์ และวิเคราะห์เอกสาร

6. ปรับปรุงและแก้ไข โดยผ่านข้อมูลย้อนกลับ

7. นำเสนอรูปแบบหลักสูตรและการสอนที่เหมาะสม แผนภูมิขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 10 ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์สาระของทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอน เพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอน เพื่อเสริมสร้างคุณภาพ ของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ของการทดลองใช้รูปแบบหลักสูตรและการสอน เพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา ประกอบด้วย

3.1 ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ มีการเสนอผลการสังเกต สัมภาษณ์ นิสิตที่เข้าฝึกอบรม การทดลองใช้รูปแบบหลักสูตรและการสอน เพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา

3.2 ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ การหาค่าเปอร์เซ็นต์ ค่าเฉลี่ย ของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา และผลการเปรียบเทียบการสอบก่อน (pretest) และการสอบหลัง (posttest) ของการทดลองใช้รูปแบบหลักสูตรและการสอน เพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา และผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณเพื่อยืนยันผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

ตอนที่ 4 การนำเสนอรูปแบบสมบูรณ์

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์สาระของทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนารูปแบบ
หลักสูตรและการสอน เพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิต
นักศึกษา

จากการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์สาระของทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนา
หลักสูตรและการสอน เพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของนิสิต
นักศึกษา ได้แนวคิดทฤษฎีซึ่งเป็นที่มาของ การพัฒนาหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของ
สมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา ดังเสนอในตาราง ดังนี้

1. หลักสูตรที่เสริมสร้างคุณภาพ

หลักสูตร คือ แผนการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วยจุดมุ่งหมายของการศึกษา วิธีการเพื่อ
บรรลุจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ ประสบการณ์ และประเมินผล

หลักสูตรอุดมศึกษาแตกต่างจากหลักสูตรขั้นพื้นฐาน คือ มีองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ
ได้แก่ การศึกษาทั่วไป การศึกษาวิชาเฉพาะ การศึกษาสำรวจ การศึกษาเพิ่มประสบการณ์

รูปแบบหลักสูตร เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของความคิดทฤษฎีการศึกษา ปรัชญาการศึกษา
จิตวิทยาการศึกษา การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม และนวัตกรรมการศึกษา มี 8 ประเภท คือ หลักสูตร
เนื้อหาวิชา หลักสูตรสหสัมพันธ์ หลักสูตรหมวดวิชา หลักสูตรหมวดวิชากว้าง หลักสูตรแกนกลาง และ
หลักสูตรประสบการณ์

สิ่งสำคัญการประเมินหลักสูตร คือ ข้อมูลสอดคล้องกับความเป็นจริง ถูกต้อง เชื่อถือได้ ตรง
ต่อเวลา สามารถชักจูงได้

แนวทางในการประเมิน มักจะใช้คำถาม 4 คำถาม ได้แก่ ทำไม ใคร อะไร เมื่อไร

หลักการประเมิน เริ่มต้นจากง่าย ประเมินกว้าง ๆ ใช้ดัชนีอย่างกว้างหลายประเด็น เริ่มจาก
จุดประสงค์ ไม่รวมประเมินบุคลากร ร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย เป็นเพียงการประเมินไม่ใช้การ
เปลี่ยนแปลง ซึ่งจุดแข็งของหลักสูตรใหม่ ซึ่งจุดบกพร่องของหลักสูตรปัจจุบัน โดยไม่เสนอส่วนที่เกี่ยวกับ
การตัดสินใจ

รูปแบบประเมิน มีหลายวิธี ได้แก่ การทำงานโปรแกรม รายงานประจำปีของสถาบัน ผลการ
เรียนรู้ของผู้เรียน ความเป็นนักวิชาการของอาจารย์ ภาพรวมของหลักสูตร และการจัดการการรับรู้

จุดมุ่งหมายและหลักการ

เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข พัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ

สาระของหลักสูตร

ทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ มุ่งพัฒนาคนไทยให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

โครงสร้างของหลักสูตร

จำเป็นต้องจัดประสบการณ์ตามธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างของรายบุคคล ทุกส่วนของหลักสูตรสอดคล้องคุณธรรม จริยธรรม ความสนใจใฝ่รู้ ในการเรียนรู้ทักษะชีวิต และสังคม กิจกรรมควรเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ความยืดหยุ่น เน้นให้ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชาความรู้กับชีวิตจริง เน้นประสบการณ์ตรง ใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย และมีการประเมินอย่างสม่ำเสมอ

รูปแบบของหลักสูตร

มีลักษณะบูรณาการ สหวิทยาการ ยืดหยุ่นตามความต้องการของผู้เรียน เหมาะสมกับหลักการศึกษทั้งในระบบ นอกกระบบ ตามอัธยาศัย การศึกษาตลอดชีวิต การเรียนรู้ด้วยตนเอง ปลุกกระแสสร้างคนดี คาดหวังให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ และความสามารถที่จะใช้ในชีวิตจริง

กระบวนการทัศน์ใหม่ในการประเมิน

ประกอบด้วยความรู้ และความคิดในระดับสูง ความรู้ลึก ความซาบซึ้ง การปฏิบัติ และคุณลักษณะต่าง ๆ โดยพิจารณาความมีวุฒิภาวะของอารมณ์ร่วมด้วย

ผลการเรียนรู้ ได้แก่ ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูล การใช้วิจารณญาณ การสังเคราะห์ความรู้ และความคิดที่เป็นระบบของตนเอง เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่

ตารางที่ 7 ภาพรวมแนวกว้าง (contour) ของการพัฒนาหลักสูตร

องค์ประกอบการ พัฒนาหลักสูตร และการสอน (factor)	พุทธิพิสัย (subject matter)	อารมณ์และ สังคม (emotional and social setting)	คุณค่าและ จริยธรรม (value and moral shift)	ความสมดุล (balance)
ธรรมชาติ (nature)	IQ	EQ	MQ	3Q
การหล่อหลอม (nurture)	IQ	EQ	MQ	3Q
การเรียนรู้ (learning)	IQ	EQ	MQ	3Q

แหล่งที่มา : Joyce & Weil, 1986., 2000. Joyce & Weil ได้พูดถึงการเรียนรู้ของมนุษย์ว่าเกิดจากธรรมชาติ (nature) เช่น พันธุกรรม เป็นต้น และอีกส่วนเกิดจากการปลูกฝังหรือการหล่อหลอม (nurture) ดังนั้น การเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจากธรรมชาติและ การปลูกฝังหรือการหล่อหลอม

จากตารางที่ 6 สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพต้องพิจารณาองค์ประกอบทั้ง 2 องค์ประกอบ ดังนี้

ด้านธรรมชาติ มนุษย์เกิดมาพร้อมความสามารถของสมอง สามารถเรียนรู้ทุกวัฒนธรรม และสอนวัฒนธรรม ในลักษณะนี้มนุษย์ทุกคนเป็นทั้งผู้สอนและผู้เรียนวัฒนธรรม

ด้านการหล่อหลอม สิ่งที่หล่อหลอมมนุษย์ คือ วัฒนธรรม ซึ่งเป็นกรอบของสังคม วัฒนธรรมของมนุษย์เกิดจากเครื่องมือกลไกเดียวกัน คือ ความรู้และความคิดของมนุษย์ในการแก้ไขปัญหา เช่น อาหาร และที่พักอาศัย เป็นต้น กระบวนการพุทธิพิสัยและอารมณ์ ทำให้เกิดวัฒนธรรม วัฒนธรรมเป็นภาพสะท้อนความคิดของมนุษย์ และใจกลางของวัฒนธรรม คือ ระบบความคิด ถ้าไม่มีวัฒนธรรมมนุษย์คงต้องแก้ปัญหาตามลำพัง

ดังนั้น การเรียนรู้ของมนุษย์เป็นการผสมผสานทั้ง 3 Q พุทธิพิสัยหรือปัญญา (IQ) อารมณ์และสังคม (EQ) คุณค่าและจริยธรรม (MQ) ให้ครบถ้วนและสมดุล ความสมดุลของหลักสูตร คือ แนวคิดและสาระ และสัดส่วนในการบูรณาการเนื้อหาสาระให้ได้สัดส่วนพอเหมาะกลมกลืนกัน ผู้วิจัยได้อธิบาย ความสมดุลของหลักสูตรและการสอนฯ ในตารางต่อไป

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์เอกสาร ความสมดุลของหลักสูตร มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน จำแนกตามทฤษฎีและแนวคิด

ทฤษฎีและแนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
<p>1. การพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพ ของ ASCD, 1961. ทบวงมหาวิทยาลัย, 2542 และ Joyce & Weil, 2000. (ภาคผนวก ก)</p>	<p>ในการผลิตบัณฑิตให้ได้สมรรถนะ 3 ด้าน คือ ความรู้ การรู้จักตนเอง และ ความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสังคม (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542 : 13) การพัฒนาทั้ง 3 ด้านจะช่วยให้บัณฑิต ได้บรรลุเป้าหมายในการผลิต บัณฑิตที่พึงประสงค์ เป็นผู้มีความรู้ คุณธรรม สามารถดำรงชีวิตในสังคม ปัจจุบัน และมีความรับผิดชอบต่อสังคม ประกาศ ทบวง-มหาวิทยาลัย เรื่อง คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของ ทบวงมหาวิทยาลัย วันที่ 14 สิงหาคม 2540 (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2543 : 82-83) การผลิตบัณฑิตให้ได้เป้าหมาย 3 ด้านนี้ ต้องมีการพัฒนาหลักสูตรและการสอนที่ เฉพาะเจาะจง เพื่อเป็นการบูรณาการใน การสอนวิชาต่าง ๆ ทั้งในห้องเรียนและ กิจกรรมนอกหลักสูตร ให้มีคุณภาพของ สมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และ จริยธรรมอย่างเหมาะสม</p>	<p>การผลิตบัณฑิตที่พึงประสงค์ควรฝึกให้ครบ สมรรถนะ 3 ด้านคือ ปัญญา อารมณ์ และ จริยธรรม</p> <p>การผลิตบัณฑิตให้ ครบสมรรถนะสามด้าน จำเป็นต้องมีการพัฒนา หลักสูตรและการสอนเป็น บูรณาการอย่างเหมาะสม และเฉพาะเจาะจงที่ทำให้ เกิด</p>

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์เอกสาร ความสมดุลของหลักสูตร มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน จำแนกตามทฤษฎีและแนวคิด (ต่อ)

ทฤษฎีและแนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
<p>2. ทฤษฎีแนวคิดของ โกลแมน เกี่ยวกับ สัดส่วนของคุณภาพของ สมรรถนะทาง ปัญญา อารมณ์ และ จริยธรรม Goleman, 1987 : 16) (ภาคผนวก ก)</p>	<p>คุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม มีจุดประสงค์เพื่อช่วยให้ นิสิตนักศึกษาบรรลุเป้าหมายของการนำ ความไปใช้ในชีวิตจริงได้ ไม่ใช่รู้ข้อมูลอย่าง เดียว แต่สามารถนำไปประกอบการดำเนิน ชีวิตในสังคมได้ ในชีวิตจริงต้องดึงความรู้ และศักยภาพที่เต็มสมบูรณ์ออกมาจาก ภายในเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในการทำงาน ร่วมกับผู้อื่น การอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมี ความสุข (Joyce & Weil, 2000 : 412, 416)</p> <p>โกลแมน ได้กล่าวถึงความสมดุลของ สมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม โดยสรุปดังนี้</p> <p>คุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ควรเน้นอารมณ์เป็น สำคัญ เพราะอารมณ์สามารถคว้าบาตรทุก อย่างได้ ไม่ว่าจะความรู้เหตุผลหรือจริยธรรม และคนฉลาดจะกลายเป็นคนโง่ในระหว่างที่ บังคับอารมณ์ไม่อยู่ ควรฝึกบุคคลให้มี สภาพจิตใจที่สงบ นิ่ง มีความเมตตา ถ้า จิตใจสงบ ปัญญาจะเกิด ถ้ามีใจสงบ มี</p>	<p>การเรียนรู้ด้านวิชา ความรู้ เกี่ยวกับตนเอง และสังคมสิ่งแวดล้อม (IQ EQ MQ)</p> <p>เน้นอารมณ์ทำให้ ทุกอย่างพังได้ แม้ ความรู้การมีเหตุมีผล ดังนั้น ควรเน้นอารมณ์ เป็นสำคัญ</p>

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์เอกสาร ความสมดุลของหลักสูตร มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน จำแนกตามทฤษฎีและแนวคิด (ต่อ)

ทฤษฎีและแนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
<p>3. ทฤษฎีแนวคิดของ พระธรรมปิฎก, 2544 : 17-18. (ภาคผนวก ก)</p>	<p>ความรู้เหตุผลดี รู้อะไรควรไม่ควรอย่างมีเหตุมีผล บุคคลนั้นจะมีความเมตตากรุณา ผลที่จะเกิด คือจริยธรรมจะดีงาม สรุปคือ ถ้ามีความเมตตา มีเหตุมีผล รู้อะไรควรไม่ควร จริยธรรมจะดีตาม ดังนั้นควรฝึกจิตใจให้มีสมาธิเป็นประจำ เมื่อจิตใจนิ่งเงียบ จะเกิดความสว่างคือปัญญา</p> <p>เมื่อเกิดปัญญา จะมองเห็น โลกตามความเป็นจริง ไม่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งที่เป็นอย่างอนิจจัง ตามทุกข์ร้อนจะหายไปสามารถมีกำลังใจทำการงานอาชีพได้อย่างถูกต้อง อยู่ในภาวะสมดุล เกิดผลดีแก่ตนเองและผู้อื่น สังคมสิ่งแวดล้อม</p> <p>ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเน้นการบูรณาการ สมรรถนะทางอารมณ์ 50 % สมรรถนะทางปัญญา 25 % และสมรรถนะทางจริยธรรม 25 % เพราะอารมณ์ตั้งสติมั่นคงได้แล้ว ความรู้จะเกิด พฤติกรรมที่แสดงออกมาผ่านใจที่สงบ มีเหตุมีผล มีความรู้ว่าอะไรควรไม่ควร พฤติกรรมนั้นจะดีงาม</p> <p>อารมณ์เป็นตนกำหนดทุกอย่าง ทั้งความรู้ และจริยธรรม</p>	<p>อารมณ์นิ่งสงบ จะเกิดปัญญา รู้อะไรควรไม่ควร จริยธรรมจะดีงามตามไปด้วย</p> <p>เพราะฉะนั้น ถ้าเน้นอารมณ์เป็นสำคัญ ผู้เรียนจะเกิดความสามารถในการใช้ความรู้และเหตุผล ในที่สุดจะตัดสินใจได้ถูกต้อง พฤติกรรมที่แสดงออกมาจะถูกต้อง (จริยธรรม)</p>

ตารางที่ 11 ผลการสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม
ของนิสิตนักศึกษา

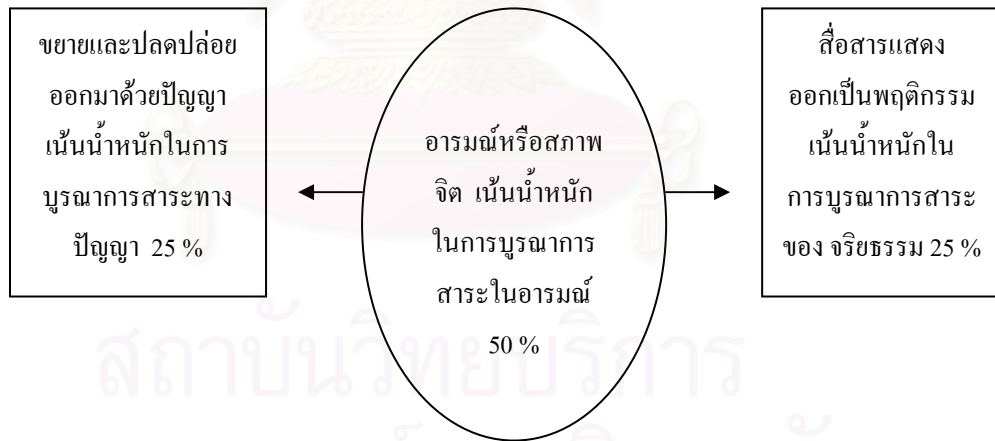
สมรรถนะ	องค์ประกอบ	คุณภาพ	เหตุผล
สมรรถนะ ทางอารมณ์	5 องค์ประกอบ	50 %	อารมณ์ปลี่ยนทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นความรู้เหตุผล และ จริยธรรม โกลแมน (Goleman, 1995 : 15-17) จึงควร ให้น้ำหนักในการบูรณาการ มากกว่า
สมรรถนะ ทางจริยธรรม	5 องค์ประกอบ	25 %	จริยธรรมมีกรอบของสังคมและวัฒนธรรมค้ำจุนอยู่ (Joyce & Weil, 2000 : 415) ให้น้ำหนักในการบูรณา การน้อยกว่า แต่เท่ากับปัญญา เพราะถ้าอารมณ์อยู่ใน สภาวะปกติ จึงปลดปล่อยปัญญาได้เต็มที่ และ สะท้อนให้เห็นความรู้ความคิดทางจริยธรรม ในที่สุด สื่อสารแสดงความรู้ความคิดเหล่านั้นออกมาเป็น พฤติกรรมที่ถูกที่ควร แต่ทั้งนี้และทั้งนั้น ต้องอยู่ใน สภาวะที่อารมณ์ปกติเท่านั้น
สมรรถนะ ทางปัญญา	3 องค์ประกอบ	25 %	ปัญญาถูกถ่วงภายใต้อิทธิพลของอารมณ์ (Goleman, 1998 : 22) และพระธรรมปิฎก (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต, 2542 อ้างใน กรมสุขภาพจิต กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 : 2) เมื่อไรที่เกิดอารมณ์ ปัญญาถูกขัดขวาง ปลดปล่อยออกมาไม่เต็มที่ สักยภาพต่าง ๆ จึงแสดง ออกมาไม่ได้เต็มที่

จากตารางที่ 11 สรุปได้ว่า ต้องเน้นคุณภาพของสมรรถนะทางอารมณ์เป็นสำคัญ เพราะ
อารมณ์สามารถทำลายทุกอย่างได้ไม่ว่าความรู้เหตุผลหรือศีลธรรม มหาวิทยาลัยต้องฝึกนิสิตนักศึกษาให้มี
สภาพจิตใจที่สงบ มีความเมตตา ถ้าจิตใจสงบ ปัญญาจะเกิด และถ้ามีความเมตตา จริยธรรมจะดีงาม
คำตอบคือ ต้องฝึกสมาธิเป็นประจำเพื่อให้มีสติ เมื่อจิตสงบด้วยสมาธิ จะเกิดความสุขคือปัญญา มองเห็น
โลกตามความเป็นจริง ซึ่งในพระพุทธศาสนาเรียกว่า รู้และเข้าใจในหลักไตรลักษณ์ คือ เห็นสรรพสิ่งล้วน
เปลี่ยนแปลงไม่แน่นอน คงทนได้ยาก และปราศจากตนตนให้ยึดมั่นได้ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) เมื่อจิต
เข้าใจว่าโลกและชีวิตเป็นไปเช่นนั้น ก็จะคลายความยึดมั่น ถือมั่น ถูกติเตียนด่าว่าก็ไม่โกรธรุนแรงจนเกิด

เหตุ เห็นเป็นเรื่องปกติธรรมดาว่า ใครชอบก็ชม ใครไม่พอใจก็ติเตียน ไม่ใช่เรื่องผิดปกติแต่อย่างใด เมื่อเข้าใจแล้ว จะไม่รู้สึกรู้สึกร้อนเป็นทุกข์ สามารถมีกำลังใจทำงานต่อไปได้

ดังนั้น อารมณ์จึงเป็นคนที่ทำลายความเจริญของปัญญาและจริยธรรมอย่างเห็นได้ชัด ในขณะเดียวกัน ก็เป็นต้นสนับสนุนเกื้อกูลให้เกิดปัญญาเต็มที่ และแสดงพฤติกรรมที่ติงามได้เต็มที่ นั่นก็คือ จริยธรรม ดังนั้น เราต้องเข้าใจสภาวะอารมณ์ และบริหารกับมันได้ ดังที่พระธรรมปิฎกสอนไว้ว่า “... อารมณ์ คือ สภาพจิตนั่นเอง และสภาพจิตก็ได้โยงไปถึงพฤติกรรมความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เพราะอารมณ์หรือสภาพจิตนั้น อาศัยพฤติกรรมเป็นช่องทางสื่อสารการแสดงออก เมื่ออารมณ์หรือสภาพจิตได้รับการพัฒนาซึ่งช่องทางขยายขอบเขตและปลดปล่อยด้วยปัญญา ให้สื่อสารแสดงออกได้ผลดีด้วยพฤติกรรมทางกาย วาจา ก็นับได้ว่า ระบบความสัมพันธ์แห่งพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา เข้ามาประสานบรรจบเป็นองค์รวม เมื่อดำเนินไปอย่างถูกต้อง ก็จะอยู่ในภาวะสมดุล ให้เกิดผลดีแก่ตนเองและผู้อื่นตลอดจนสังคมและสิ่งแวดล้อมทั้งหมด” (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต. 2542 อ้างใน กรมสุขภาพจิต กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 : 2)

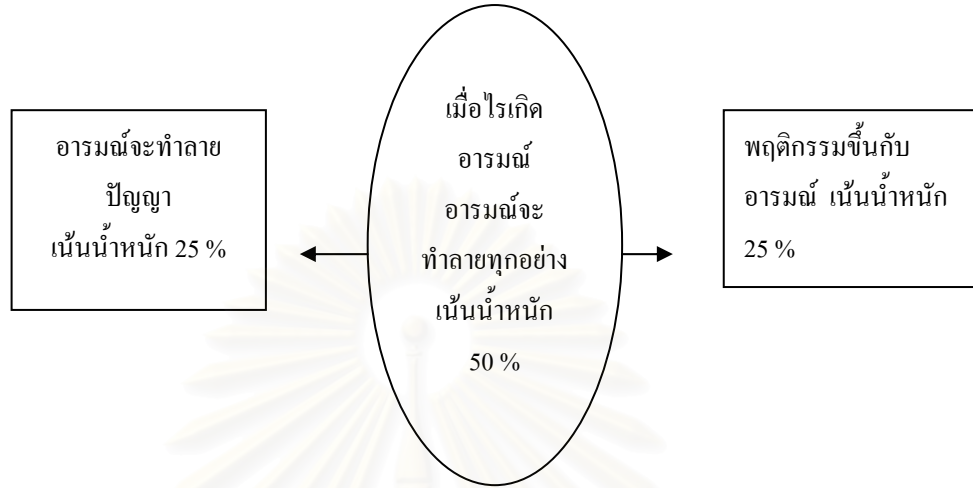
แผนภูมิที่ 11 รูปแบบดุลยภาพของหลักสูตร ตามแนวคิดพระธรรมปิฎก

ที่มา: พระธรรมปิฎก, 2542 อ้างใน กรมสุขภาพจิต กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 : 2

จากแผนภูมิที่ 11 สรุปได้ว่า ควรให้น้ำหนักแก่อารมณ์ เพราะเป็นสาเหตุของ ปัญญา และจริยธรรม ดุลยภาพของหลักสูตร ได้แก่ ให้น้ำหนักบูรณาการแก่อารมณ์ 50 % ให้น้ำหนักบูรณาการแก่ปัญญา และจริยธรรม เท่าเทียมกัน คือ อย่างละ 25 %

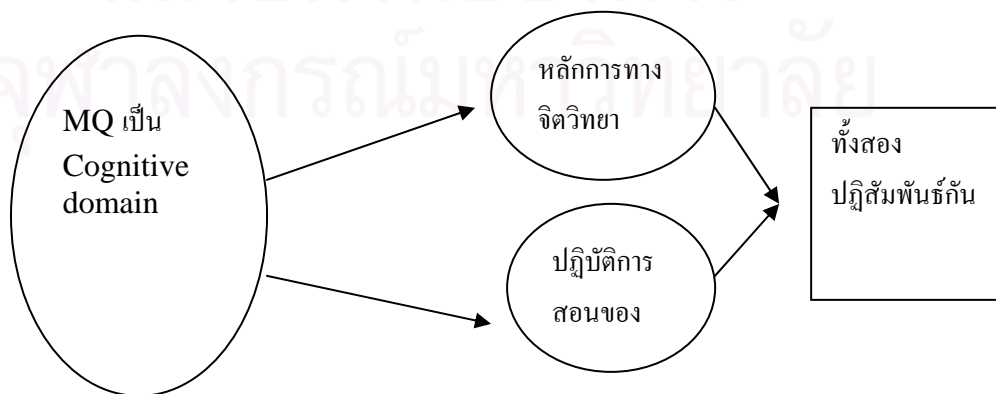
แผนภูมิที่ 12 รูปแบบดุลยภาพของหลักสูตร ตามแนวคิดของโกลแมน

ที่มา : Goleman, 1995 : 15-17; พระธรรมปิฎก, 2542 อ้างใน กรมสุขภาพจิต กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 : 2.

จากแผนภูมิที่ 12 สรุปได้ว่า โกลแมนได้ข้อค้นพบจากการวิจัยว่า อารมณ์มีบทบาทสำคัญกว่าปัญหา บุคคลจะปลดปล่อยปัญหาความรู้ความนึกคิดได้เต็มที่ อารมณ์จะต้องอยู่ในสภาวะปกติเท่านั้น ถ้าไม่ปกติ อารมณ์จะปลิ้นและทำลายปัญหา ทำให้คนที่ฉลาดกลายเป็นคนโง่เวลา เช่นเดียวกัน พฤติกรรมขึ้นกับอารมณ์

แผนภูมิที่ 13 ดุลยภาพของสมรรถนะทาง ปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ตามแนวคิดของโคห์ลเบิร์ก

ที่มา : (Joseph Reimer, 1983 : ix - xvi)

จากแผนภูมิที่ 13 สรุปได้ว่า โคล์เบิร์ตพบว่า การพัฒนาทางด้านจริยธรรมเป็นการพัฒนา ด้าน cognitive domain ซึ่งเป็ยเจท์กล่าวในทำนองเดียวกัน ที่ทั้งสองได้กล่าวเช่นนี้ เพราะทั้งสองมีหลักฐาน ยืนยันจากข้อค้นพบของการวิจัย และจากประสบการณ์ของผู้สอนจริยธรรม เป็นความสัมพันธ์ระหว่าง ทฤษฎีทางจิตวิทยากับการปฏิบัติการทางการสอน ซึ่งทั้งสองจะต้องไปด้วยกัน มีปฏิสัมพันธ์ เกิดการ แลกเปลี่ยนและปรับตนระหว่างหลักการทางทฤษฎีจิตวิทยา และการปฏิบัติทางการสอนของผู้สอน ปรับตน เข้าหากัน และทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดมีการปฏิบัติทางการสอนที่ดี ผู้สอนปรับตนมาใช้ทฤษฎีจิตวิทยา ทฤษฎีจิตวิทยาถูกปรับใช้ ทำให้กลายเป็นการปฏิบัติทางการสอนที่มีความหมาย และน่าเชื่อถือสำหรับ ผู้สอน ผู้เรียน ผู้บริหาร โรงเรียน และผู้ปกครอง

โคล์เบิร์ตได้จัดทำโครงการ 6 ปีสำหรับเรื่องนี้ และได้รับเงินทุนจากมูลนิธิ เดนฟีด สิ่งแรกที่จะต้องทำ คือ การพัฒนาหลักสูตร การสอนจริยธรรมไม่ใช่เป็นการสอนเป็น รายวิชาเดียว แต่ต้องมีการผสมผสานเข้าไปในทุกรายวิชา ทำให้ทุกรายวิชา มีการสอนความดีงามและ ความรู้อย่างกลมกลืนกัน กล่าวคือ มีการบูรณาการจริยธรรมเข้าไปในจุดประสงค์ของหลักสูตรทั้งหมด เช่น ประวัติศาสตร์ สังคมศาสตร์ และภาษาอังกฤษ เป็นต้น

เรื่องที่สองที่จะทำ คือ เกี่ยวกับความลับของปัญหาทางจริยธรรม ผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่ ผู้เรียนไว้วางใจได้ ในชั้นเรียน ผู้สอนเป็นที่ปรึกษาในด้านจิตวิทยา และผู้สอนนำด้วยคำถามคำตอบ แบบโซเครตีส (cognitive development) (IQ)

เรื่องที่ 3 ที่จะต้องทำ คือ ทำให้ห้องเรียนและ โรงเรียนเป็นชุมชนยุติธรรมและ ประชาธิปไตย

กล่าวได้ว่า การสอนจริยธรรมตามที่โคล์เบิร์ต แนะนำ คือ เป็นการพัฒนาด้าน cognitive domain ใช้หลักจิตวิทยาและประสบการณ์การสอนของผู้สอน บูรณาการการสอนความดีงาม (MQ) และ ความรู้ (IQ) เข้าไปในรายวิชาทุกวิชา ผู้สอนต้องทำให้ผู้เรียนไว้วางใจและยอมบอกความลับซึ่งเป็นปัญหา ทางจริยธรรม ผู้สอนต้องใช้คำถามคำตอบแบบโซเครตีส เพื่อถามปัญหาทางจริยธรรม และผู้สอนเป็นที่ ปรึกษาโดยใช้จิตวิทยาแบบมนุษยวิทยา ผู้สอนต้องเก็บความลับของผู้เรียนได้ ผู้สอนควรทำให้ห้องเรียน และโรงเรียนเป็นชุมชนยุติธรรมและประชาธิปไตย

พรชูลี 2548 ได้อ้างอิงถึงเป็ยเจท์ (Piaget, 1967: 301) ว่า การที่ผู้เรียนเปลี่ยนการรับรู้ กฎเกณฑ์ที่ตายตนจากอิทธิพลภายนอกมาเป็นกฎเกณฑ์ของตนเองที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับผู้อื่น เนื่องจาก พัฒนาการทางสติปัญญาขึ้นกับอายุ และการมีสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน เป็ยเจท์ พบว่า เด็กจะพัฒนาการทาง สติปัญญาได้ถึงขั้นสูงสุด เมื่ออายุประมาณ 8-10 ปี ฉะนั้น พัฒนาการทางด้านจริยธรรมของเด็กจึงบรรลุขั้น สูงสุด เมื่อเด็กอายุประมาณ 8-10 ปี โคล์เบิร์ต ได้ศึกษาจริยธรรมตามแนวทฤษฎีของเป็ยเจท์ต่อ และพบ

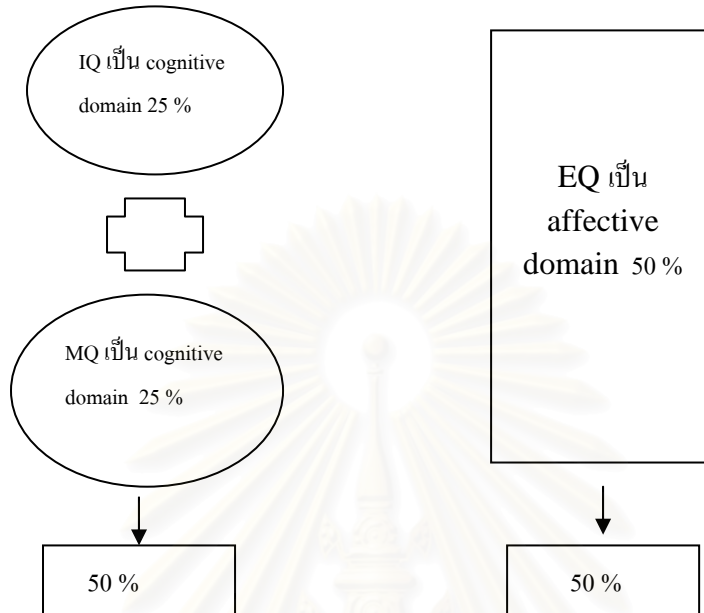
ความจริงว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์นั้น มิได้บรรลุจุดสมบูรณ์ในบุคคลก่อนอายุ 10 ปี เป็นส่วนมาก แต่มนุษย์ในสภาพปกติจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมอีกหลายขั้นตอน จากอายุ 11 - 25 ปี

แนวคิดของนักทฤษฎีทั้ง 2 ท่าน และหลักฐานจากผลงานวิจัยต่าง ๆ สนับสนุนว่า พัฒนาการทางจริยธรรม (MQ) เป็นไปตามขั้นตอนเช่นเดียวกันกับการพัฒนาทางปัญญา (IQ) คือ การพัฒนาทางจริยธรรม (MQ) เป็นการพัฒนาของพุทธิพิสัย (IQ) เช่นเดียวกันกับการพัฒนาทางปัญญา (IQ) จริยธรรม (MQ) เป็นการจักระบบระเบียบเชิงปัญญาภายในของแต่ละบุคคลเสียใหม่มากกว่าการเรียนรู้สาระหรือเนื้อหา เพราะการให้เหตุผลอย่างเดียวนั้นพอ (IQ) แต่ต้องมีการก่อให้เกิดข้อขัดแย้ง นอกจากนี้ บุคคลต้องมีส่วนร่วมในการโต้แย้งและจักระบบระเบียบความคิดของตนใหม่อีกด้วย จึงจะทำให้พัฒนาการทางจริยธรรมพัฒนาไปสู่ในระดับที่สูงขึ้นได้ (Kohlberg and Puriel, 1971 อ้างถึงใน พรชูลี อาชาวอำรุง, 2548)

เมื่อโกลแมน พบในการวิจัยว่า ควรให้ความสำคัญด้านสมรรถนะทางอารมณ์ เพราะอารมณ์ทำลายความรู้และเหตุผล (IQ) ได้ ทำให้การกระทำออกมาไม่ถูกต้องไม่ดิงาม (MQ) เพราะฉะนั้นอารมณ์เป็นสำคัญ ซึ่งเป็น affective domain ควรให้น้ำหนักในการบูรณาการมากกว่าความรู้เหตุผล ซึ่งเป็น cognitive domain และจริยธรรม ซึ่งเป็น cognitive domain เช่นกัน ผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดของ พระธรรมปิฎก โกลแมน โคห์ลเบิร์ก และพรชูลี อาชาวอำรุง ให้น้ำหนักในการบูรณาการเนื้อหาสาระของสมรรถนะทางอารมณ์ affective domain ครึ่งหนึ่ง คือ 50 % และให้น้ำหนักในการบูรณาการเนื้อหาสาระของสมรรถนะทางปัญญา (ความรู้และเหตุผล) และสมรรถนะทางจริยธรรม ซึ่งเป็น cognitive domain เช่นกัน ครึ่งหนึ่ง คือ 50 % เมื่อแบ่งอย่างละครึ่ง จะได้อย่างละ 25 % สมรรถนะทางปัญญา 25 % และสมรรถนะทางจริยธรรม อีก 25 %

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 14 คุณภาพของโคห์ลเบิร์ก

ดังนั้น ด้วยเหตุผล 4 ประการนี้ ผู้วิจัยจึงให้นำหนักแก่คุณภาพของหลักสูตร ดังนี้
 ให้นำหนักในการบูรณาการสาระของอารมณ์ 50 %
 ให้นำหนักในการบูรณาการสาระของปัญญา และจริยธรรม เท่าเทียมกัน คือ อย่างละ 25 %

โดยสรุป แนวคิดของพระธรรมปิฎก โกลแมน โคห์ลเบิร์ก และ พรชูลี อาชวอ์รุง เป็นแนวคิดหลักของผู้วิจัย ในการกำหนดน้ำหนักในการบูรณาการสาระของหลักสูตร ให้มีคุณภาพในการสอนสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม

สงเคราะห์โดยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 12 ผลการสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับความสมดุลของหลักสูตร

สมรรถนะ	องค์ประกอบ	รายละเอียดขององค์ประกอบ
สมรรถนะทางปัญญา	องค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ภาษา ความรู้ทั่วไป 2. ตรรกะ-คณิตศาสตร์ 3. มิติสัมพันธ์
สมรรถนะทางอารมณ์	องค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ	<ol style="list-style-type: none"> 1. การรู้จักตนเอง 2. การวางกฎระเบียบให้กับตนเอง 3. แรงกระตุ้นเพื่อ ไปสู่เป้าหมาย 4. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 5. ทักษะสังคม ชักชวนให้ผู้อื่นตอบสนอง
สมรรถนะทางจริยธรรม	องค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเห็นแก่ผู้อื่นเป็นที่ตั้ง 2. การร่วมมือกับกลุ่ม 3. การมีน้ำใจไมตรี ใจคอกว้างขวาง 4. การมีความเมตตากรุณา 5. การให้เกียรติผู้อื่นและการทำหน้าที่พลเมืองดี

จากตารางที่ 12 สรุปว่า สมรรถนะทางปัญญามี 3 องค์ประกอบ คือ ภาษา-ความรู้ทั่วไป ตรรกะ-คณิตศาสตร์ มิติสัมพันธ์ สมรรถนะทางปัญญามี 5 องค์ประกอบ คือ การรู้จักตนเอง การวางกฎระเบียบให้กับตนเอง แรงกระตุ้นเพื่อ ไปสู่เป้าหมาย ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ทักษะสังคมชักชวนให้ผู้อื่นตอบสนอง สมรรถนะทางจริยธรรมมี 5 องค์ประกอบ คือ การเห็นแก่ผู้อื่นเป็นที่ตั้ง การร่วมมือกับกลุ่ม การมีน้ำใจไมตรีใจคอกว้างขวาง การมีความเมตตากรุณา การให้เกียรติผู้อื่นและการทำหน้าที่พลเมืองดี

ตารางที่ 13 การสร้างแบบทดสอบ

สมรรถนะ	องค์ประกอบ	จำนวนข้อ
อารมณ์	5 องค์ประกอบ	30 ข้อ ตามเนื้อหาสาระของ Goleman
จริยธรรม	5 องค์ประกอบ	รวม 15 ข้อ ตามเนื้อหาสาระของ Staub, Carter, Coles.
ปัญญา	3 องค์ประกอบ	รวม 21 ข้อ ตามสาระของ classic IQ.

จากตารางที่ 13 สรุปได้ว่า แบบทดสอบคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และ จริยธรรม ได้รับการสร้างขึ้นมาจากองค์ประกอบและสาระของทั้ง 3 สมรรถนะ รวมแบบทดสอบทั้งหมด 66 ข้อ ใช้เวลาทำแบบทดสอบ 60 นาที โดยให้นิสิตกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มทดลองทำก่อน เพื่อหาความยากง่าย และความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (ภาคผนวก ข) การตรวจสอบความยากง่ายและความเที่ยงตรงของแบบวัด ได้รับการอนุเคราะห์จากรองศาสตราจารย์เพ็ญพรรณ ยังกง อนุสาสก หอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่จัดนิสิตอาสาสมัครทั้งชายและหญิง จำนวน 20 คน ทำแบบวัดเพื่อหาความยากง่ายและความเที่ยงตรงของแบบวัดให้เสร็จสมบูรณ์ (คู่มือการวิเคราะห์ความยากง่ายและความเที่ยงตรงของแบบวัดในบทที่ 3) นอกจากนี้แบบวัดได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน (ดูภาคผนวก ง)

สาระของหลักสูตร ควรจะเป็นลักษณะใด

สาระของหลักสูตรเป็นลักษณะ บูรณาการ และสหวิทยาการ เป็นการผสมผสานระหว่าง ทฤษฎีการเรียนรู้ของตะวันตก เพื่อเสริมสร้างพุทธิพิสัย เจตพิสัย และทักษะพิสัย และหลักปรัชญา พระพุทธศาสนาตะวันออก คือ การเรียนรู้แบบองค์รวม หรือการฝึกตนแบบไตรสิกขา มุ่งเน้น สីล สมาธิ ปัญญา การฝึกตนจาก สีลและสมาธิ เป็นบ่อเกิดของสติปัญญา

สรุปสาระของหลักสูตร ดังนี้

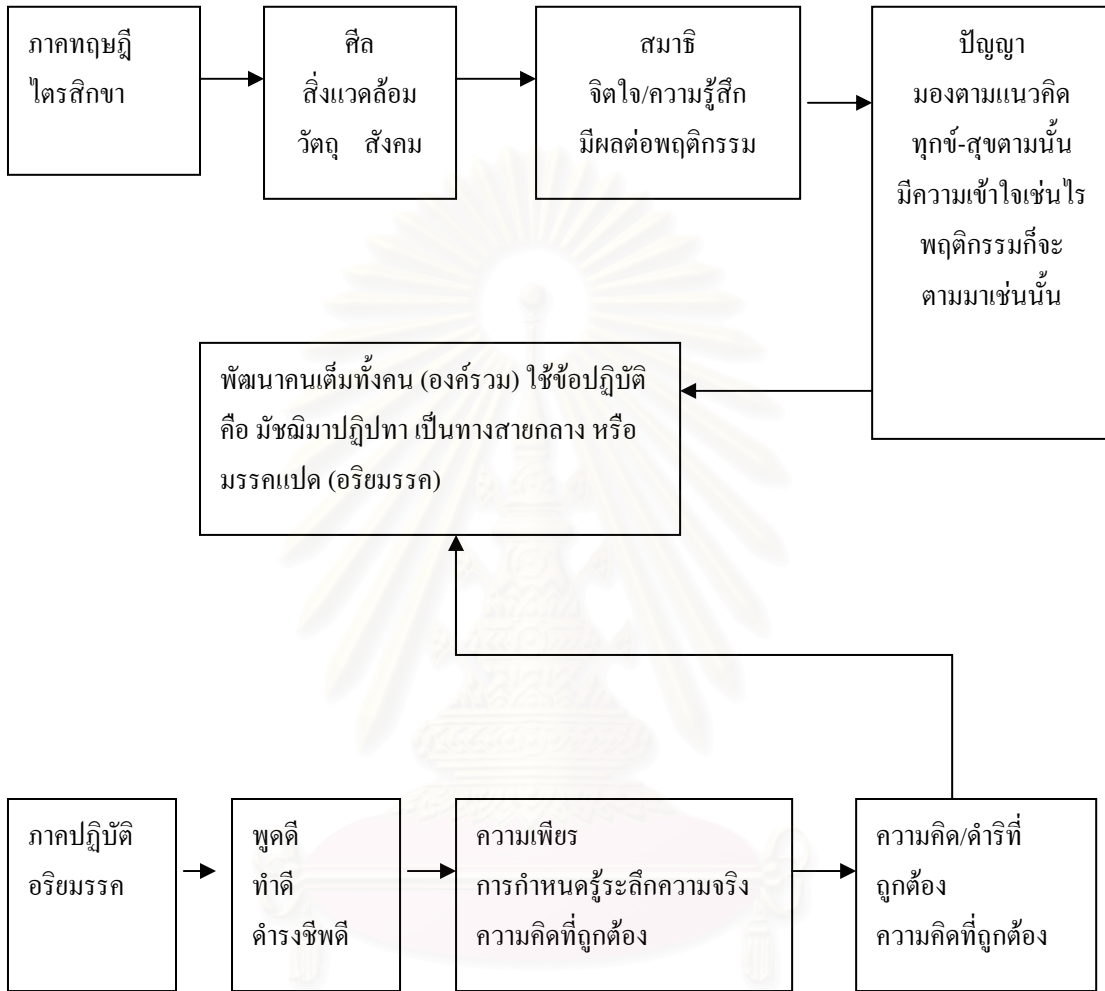
สาระของหลักสูตร

ตารางที่ 14 มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด หลักการและขั้นตอนของสาระของหลักสูตร จำแนกตามทฤษฎีและแนวคิด

ทฤษฎีและแนวคิด	มโนทัศน์ที่สำคัญของทฤษฎีและแนวคิด	หลักการและขั้นตอนของวิธีการเรียนการสอน
<p>1. สาระของ IQ (Checkley, Kathy. 2000 : 111).</p>	<p>สาระของ IQ มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ปัญหาทางภาษา คือ ความสามารถในการใช้ภาษา ภาษาแม่หรือภาษาอื่น เพื่อแสดงความคิดของตนเองออกมา และเข้าใจความคิดของผู้อื่น นักกวีจะมีปัญหาทางภาษามากเป็นพิเศษ นักเขียน นักพยากรณ์ นักพูด ทนายความ หรือบุคคลที่ต้องใช้ภาษา คนเหล่านี้จะมีปัญหาทางภาษามาก 2. คนที่มีการพัฒนาทางตรรกะ-คณิตศาสตร์สูง จะเข้าใจหลักการสำคัญของระบบเชิงเหตุผลต่าง ๆ ได้ดี เข้าใจสิ่งที่นักวิทยาศาสตร์หรือนักตรรกะวิทยาทำ และสามารถที่จะเข้าใจตัวเลข ปริมาณ การปฏิบัติการ รวมถึงที่นักคณิตศาสตร์ทำ 3. ปัญหาทางมิติสัมพันธ์ คือ ความสามารถของโลกของมิติสัมพันธ์ ที่มีอยู่ในใจของคน ทำนองนักบินนักเดินเรือที่ต้องเดินทางไปในโลกของมิติที่กว้าง นักเรียนหมากรุก ปฏิมากรจะต้องมีปัญหาทางมิติสัมพันธ์อย่างละเอียดลออ ปัญหามิติสัมพันธ์สามารถใช้ในด้านศิลปะและด้านวิทยาศาสตร์ ถ้าคนที่มีปัญหาทางมิติสัมพันธ์และเก่งทางศิลปะ คนนั้นเหมาะที่เป็นช่างสี ปฏิมากร สถาปนิก นักดนตรี นักเขียน ถ้าเป็นด้านวิทยาศาสตร์จะเป็นนักกายวิภาค นักภูมิประเทศ เป็นต้น 	<p>สาระของ IQ มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ปัญหาทางภาษา 2. ปัญหาทางตรรกะ-คณิตศาสตร์ 3. ปัญหาทางมิติสัมพันธ์

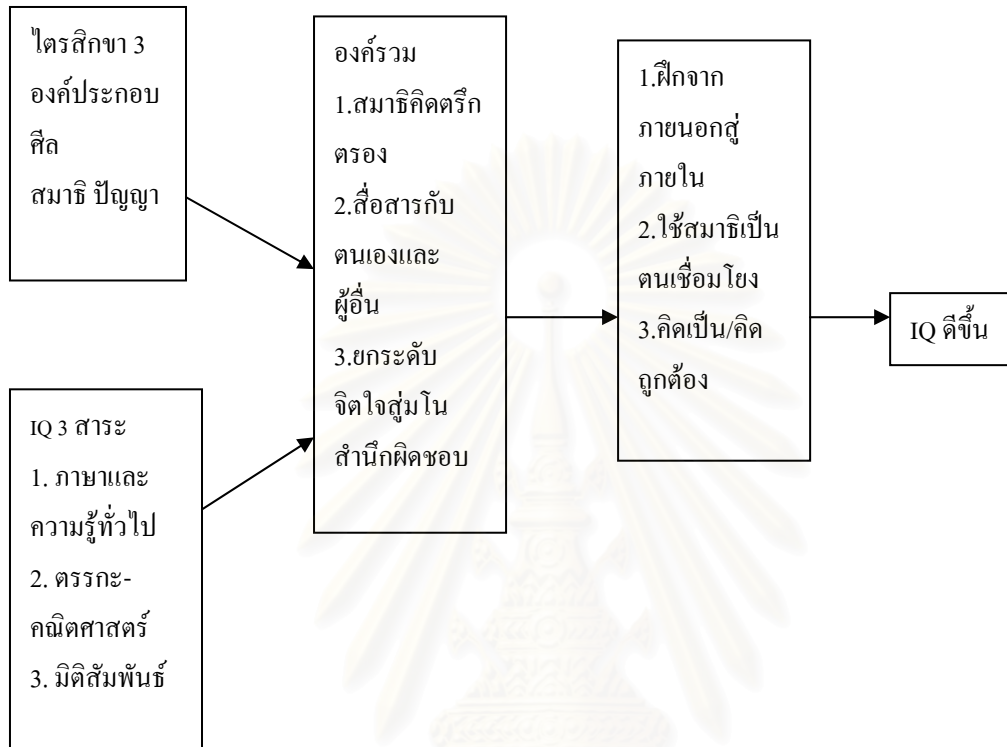
สาระของหลักสูตร

แผนภูมิที่ 15 การพัฒนาคนแบบองค์รวม ไตรสิกขา (ภายในจิตวิญญาณ)

สาระของหลักสูตร

แผนภูมิที่ 16 ไตรสิกขา กับ IQ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 15 ผลการสังเคราะห์สมรรถนะทางปัญญาสัมพันธ์กับไตรสิกขา

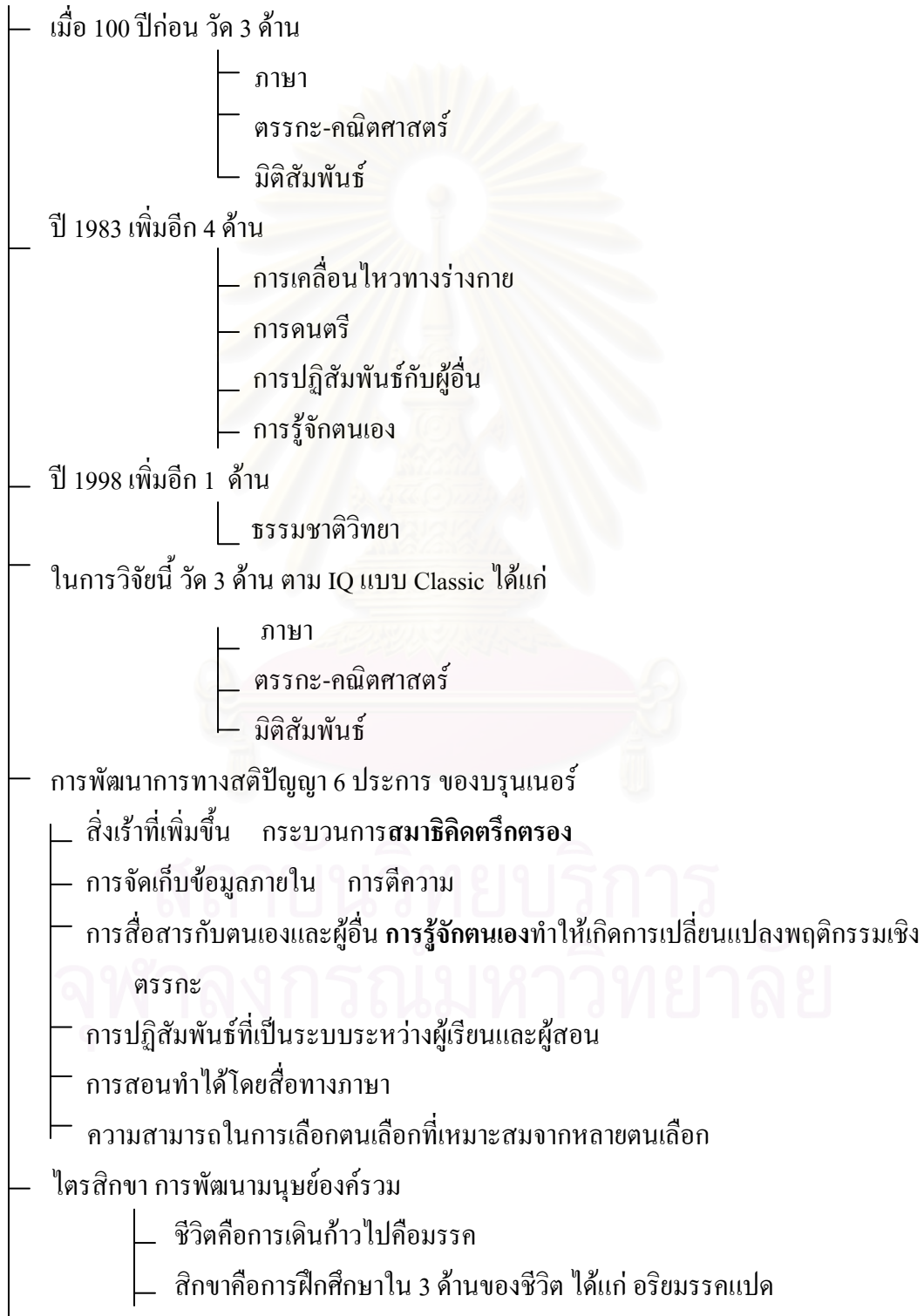
เรื่อง	IQ คือ อะไร	สอนอย่างไร	ไตรสิกขา	การพัฒนานิสิตนักศึกษา	คุณภาพ	ผู้วิจัยสร้างข้อสรุป
IQ	IQ คือ สมรรถนะทางปัญญา มีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ 1. ภาษา 2. ตรรกะ-คณิตศาสตร์ 3. มิติสัมพันธ์	1. ตอบสนองสิ่งเร้าเกิดกระบวนการใช้สมาธิ จิตตริครอง (meditating Process) 2. ระบบจัดเก็บข้อมูลภายใน การตีความ เปรียบเทียบ ทำนาย 3. สื่อสารกับตนเองและผู้อื่น การรู้จักกับตนเอง(self consciousness) ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยน(logical behavior) 4. ปฏิสัมพันธ์ที่เป็นระบบระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เช่น ครอบครัวยุติธรรม วิทยาลัยที่ผู้เรียนชื่นชอบ เป็นต้น 5. สอนโดยการใช้สื่อทางภาษา ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการพัฒนาพุทธิพิสัย 6. การเลือกคนเลือกจากสิ่งเร้าหลาย ๆ คน ภายในเวลาที่กำหนด	ศีล คือ การพัฒนากายได้แก่วัตรและสังคัม ข้อปฏิบัติ คือ - พุคคิ - ทำการงานดี - เลี้ยงชีพดี สมาธิ คือ การพัฒนาจิตใจ อารมณ์ ทุกสิ่งที่อยู่ใจได้แก่ - ความเพียร - การกำหนดระลึก รู้ความจริง - จิตที่ตั้งมั่น ปัญญา คือ การพัฒนาทางด้านปัญญา ได้แก่ - ความเห็นหรือคำริ ที่ถูกต้อง - ความคิดที่ถูกต้อง	พัฒนา 3 ด้าน 1. กาย 2. ใจ 3. ปัญญา ความรู้ ความใจตามที่แท้จริง	จากผลการวิเคราะห์เอกสารสรุปได้ว่า การให้น้ำหนักบูรณาการเนื้อหาของสมรรถนะทางปัญญา คือ 25 % 1. วัด pretest 2. ทดสอบสอน 3. วัด posttest 4. เปรียบเทียบดูการพัฒนาการของ IQ	กระบวนการเรียนการสอน 1. สอนให้เกิดความรู้ความเข้าใจก่อน (in put) 2. ใช้สมาธิจิตตริครอง (meditation process) 3. ยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นเพื่อให้สัมพันธ์กับมโนสำนึกคิดชอบ(consciousness) ทำให้ เกิดการคิดเป็นคิดถูกต้อง (IQ) 4. เกิดแรงบันดาลใจอยากเปลี่ยนแปลง (out put) พฤติกรรมจะเปลี่ยนดีขึ้น (MQ) เปลี่ยนแล้วเกิดความสงบสุข (EQ)
IQ						

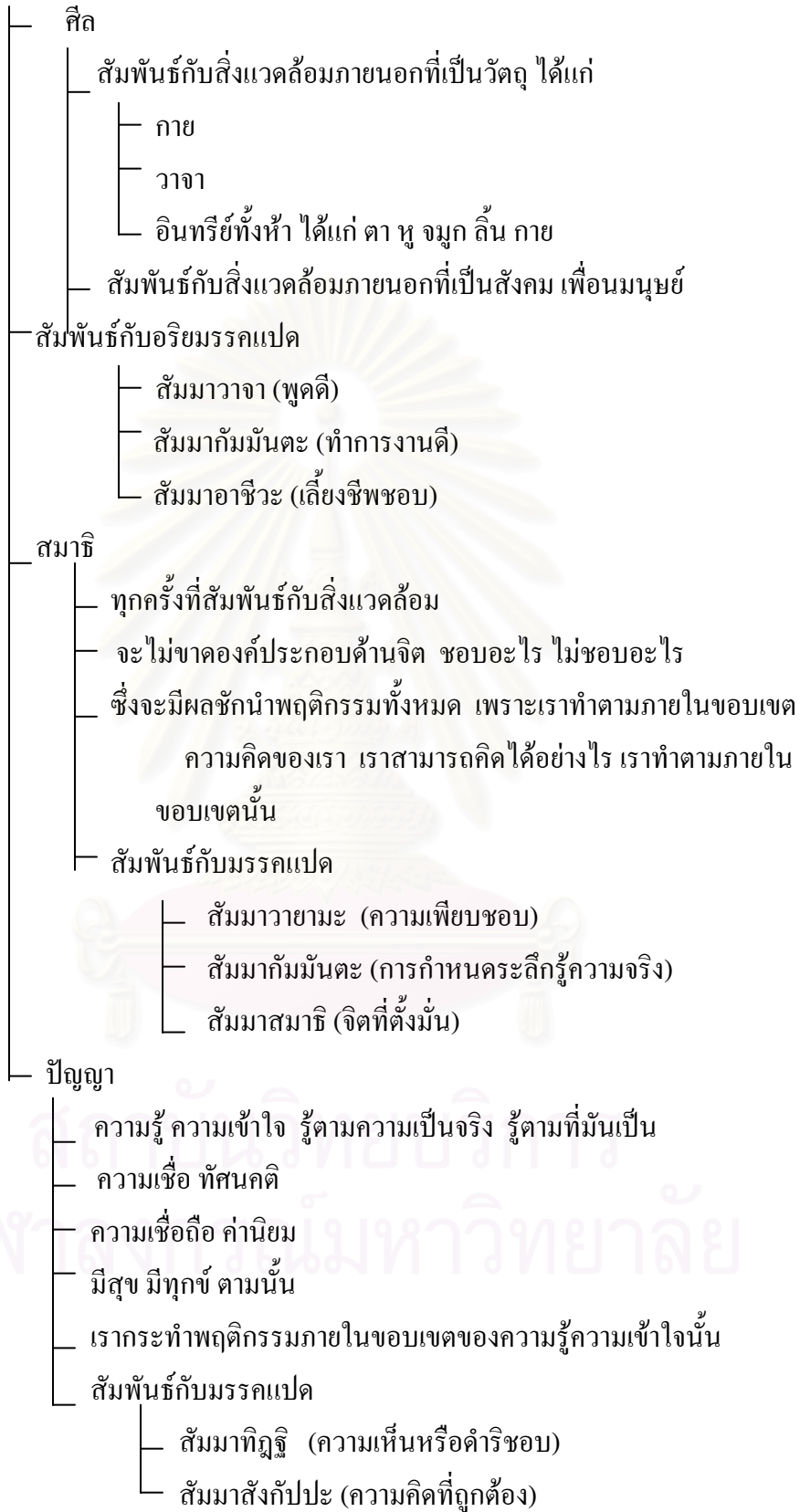
ตารางที่ 15 ผลการสังเคราะห์สมรรถนะทางปัญญาสัมพันธ์กับไตรสิกขา (ต่อ)

เรื่อง	IQ คือ อะไร	สอนอย่างไร	ไตรสิกขา	การพัฒนานิสิตนักศึกษา	ดุลยภาพ	ผู้วิจัยสร้างข้อสรุป
อ้างอิง	จาก : Gardner & Checkley, 2000. The First Seven...and the Eight, in Diessner, Rhett., and Simmons, Stacy, edited. Sources : Notable selections in Educational Psychology. Dushkin : McGraw-Hill : 111.	จาก : Bruner, Jerome S. 1965. <u>Toward a theory of instruction</u> . New York : W.W. Norton & Company : 5-6.	จาก : สุมน อมรวิวัฒน์. 2544. <u>หลักสูตรและการทางการศึกษาตามนัยแห่งพุทธธรรม</u> . กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช : 25 พระธรรมปิฎก. 2544. <u>พัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย</u> . กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม : 15-17		เครื่องมือวัด จาก web : http://www.intelligencetest.com/test/starttest.php และจากหนังสือการแนะนำเพื่อทดสอบปัญญา ของชาร์มา และ เลอร์ตี (Sharma & Lerty, 2004).	ผู้วิจัยได้ค้นพบเอง (เป็นข้อสรุปของผู้วิจัย) (grounded theory) พฤติกรรมเปลี่ยน (MQ)เพราะรู้เข้าใจ คิดเป็น คิดถูกต้อง (IQ) อยากจะเปลี่ยน เปลี่ยนแล้วเกิดความสงบสุข (EQ)

ภาพแผนโปรแกรมที่ 1 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาสาระของเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดของ
สมรรถนะทางปัญญา ดังนี้

การพัฒนาสมรรถนะทางปัญญา

- เมื่อคิดเป็น จะปรับแก้พฤติกรรมให้ดีขึ้น และจิตใจให้เป็นสุข
- ศิล สมาธิ ปัญญา พัฒนาคนจากภายนอกไปสู่ภายใน และพฤติกรรมเปลี่ยนเพราะภายในเปลี่ยน สัมพันธ์กัน เป็นการพัฒนาองค์รวม
- สะท้อนให้เห็นได้ เมื่อคิดดี ทำให้พูดดี และจะทำดีตามมาด้วย
- สัมพันธ์กับมรรคแปด (มัชฌิมาปฏิปทา)
 - พุทธิ ทำการงานดี เลี้ยงชีพดี
 - ความเพียร การกำหนดระลึกถึงความจริง จิตที่ตั้งมั่น
 - ความเห็นหรือดำริถูกต้อง ความคิดถูกต้อง
- การวัดผลไตรสิกขา
 - ดูความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางวัตถุ เช่น การกิน การอยู่ การบริโภค การใช้สอย การดู การฟัง ว่าเป็นอย่างไร (กายภาวนา)
 - ดูความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมด้านสังคม การอยู่ร่วมกับผู้อื่น ว่าเบียดเบียนเขาไหม ละเมิดเขาไหม หรืออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีความสัมพันธ์ที่ดีงาม เกื้อกูล (ศีลภาวนา)
 - ดูด้านจิตใจว่าเป็นเช่นไร ทั้งความรู้สึก อารมณ์ คือ สภาพจิตใจ ความสุข ความทุกข์ ความเข้มแข็ง คุณธรรมต่าง ๆ (จิตตภาวนา)
 - ดูด้านปัญญา ความรู้ ความเข้าใจ การรู้จักคิด ความมีเหตุผล การรู้จักแสวงหาความรู้ และแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ฯลฯ (ปัญญาภาวนา)
- ไตรสิกขาสัมพันธ์กับ IQ คือ คิดเป็น มีสมาธิดี ความจำจะดีขึ้น เพียรพยายามเรียนรู้ มีความเข้าใจ ความคิดจะเปลี่ยน เมื่อเห็นชอบคำริชอบแล้ว การกระทำจะเปลี่ยนตาม เปลี่ยนเพราะรู้ว่าดีต่อตนเองและผู้อื่นในสังคม เปลี่ยนแล้วมีความสุขมากขึ้น
- การประเมินผล IQ
 - แบบวัด IQ 21 ข้อ
 - วัดภาษาและความรู้ทั่วไป 7 ข้อ
 - วัดตรรกะ-คณิตศาสตร์ 7 ข้อ
 - วัดมิติสัมพันธ์ 7 ข้อ

(ดูรายการหนังสือที่ใช้วิเคราะห์เอกสารในภาคผนวก จ)

สาระหลักสูตร

เรื่องสมรรถนะทางอารมณ์

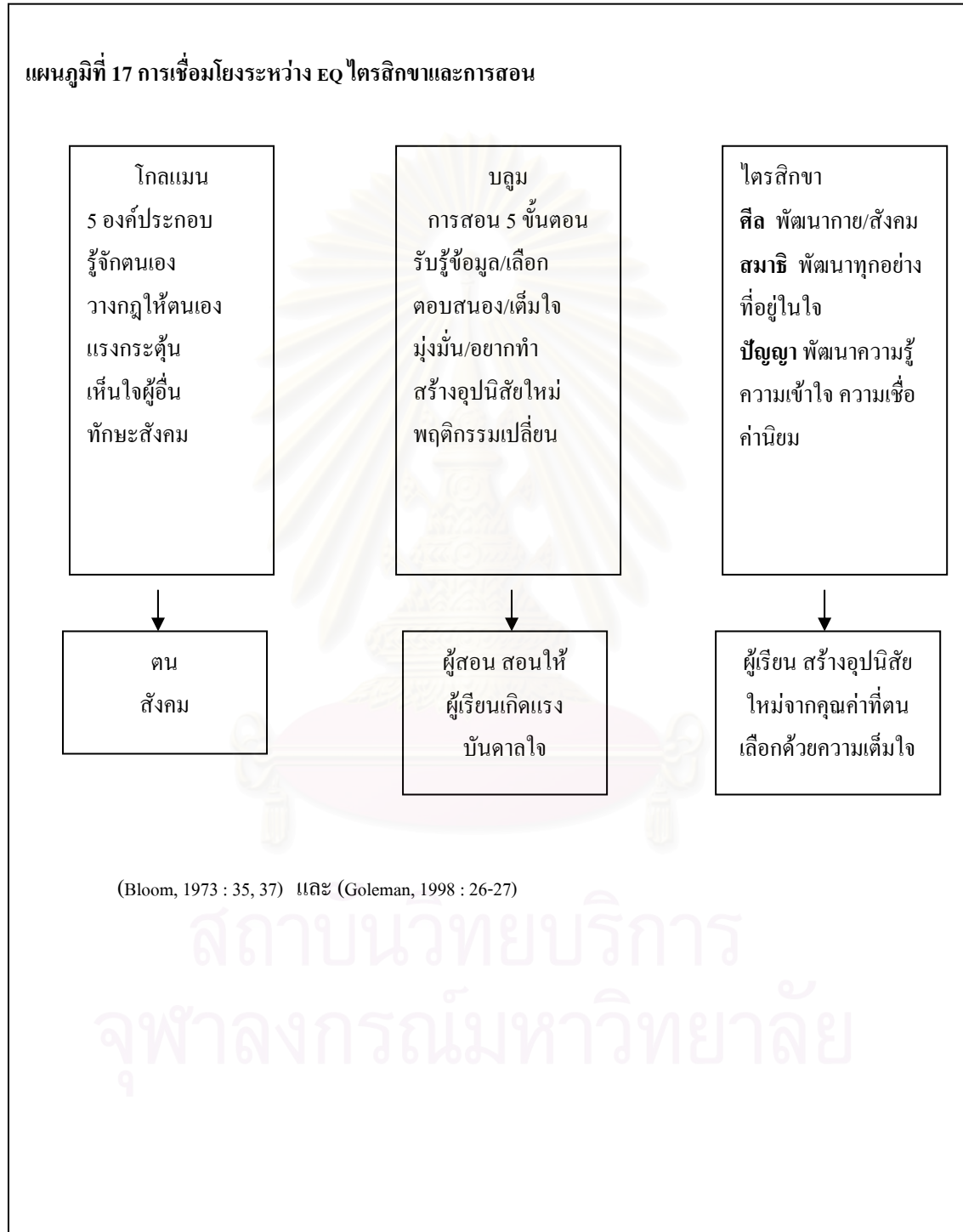
หัวข้อประกอบของ EQ

ทฤษฎีสติปัญญาของโกลแมน กล่าวว่า สติปัญญาทางอารมณ์มีองค์ประกอบ 5 ประการ ดังนี้

1. การรู้จักตนเอง รู้สภาวะภายในของตน ความชอบ ทริพยากร การหยั่งเห็น (intuition)
 - รู้อารมณ์ของตนเองและผลที่ตามมา
 - ประเมินตนเองอย่างถูกต้อง รู้จุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง
 - ความเชื่อมั่นในตน เชื่อมั่นในคุณค่าและความสามารถของตน
2. การวางกฎระเบียบวินัยให้กับตนเอง
 - การบริหารจัดการตนเอง หมั่นตรวจสอบอารมณ์และแรงกระตุ้น
 - ความไว้วางใจ รักษามาตรฐานของความซื่อสัตย์และคุณธรรม
 - ความสำนึกผิดชอบ รักษาความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่
 - การปรับตัว ยืดหยุ่นต่อการรับมือกับการเปลี่ยนแปลง
 - นวัตกรรมใหม่ มีความสบายใจในการเผชิญความคิดและข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ
3. แรงกระตุ้น แนวโน้มของอารมณ์ที่นำหรืออำนวยความสะดวกไปสู่เป้าหมาย
 - แรงขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ การปรับปรุงไปสู่มาตรฐานของความเป็นเลิศ
 - ความมุ่งมั่นที่จะทำให้ตรงกับแนวเป้าหมายของกลุ่มหรือองค์กร
 - การริเริ่ม พร้อมทั้งทำเมื่อมีโอกาส
 - มองโลกในแง่บวก เพียรมุ่งไปยังเป้าหมาย ไม่ว่าจะมียุทธศาสตร์หรือความปราชัย
4. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้ความรู้สึก ความต้องการ และมีความห่วงใยในผู้อื่น
 - เข้าใจผู้อื่น เข้าใจความรู้สึก มุมมอง สนใจความรู้สึกผู้อื่น
 - พัฒนาผู้อื่น รู้ว่าผู้อื่นต้องการการพัฒนา นำหรือเสริมความสามารถของเขา
 - บริการผู้อื่น รู้จักช่วยและตอบสนองความต้องการของลูกค้า
 - อำนวยความสะดวก รวบรวมและใช้ความสามารถของคนหลาย ๆ ชนิดที่แตกต่างกัน
 - รู้กระแสการเมือง อ่านกระแสอารมณ์และความสัมพันธ์ทางอำนาจของกลุ่มได้
5. ทักษะสังคม
 - อิทธิพลโน้มน้าวผู้อื่น
 - จัดความขัดแย้ง
 - ภาวะผู้นำ
 - สร้างพันธมิตร
 - สร้างทีมงาน

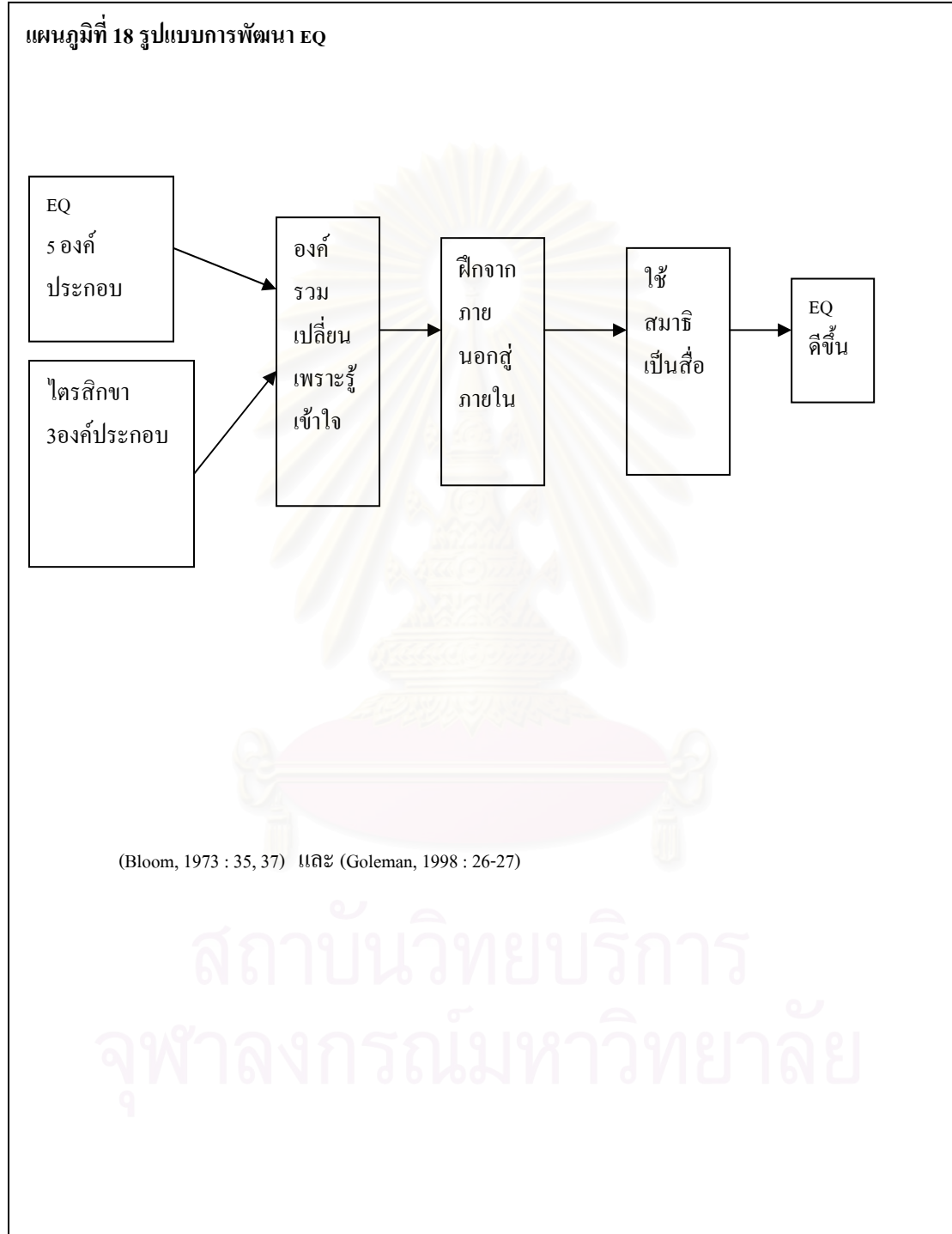
สาระหลักสูตร

การสังเคราะห์เอกสาร เรื่องสมรรถนะทางอารมณ์ (EQ กับไตรสิกขา)

สาระหลักสูตร

การสังเคราะห์เอกสาร เรื่องสมรรถนะทางอารมณ์ (EQ กับไตรสิกขา)

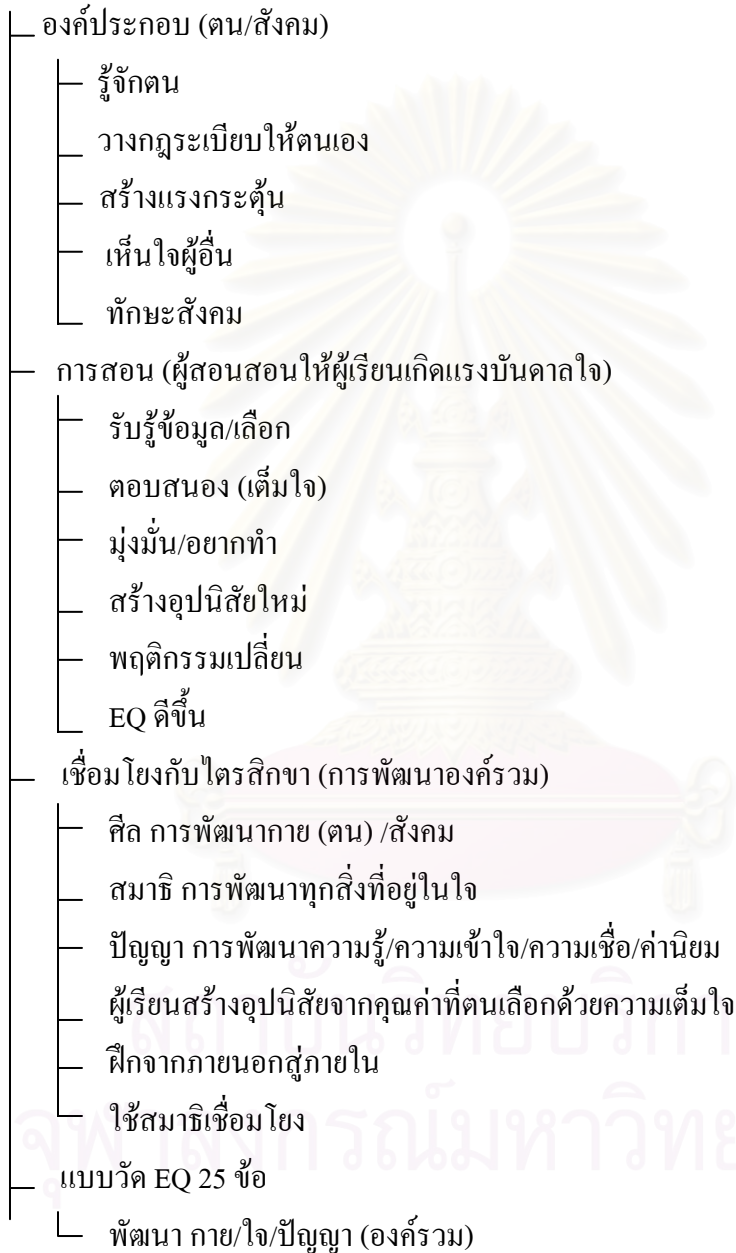

ตารางที่ 16 ผลการสังเคราะห์สมรรถนะทางอารมณ์สัมพันธ์กับไทรสิกขา (ต่อ)

เรื่อง	EQ คืออะไร	สอนอย่างไร	ไตรสิกขา	การพัฒนานิสิตนักศึกษา	ดุลยภาพ	ผู้วิจัยสร้างข้อสรุป
EQ	EQ คือ สมรรถนะทางอารมณ์ มี 5 องค์ประกอบ 1. รู้จักตนเอง 2. วางกฎให้ตนเอง 3. แรงกระตุ้น 4. เห็นใจผู้อื่น 5. ทักษะสังคม	การสอนมี 5 ขั้นตอน 1. รับรู้ข้อมูล/เลือก 2. ตอบสนอง/เต็มใจ 3. มุ่งมั่น/อยากทำ 4. สร้างอุปนิสัยใหม่/พึงพอใจ 5. พฤติกรรมเปลี่ยนแปลง	พัฒนาองค์รวม 1. สืบ พัฒนากาย/ สังคม 2. สมาธิ พัฒนาทุกสิ่งที่อยู่ภายในใจ 3. ปัญญา พัฒนาความรู้/ความเข้าใจ/ความเชื่อ/ค่านิยม	พัฒนา 3 ด้าน 4. กาย 5. ใจ 6. ปัญญา ความรู้ความเข้าใจตามที่ เป็นจริง	จากผลการวิเคราะห์เอกสาร สรุปได้ว่า การให้น้ำหนักบูรณาการเนื้อหาของสมรรถนะทางอารมณ์ คือ 50 % 1. วัด pretest 2. สอน 3. วัด posttest 4. เปรียบเทียบการพัฒนาการของ EQ	กระบวนการเรียนการสอน 1. สอนให้เกิดความรู้ความเข้าใจก่อน (input) 2. ใช้สมาธิคิดไตร่ตรอง (meditating process) 3. ยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น เพื่อให้สัมผัสกับมโนสำนึก (consciousness) ทำให้เกิดการคิดเป็น/คิดถูกต้อง (IQ) 4. เกิดแรงบันดาลใจอยากเปลี่ยนแปลง (out put) พฤติกรรมเปลี่ยนดี ขึ้น (MQ) เปลี่ยนแล้วเกิดความสุข (EQ)
อ้างอิง	จาก : Bloom, 1973 : 35, 37.	จาก : Goleman, 1998 : 26-27.	จาก : สุนน อมรวิวัฒน์, 2544. <u>หลักบูรณาการทางการศึกษาดำเนินแห่งพุทธธรรม</u> . กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช : 25. พระธรรมปิฎก, 2544. <u>พัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย</u> . กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม : 15-17.		http://www.thaimental.com/selftest_htdocs/EQ4.ASP ยกเว้น ข้อที่ 11 และ 15 จาก http://www.personalitytest.net/cgi-shortipipeo1.cgi และยกเว้นข้อที่ 14, 16, 17 และ 19-25. ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองให้เหมาะกับบริบทไทย.	ผู้วิจัยได้ค้นพบเอง (เป็นข้อสรุปของผู้วิจัย) (grounded theory) พฤติกรรมเปลี่ยน (MQ) เพราะรู้เข้าใจ คิดเป็น คิดถูกต้อง (IQ) อยากจะเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนแล้วเกิดความสุข (EQ)

ภาพแผนโครงการที่ 2 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาสาระของเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดของ
สมรรถนะทางอารมณ์ มีเอกสาร 10 รายการ ดังนี้

สมรรถนะทางอารมณ์

(ดูรายนามหนังสือในภาคผนวก จ)

สาระของหลักสูตร

การวิเคราะห์เอกสาร เรื่องสมรรถนะทางจริยธรรม

แผนภูมิที่ 19 การสอนสมรรถนะทางจริยธรรม

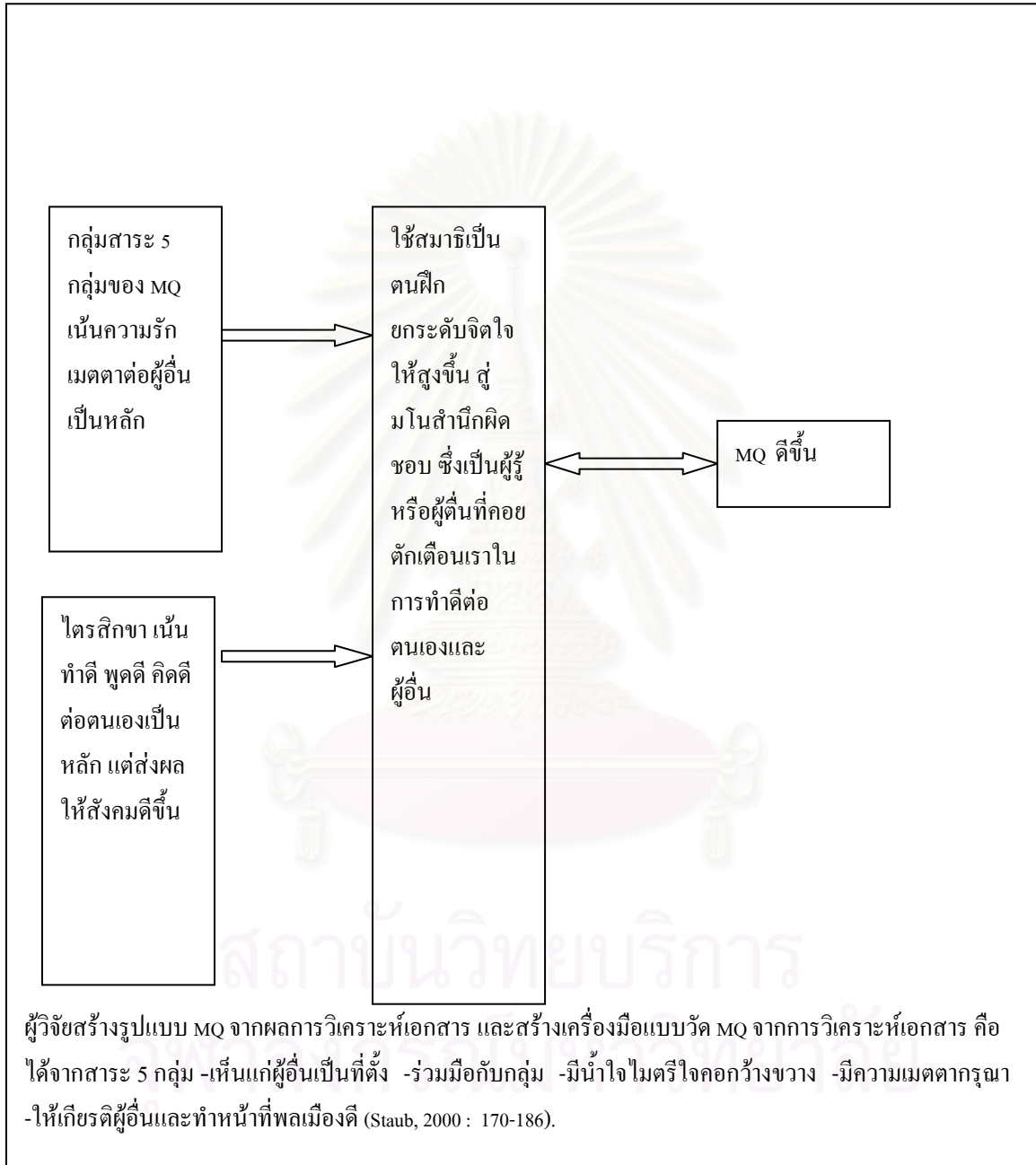

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สาระของหลักสูตร

เรื่องสมรรถนะทางจริยธรรม (MQ กับ ไตรสิกขา)

แผนภูมิที่ 20 รูปแบบการสอน MQ

สาระหลักสูตร

ตารางที่ 17 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์สมรรถนะทางจริยธรรมสัมพันธ์กับไตรสิกขา

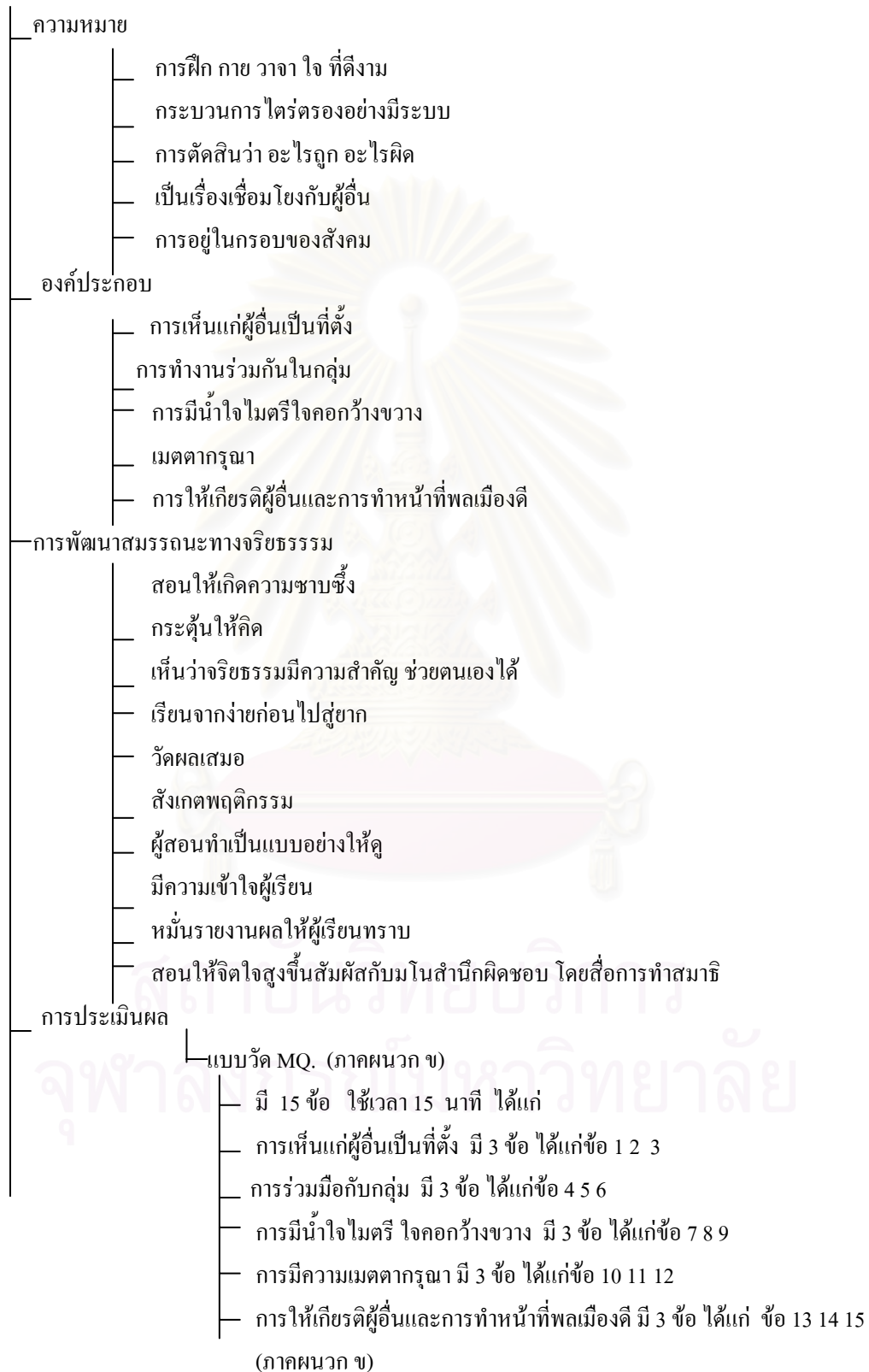
เรื่อง	MQ คือ อะไร	สอนอย่างไร	ไตรสิกขา	การพัฒนานิสิตนักศึกษา	ดุลยภาพ	ผู้วิจัยสร้างข้อสรุป
MQ	MQ คือสมรรถนะทางจริยธรรม มีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ 1. การเห็นแก่ผู้อื่นเป็นที่ตั้ง 2. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 3. การทำงานร่วมมือกันในกลุ่ม 4. ความมีใจกว้างขวางเมตตากรุณา 5. การให้เกียรติผู้อื่นและการทำหน้าที่พลเมืองดี	1. การให้รางวัลกับการลงโทษ 2. การแลกเปลี่ยน 3. ต้องการดูแลช่วยเหลือผู้อื่น 4. ทำตามกฎระเบียบของสังคม 5. ทำเพื่อเกิดผลดีแก่ส่วนรวม 6. เลือกคุณค่าที่สากลยอมรับและความเสมอภาคของมนุษยชาติ	ศีล คือ การพัฒนากายได้แก่วัตถุและสังคัม ข้อปฏิบัติ คือ - พุคคิ - ทำกรงานดี - เลี้ยงชีพดี สมาธิ คือ การพัฒนาจิตใจ อารมณ์ ทุกสิ่งที่อยู่ในใจได้แก่ - ความเพียร - การกำหนดระลึกรู้ความจริง - จิตที่ตั้งมั่น ปัญญา คือ การพัฒนาทางด้านปัญญา (จิตวิญญาณ) ได้แก่ - ความเห็นหรือคำริที่ถูกต้อง - ความคิดที่ถูกต้อง	พัฒนา 3 ด้าน 1. กาย 2. ใจ 3. ปัญญา ความรู้ ความใจ ตามที่เป็นอย่างจริง	จากผลการวิเคราะห์เอกสารสรุปได้ว่า การให้น้ำหนักบูรณาการเนื้อหาของสมรรถนะทางจริยธรรม คือ 25 % 1. วัด pretest 2. ทดสอบสอน 3. วัด posttest 4. เปรียบเทียบดูการพัฒนาการของ MQ	กระบวนการเรียนการสอน 1. สอนให้เกิดความรู้ความเข้าใจก่อน (in put) 2. ใช้สมาธิคิดตรึงตรอง (meditation process) 3. ยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นเพื่อให้สัมผัสกับมโนสำนึกผิชอบ (consciousness) ทำให้เกิดการคิดเป็น คิดถูกต้อง (IQ) 4. เกิดแรงบันดาลใจอยากเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจะเปลี่ยนดีขึ้น (MQ) เปลี่ยนแล้วเกิดความสุข (EQ)
MQ						

สาระหลักสูตร

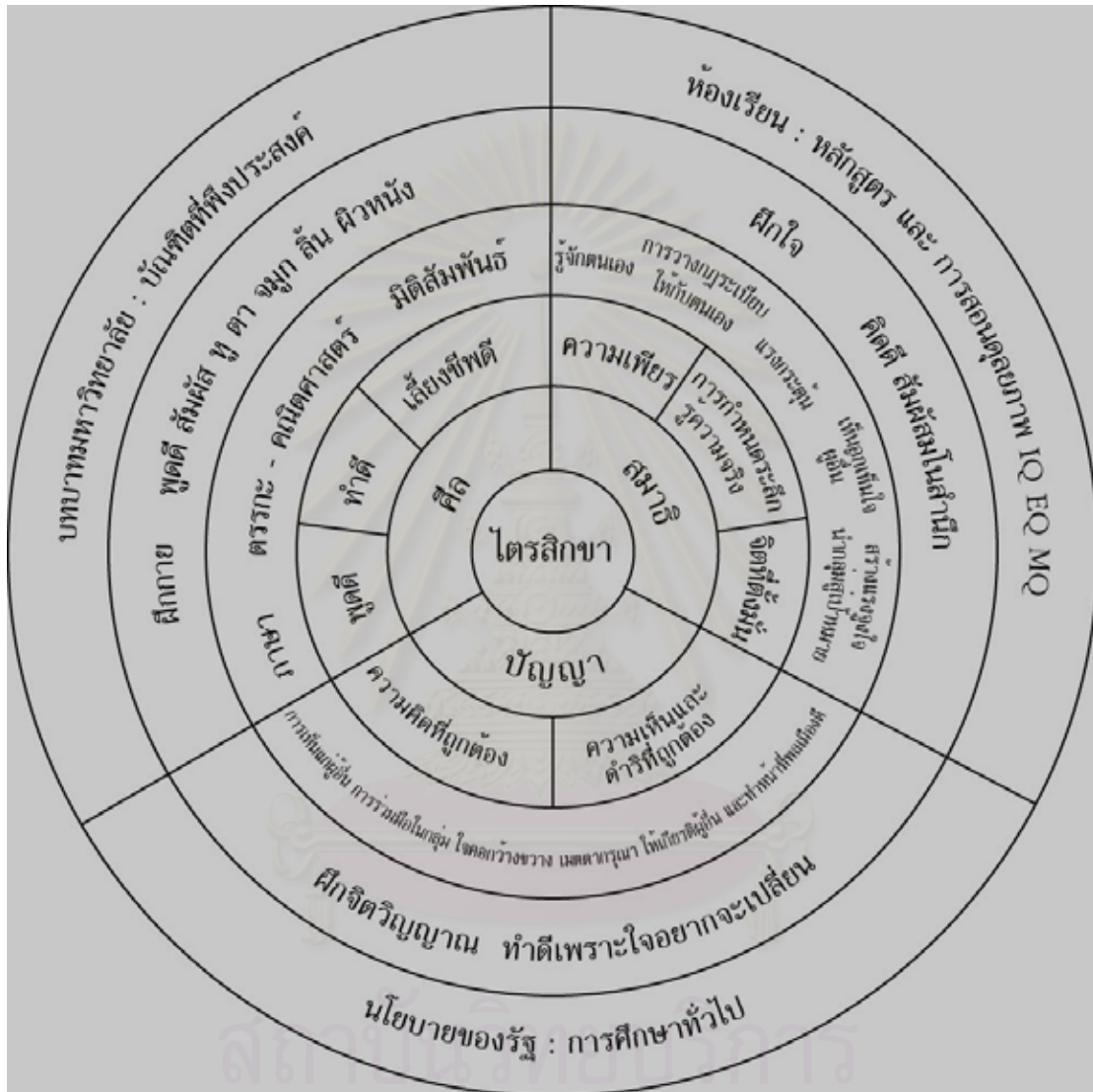
ตารางที่ 17 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์สมรรถนะทางจริยธรรมสัมพันธ์กับไตรสิกขา (ต่อ)

เรื่อง	MQ คือ อะไร	สอนอย่างไร	ไตรสิกขา	การพัฒนานิสิตนักศึกษา	คุณภาพ	ผู้วิจัยสร้างข้อสรุป
อ้างอิง	จาก : Stuab, E. 1978. Social Personal Development. In ชื่อผู้แต่ง. <u>Positive Social Behavior and Morality</u> . (Vol 1). New York : Academic Press. Coles, Robert. 1997. <u>Moral Intelligence of Children</u> . London : Bloomsbury : 3-20. Carter. 1978. In <u>Positive Social Behavior and Morality</u> . (Vol. 1) P . New York : Academic Press.	จาก : Kohlberg, Lawrence. 2000. Value and Moral Development. In Diessner, Rhett., and Simmons, Stacy. <u>Sources : Notable Selections in Educational Psychology</u> . Dushkin : McGraw-Hill : 154.	จาก : ศุมน อมรวินิจฉัย. 2544. <u>หลักบูรณาการทางการศึกษาตามนัยแห่งพุทธธรรม</u> . กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช : 25 พระธรรมปิฎก. 2544. <u>พัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย</u> . กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม : 15-17.	จาก : วิเคราะห์เอกสาร	ข้อที่ 1-4 จากเว็บไซต์ http://cc.msnscache.com/cache.aspx?q=1886425387140&lang=en-s&FORM... ข้อ 5 6 10 11 13 จาก Staub, E. 2000. Moral/Ethical Development. In Tricia Alexander. <u>Adjustment and Human Relations A Lamp Along the Way</u> . New Jersey : Prentice Hall : 182-6 ข้อ 12 14 จาก Staub, E. 2000. Moral/Ethical Development. In Tricia Alexander. <u>Adjustment and Human Relations A Lamp Along the Way</u> . New Jersey : Prentice Hall : 267-9 ข้อ 7 8 9 15 ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากทฤษฎีสันับสนุนสังคม	ผู้วิจัยได้ค้นพบเอง (เป็นข้อสรุปของผู้วิจัย) (grounded theory) พฤติกรรมเปลี่ยน (MQ)เพราะรู้เข้าใจ คิดเป็น คิดถูกต้อง (IQ) อาจจะเปลี่ยน เปลี่ยนแล้วเกิดความสงบสุข (EQ) สรุป ความสุข (EQ) เกิดจากการคิดเป็น (IQ) ใจอยากเปลี่ยน พฤติกรรมจึงเปลี่ยนตาม (MQ)

ภาพแผนโปรแกรมที่ 3 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาสาระของเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดของสมรรถนะทาง
จริยธรรม

แผนภาพที่ 1 รูปแบบสาระของหลักสูตร สักระยะหนึ่งแนวคิดไตรสิกขา กับสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา

สาระของหลักสูตร เป็นการผสมผสานระหว่างแนวคิดของตะวันตกกับตะวันออก เป็นการบูรณาการของ IQ EQ MQ เพื่อสนองบทบาทมหาวิทยาลัย ในการผลิตบัณฑิตที่พึงประสงค์ โดยการใช้หลักสูตรและการสอนคุณภาพของ IQ EQ MQ ในห้องเรียน ซึ่งเป็นนโยบายของรัฐ เกี่ยวกับการศึกษาทั่วไป จากสาระของหลักสูตรที่สังเคราะห์จาก IQ EQ MQ สามารถสร้างเครื่องมือแบบวัดได้ ดูจากภาพผนวก ข และทำแผนการสอน ดูจากภาคผนวก

ตารางที่ 18 สัมเคราะห์ทฤษฎีและแนวคิด การสอนที่ทำให้เกิดคุณภาพ

นักทฤษฎี	การรับข้อมูลเข้ามา	การทำสมาธิ	การจัดเก็บข้อมูล	การตีความหมาย	การสื่อสารกับตนเองและผู้อื่น	การเกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีผล	ปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน	การสอนสื่อด้วยภาษา	เลือกคนเลือกที่เหมาะสม	ความเมตตา	การสร้างแรงจูงใจ	ผู้สอนเป็นแบบอย่าง	การคิด/วิเคราะห์	การแยกแยะ	การรู้จักตนเอง	การจัดหมวดหมู่/ระบบ	การเต็มใจรับคุณค่าใหม่	การสร้างอุปนิสัยใหม่	การแก้ปัญหา	การเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเต็มใจ	ปฏิสัมพันธ์ทางสมอง	บริบททางสังคม
บรูเนอร์	/	/	/	/	/	/	/	/	/				/	/	/				/	/		
ออสซูเบล	/		/										/	/		/			/		/	
บลูม	/					/					/		/	/			/	/	/	/		
มาสโลว์	/					/			/		/				/			/	/	/		/
กานเย	/		/	/	/			/	/				/	/		/			/	/	/	
โคห์ลเบิร์ก	/		/	/	/	/	/	/	/		/		/	/			/	/	/	/		
พระธรรมปิฎก	/	/	/	/	/	/			/	/	/		/	/	/		/	/	/	/		/
สุมน อมรวิวัฒน์	/	/	/	/	/	/			/	/	/		/	/	/		/	/	/	/		/

ตารางที่ 18 สังเคราะห์ทฤษฎีและแนวคิด การสอนที่ทำให้เกิดคุณภาพ (ต่อ)

นักทฤษฎี	การรับข้อมูลเข้ามา	การทำสมาธิ	การจัดเก็บข้อมูล	การตีความหมาย	การสื่อสารกับตนเองและผู้อื่น	การเกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีเหตุมีผล	ปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน	การสอนสื่อด้วยภาษา	เลือกต้นเลือกที่เหมาะสม	ความเมตตา	การสร้างแรงจูงใจ	ผู้สอนเป็นแบบอย่าง	การคิด/วิเคราะห์	การแยกแยะ	การรู้จักตนเอง	การจัดหมวดหมู่/ระบบ	การเต็มใจรับคุณค่าใหม่	การแก้ปัญหา	การเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเต็มใจ	ปฏิสัมพันธ์ทางสมอง	บริบททางสังคม
วิชัยตันศิริ	/				/			/			/	/	/	/			/	/	/		/
Constructivism	/		/	/			/	/	/		/	/	/	/				/		/	/
อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา ณ อยุธยา ณ อยุธยา	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
ผู้วิจัย	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/

จากตารางที่ 18 สรุปได้ว่า การสอนที่ทำให้เกิดดุลยภาพ คือ การใช้ ภาษาเป็นสื่อ เมื่อผู้เรียนรับ ข้อมูลเข้ามา ให้ทำสมาธิ ตีความ สื่อสารกับตนเองและผู้อื่น การจัดเก็บข้อมูล เลือกคนเลือกที่เหมาะสม การคิดวิเคราะห์ การแยกแยะ การจัดหมวดหมู่เป็นระบบ ปฏิสัมพันธ์ทางสมอง บริบททางสมอง การ แก้ปัญหา

คุณสมบัติของผู้สอน มีความเมตตา สามารถสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียน เป็นแบบอย่าง

ลักษณะของผู้เรียน มีการปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน รู้จักตนเอง การเต็มใจรับคุณค่า การเกิดการ เปลี่ยนแปลงที่มีเหตุมีผล การสร้างอุปนิสัยใหม่

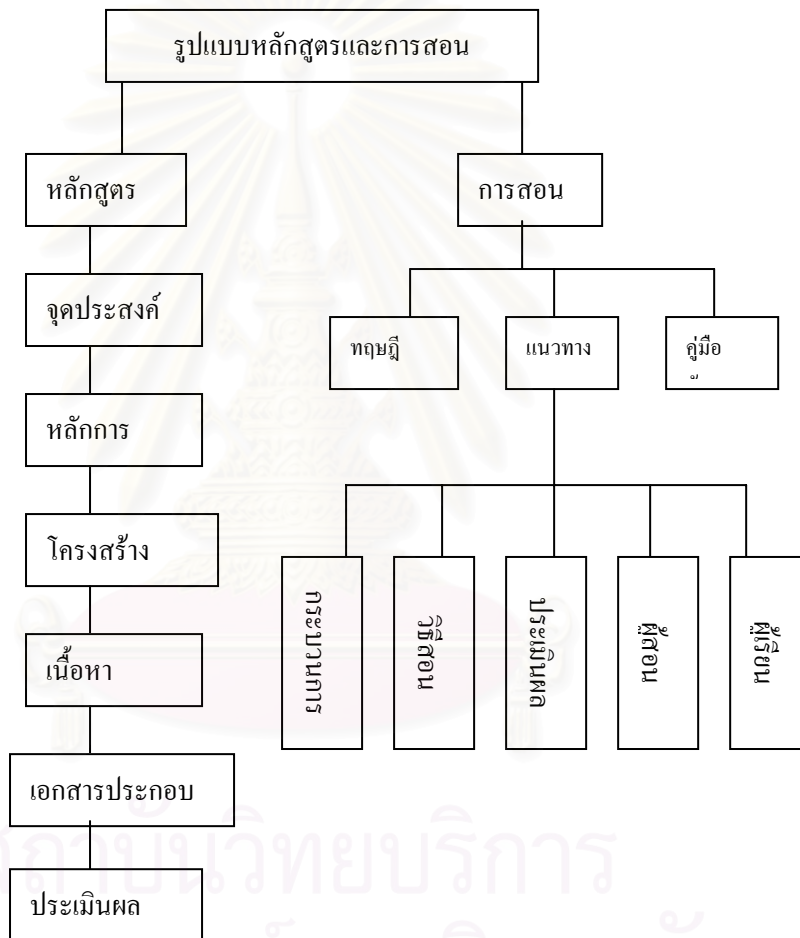

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 ร่างรูปแบบ 1

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีรูปแบบหลักสูตรและการสอนสาระของหลักสูตรที่เสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ได้ข้อสรุปร่างเป็นรูปแบบแผนภูมิที่ 21 ร่างรูปแบบ 1

รูปแบบหลักสูตรและการสอน

จากแผนภูมิที่ 21 สามารถสรุปได้ว่า รูปแบบหลักสูตรและการสอน ควรมี 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เกี่ยวกับรายละเอียดของหลักสูตร ส่วนที่ 2 เกี่ยวกับรายละเอียดของการสอน

ด้านหลักสูตร จุดประสงค์ของหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรก เรื่องอื่น ๆ เช่น หลักการ โครงสร้าง เนื้อหา เอกสารประกอบ เป็นส่วนที่มาสนับสนุนให้หลักสูตรที่กำลังจัดทำได้บรรลุเป้าหมายตามจุดประสงค์ของการศึกษา สุดท้ายเป็นการประเมินว่า หลักสูตรสามารถบรรลุตามจุดประสงค์ของการศึกษา

หลักการ ความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนให้ครบสมรรถนะทั้งสามองค์ประกอบ คือ ต้องสังเคราะห์เนื้อหาสาระของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม เนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กำหนดให้พัฒนามนุษย์ให้เต็มศักยภาพ

จุดประสงค์ของหลักสูตร เนื่องจากการปฏิรูปการศึกษา ปี พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา การศึกษาไทยได้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง มีความรู้ในการบริหารหน้าที่การงาน ในขณะเดียวกันรู้จักบริหารอารมณ์ของตนให้สงบ รู้จักแยกแยะผิดถูก รู้และเข้าใจในธรรมชาติของโลก รู้เท่าทันเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องธรรมดา ไม่ติดยึดจนเกินไป รู้จักตนเองและเข้าใจผู้อื่น ต้องการทำดี คิดดี พุทธิ พุทธิกรรมจะเปลี่ยนตามที่ต้องการเปลี่ยน ไม่มีการบังคับ ทำให้ตนเองมีความสุข และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขด้วย

โครงสร้างของหลักสูตร

สัปดาห์ที่ 1-3 เรียนรู้ในชั้นเรียน

สัปดาห์ที่ 4 เรียนรู้ภาคปฏิบัตินอกชั้นเรียน

สัปดาห์ที่ 5-14 นิสิตไปทำกิจกรรมตามกลุ่มต่าง ๆ

สัปดาห์ที่ 15-16 นิสิตกลับมารายงานผลการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนิสิต ผู้วิจัยได้ทำการติดตามผลการเรียนรู้จากการทดลองรูปแบบหลักสูตรและการสอนฯ ในช่วงนี้

เนื้อหาสาระของหลักสูตร เนื้อหาสาระเพื่อสอนให้มีคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม เกณฑ์สัดส่วนของดุลยภาพเป็นดังนี้

เน้นสมรรถนะทางปัญญา 25 % ผู้สอนต้องสอนมโนทัศน์ใหม่ให้กับผู้เรียน เช่น การมีวิจักษณ์ญาณ คิดเป็นระบบ คิดวิเคราะห์มีเหตุมีผล มีความรู้ความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริงปัญหาที่แท้จริง เกิดจาก สิล สมานธิ ตามแนวพระพุทธศาสนา

เน้นสมรรถนะทางอารมณ์ 50 % องค์ประกอบนี้สำคัญที่สุด เพราะเป็นส่วนช่วยให้อารมณ์ ใช้ความรู้ เหตุผล ได้ราบรื่น เมื่อไรที่อารมณ์เกิดขึ้นมา จะปลี่ยนทำลายความรู้ เหตุผล จนไม่เหลือ ดังนั้น การบริหารอารมณ์ให้คงที่ มั่นคง สงบ นิ่ง ย่อมเป็นเหตุให้เกิดปัญญา ผู้สอนควรสอนการฝึกสมาธิ การรู้จักตนเอง การเข้าใจผู้อื่น ศัตรูที่แท้จริงอยู่ภายใน ได้แก่ ความโลภ โกรธ หลง แทนที่จะดีผู้อื่น เปลี่ยนผู้อื่น ควรเปลี่ยนเป็นดีตนเอง เปลี่ยนตนเอง จึงเป็นการแก้ปัญหาคือถูกวิธี

เน้นสมรรถนะทางจริยธรรม 25 % จริยธรรมเป็นผลที่ได้จาก การได้รับความรู้ความเข้าใจ เห็นชอบ อยากเปลี่ยน พฤติกรรมจึงเปลี่ยนตามใจที่เห็นชอบ ไม่มีการบังคับ เป็นผลสืบเนื่องจากการ

ให้ความรู้ ฝึกใจให้มีสมาธิ สงบ ใจต้องการเปลี่ยน พฤติกรรมจึงเปลี่ยนตาม มีความสำคัญ 25 % ในการพัฒนาทั้งหมด

เอกสารประกอบ ได้แก่ คู่มือหลักสูตร การใช้เครื่องมือแบบวัด การวิจัยนี้มีเครื่องมือแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากองค์ประกอบของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ได้แก่

สมรรถนะทางปัญญา ได้แก่ ภาษา การสื่อสาร ความรู้ทั่วไป ตรรกะ-คณิตศาสตร์ และมิติสัมพันธ์ มีข้อทดสอบ 21 ข้อ

สมรรถนะทางอารมณ์ ได้แก่ การรู้จักตนเอง การวางกฎระเบียบให้ตนเอง แรงกระตุ้นสู่เป้าหมาย การเห็นใจผู้อื่น ทักษะสังคม สร้างแรงบันดาลใจ นำกลุ่มสู่เป้าหมาย มีข้อทดสอบ 30 ข้อ

สมรรถนะทางจริยธรรม ได้แก่ การเห็นแก่ผู้อื่นเป็นที่ตั้ง การร่วมมือกับกลุ่ม การมีน้ำใจ ไม่ตรีใจกว้าง การมีความเมตตา กรุณา การให้เกียรติผู้อื่นและการทำหน้าที่พลเมืองดี มีข้อทดสอบ 15 ข้อ (ดูรายละเอียดเครื่องมือแบบวัดที่ภาคผนวก ข)

ส่วนที่ 2 ด้านการสอน ประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้ ทฤษฎีการเรียนรู้ แนวทางการสอน กลุ่มผู้สอน กระบวนการสอน วิธีสอน การประเมินผล ผู้สอน และผู้เรียน

ทฤษฎีการเรียนรู้ ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีการพัฒนาสติปัญญาของบรุนเนอร์ (1965) ซึ่งอธิบายเรื่องนามธรรมที่เข้าใจยากให้ผู้เรียนเข้าใจ ทฤษฎีการพัฒนาเจตคติของบลูม การสร้างอุปนิสัยใหม่จากคุณค่าที่ตนเลือกด้วยความเต็มใจ ทฤษฎีเงื่อนไขการเรียนรู้ของกานเย (1965) ซึ่งอธิบายเรื่องการแยกแยะ จัดหมวดหมู่ การใช้กฎเกณฑ์ การแก้ปัญหา ทฤษฎีการพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรม ของโคห์ลเบิร์ก ขั้นตอนการทำความเข้าใจจากขั้นพื้นฐาน จนถึงขั้นทำความดีเพราะมโนสำนึกผิชอบบอกให้ทำ ทฤษฎีไตรสิกขาโดยพระธรรมปิฎก (2544) และ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2544) กล่าวถึงการนำพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในวงการศึกษ การฝึกคนแบบองค์รวม ได้แก่ สติ สมาธิ ปัญญา ฝึกจากภายนอกเข้าสู่ภายใน ทฤษฎีการสอนพุทธิพิสัยของออคชูเบล (Joyce & Weil, 1986) การสอบกรอบแนวคิดอย่างมีแบบแผนชัดเจน และมั่นคง ทฤษฎีของวิชัย ตันศิริ (2547) กล่าวถึงการสอนหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ทฤษฎีของ constructivism (ทิสนา แจมมณี, 2545) อธิบายขั้นตอนการพัฒนาชาวปัญญา จากปฏิสัมพันธ์ ประสบการณ์ การถ่ายทอดความรู้ทางสังคม วุฒิภาวะ และกระบวนการพัฒนาความสมดุลของบุคคล ทฤษฎีมาสโลว์ (ทิสนา แจมมณี, 2545) การพัฒนาศักยภาพไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สอนความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์จนถึงความต้องการรู้จักตนเอง เป็นช่วงเวลาที่บุคคลเข้าใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างถ่องแท้ ทฤษฎีการฝึกสมาธิของ อางอง ชุมสาย ณ อยุธยา (2547) การฝึกสมาธิโดยใช้แสง

แนวทางการสอนที่ประกอบด้วย

1. ผู้สอนสอนจากใจสู่ใจของผู้เรียน สอนอย่างลึกซึ้ง เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจ มีความเห็นตาม และเกิดความต้องการจะเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนคนต้องเปลี่ยนที่ใจ ไม่ใช่ความคิด
2. ผู้สอนควรสร้างบรรยากาศของห้องเรียนให้อบอุ่น ทำให้ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจที่จะเปลี่ยน (inspiration for change)
3. ผู้สอนต้องทำเป็นแบบอย่างให้ผู้เรียนเลียนแบบตาม ถ้ามีแบบอย่างให้ทำตาม จะง่ายขึ้นสำหรับผู้เรียน

คู่มือผู้สอน จัดคู่มือผู้สอน เช่น การสอนแบบบูรณาการ สหวิทยาการ ลักษณะการสอนที่เป็นโครงการ การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนแบบร่วมมือ เป็นต้น

กระบวนการสอน การสอนที่ใช้กรอบแนวคิด การเชื่อมโยงความรู้ใหม่ให้เชื่อมโยงกับความรู้อันเก่า ทำให้ผู้เรียนเข้าใจง่าย และเข้าใจต่อเนื่องลึกซึ้ง กิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการเรียนรู้

วิธีสอน ผู้สอนควร วางแผนล่วงหน้า เพื่อใช้วิธีสอนที่เหมาะสมกับข้อมูลที่ต้องการจะถ่ายทอด การบรรยายจะนำเสนอข้อเท็จจริงได้ตรงและรวดเร็ว ครอบคลุมเนื้อหาได้หมดตามที่ต้องการ การอภิปรายจะช่วยให้จุดที่คลุมเครือกระจ่างยิ่งขึ้น เป็นการระดมสมอง และทำให้ไม่น่าเบื่อ เพราะทุกคนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น การวิเคราะห์ข่าวเป็นการปริศนาหรือหาทางออกของปัญหา การมองต่างมุมจะทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่กว้างขึ้น และเกิดการเปลี่ยนแปลงทางกระบวนการทัศน์ การทำกิจกรรมนอกชั้น เป็นการฝึกภาคปฏิบัติในสภาพจริง ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริง

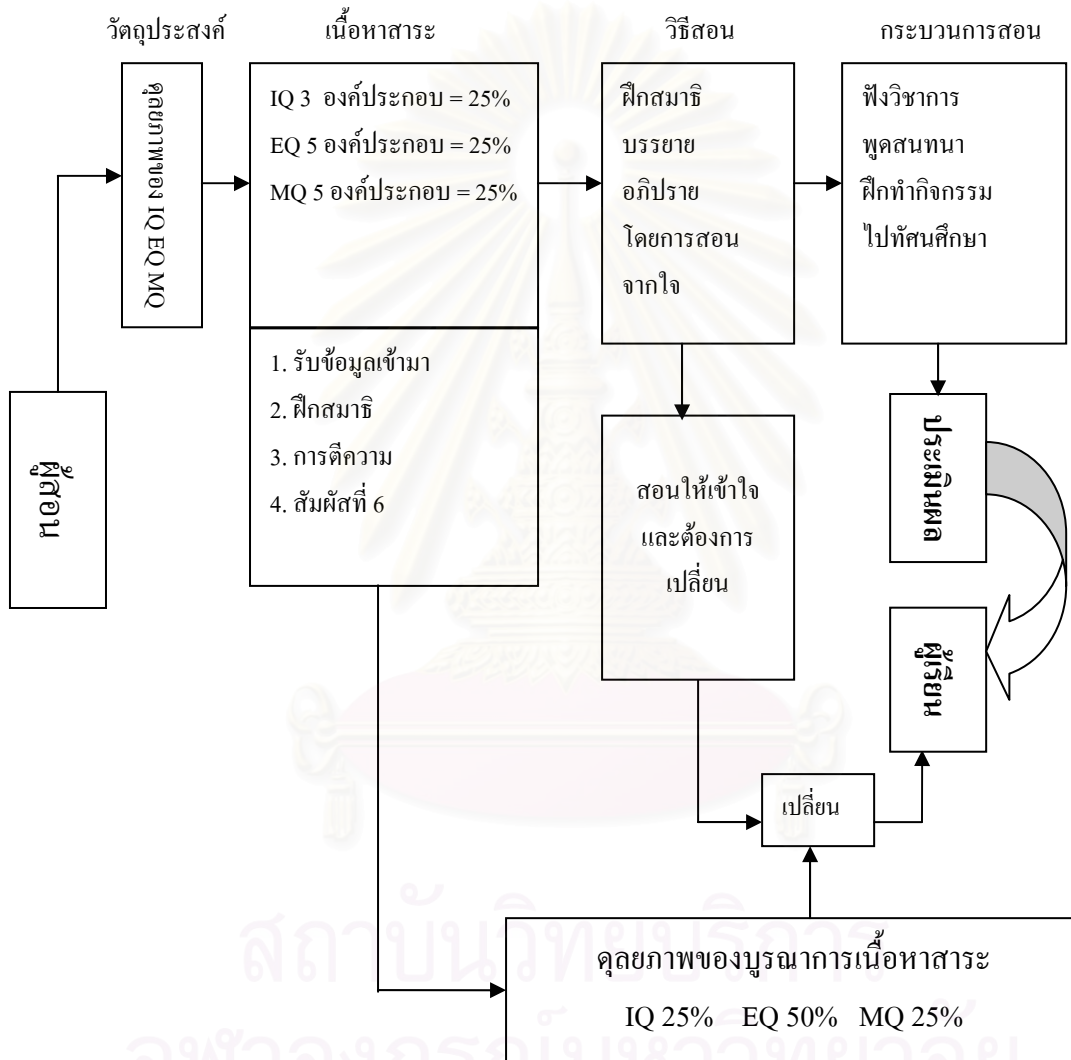
การประเมินผล การประเมินผลทำให้รู้ว่า การสอนได้บรรลุตามจุดประสงค์หรือไม่ การใช้เครื่องมือแบบวัดเป็นสิ่งที่ชัดเจนที่สุด นอกจากนั้น การสังเกต สัมภาษณ์ สร้างข้อสรุป จะทำให้เห็นภาพชัดว่า ผู้เรียนเกิดการพัฒนา

ผู้สอน ผู้สอนเป็นแบบอย่าง มีความเมตตา สอนจากใจไปสู่ใจของผู้เรียน สร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียน นอกจากใช้สัมผัสทั้ง 5 สิ่งสำคัญคือ สัมผัสที่ 6 เพราะจะทำให้เกิด transformation

ผู้เรียน มีจิตอาสา ต้องการเกิดการเปลี่ยนแปลง ต้องการมีคุณภาพของสมรรถนะทั้ง 3 ประการ

แผนภูมิที่ 22 รูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดคุณลักษณะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา

รูปแบบการสอน

จากแผนภูมิที่ 22 สามารถสรุปได้ว่า ผู้สอนวางแผนการสอน ตั้งวัตถุประสงค์ การพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมร่วมกันให้ได้คุณภาพ คิดเป็น จัดเป็นสมรรถนะทางปัญญา ควรเน้น 25 % การที่ผู้เรียนมีความรู้สึที่ดี สงบ นิ่ง เป็นสมรรถนะทางอารมณ์ ควรเน้น 50 % ผู้เรียนพูดดี ทำดี จัดเป็นสมรรถนะทางจริยธรรม ควรเน้น 25 %

เนื้อหาสาระ สมรรถนะทางปัญญาองค์ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ภาษา การสื่อสารและความรู้ทั่วไป ตรรกะ-คณิตศาสตร์ มิติสัมพันธ์ เน้นการบูรณาการ 25 % สมรรถนะทางอารมณ์ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การรู้จักตนเอง การวางกฎระเบียบให้ตนเอง แรงกระตุ้นสู่เป้าหมาย การเห็นใจผู้อื่น ทักษะสังคมและการสร้างแรงบันดาลใจในกลุ่มสู่เป้าหมาย เน้น 50 % สมรรถนะทางจริยธรรม มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การเห็นแก่ผู้อื่นเป็นที่ตั้ง การร่วมมือกับกลุ่ม การมีน้ำใจไม่ตรีใจ กว้าง การมีความเมตตากรุณา การให้เกียรติผู้อื่นและการทำหน้าที่พลเมืองดี เน้น 25 % ความสัมพันธ์ในการสอน รับข้อมูลเข้ามา ทำสมาธิไตร่ตรอง การตีความ สัมผัสที่ 6 ใส่ใจในการสื่อสารข้อมูล

วิธีสอน ผู้สอนมีความเมตตา สอนการฝึกสมาธิช่วยให้จิตใจผู้เรียนสงบ ใช้วิธีบรรยายให้ข้อเท็จจริงอย่างครบถ้วน อภิปรายเพื่อสร้างความกระจ่างมากขึ้น สร้างแรงบันดาลใจให้กับนิสิต สอนให้นิสิตนักศึกษาเข้าใจและต้องการเปลี่ยนแปลง

กระบวนการสอน ฟังวิชาการในชั้นเรียน พุจฉนทนาให้เกิดความแตกฉานเข้าใจ ฝึกทำกิจกรรมภาคสนามให้คุ้นเคยได้ปฏิบัติจริง ไปทัศนศึกษาใช้ความรู้ในชีวิตประจำวันได้จริง

ประเมินผล การประเมินผลใช้ทั้งสองวิธี วิธีปริมาณและคุณภาพ วิธีปริมาณ ใช้วิธีหาคะแนนร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และผลการเปรียบเทียบ การสอบก่อน (pretest) และการสอบหลัง (posttest) ของการทดลองใช้รูปแบบ วิธีการคุณภาพ ให้นิสิตประเมินตนเอง เสนอผลการสังเกต สัมภาษณ์ และสร้างข้อสรุป

**ประเมินผลก่อนและหลังการสอน (pretest-posttest) สังเกต สัมภาษณ์
สร้างข้อสรุป**

ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบหลักสูตรฉบับร่าง 1 โดยโครงสร้างของหลักสูตรและการสอน และได้ทำการบูรณาการเพื่อให้สอดคล้องกับวิชา การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนิสิต และสร้างเครื่องมือแบบวัด 3 ชุด ฉบับร่าง 1 ได้แก่ เครื่องมือแบบวัดสมรรถนะทางปัญญา เครื่องมือแบบวัดสมรรถนะทางอารมณ์ และเครื่องมือแบบวัดทางสมรรถนะทางจริยธรรม (ภาคผนวก ข) และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบและปรับปรุง แก้ไข จำนวน 5 ท่าน (ดูรายชื่อผู้เชี่ยวชาญในภาคผนวก ง) ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการสอน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรบูรณาการ 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญการสอนแบบแนวพุทธ 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยีและการสอน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการสอนวิทยาศาสตร์ 1 ท่าน ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างของหลักสูตรและการสอน แบบวัดทดสอบต่าง ๆ ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญที่ให้มีการเพิ่มเติมหรือปรับแก้ ทางด้านรูปแบบและแบบวัด ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอนฉบับร่าง 2 และเครื่องมือแบบวัดฉบับร่าง 2 (ภาคผนวก ข) ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของรายวิชา การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนิสิต และการตั้งข้อสังเกตของผู้เชี่ยวชาญ

รูปแบบหลักสูตรและการสอนฉบับร่าง 2 ประกอบด้วยองค์ประกอบ ดังนี้

1. ชื่อหลักสูตร
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
3. ความรู้ในการเรียนรู้ เนื้อหาสาระ
4. การประเมินก่อนเรียน
5. กิจกรรมการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้สอนกำหนดหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียน

ได้ศึกษา บรรลุถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา มีทั้งในห้องเรียนและภาคสนาม

6. การประเมินผลหลังการเรียน

หลังจากทำการปรับโครงสร้างรูปแบบหลักสูตรและการสอนแล้ว ผู้วิจัยได้นำรูปแบบหลักสูตรและการสอนไปทดลองใช้สภาพการเรียนการสอนจริง

การทดลองสอนจริง

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตร แนวคิดในการเรียนการสอน และแนวคิดคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา ไปทดลองสอนจริงกับรายวิชาการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนิติต ซึ่งมีเนื้อหาวิชาที่ใกล้เคียงกับสิ่งที่ผู้วิจัยได้ทำการวิจัย

บริบท

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอน เพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา

สถานที่สำหรับสอนนิติตภาคทฤษฎีครั้งนี้ คือ ห้อง 611 อาคาร ตึกมหิตลาธิเบศร คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องเรียนมีขนาดเหมาะสมกับนิติตจำนวน 60 คน เป็นห้องปรับอากาศ มีสื่อการสอนครบทุกรูปแบบ มีพื้นที่เพียงพอสำหรับการจัดรูปแบบโต๊ะเรียนเป็นวงกลม

สถานที่สำหรับการจัดกิจกรรมภาคปฏิบัติ คือ โรงเรียนสัตยาไส ตั้งอยู่ที่ตำบลฉนวนารายณ์ อำเภอบ้านบาล จังหวัดลพบุรี เนื้อที่ประมาณ 300 ไร่ เริ่มดำเนินการสอนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 มีอาจารย์ทั้งสิ้น 40 คน ผู้เรียน 400 คน โดยผู้เรียนในโรงเรียนส่วนใหญ่มาจากทุกภูมิภาค และนับถือทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และศาสนาฮินดู โรงเรียนสัตยาไส มีแนวทางการสอนโดยวิธีบูรณาการให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม และให้ผู้เรียนมีสมรรถนะทั้งสามด้าน คือ IQ EQ MQ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

วัตถุประสงค์

1. เน้นความสำคัญของกิจกรรมนิตินในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามอัธยาศัย แสวงหาและสังเคราะห์ความรู้อย่างเป็นระบบจากการทำกิจกรรมนิตินด้วยตนเอง
2. เมื่อนิตินผ่านการศึกษาวិชา การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนิติน นิตินจะสามารถ
 - แสวงหาความรู้ด้วยตนเองโดยวิธีการต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ
 - สังเคราะห์ความรู้ สร้างแก่นสารการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ทำกิจกรรมตามโครงการ ภาคสนาม และเสนอวิสัยทัศน์เพื่อการพัฒนางานกิจกรรมนิตินอย่างเต็มศักยภาพ
3. การตกผลึกจากการเรียนรู้ การมีวิจารณ์ญาณ การแยกแยะผิดถูก และการยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นโดยสมาธิ การเรียนรู้ผ่านสัมผัสที่ 6 การสัมผัสกับจิตสูงสุด พุทธะ ในการเข้าไปปัญหาที่แท้จริง การแก้ไขปัญหาระดับสูง และการใช้แนวพระพุทธศาสนา ไตรสิกขา ในการฝึกอบรม

รูปแบบการเรียนการสอน

การเรียนการสอนภาคทฤษฎีไม่สามารถสังเกตสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของนิตินได้อย่างชัดเจน แต่ประเมินจากการที่นิตินเขียนความรู้สึก ความคิดเห็น หรือจากที่นิตินอภิปรายในชั้นเรียน ประกอบกับผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ พูดคุยกับนิตินนอกชั้นเรียน ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับ การพัฒนาสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ในคนนิติน ส่วนการทำกิจกรรมของนิตินที่โรงเรียนสัตยาไส ผู้วิจัยได้บันทึกพฤติกรรมของนิตินขณะทำกิจกรรม การสัมภาษณ์ สอบถามความรู้สึกของนิตินในการทำกิจกรรม ซึ่งได้ข้อค้นพบหลายประการ ดังนี้

การเรียนภาคทฤษฎี นิตินต้องเข้าเรียนเป็นเวลา 3 สัปดาห์ ในสัปดาห์ที่ 1-3 สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งการเข้าร่วมกิจกรรม 1 วันในสัปดาห์ที่ 4 ที่โรงเรียนสัตยาไส ซึ่งเป็นกิจกรรมที่พัฒนาสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของนิติน สัปดาห์ที่ 5-14 นิตินแยกย้ายไปทำกิจกรรมตามกลุ่มต่าง ๆ และสัปดาห์ที่ 15-16 นิตินกลับมารายงานผลการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ทำการติดตามผลการทดลองใช้รูปแบบฯ ลักษณะการสอนโดยรูปแบบการสอนแบบอุปมา รูปแบบการสอนแบบ concept ซึ่งประกอบด้วย การคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างเป็นระบบ การคิดแบบวิจารณ์ญาณ โดยวิทยากร คือ ดร. อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา ณ อยุธยา สอนให้ผู้เรียน เข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของผู้เรียน และการฝึกสมาธิ นิตินให้ความคิดเห็นดังนี้

เนื้อหาสาระของแผนการสอน มีรายละเอียด ดังนี้

สัปดาห์ที่ 1 ภาคทฤษฎีในห้องเรียน การใช้สื่อมัลติมีเดียในการนำเสนอชุด powerpoint 79 ภาพ มีการอธิบายและอภิปรายเกี่ยวกับ เป้าหมายการเรียนรู้ การศึกษาไม่ใช่เพื่อการทำมาหาเลี้ยงชีพอย่างเดียว แต่เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นด้วย การทำสมาธิเพื่อให้อารมณ์สงบ การมีสมาธิในการเรียนรู้ การใช้

ความคิดทางด้านบวก (positive affirmation) เพื่อให้เกิดผลในทางบวก การทำให้นิสิตต้องการรู้จักตนเอง (ตนเองที่แท้จริง) การทำทายนิสิตให้เข้าใจว่า ไม่มีอะไรที่เขาทำไม่ได้ หรืออะไรที่เป็นไปไม่ได้ บัณฑิตต้องเรียนรู้เพื่อชีวิต รู้จักตนเอง และนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริง เพื่อชีวิตที่สมบูรณ์ (IQ EQ MQ) โดยการบูรณาการเนื้อหาสาระสมรรถนะทางปัญญา 25 % สมรรถนะทางอารมณ์ 50 % และสมรรถนะทางจริยธรรม 25 %

สัปดาห์ที่ 2 การบรรยายและการอภิปรายพร้อมภาพ powerpoint การวิเคราะห์ข่าวสาเหตุที่นิสิตกระโดดตึกตาย เพราะหนีปัญหาชีวิต เนื้อหาสาระได้แก่ สิ่งที่ขาดในการศึกษา คือ ความเชี่ยวชาญที่จะทำให้มีความสุข วิธีการที่จะทำให้ นิสิตมีความสุข (EQ) การแก้ปัญหาด้วยวิธีไม่ยึดติด การปล่อยวาง (EQ) ความสุขที่แท้จริงอยู่ในใจ (EQ) การเปลี่ยนตนเอง ไม่ใช่การเปลี่ยนผู้อื่น การเปลี่ยนตนเองตั้งแต่อายุน้อยง่ายกว่าเปลี่ยนตอนอายุมาก (EQ) มุ่งงานวิจัยสนับสนุน การศึกษาไม่ใช่แค่การทำมาหากินอย่างเดียว (IQ) แต่เพื่อชีวิตที่ดีกว่าด้วย (EQ MQ) กระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ การเข้าใจบทบาทของจิตสำนึก และจิตใต้สำนึก การสอนให้นิสิตเข้าใจการรู้จักบริหารอารมณ์ตนเอง และ ความสำคัญของการทำงานของประสาทสัมผัสทั้ง 5 การทำจิตใจให้บริสุทธิ์สะอาดก่อน อย่าตำหนิผู้อื่น การมองผู้อื่นเป็นเช่นไรก็เพราะความคิดของตนเองเป็นอย่างนั้นอยู่แล้ว ถ้าใจสกปรกจะมองทุกอย่างเป็นลบไปหมด ดังนั้น ต้องเปลี่ยนความคิดของตนเองเสียก่อน จึงจะมองผู้อื่นได้ถูกต้อง ทุกอย่างขึ้นกับใจของตนเอง การตีความขึ้นกับข้อมูลที่สะสมอยู่ในใจ คำค่าของผู้อื่นเป็นการสั้นสะท้อนของอากาศ การตีความขึ้นกับเราว่า จะตีความอย่างไร ทางด้านบวก เพื่อแก้ไขปรับปรุงตนเอง หรือทางด้านลบ จะเกิดความไม่พอใจ เสียใจ โกรธเคือง อิทธิพลของสื่อ (โทรทัศน์) มีผลต่อการเรียนรู้ ไม่ว่าจะทางด้านบวกหรือด้านลบ จึงต้องระมัดระวัง ศัตรูตนจริงอยู่ในตนเรา (inner enemy) ความก้าวหน้าของสังคมขึ้นกับความสามัคคีของชุมชน การใช้วิจารณญาณ การเปลี่ยนนิสัยตนเอง การใช้พลังของจิตใต้สำนึก การใช้ศิลป์ในการเปลี่ยนแปลงตนเอง การช่วยให้สุขภาพดีสมบูรณ์ การสอนบูรณาการเนื้อหาสมรรถนะทางปัญญา 25 % สมรรถนะทางอารมณ์ 50 % และสมรรถนะทางจริยธรรม 25 %

การวิเคราะห์ข่าวนิสิตกระโดดตึกตาย สาเหตุ การป้องกัน การบริหารอารมณ์ตนเอง (EQ)

สัปดาห์ที่ 3 การบรรยายและการอภิปรายพร้อมภาพ powerpoint เนื้อหาสาระเกี่ยวกับการยกระดับจิตใจ (สมาธิ) (EQ) สมาธิทำให้เกิดปัญญา (IQ) บทบาทของจิตเหนือสำนึกหรือ สภาวะพุทธะในตนเรา คือผู้รู้สูงสุดที่อยู่ภายในตนเรา ประโยชน์ของการฝึกสมาธิ ทำให้ความจำดีขึ้น (IQ) สมาธิทำให้เกิดปัญญา (IQ) สมาธิทำให้ตัดสินใจได้เร็วและถูกต้อง (IQ EQ MQ) สมาธิทำให้เกิดการพักผ่อนได้ดี สมาธิทำให้ลดอารมณ์ไม่ดีทั้งหลาย และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เกิดความเชื่อมั่นในตนเองการเข้ากับผู้อื่นได้ง่ายขึ้น การสร้างแรงบันดาลใจจากผู้สอน การใช้ภาษาใจ ความเมตตาเป็นพลังงาน การสร้างสรรค์ การรู้จักคุณกตัญญู การเข้าใจปัญหาสิ่งแวดล้อม การทำให้ความคิด จิตใจ และการกระทำ สอดคล้องกัน (head=heart=hand) การสอดคล้องของความคิด จิตใจ และการกระทำ จะทำให้นิสิตสงบ

บริสุทธิ์ ไม่มีการใส่หน้ากากหรือการแสเสร้าง นิสิตจะมีชีวิตที่สมบูรณ์ การสอนบูรณาการเนื้อหาสาระ
สมรรถนะทางปัญญา 25 % สมรรถนะทางอารมณ์ 50 % และสมรรถนะทางจริยธรรม 25 %

สัปดาห์ที่ 4 การฝึกปฏิบัติจริงในภาคสนาม การทำกิจกรรมนิตินิต วันที่ 24 พฤศจิกายน
2548 เวลา 10.30-12.30 น. ที่โรงเรียนสัตยาไส ลพบุรี การเรียนการสอนบูรณาการเนื้อหาสาระสมรรถนะ
ทางปัญญา 25 % สมรรถนะทางอารมณ์ 50 % และสมรรถนะทางจริยธรรม 25 % และเวลา 13.30-14.30 น.
นิตินิตทำ posttest 1 ชั่วโมง

การดูงานที่ โรงเรียนสัตยาไส ในสัปดาห์ที่ 4 มีแผนการเรียนรู้ ดังนี้

1. **สาระสำคัญ** เป็นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่องในสายลมหนาว เป็นการ
เรียนรู้เพื่อเตรียมรับฤดูหนาวที่กำลังมาถึง เป็นการเรียนรู้ด้านร่างกาย จิตใจ เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการ
เรียนรู้ 8 กลุ่ม ดังนี้

1. ภาษาไทย
2. สังคมศึกษา
3. ศิลปศึกษา
4. คณิตศาสตร์
5. วิทยาศาสตร์
6. งานอาชีพ เทคโนโลยี
7. สุขศึกษา/พลศึกษา
8. ภาษาต่างประเทศ

2. **จุดประสงค์การเรียนรู้เชิงพฤติกรรม ได้แก่**

1. ผู้เรียนสามารถนำความรู้เรื่อง ”ในสายลมหนาว” ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ใน
ชีวิตประจำวันไม่ว่าจะเป็นการปรับตนให้เข้ากับสภาพอากาศ และอุณหภูมิที่เปลี่ยนแปลงของฤดูหนาว
การรักษาสุขภาพร่างกาย การรับประทานที่ให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย
2. ผู้เรียนสามารถใช้ประโยชน์จากสายลมหนาว เรียนรู้ตำนาน ประเพณีการเล่นว่า
รวมทั้งสร้างสรรค์ว่าให้สวยงาม และทดลองเล่นว่าด้วยตนเอง
3. ผู้เรียนสามารถกำหนดหาความสมดุลในการสร้างทำว่า และเข้าใจถึงแรงดัน
อากาศ และทิศทางของลม ที่จะช่วยให้ว่าลอยอยู่ในอากาศได้
4. ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เรื่องการปรับตน การทำงานร่วมกับผู้อื่น การคิด วางแผน
และสร้างสรรค์งานให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นได้

3. **กระบวนการจัดการเรียนรู้** สวดมนต์ นั่งสมาธิ การนำเข้าสู่บทเรียน

1. พุดคุยอากาศที่เปลี่ยน ชีวิตประจำวันของผู้เรียน

2. เล่นเกมส์ เพลงลมพัด
3. คุณค่าของเกมส์
4. การเรียนรู้และการปฏิบัติ การเรียนรู้ผ่านฐานการเรียนรู้ 3 ฐาน
 - อังกฤษ
 - การงานอาชีพ เทคโนโลยี สุขศึกษา
 - วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ ไทย ศิลปศาสตร์
5. การสรุปการเรียนรู้ สรุปผลจากทุกกลุ่มสาระ คุณค่า นำไปปรับใช้ประโยชน์ใน

ชีวิตประจำวัน

4. สื่อและแหล่งการเรียนรู้
 - 1 หนังสือตำนาน และประเพณีการเล่นว่าว
 - 2 อุปกรณ์การทำว่าว
 - 3 อุปกรณ์การประกอบอาหาร “ก๋วยเตี๋ยวลุยสวน”
 - 4 สนามบอลใหญ่ สำหรับการเล่นว่าว
5. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

วิธีการวัดและประเมินผล

 - 1 สังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม
 - 2 ตรวจสอบการปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละฐาน
 - 3 ประเมินผลการนำเสนองานและสรุปคุณค่าที่ได้รับจากการเรียน
6. เครื่องมือ
 1. แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม
 2. แบบประเมินผลงานการนำเสนองาน และสรุปคุณค่าที่ได้รับจากการเรียน
7. เกณฑ์การประเมิน

เกณฑ์การนำเสนอผลงาน

 1. ปฏิบัติได้ดีมาก
 2. ปฏิบัติได้ดี
 3. ปฏิบัติได้พอใช้
 4. ต้องปรับปรุง
8. กิจกรรมเสนอแนะ

กิจกรรมเสนอแนะ มี 2 กิจกรรม

 1. จัดประกวด “ว่าว” เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และใช้เวลาว่างให้เกิด

ประโยชน์

2. ศึกษาเกี่ยวกับเทศกาลอื่น ๆ ที่ทำในช่วงฤดูหนาว เพื่อให้บัณฑิตนักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าและมีความรู้เพิ่มขึ้น

สัปดาห์ที่ 5-14 นิสิตไปทำกิจกรรมเอง มีอาจารย์ที่ปรึกษากลุ่มคอยดูแลอย่างใกล้ชิด โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ไปทำค่ายแนะแนวการสอบ entrance จุฬาฯ ที่ กาญจนบุรี กลุ่มที่ 2 ไปสอนเด็กที่วัดหัวลำโพง และวัดปทุมวนาราม

สัปดาห์ที่ 15-16 นิสิตกลับเข้าชั้นเรียนตามเดิม เพื่อนำเสนอผลการเรียนรู้และการจัดนิทรรศการ ที่ นื่อง 611 ตึกมหิตลาธิเบศร คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ผู้วิจัยได้ทำการติดตามผลในช่อง 2 สัปดาห์นี้ อีกครั้งหนึ่ง เพื่อดูว่า นิสิตได้นำองค์ความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้หรือไม่

สรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอนวิชา การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนิสิตด้วยวิธีการเรียนแบบบูรณาการ มีภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

การนำรูปแบบฉบับร่าง 2 ไปทดลองใช้ ได้ผลการวิเคราะห์ ประกอบด้วยประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรบูรณาการที่ผสมผสานหน่วยย่อยที่สัมพันธ์กัน มารวมกัน ให้กลมกลืนเป็นหนึ่งเดียว ให้ครบบริบูรณ์ในตนเอง โดยการเน้นเกณฑ์คุณภาพที่ค้นพบจากการวิเคราะห์เอกสารของการวิจัยนี้ ได้แก่

การบูรณาการเนื้อหาสาระสมรรถนะทางปัญญา 25 %

การบูรณาการเนื้อหาสาระสมรรถนะทางอารมณ์ 50 %

การบูรณาการเนื้อหาสาระสมรรถนะทางจริยธรรม 25 %

2. การเรียนการสอน ใช้วิธีการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียน ผู้สอนสอนจากใจไปสู่ใจของผู้เรียน ผู้เรียนจะเกิดความซาบซึ้ง และสามารถเข้าใจได้ง่าย และนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริง เพราะเข้าใจในแก่นสารของการเรียนรู้จริง

3. เนื้อหาสาระวิชา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดวิจรรณญาณ ด้วยความรู้ขั้นสูงสุด การรู้จักตนเองว่า มีศักยภาพเต็มสมบูรณ์ สามารถดึงศักยภาพที่เต็มสมบูรณ์ออกมาใช้แก้ปัญหา และการดำเนินชีวิตได้

4. นอกจากการเรียนรู้ผ่านสัมพัทธ์ทั้ง 5 แล้ว ผู้วิจัยเสนอการเรียนรู้ขั้นสูงสุด คือ การเรียนรู้โดยผ่านสัมพัทธ์ที่ 6 คือ การสัมพัทธ์กับพุทธะ ผู้รู้ที่แท้จริงในตนผู้เรียน ผู้เรียนจะสามารถขอคำแนะนำจากจิตสูงสุด หรือพุทธะ ในการแก้ปัญหาได้อย่างบริสุทธิ์ ถ่องแท้ ตามความเป็นจริงของเหตุผลที่แท้จริง

5. ผู้เรียนจะสามารถบริหารอารมณ์ของตนเองได้ มีความสงบจากการฝึกสมาธิ ยกย่องจิตใจให้สูงขึ้น นิ่ง เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงด้วยตนเอง
6. ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข เพราะเข้าใจตนเอง และผู้อื่น รู้จักตนเองและผู้อื่น

ผลการวิเคราะห์การทดลองใช้รูปแบบ ทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ เห็นการพัฒนาการของนิสิต มีคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา 25 % อารมณ์ 50 % และจริยธรรม 25 %

สรุป ข้อค้นพบจากการพัฒนาหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา ได้แก่ การกำหนดรูปแบบขึ้นอยู่กับลักษณะของวิชาที่ต้องการจะสอน รูปแบบหลักสูตรคือข้อกำหนดการเรียนการสอน เป็นแบบแผนการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วยจุดมุ่งหมายของการศึกษา ทฤษฎีการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผล ต้องมีความยืดหยุ่นสนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม ประเทศชาติ สามารถนำไปสู่การทำนายผลได้ และพิสูจน์ได้โดยการสังเกต องค์ประกอบร่วมของรูปแบบหลักสูตร ได้แก่ ชื่อหลักสูตร หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมายหรือจุดประสงค์ของการศึกษา ความรู้ในรายวิชา การประเมินผลก่อนเรียน กิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลหลังการเรียนรู้ ส่วนรูปแบบการสอนคือ แผนการแสดงการจัดโครงสร้าง และองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ใช้ในการพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้ ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการเรียนการสอน และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ในรูปของแผนภูมิ จุดมุ่งหมายเฉพาะของการสอนมีความสอดคล้องภายในกับทฤษฎีการเรียนรู้ สามารถตรวจสอบได้ การกำหนดรูปแบบการสอนโดยการศึกษาข้อมูล หัวเรื่อง เนื้อหารายวิชา ที่ต้องนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบการสอน กำหนดหลักการเป้าหมาย กำหนดทิศทาง ลำดับความสำคัญของรายละเอียดขององค์ประกอบทั้งหมด สังเคราะห์แนวทางการสอน วิธีสอน กิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ การประเมินผล กำหนดการสอนให้มีคุณภาพ การตั้งเกณฑ์คุณภาพตามแนวคิดของนักวิชาการ กำหนดแนวทางนำรูปแบบไปใช้

ผลการวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพ

เสนอผลการสังเกต สัมภาษณ์ นิสิตที่เข้าฝึกอบรมของการทดลองใช้รูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา ทำการสัมภาษณ์เป็น 2 ช่วง ช่วงแรกคือ สัปดาห์ที่ 4 และช่วงที่ 2 คือระหว่างสัปดาห์ที่

ช่วงของการให้สัมภาษณ์ คือ สัปดาห์ที่ 4 การไปดูงานที่โรงเรียนสัตยาไส

“รูปแบบการเรียนการสอน ต้องใช้การคิดวิเคราะห์ และการตีความ จากตนเองในนิทาน ซึ่งได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์มาก”

นิติตคณะอักษรศาสตร์ ชั้นปีที่ 2

“ตอนแรกไม่เข้าใจวิธีการสอน แต่พอฟังเฉลยก็เข้าใจมากขึ้น ชอบรูปแบบการสอนที่มีการยกตัวอย่างประกอบ บางครั้งก็เป็นเรื่องจากประสบการณ์ ซึ่งตรงกับชีวิตจริง”

นิติตคณะวิศวกรรมศาสตร์ ชั้นปีที่ 2

“สามารถนำความรู้ และข้อคิดต่าง ๆ ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เกือบทุกเรื่อง ทำให้เราคิดแก้ปัญหาได้เอง เพราะบางสถานการณ์ที่เจอในชีวิตจริงไม่เหมือนกันทีเดียว ต้องนำไปประยุกต์ใช้”

นิติตคณะแพทยศาสตร์ ชั้นปีที่ 1

“ส่งเสริมให้เราเป็นทั้งคนตั้งคำถาม และตอบคำถาม ฝึกการมองสิ่งต่าง ๆ หลายด้าน หลายมุมมอง”

นิติตคณะวิศวกรรมศาสตร์ ชั้นปีที่ 2

การฝึกสมาธิ

การพัฒนาจิตใจโดยการฝึกสมาธิ จะทำให้จิตใจมีความสงบและเยือกเย็น ซึ่งจากการทดลองของ Fehr (อ้างถึงในอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา ณ อยุธยา, 2547) มีผลต่อพฤติกรรม จะช่วยผู้เรียนเรียนหนังสือหรือทำงานได้ดีขึ้น มีความมั่นใจในตนเอง และสามารถเข้ากับผู้อื่นได้ดีขึ้น

“จากการที่ได้นั่งสมาธิก่อนเรียน ทำให้จิตใจของผมสงบนิ่ง มีสมาธิในการเรียนและทำความเข้าใจในบทเรียนได้ง่ายขึ้น”

นิติตคณะอักษรศาสตร์ ชั้นปีที่ 2

“การนั่งสมาธิทำให้เรามีสติ รู้ตนอยู่ตลอดเวลาว่าเรากำลังทำอะไรอยู่ และสิ่งที่ทำลงไปนั้น เป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ดี”

นิติตคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ชั้นปีที่ 1

นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมการวิเคราะห์ข่าว กรณี นิสิตชั้นปีที่ 3 คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทะเลาะกับแฟนสาว แล้วน้อยใจคิดสั้นกระโดดตึก นิสิตได้ความเห็น ดังนี้

“จากการที่ผู้ตายเป็นคนที่มีอารมณ์อ่อนไหวง่าย (จากปากคำของพี่ชายที่ให้การกับตำรวจ) เมื่อมีเรื่องที่มากระทบกระเทือนจิตใจ ที่ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ ทำให้ตัดสินใจประชดแฟนสาวด้วยการกระโดดตึก จนถึงแก่ชีวิต ซึ่งถ้าเราสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ และมีสติมากกว่านี้ ก็จะไม่เกิดเรื่องน่าเศร้าขึ้น”

นิสิตคณะอักษรศาสตร์ ชั้นปีที่ 1

การทำกิจกรรม

“การที่ว่าลอยขึ้นไปได้ ก็ต้องต้านลม เปรียบเทียบกับชีวิตของคนเรา การที่จะขึ้นไปอยู่ที่สูง ๆ ได้ จะต้องฝ่าฟันกับอุปสรรคต่าง ๆ และต้องมีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ”

นิสิตคณะแพทยศาสตร์ ชั้นปีที่ 1

“เราได้ช่วยกันทำว่า ช่วยกันคิดว่าจะออกแบบว่าอย่างไร จะเปะกระดาษีอะไร ต้องอาศัยหลักต่าง ๆ เช่น ความสมมาตรของว่า ซึ่งเมื่อเราทำว่าเสร็จ ก็นำไปทดลองเล่น ซึ่งว่าของกลุ่มผมขึ้นไปได้นิดหนึ่ง ก็หมุนตัว แล้วตกลงมาปักพื้นดิน ตอนแรกผมก็เสียใจ และโมโห เพราะผมและเพื่อน ๆ ในกลุ่มตั้งใจทำมาก พวกเราจึงนำว่ากลับมาแก้ไข โดยมีอาจารย์ที่โรงเรียน คอยให้คำแนะนำ จนเมื่อเรานำกลับไปวิ่งใหม่ สุดท้ายว่าของเราขึ้นไปลอยอยู่บนท้องฟ้าได้ จากเหตุการณ์นี้ ทำให้ผมเข้าใจว่าความสำเร็จในการทำงานของคนเรา บางครั้งไม่ได้เกิดจากการทำงานเพียงแค่อรอบเดียว อาจจะต้องมีการทำซ้ำ และมีการปรับปรุงแก้ไขด้วย”

นิสิตคณะวิศวกรรมศาสตร์ ชั้นปีที่ 2

“การทำกิจกรรมกับเพื่อน ๆ ในกลุ่ม ทำให้เราต้องช่วยเหลือกัน ช่วยกันคิด และนั่งฟังความคิดของเพื่อน”

นิสิตคณะเศรษฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 1

“คำศัพท์คำหนึ่งก็เหมือนกับสังคม ในคำศัพท์คำหนึ่ง เราสามารถคิดค้น คำศัพท์ใหม่ ๆ ได้ มากขึ้น คนอักษรแต่ละคน ก็เหมือนกับคนแต่ละคนในสังคม ซึ่งมีหน้าที่ มีความสามารถ และมีความ

ถนัดที่แตกต่างกัน ถ้าคนคนนั้นไม่เห็นคุณค่าของตนเอง ไม่รู้จักตนเอง และไม่เคารพตนเอง ถ้าเราเอาคนอักษรเหล่านี้มารวมกัน แต่เรียงลำดับไม่ถูกต้อง คำ ๆ นั้น ก็ไม่เกิดความหมายขึ้นได้”

นิสิตคณะรัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 2

“ก่อนที่จะทำถ้วยเดียวลุยสวน เราได้รู้ส่วนประกอบทุกอย่าง จะเห็นว่า ในถ้วยเดียวลุยสวน 1 คำ มีส่วนประกอบต่าง ๆ ที่ให้คุณค่าทางโภชนาการที่ต่างกัน เช่น ผักให้วิตามิน แป้งให้พลังงาน และโปรตีนเกษตรให้โปรตีน แต่เมื่อมารวมเป็น 1 คำ ทำให้เราได้คุณค่าทางโภชนาการที่มากมาย และให้รสชาติอาหารที่ครบรสทั้งเปรี้ยว หวาน มัน เค็ม เหมือนกับชีวิตของเรา มีทั้งทุกข์ สุข และอารมณ์อื่น ๆ เคล้ากันไป”

นิสิตคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ชั้นปีที่ 1

ผลการสัมภาษณ์นิสิต การฝึกสมาธิ นิสิตเกิดความสงบ เรียนหนังสือได้ง่ายขึ้น และจำบทเรียนได้ดี ทำให้ปัญญาดีขึ้น และมีสติรู้ตนอยู่ตลอดเวลาว่า ทำอะไรลงไป และสิ่งที่ทำดีหรือไม่ นิสิตสามารถมองได้หลาย ๆ ด้าน มีความคิดกว้างไกล และมองทุกสิ่งซึ่งขึ้น เข้าใจตนเอง รู้จักตนเอง และเข้าใจผู้อื่น บทเรียนทำให้ได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์มาก เข้าใจว่า ศัตรูตนจริงอยู่ภายในตนเอง คือ ความโลภ ความโกรธ และความหลง ดังนั้น ไม่ต้องไปต่อสู้กับผู้อื่น ให้ต่อสู้กับตนเอง เอาชนะตนเอง การที่นิสิตได้เล่นว่าว ว่าวลอยอยู่บนท้องฟ้า ต้องลมจะลอยไปมา ไม่อยู่นิ่ง เปรียบเหมือนใจของนิสิต ที่ไม่อยู่นิ่ง คิดมาก บางครั้งใจเลื่อนลอย ไม่สามารถควบคุมให้เป็นสมาธิ ทำให้เรียนหนังสือไม่ได้ดี ดังนั้น หลังจากที่นิสิตได้ฝึกสมาธิแล้ว ใจจะสงบและนิ่ง สามารถทำกิจกรรมได้ดี มีความเพียร อดทน และมีความพยายามในการทำกิจกรรม เมื่อล้มเหลว สามารถลุกขึ้นมาแก้ตนใหม่ได้ จนในที่สุด ประสบผลสำเร็จ

การติดตามผลภายหลังการทดลองรูปแบบ คือ สัปดาห์ที่ 15-16 ของชั้นเรียน

หลังจากที่นิสิตได้ผ่านการทดลอง นิสิตทุกคนต้องทำกิจกรรมอาสาสมัคร 1 โครงการ นิสิตกลุ่มทดลองได้แบ่งไปทำโครงการ 2 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 ทำค่ายแนะแนวการศึกษาที่จังหวัดการณจนบุรี ชื่อค่าย คือ “จามจุรี-มณีกาญจน์ ครั้งที่ 1” ระหว่าง วันที่ 27-28 มกราคม 2549 มีผู้เข้าร่วมโครงการ 350 คน สารระการจัดค่าย คือ แนะนำผู้เรียนที่กำลังจะสำเร็จชั้นมัธยมปีที่ 6 ให้รู้จักชีวิตนิสิต การลงทะเบียนเรียน การสอบ o-net และ a-net การรับตรง-จุฬา กิจกรรมแนะแนวแต่ละคณะตามความสนใจ แนะนำประวัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แนะนำคำขวัญ ทั้ง 5 ได้แก่ sotus (seniority order tradition unity spirit) คำถาม-ตอบ การใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย ข้อคิด ๆ เกี่ยวกับชีวิตในมหาวิทยาลัย

การจัดค่ายต้องใช้งบประมาณสูง นิสิตได้หาผู้สนับสนุนบริษัทห้างร้านต่าง ๆ และได้บริหารค่ายด้วยการจัดระบบการทำงานที่ทุกคนมีส่วนร่วม เวลาทำงานในกลุ่มมีการกระทบกัน ได้ใช้การฝึกสมาธิช่วยคลายความขัดแย้ง อารมณ์ที่ขุ่นมัวสงบลงด้วยการฝึกสมาธิ และทำตามคำสอนที่ได้รับจากการฝึกอบรมในการทดลองใช้รูปแบบๆ ทำให้ทุกอย่างเริ่มมีความราบรื่นและเกิดความสามัคคี ค่ายสองวันหนึ่งคืนจึงสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

กลุ่มที่ 2 ทำกิจกรรมสานต่อการพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ด้วยการสอนหนังสือให้กับผู้เรียนมัธยมที่วัด 2 แห่ง คือ วัดหัวลำโพง และวัดปทุมวนาราม ผู้เรียนเข้าฝึกอบรมแต่ละ 60 คน รวม 120 คน นิสิตได้นำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมเพื่อทดลองรูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ไปปฏิบัติการสอนจริงให้กับบุคคลภายนอก และมีความประสงค์เผยแพร่สิ่งที่เรียนมาให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน ได้ประยุกต์ใช้การเรียนการสอนแบบบูรณาการผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม โดยประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทใหม่ เป็นการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมแบบบูรณาการของทักษะ 3 ทักษะ ได้แก่คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ภาษา และการงานอาชีพ รูปแบบการสอนมีการทดลองวิทยาศาสตร์ “เรื่องเหตุใดอาบน้ำเราจึงต้องถูสบู่” การเล่นเกมส่ในการสอนภาษาอังกฤษ เช่นกิจกรรม cross word หาศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน กลุ่มทักษะการงานอาชีพทำอาหารอย่างง่าย และได้ประโยชน์เพื่อรับประทานในช่วงปิดเทอมภาคฤดูร้อนด้วยตนเอง การทำแซนวิชอย่างง่ายและถ้วยเดี่ยวลุยสวน ซึ่งผู้เรียนได้รู้ส่วนประกอบ คุณค่าครบหมู่อาหาร และโภชนาการที่ได้รับจากการสรุปกิจกรรม นิสิตได้ประโยชน์จากการเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ได้เผยแพร่การเรียนการสอนแบบใหม่ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ได้ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน และเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างมหาวิทยาลัยและโรงเรียนมัธยมของชุมชน นิสิตได้เสียสละทรัพย์คนละ 50 บาทเพื่อการจัดกิจกรรมดังกล่าว และสำนักการศึกษาทั่วไปได้จัดงบประมาณร่วมอีกส่วนหนึ่ง

ในสัปดาห์ที่ 15 ของชั้นเรียน นิสิตกลับมาเรียนที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอย่างเดิม เพื่อจัดนิทรรศการและเสนอโครงการที่ทำ ให้อาจารย์ที่ปรึกษาและเพื่อน ๆ กลุ่มอื่นได้รู้ ผู้วิจัยได้ทำแบบสอบถามปลายเปิดให้นิสิตได้แสดงความคิดเห็นต่อการทดลองใช้รูปแบบๆ ผลการสรุปความคิดเห็นมีดังนี้

ข้อที่ 1 สิ่งนี้นิสิตต้องการมากที่สุด จากคำตอบที่ตอบมากที่สุดไปสู่คำตอบที่ตอบน้อยที่สุด ได้แก่ ความสุข ความสำเร็จในหน้าที่การงาน ครอบครัวที่อบอุ่น ครอบครัวที่รักและห่วงใย เพื่อนที่ดี ความสงบ ความพอเพียง ความอิสระในการใช้ชีวิต สุขภาพแข็งแรง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เป็นคนดีในสังคม ความมั่นคง ชีวิตที่เรียบง่าย ปัญหา ช่วยเหลือผู้อื่น ทำให้สังคมดีขึ้น เป็นที่ยอมรับของสังคม ทำประโยชน์แก่สังคม สุขภาพที่แท้จริง ไม่แก่งแย่งชิงดีชิงเด่น นิพพาน

ข้อที่ 2 การฝึกอบรม “การพัฒนาคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และ จริยธรรม ของนิสิตนักศึกษาเป็นองค์ความรู้ใหม่หรือไม่

เป็นองค์ความรู้ใหม่ 75 %

ไม่เป็นองค์ความรู้ใหม่ 25 %

ข้อที่ 3 หลังการฝึกอบรมฯ นิสิตได้ประเมินตนเองว่า ได้พัฒนาดีขึ้น ระหว่าง 20-85 %

ข้อที่ 4 นิสิตได้นำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมไปประยุกต์ใช้ได้มากน้อยเพียงไร คำตอบ อยู่ในเกณฑ์ มากที่สุด ก่อนข้างมาก มาก มากพอสมควร ปานกลาง เมื่อมีโอกาสก็จะใช้ นิสิตได้นำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ได้นำไปใช้กับชีวิตจริงในการอยู่ร่วมและทำงานกับผู้อื่น ไม่ใช่อารมณ์ในการตัดสินใจ คิดถึงผลที่ตามมาต่อตนเองและผู้อื่นมากกว่าใช้อารมณ์
- ใช้เหตุผลมากขึ้น เข้าใจสิ่งต่าง ๆ มากขึ้น
- การนั่งสมาธิทำให้จิตใจสงบ ใจเย็น มองปัญหาได้ดีขึ้น ไม่ฉุนเฉียวเหมือนก่อน ค่อย ๆ แก้ไปที่ละข้อ
- อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข เข้าใจเห็นอกเห็นใจเพื่อน ทำให้เกิดการร่วมมือกันอย่าง ดี รู้จักปรับตนเข้าหากัน
- เกิดการพัฒนาหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะอารมณ์ ใจเย็นกว่าที่เคย
- นำไปประยุกต์ใช้มาก ด้านปัญญามีแนวคิดในการมองปัญหา และลำดับความคิดดี เป็น ขั้นตอน ด้านอารมณ์สุขุมใจเย็นในการคิดแก้ปัญหา ด้านจริยธรรมรู้จักปรับตนให้เข้ากับผู้อื่น เปิดใจฟัง ความคิดเห็นของผู้อื่น
- เปลี่ยนนิสัยที่อาจเอาแต่ใจตนเองให้ลดลงอย่างเห็นได้ชัด
- รู้จักให้อภัยเมื่อเพื่อนยืมเงินแล้วไม่คืน เป็นโครงการที่ดีสอนให้เห็นแก่ส่วนรวม มากกว่าส่วนตน คิดถึงผู้อื่นมากขึ้น
- ไม่เครียดเมื่อมีปัญหาผ่านเข้ามา มีสมาธิในการเรียน มองโลกในแง่ดี มีความคิดที่จะ ช่วยเหลือผู้อื่น
- ทำให้ความคิดเปลี่ยนไป เข้าใจสิ่งใหม่เพิ่มมากขึ้น
- ได้เข้าวัดบ่อยขึ้น
- คิดเป็นระบบมากขึ้น ให้อภัยคนที่ทำไม่ดีกับเรา เช่น ขโมยกระเป๋าไป
- รู้จักแก้ปัญหาทุกวิธี
- กล้าอธิบายสาเหตุที่จะทำให้ผู้อื่นเข้าใจเราผิด
- คิดอย่างรอบคอบมากขึ้น

- ได้พัฒนาการทำงานร่วมกันเป็นทีม การสื่อสาร การประสานงานกัน การแสดงความคิดเห็น
- เวลาจะติผู้อื่นจะหันมาพิจารณาตนเองก่อนว่า ปฏิบัติได้ดีแล้วหรือยัง คิดและทำแต่สิ่งที่ดีที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรม เห็นความสำคัญของการทำดียิ่งขึ้น
- สามารถนำไปใช้เรียนหนังสือให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- มีมุมมองที่หลากหลาย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิด พุด และทำในสิ่งที่ดี สอดคล้องกับหลักจริยธรรม
- นำไปใช้ระหว่างเรียนและการอ่านหนังสือเพื่อเตรียมตนสอบ สามารถจดจำเนื้อหาการเรียนได้แม่นยำมากยิ่งขึ้น
- การได้เข้าร่วมฝึกอบรมครั้งนี้เป็นประสบการณ์ชีวิตที่ดี เพราะทำให้ได้รู้จักที่จะพัฒนาตนเองไปพร้อม ๆ กับการเรียนรู้จักผู้อื่น ทำให้เรามีความเข้าใจตนเองและคนรอบข้างมากขึ้น
- อยากเรียนต่อเพิ่มขึ้น
- ชอบแนวการสอนแบบนี้ ทำให้เราได้รู้จักคิดแบบใหม่ ๆ
- กิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะนี้ ทำให้เกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ ด้าน ได้ความรู้เพิ่มขึ้น และได้พัฒนาตนเองในด้านปัญญา อารมณ์ จริยธรรม
- สามารถเข้าใจจิตใจของผู้อื่น
- รู้สึกใจเย็นขึ้น อะไรที่ควรจะทำมาคิดและเครียด ก็ปล่อยวางลงไปได้เยอะ
- การรู้จักคิดวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ให้ถึงแก่น ไม่ใช่เพียงภายนอก เช่น การมองคน
- การทำสมาธิช่วยในการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ สามารถจดจำสิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้น อดทนและมีสติในการแสดงออก ทางสีหน้า ท่าทาง ได้มากขึ้น ความรู้สึกผิดถูกต่อศีลธรรมมากขึ้น
- การนั่งสมาธิและการสวดมนต์ ทำให้จิตสงบยอมก่อให้เกิดปัญญา รู้แจ้งเห็นจริงและประจักษ์ถึงความเป็นธรรมคาของมนุษย์ มีอารมณ์ที่มั่นคง ไม่แปรปรวนไปตามการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ การนั่งสมาธิเป็นการฝึกความอดทน
- มีความคิดที่เป็นระบบมากขึ้น โดยการคิดเป็นลำดับขั้นตอน
- มองสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างถ่องแท้
- มองด้วยหลักศีลธรรมมากขึ้น
- อารมณ์สงบนิ่งมากขึ้น เวลาทำงานและไม่ได้ดังแผนที่วางไว้ ก็ไม่รู้สึกหุนหัน หรืออารมณ์เสียเหมือนแต่ก่อน
- มีสติ รู้เท่าทันอารมณ์ สามารถควบคุมอารมณ์และพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น
- การมองสาเหตุแห่งทุกข์ แล้วค่อย ๆ คิดหาทางแก้ (กรณีศึกษาจากนิสิตฆ่า ตนตาย) ทุกอย่างขึ้นอยู่กับตนเรา

- รู้จักควบคุมอารมณ์มากขึ้น โดยใช้หลักการทำสมาธิ
- มนุษย์ทำได้ทุกอย่างถ้ามีสติปัญญา
- ช่วยกำจัดความเครียด ทำให้เลือกที่จะคิดในแง่ดี
- อยากให้มีการฝึกอบรมอย่างจริงจัง และเป็นวิชาเลือกเสรี
- ทำให้ไม่เห็นแก่ตนเองเป็นใหญ่
- รู้จักคิดก่อนปฏิบัติ
- การประยุกต์ใช้สมรรถนะทั้ง 3 ด้าน จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาร่วมกัน
- เมื่อคิดอะไรไม่ออก จะเริ่มนั่งสมาธิ
- การเรียนวิชาบางวิชา ที่ได้ยินมาว่ายากมาก ๆ แต่ก่อนเคยท้อ คิดว่าเรียนก็คงไม่รู้เรื่อง

แต่หลังจากอบรม ก็มีความคิดที่ดีขึ้น และพยายามคิดว่าตนเองทำได้ ถึงพยายามที่จะทำ สามารถใช้สร้างความมั่นใจในตนเอง ให้ตนเองเชื่อว่า ตนเองมีความสามารถและสามารถก้าวข้ามผ่านปัญหาได้ เก็บอารมณ์ได้ดีขึ้น เข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นมากขึ้น ทำให้สามารถเข้ากับผู้อื่นได้มากขึ้น

ข้อที่ 5 นิสิตสามารถถ่ายทอดความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมให้บุคคลอื่นเข้าใจได้ เพราะนำมาใช้กับตนเองแล้วเกิดประโยชน์ จึงอยากให้ผู้อื่นได้ประโยชน์จากองค์ความรู้แบบนี้บ้าง เพื่อให้การดำรงชีวิตของคนรอบข้างมีความสุขมากขึ้น การเรียนแบบองค์ความรู้ใหม่นี้ มีประโยชน์มากต่อการดำรงชีวิตในสังคม ถ้าทุกคนสามารถได้เรียนรู้ จะช่วยให้สังคมดีขึ้น ความรู้ที่ได้ในครั้งนี้ เป็นองค์ความรู้ที่เป็นประสบการณ์ที่ดี น่าจดจำ จึงอยากถ่ายทอดความรู้เรื่องนี้ต่อไป อยากให้ผู้อื่นได้รับสิ่งที่ดีจากการฝึก และเราก็อิ่มใจเมื่อได้สอนเขา เหมือนเราเห็นผู้อื่นได้ดี ก็ดีใจแล้ว รู้สึกชอบมากอยากมีกิจกรรมแบบนี้อีก

ข้อที่ 6 นิสิตคิดว่าจะจดจำองค์ความรู้ใหม่และนำไปประยุกต์ใช้ได้นานตลอดชีวิต 91.07 % นาน 5 ปี 7.14 % และนาน 10 ปี 1.79 %

ผลการสัมภาษณ์อาจารย์เจ้าของวิชา รองศาสตราจารย์เพชรวรรณ จันทรางศุ อย่างไม่เป็นทางการ และนิสิตที่เข้ารับการทดลองฯ วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2549

“ดร. อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา ณ อยุธยา สอนสนุก ถ่ายทอดเรื่องนามธรรมเข้าใจได้ง่าย นิสิตเรียนอย่างสนุก ได้ข้อคิดหลายประการ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรม เห็นได้ชัดว่า นิสิตมีวิจรรย์ญาณ และคิดเป็นระบบ จัดลำดับขั้นตอนในการทำกิจกรรมได้อย่างเป็นระบบ พวกเขาบริหารอารมณ์ได้ดี ทำงานกันอย่างสนุกสนาน อีกอย่างมีความพร้อมสูงมาก และได้ใช้ศักยภาพที่ได้จาก IQ EQ MQ อย่างสมดุล” อาจารย์เพชรวรรณ

“เด็ก 2 กลุ่มนี้พร้อมและเก่งมาก ทำให้งาน presentation เสร็จเร็วกว่าเพื่อน ทำงานเป็นระบบมาก” อาจารย์เพชรวรรณ

สัมภาษณ์นิสิต

“การเรียนบูรณาการ ทุกวิชาเกี่ยวข้องกัน ใช้ theme เดียวกัน วิธีคิด สร้างสมาธิ ใช้ บทเรียนธรรมชาติ ทำให้จำได้มากขึ้นไม่เหมือนการเรียนธรรมดา มีการใช้เกมส์ วึ่งเล่นไปด้วย สนุกทั้ง ผู้สอนและผู้เรียน” นิสิตปี 2

“สิ่งที่ได้จาก คร. อาจอง นำมาใช้แบ่งความคิด ประสานงาน ทำงาน จัดระบบความคิด”

นิสิตปี1

“นำ idea การสอนที่ได้จาก โรงเรียนสัตยาไส เป็นแนวทางไปจัด โครงการที่วัดหัวลำโพง และวัดสระปทุม” นิสิตปี 2

“จัดระบบอารมณ์ไม่หงุดหงิดง่าย ทำงานกับคนหมู่มากรู้จักควบคุมอารมณ์ได้ดี ทำให้ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี” นิสิตปี 2

“จิตอาสา เกิดความรู้สึกอยากจะไปแบ่งปันช่วยเหลือสังคม ไม่มองแต่ตนเอง ช่วยเด็ก ๆ จัดกิจกรรมให้เด็ก ๆ เกิดความรู้ความสนุกสนาน บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม”

“เกิดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ” นิสิตปี 1

“วิชานี้ช่วยได้เยอะเลยคะ เวลาที่คิดอะไรไม่ออก จะนั่งสมาธิตามที่วิชานี้สอน ทำให้คิด ออก และนำสิ่งที่เรียนมา ไปประยุกต์ใช้ได้เยอะ เช่น การสอนเป็นแบบแบ่งโครงการ 3 กลุ่ม วิทยุ พื้นฐานอาชีพ และภาษา ตามที่ได้ฝึกจากโรงเรียนสัตยาไส” นิสิตปีที่ 1

“นัดประชุม การทงาน ต้องใช้ความคิดและการสร้างสมาธิ” นิสิตปี 2

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ในการติดตามผล ในสัปดาห์ที่ 15-16

ตารางที่ 19 ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ นิสิตคนที่ 1 ในสัปดาห์ที่ 15-16

สมรรถนะ	องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	performance
			1
สมรรถนะทางปัญญา (IQ)	1. ภาษา สื่อสาร ความรู้ทั่วไป 2. ตรรกะ- คณิตศาสตร์ 3. มิติสัมพันธ์		<ul style="list-style-type: none"> พัฒนาทักษะในการสื่อสาร เชื่อมโยงความคิด สรุปประเด็นได้ชัดเจน
สมรรถนะทางอารมณ์ (EQ)	1. การรู้จักตนเอง 2. การวางกฎระเบียบให้กับตนเอง 3. แรงกระตุ้นเพื่อไปสู่เป้าหมาย 4. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 5. ทักษะสังคมชักชวนให้ผู้อื่นคล้อยตาม	<ul style="list-style-type: none"> มีทัศนคติในทางบวก รู้จักประนีประนอม สามารถปรับตนให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้ 	<ul style="list-style-type: none"> มีความมั่นใจในตนเอง รู้จักควบคุมอารมณ์ความรู้สึก เข้าใจผู้อื่น การเป็นผู้ประสานที่ดี สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์
สมรรถนะทางจริยธรรม (MQ)	1. การเห็นแก่ผู้อื่นเป็นที่ตั้ง 2. การร่วมมือกับกลุ่ม 3. การมีน้ำใจไมตรีใจกว้างขวาง 4. มีความเมตตากรุณา 5. การให้เกียรติผู้อื่นและการทำหน้าที่พลเมืองดี		<ul style="list-style-type: none"> การมีส่วนร่วมแก้ปัญหาสังคม สามารถทำงานเป็นทีม มีภาวะผู้นำผู้ตามที่ดี รู้จักรักเมตตาผู้อื่น รู้จักยกย่องให้เกียรติผู้อื่น

ตารางที่ 20 ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ นิสิตคนที่ 2 ในสัปดาห์ที่ 15-16

สมรรถนะ	องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	performance
			2
สมรรถนะทางปัญญา (IQ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ภาษา สื่อสาร 2. ตรีโกณ- คณิตศาสตร์ 3. มิติสัมพันธ์ 		<ul style="list-style-type: none"> • เรียนรู้ที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ที่อาวุโสกว่า
สมรรถนะทางอารมณ์ (EQ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การรู้จักตนเอง 2. การวางกฎระเบียบให้กับตนเอง 3. แรงกระตุ้นเพื่อไปสู่เป้าหมาย 4. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 5. ทักษะสังคมชักชวนให้ผู้อื่นคล้อยตาม 	<ul style="list-style-type: none"> • เข้าใจตนเองและคนรอบข้างมากขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> • รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น • ปรับตนเข้ากับคนต่างวัยได้ดีขึ้น • ใจเย็นมากขึ้น
สมรรถนะทางจริยธรรม (MQ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเห็นแก่ผู้อื่นเป็นที่ตั้ง 2. การร่วมมือกับกลุ่ม 3. การมีน้ำใจไมตรีใจคอกว้างขวาง 4. มีความเมตตากรุณา 5. การให้เกียรติผู้อื่นและการทำหน้าที่พลเมืองดี 	<ul style="list-style-type: none"> • รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูล 	<ul style="list-style-type: none"> • ได้บำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม • สามารถทำงานร่วมกับคนหมู่มากได้ดี • รู้จักดูแลผู้อื่น • รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา

ตารางที่ 21 ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ นิสิตคนที่ 3 ในสัปดาห์ที่ 15-16

สมรรถนะ	องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	performance
			3
สมรรถนะทางปัญญา (IQ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ภาษา สื่อสาร 2. ความรู้ทั่วไป 3. ตรรกะ-คณิตศาสตร์ 3. มิตสัมพันธ์ 		
สมรรถนะทางอารมณ์ (EQ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การรู้จักตนเอง 2. การวางกฎระเบียบให้กับตนเอง 3. แรงกระตุ้นเพื่อไปสู่เป้าหมาย 4. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 5. ทักษะสังคมชักชวนให้ผู้อื่นคล้อยตาม 		<ul style="list-style-type: none"> ● มองโลกในแง่ดี ● ควบคุมอารมณ์ได้ดี ไม่บู๊วาม
สมรรถนะทางจริยธรรม (MQ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเห็นแก่ผู้อื่นเป็นที่ตั้ง 2. การร่วมมือกับกลุ่ม 3. การมีน้ำใจไมตรีใจคอกว้างขวาง 4. มีความเมตตากรุณา 5. การให้เกียรติผู้อื่นและการทำหน้าที่พลเมืองดี 	<ul style="list-style-type: none"> ● คิดดี 	<ul style="list-style-type: none"> ● คิดถึงผู้อื่นมากขึ้น ● ยึดคุณธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต

ตารางที่ 22 ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ นิสิตคนที่ 4 ในสัปดาห์ที่ 15-16

สมรรถนะ	องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	performance
			4
สมรรถนะทางปัญญา (IQ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ภาษา สื่อสาร 2. ความรู้ทั่วไป 3. ตรรกะ- คณิตศาสตร์ 3. มิตสัมพันธ์ 		
สมรรถนะทางอารมณ์ (EQ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การรู้จักตนเอง 2. การวางกฎระเบียบให้กับตนเอง 3. แรงกระตุ้นเพื่อไปสู่เป้าหมาย 4. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 5. ทักษะสังคมชักชวนให้ผู้อื่นคล้อยตาม 		<ul style="list-style-type: none"> • รู้จักควบคุมจิตใจตนเอง • ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์
สมรรถนะทางจริยธรรม (MQ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเห็นแก่ผู้อื่นเป็นที่ตั้ง 2. การร่วมมือกับกลุ่ม 3. การมีน้ำใจไมตรีใจคอกว้างขวาง 4. มีความเมตตากรุณา 5. การให้เกียรติผู้อื่นและการทำหน้าที่พลเมืองดี 		<ul style="list-style-type: none"> • สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี

ตารางที่ 23 ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ นิสิตคนที่ 5 ในสัปดาห์ที่ 15-16

สมรรถนะ	องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	performance
			5
สมรรถนะทางปัญญา (IQ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ภาษา สื่อสาร ความรู้ทั่วไป 2. ตรรกะ- คณิตศาสตร์ 3. มิติสัมพันธ์ 	<ul style="list-style-type: none"> • รู้จักวิเคราะห์สิ่งต่างๆ ให้ถึงแก่น 	
สมรรถนะทางอารมณ์ (EQ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การรู้จักตนเอง 2. การวางกฎระเบียบให้กับตนเอง 3. แรงกระตุ้นเพื่อไปสู่เป้าหมาย 4. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 5. ทักษะสังคมชักชวนให้ผู้อื่นคล้อยตาม 	<ul style="list-style-type: none"> • รู้จักควบคุมอารมณ์ 	
สมรรถนะทางจริยธรรม (MQ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเห็นแก่ผู้อื่นเป็นที่ตั้ง 2. การร่วมมือกับกลุ่ม 3. การมีน้ำใจไมตรีใจคอกว้างขวาง 4. มีความเมตตากรุณา 5. การให้เกียรติผู้อื่นและการทำหน้าที่พลเมืองดี 	<ul style="list-style-type: none"> • รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ • ช่วยเหลือเกื้อกูล 	<ul style="list-style-type: none"> • การทำงานร่วมกันเป็นทีม

นิสิตหญิง สาขามนุษยศาสตร์ ชั้นปีที่ 2

ตารางที่ 24 ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ นิสิตคนที่ 6 ในสัปดาห์ที่ 15-16

สมรรถนะ	องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	performance
			6
สมรรถนะทางปัญญา (IQ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ภาษา สื่อสาร 2. ความรู้ทั่วไป 3. ตรรกะ- คณิตศาสตร์ 3. มิติสัมพันธ์ 		<ul style="list-style-type: none"> ● คิดอย่างละเอียดรอบคอบ
สมรรถนะทางอารมณ์ (EQ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การรู้จักตนเอง 2. การวางกฎระเบียบให้กับตนเอง 3. แรงกระตุ้นเพื่อไปสู่เป้าหมาย 4. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 5. ทักษะสังคม ชักชวนให้ผู้อื่นคล้อยตาม 		<ul style="list-style-type: none"> ● รู้จักพิจารณาตนเองมากขึ้น ● ควบคุมอารมณ์ตนเองได้ดี
สมรรถนะทางจริยธรรม (MQ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเห็นแก่ผู้อื่นเป็นที่ตั้ง 2. การร่วมมือกับกลุ่ม 3. การมีน้ำใจไมตรีใจคอกว้างขวาง 4. มีความเมตตากรุณา 5. การให้เกียรติผู้อื่นและการทำหน้าที่พลเมืองดี 	<ul style="list-style-type: none"> ● คิดดี ● เห็นความสำคัญของการทำความดีมากขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> ● ทำจิตใจให้สงบอยู่เสมอ ● คิดอย่างมีสติ ● ทำในสิ่งที่ถูกต้อง

ตารางที่ 25 ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ นิสิตคนที่ 7 ในสัปดาห์ที่ 15-16

สมรรถนะ	องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	performance
			7
สมรรถนะทางปัญญา (IQ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ภาษา สื่อสาร ความรู้ทั่วไป 2. ตรรกะ- คณิตศาสตร์ 3. มิติสัมพันธ์ 	<ul style="list-style-type: none"> ● กิดวิเคราะห์ได้อย่างมีเหตุผล 	<ul style="list-style-type: none"> ● กิดรอบคอบมากขึ้น ● มีทักษะในการสื่อสาร
สมรรถนะทางอารมณ์ (EQ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การรู้จักตนเอง 2. การวางกฎระเบียบให้กับตนเอง 3. แแรงกระตุ้นเพื่อไปสู่เป้าหมาย 4. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 5. ทักษะสังคมชักชวนให้ผู้อื่นคล้อยตาม 	<ul style="list-style-type: none"> ● รู้จักควบคุมอารมณ์ตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> ● รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
สมรรถนะทางจริยธรรม (MQ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเห็นแก่ผู้อื่นเป็นที่ตั้ง 2. การร่วมมือกับกลุ่ม 3. การมีน้ำใจไมตรีใจคอกว้างขวาง 4. มีความเมตตากรุณา 5. การให้เกียรติผู้อื่นและการทำหน้าที่พลเมืองดี 	<ul style="list-style-type: none"> ● คิดแต่สิ่งที่ดี 	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้ความช่วยเหลือกับผู้อื่น ● ยึดมั่นในศีลธรรม ความดีงาม ● พัฒนาการทำงานร่วมกันเป็นทีม

นิสิตหญิง สาขามนุษยศาสตร์ ชั้นปีที่ 2

ตารางที่ 26 ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ นิสิตคนที่ 8 ในสัปดาห์ที่ 15-16

สมรรถนะ	องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	performance
			8
สมรรถนะทางปัญญา (IQ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ภาษา สื่อสาร ความรู้ทั่วไป 2. ตรรกะ- คณิตศาสตร์ 3. มิติสัมพันธ์ 		<ul style="list-style-type: none"> ● มีทักษะในการจัดการ ● มีทักษะในการตัดสินใจ
สมรรถนะทางอารมณ์ (EQ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การรู้จักตนเอง 2. การวางกฎระเบียบให้กับตนเอง 3. แรงกระตุ้นเพื่อไปสู่เป้าหมาย 4. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 5. ทักษะสังคมชักชวนให้ผู้อื่นคล้อยตาม 	<ul style="list-style-type: none"> ● รู้จักควบคุมอารมณ์ 	<ul style="list-style-type: none"> ● มีความรับผิดชอบ ● มีความอดทนอดกลั้นเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ ● มีความเห็นอกเห็นใจเพื่อนร่วมงาน
สมรรถนะทางจริยธรรม (MQ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเห็นแก่ผู้อื่นเป็นที่ตั้ง 2. การร่วมมือกับกลุ่ม 3. การมีน้ำใจไมตรีใจ คอกว้างขวาง 4. มีความเมตตากรุณา 5. การให้เกียรติผู้อื่น และการทำหน้าที่พลเมืองดี 		<ul style="list-style-type: none"> ● มีความซื่อสัตย์ ● มีจริยธรรมในการทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่น

ตารางที่ 27 ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ นิสิตคนที่ 9 ในสัปดาห์ที่ 15-16

สมรรถนะ	องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	performance
			9
สมรรถนะทางปัญญา (IQ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ภาษา สื่อสาร ความรู้ทั่วไป 2. ตรรกะ- คณิตศาสตร์ 3. มิติสัมพันธ์ 	<ul style="list-style-type: none"> ● คิดเป็นระบบ 	<ul style="list-style-type: none"> ● รู้จักลำดับความคิด เป็นขั้นเป็นตอน
สมรรถนะทางอารมณ์ (EQ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การรู้จักตนเอง 2. การวางกฎระเบียบให้กับตนเอง 3. แรงกระตุ้นเพื่อไปสู่เป้าหมาย 4. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 5. ทักษะสังคมชักชวนให้ผู้อื่นคล้อยตาม 		<ul style="list-style-type: none"> ● ช่วยลดความเครียด ● รู้จักคิดในแง่ดี ● ใจเย็นมากขึ้น
สมรรถนะทางจริยธรรม (MQ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเห็นแก่ผู้อื่นเป็นที่ตั้ง 2. การร่วมมือกับกลุ่ม 3. การมีน้ำใจไมตรี ใจคอกว้างขวาง 4. มีความเมตตากรุณา 5. การให้เกียรติผู้อื่นและการทำหน้าที่พลเมืองดี 		

ตารางที่ 28 ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ นิสิตคนที่ 10 ในสัปดาห์ที่ 15-16

สมรรถนะ	องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	performance
			10
สมรรถนะทางปัญญา (IQ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ภาษา สื่อสาร ความรู้ทั่วไป 2. ตรรกะ- คณิตศาสตร์ 3. มิติสัมพันธ์ 		<ul style="list-style-type: none"> ● การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้นจากสมาธิ ● มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
สมรรถนะทางอารมณ์ (EQ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การรู้จักตนเอง 2. การวางกฎระเบียบให้กับตนเอง 3. แรงกระตุ้นเพื่อไปสู่เป้าหมาย 4. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 5. ทักษะสังคมชักชวนให้ผู้อื่นคล้อยตาม 		<ul style="list-style-type: none"> ● รู้จักควบคุมอารมณ์ ● มองโลกในแง่ดีมากขึ้น ● ใช้ชีวิตอย่างมีความสุข
สมรรถนะทางจริยธรรม (MQ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเห็นแก่ผู้อื่นเป็นที่ตั้ง 2. การร่วมมือกับกลุ่ม 3. การมีน้ำใจไมตรีใจ คอกว้างขวาง 4. มีความเมตตากรุณา 5. การให้เกียรติผู้อื่น และการทำหน้าที่พลเมืองดี 		<ul style="list-style-type: none"> ● เห็นประโยชน์และความสำคัญของการทำความดีมากขึ้น ● คิด พูด และทำในสิ่งที่ดี

นิสิตหญิง สาขาสังคมศาสตร์ ชั้นปีที่ 2

ตารางที่ 29 ผลการสังเกตเชิงคุณภาพของนิสิต 10 คน ในสัปดาห์ที่ 15-16

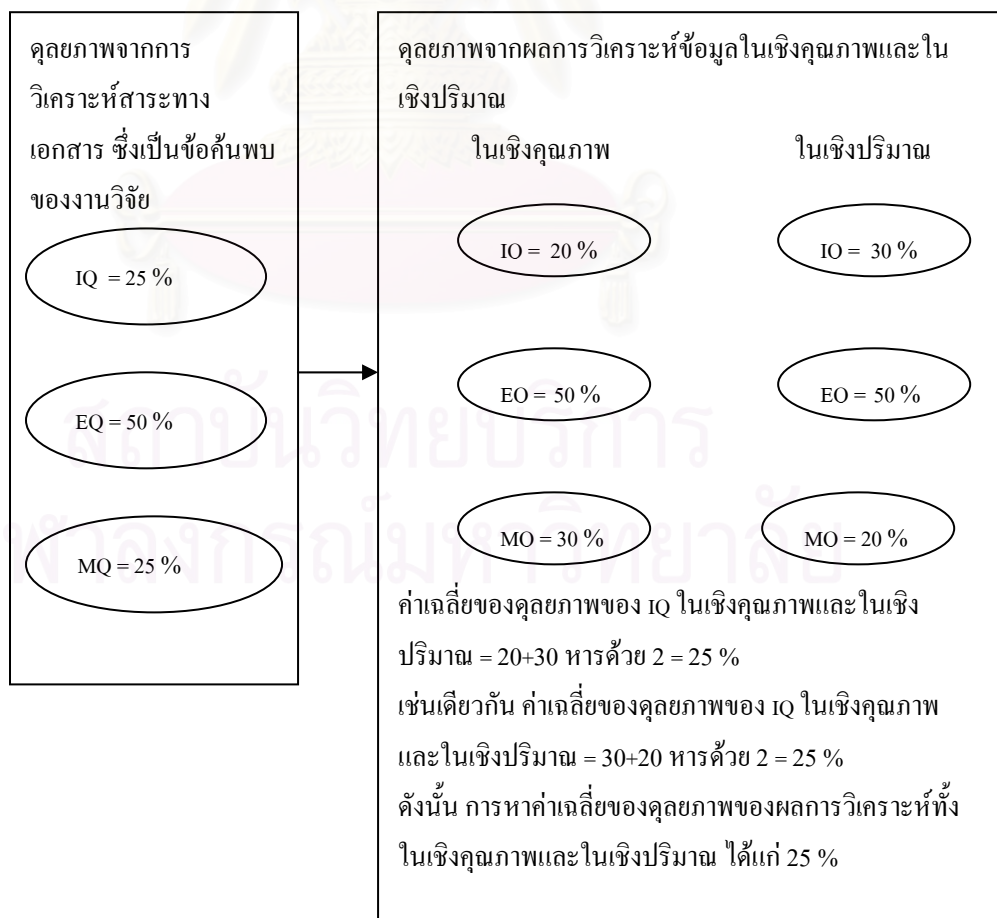
สมรรถนะ	องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	performance									
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
สมรรถนะทางปัญญา (IQ)	1. ภาษา สื่อสาร ความรู้ทั่วไป 2. ตรรกะ- คณิตศาสตร์ 3. มิติสัมพันธ์	<ul style="list-style-type: none"> ● คิดวิเคราะห์ได้อย่างมีเหตุผล ● มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 	<ul style="list-style-type: none"> ● พัฒนาทักษะในการสื่อสาร ● เชื่อมโยงความคิด สรุปประเด็นได้ชัดเจน ● เรียนรู้ที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ที่อาวุโสกว่า ● การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้นจากสมาธิ 									
สมรรถนะทางอารมณ์ (EQ)	4. การรู้จักตนเอง 5. การวางกฎระเบียบให้กับตนเอง 6. แรงกระตุ้นเพื่อไปคู่เป้าหมาย 7. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 8. ทักษะสังคมชักชวนให้ผู้อื่นคล้อยตาม	<ul style="list-style-type: none"> ● มีทัศนคติในทางบวก ● รู้จักประนีประนอม ● สามารถปรับตนให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้ ● เข้าใจตนเองและคนรอบข้าง 	<ul style="list-style-type: none"> ● มีความมั่นใจในตนเอง ● รู้จักควบคุมอารมณ์ความรู้สึก ● รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ● ปรับตนเข้ากับคนต่างวัย ได้ดีขึ้น ● ใจเย็นมากขึ้น ● เข้าใจผู้อื่น ● การเป็นผู้ประสานที่ดี สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ ● มองโลกในแง่ดี ● ควบคุมอารมณ์ได้ดี ใจไม่วู่วาม ● รู้จักควบคุมจิตใจตนเอง ● ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ 									
สมรรถนะทางจริยธรรม (MQ)	9. การเห็นแก่ผู้อื่นเป็นที่ตั้ง 10. การร่วมมือกับกลุ่ม 11. การมีน้ำใจไมตรีใจคอกว้างขวาง 12. มีความเมตตากรุณา 13. การให้เกียรติผู้อื่นและการทำหน้าที่พลเมืองดี	<ul style="list-style-type: none"> ● รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูล ● คิดดี 	<ul style="list-style-type: none"> ● การมีส่วนร่วมแก้ปัญหาสังคม ● สามารถทำงานเป็นทีม มีภาวะผู้นำผู้ตามที่ดี ● รู้จักรักเมตตาผู้อื่น ● รู้จักยกย่องให้เกียรติผู้อื่น ● ใฝ่ดีเพื่อประโยชน์เพื่อสังคม ● สามารถทำงานร่วมกับคนหมู่มากได้ดี ● รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ● คำนึงถึงผู้อื่นมากขึ้น ● ยึดคุณธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ● สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี 									

ตารางที่ 29 ผลการสังเคราะห์เชิงคุณภาพของนิสิต 10 คน ในสัปดาห์ที่ 15-16 (ต่อ)

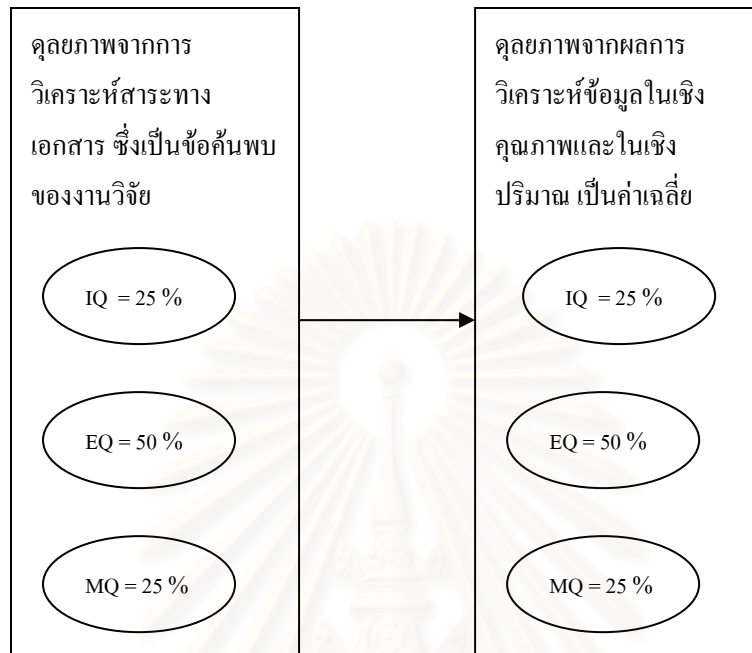
สมรรถนะ	องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	performance									
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
สมรรถนะทางปัญญา (IQ)	1. ภาษา สื่อสาร ความรู้ทั่วไป 2. ตรรกะ- คณิตศาสตร์ 3. มิติสัมพันธ์	<ul style="list-style-type: none"> • รู้จักคิดวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ให้ถึงแก่น • คิดเป็นระบบ 	<ul style="list-style-type: none"> • คิดอย่างละเอียดรอบคอบ • มีทักษะในการสื่อสาร • มีทักษะในการจัดการ • มีทักษะในการตัดสินใจ • รู้จักลำดับความคิดเป็นขั้นเป็นตอน 									
สมรรถนะทางอารมณ์ (EQ)	4. การรู้จักตนเอง 5. การวางกฎระเบียบให้กับตนเอง 6. แรงกระตุ้นเพื่อไปสู่เป้าหมาย 7. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 8. ทักษะสังคมชักชวนให้ผู้อื่นคล้อยตาม	<ul style="list-style-type: none"> • รู้จักควบคุมอารมณ์ 	<ul style="list-style-type: none"> • รู้จักพิจารณาตนเองมากขึ้น • ควบคุมอารมณ์ตนเองได้ดี • มีความรับผิดชอบ • มีความอดทนอดกลั้นเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี • มีความเห็นอกเห็นใจเพื่อนร่วมงาน • ช่วยลดความเครียด • รู้จักคิดในแง่ดี • ใจเย็นมากขึ้น • ใช้ชีวิตอย่างมีความสุข • มองโลกในแง่ดีมากขึ้น 									
สมรรถนะทางจริยธรรม (MQ)	9. การเห็นแก่ผู้อื่นเป็นที่ตั้ง 10. การร่วมมือกับกลุ่ม 11. การมีน้ำใจไมตรีใจคอกว้างขวาง 12. มีความเมตตากรุณา 13. การให้เกียรติผู้อื่นและการทำหน้าที่พลเมืองดี	<ul style="list-style-type: none"> • รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ • ช่วยเหลือเกื้อกูล • เห็นความสำคัญของการทำความดีมากขึ้น • คิดแต่สิ่งที่ดี • ให้อภัย • คิดพูดและทำในสิ่งที่ดี 	<ul style="list-style-type: none"> • การทำงานร่วมกันเป็นทีม • ทำจิตใจให้สงบอยู่เสมอ • คิดอย่างมีสติ • ทำในสิ่งที่ถูกต้อง • ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น • ยึดมั่นในศีลธรรมความดีงาม • พัฒนาการทำงานร่วมกันเป็นทีม • มีความซื่อสัตย์ • มีจริยธรรมในการทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่น • เห็นประโยชน์ในการทำความดีมากขึ้น 									

ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ในเชิงคุณภาพ ทำให้มองเห็นภาพรวมว่า นิสิตได้พัฒนาทางด้าน สมรรถนะทางอารมณ์ มากที่สุด จริยธรรมรองลงมา และปัญญาเป็นที่สาม เกิดจากเหตุผล ความรู้และอารมณ์ เป็นฐานที่สำคัญ เมื่อนิสิตมีความรู้ และมีความสามารถในการบริหารอารมณ์ เกิดความ เข้าใจดี จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงพฤติกรรม ตามมา เป็นการแสดงออกในสิ่งที่นิสิตได้เรียนรู้ และมีความรู้สึกในเรื่องที่ดีงาม ทำให้เห็นภาพคุณภาพของนิสิตในสมรรถนะทั้งสามด้าน เป็น เกิดการ พัฒนาด้านปัญญา 20 % ทางด้านอารมณ์ 50 % และทางด้านจริยธรรม 30 % การที่สมรรถนะทาง จริยธรรม มีคะแนนสูงขึ้นมาเป็นอันดับที่ 2 ประมาณ 30 % เป็นเพราะว่า จริยธรรมรวม ผลของ IQ EQ เข้า ด้วยกัน หมายความว่า การที่มีการบูรณาการเนื้อหาสาระของ IQ 25 % และ เนื้อหาสาระของ EQ 50 % เป็นผลให้ จริยธรรมสูงขึ้นมากในการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ แต่การวิเคราะห์เชิงปริมาณ MQ น้อยกว่า IQ ความแตกต่างนี้มาจากสาเหตุของข้อจำกัดของเครื่องมือ ในเรื่องปริมาณมีการวัดมิติสัมพันธ์ แต่การวัด จริยธรรมไม่ครอบคลุม เพราะเป็นคำถามปรนัย ในเรื่องคุณภาพ จุดอ่อน คือ ไม่มีการวัดเรื่องของมิติ สัมพันธ์ แต่คำถามปลายเปิดช่วยให้ข้อมูลของจริยธรรมครบถ้วน ดังแผนภาพต่อไป

แผนภูมิที่ 23 คุณภาพของ IQ EQ MQ

แผนภูมิที่ 24 สรุปคุณภาพของการสังเคราะห์เอกสารและคุณภาพของการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ในเชิงปริมาณ

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งการวิเคราะห์เป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

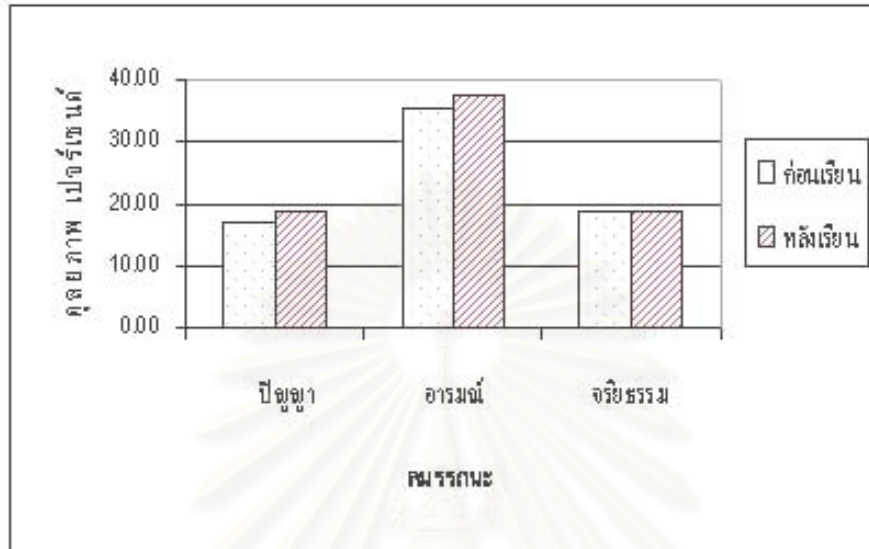
ส่วนที่ 1 ทดสอบสมรรถนะก่อนเรียนและหลังเรียน

ส่วนที่ 2 ทดสอบสมรรถนะโดยอาศัยการจำแนกเป็นสาขาวิชา ชั้นปี และเพศ

ผลการวิเคราะห์การทดสอบสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา

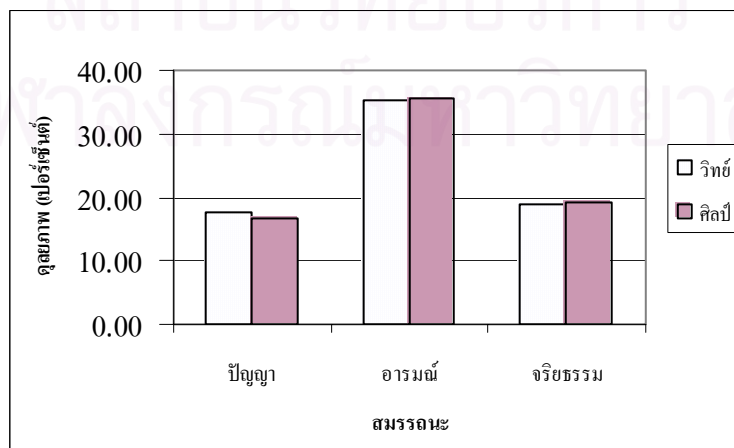
ในการวิเคราะห์ผลการทดสอบสมรรถนะทางปัญญา (IQ) อารมณ์ (EQ) และจริยธรรม (MQ) เป็นการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบและทดลองใช้รูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา ซึ่งนำเสนอการเปรียบเทียบสมรรถนะทางปัญญา (IQ) อารมณ์ (EQ) และจริยธรรม (MQ) โดยใช้สาขาวิชา ชั้นปี และเพศเป็นเกณฑ์ในการเปรียบเทียบและการจำแนก สาขาวิชาแบ่งเป็น 2 สาขา คือ สาขาศิลปศาสตร์ สังคมศาสตร์ และสาขาวิทยาศาสตร์ ชั้นปีแบ่งการเปรียบเทียบเป็นชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 และเพศแบ่งเป็นชายและหญิง

แผนภูมิที่ 25 ภาพรวมของการพัฒนาการของคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา (IQ) อารมณ์ (EQ) และ จริยธรรม (MQ) ของนิสิตที่รับการทดลอง

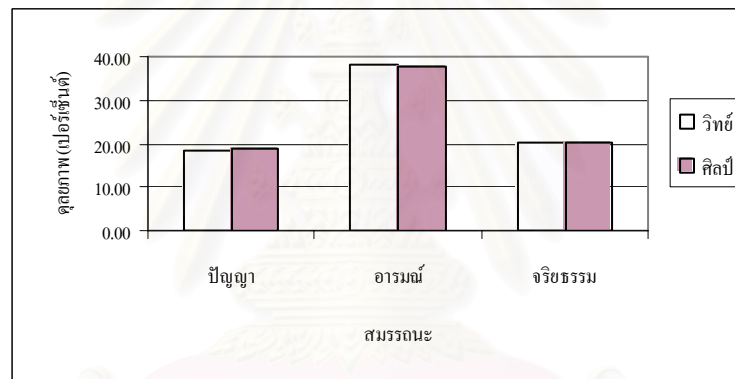
จากแผนภูมิที่ 25 พบว่าการพัฒนาการของนิสิตที่รับการทดลอง มีคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา (IQ) มีค่าเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{x} = 18.60$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x} = 17.10$) พัฒนาการของอารมณ์ (EQ) มีค่าเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{x} = 37.80$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x} = 35.42$) และพัฒนาการของจริยธรรม (MQ) มีค่าเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{x} = 18.97$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x} = 18.95$)

แผนภูมิที่ 26 การเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียน (pretest) การพัฒนาการของนิสิตเกี่ยวกับ คุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม จำแนกตามสาขาวิทย์และสาขาศิลป์

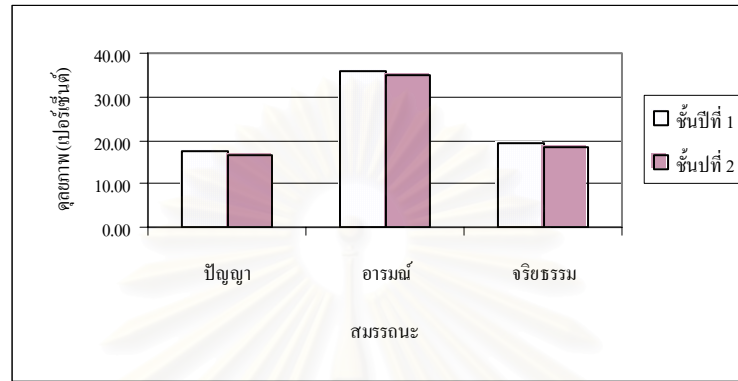
จากแผนภูมิที่ 26 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยก่อนเรียนของนิสิตที่รับการทดลองโดยจำแนกตามสาขาวิทย์และสาขาศิลป์พบว่า คุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา (IQ) นิสิตสาขาวิทย์มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 17.52$) สูงกว่านิสิตสาขาศิลป์ ($\bar{x} = 16.71$) พัฒนาการของอารมณ์ (EQ) นิสิตสาขาศิลป์มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 35.72$) สูงกว่านิสิตสาขาวิทย์ ($\bar{x} = 35.15$) และพัฒนาการของจริยธรรม (MQ) นิสิตสาขาศิลป์มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 19.14$) สูงกว่านิสิตสาขาวิทย์ ($\bar{x} = 18.78$)

แผนภูมิที่ 27 การเปรียบเทียบคะแนนหลังเรียน (posttest) การพัฒนาการของนิสิตเกี่ยวกับคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม จำแนกตามสาขาวิทย์และสาขาศิลป์

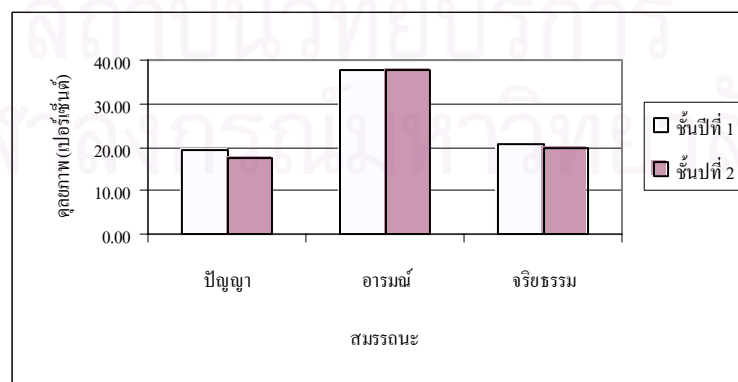
จากแผนภูมิที่ 27 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยหลังเรียนของนิสิตที่รับการทดลองโดยจำแนกตามสาขาวิทย์และสาขาศิลป์พบว่า คุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา (IQ) นิสิตสาขาศิลป์มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 18.74$) สูงกว่านิสิตสาขาวิทย์ ($\bar{x} = 18.43$) พัฒนาการของอารมณ์ (EQ) นิสิตสาขาวิทย์มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 38.01$) สูงกว่านิสิตสาขาศิลป์ ($\bar{x} = 37.67$) และพัฒนาการของจริยธรรม (MQ) นิสิตสาขาวิทย์มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 20.33$) สูงกว่านิสิตสาขาศิลป์ ($\bar{x} = 20.14$)

แผนภูมิที่ 28 การเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียน(pretest) การพัฒนาการของนิสิตเกี่ยวกับ
คุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม จำแนกตามชั้นปี

จากแผนภูมิที่ 28 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยก่อนเรียนของนิสิตที่รับการทดลองโดยจำแนกตามชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 พบว่า คุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา (IQ) นิสิตชั้นปีที่ 1 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 17.57$) สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 2 ($\bar{x} = 16.64$) พัฒนาการของอารมณ์ (EQ) นิสิตชั้นปีที่ 1 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 35.78$) สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 2 ($\bar{x} = 34.98$) และพัฒนาการของจริยธรรม (MQ) นิสิตชั้นปีที่ 1 ($\bar{x} = 19.44$) สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 2 ($\bar{x} = 18.35$)

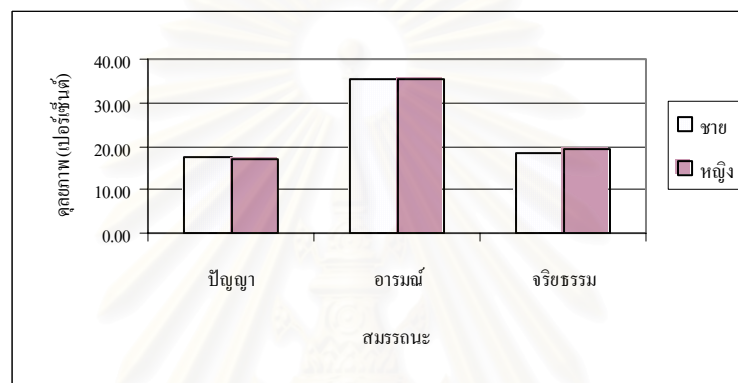
แผนภูมิที่ 29 การเปรียบเทียบคะแนนหลังเรียน(posttest) การพัฒนาการของนิสิตเกี่ยวกับคุณภาพของ
สมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม จำแนกตามชั้นปี

จากแผนภูมิที่ 29 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยหลังเรียนของนิสิตที่รับการทดลองโดยจำแนกตามชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 พบว่า คุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา (IQ) นิสิตชั้นปีที่ 1 มีค่าเฉลี่ย

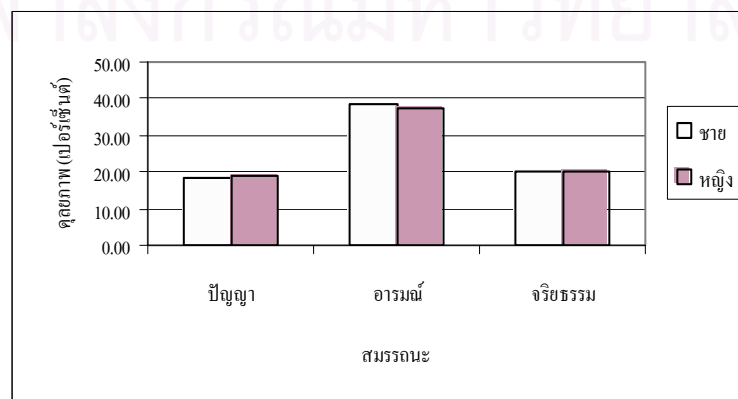
($\bar{x} = 19.38$) สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 2 ($\bar{x} = 17.66$) พัฒนาการของอารมณ์ (EQ) นิสิตชั้นปีที่ 1 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 37.90$) สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 2 ($\bar{x} = 37.65$) และพัฒนาการของจริยธรรม (MQ) นิสิตชั้นปีที่ 1 ($\bar{x} = 20.69$) สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 2 ($\bar{x} = 19.65$)

แผนภูมิที่ 30 การเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียน (pretest) การพัฒนาการของนิสิตเกี่ยวกับคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม จำแนกตามเพศหญิงและเพศชาย

จากแผนภูมิที่ 30 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยก่อนเรียนของนิสิตที่รับการทดลองโดยจำแนกตามเพศ พบว่า คุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา (IQ) นิสิตเพศชาย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 17.42$) สูงกว่านิสิตเพศหญิง ($\bar{x} = 16.90$) พัฒนาการของอารมณ์ (EQ) นิสิตเพศชาย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 35.48$) สูงกว่านิสิตเพศหญิง ($\bar{x} = 35.46$) และพัฒนาการของจริยธรรม (MQ) นิสิตเพศหญิงมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 19.12$) สูงกว่านิสิตเพศชาย ($\bar{x} = 18.53$)

แผนภูมิที่ 31 การเปรียบเทียบคะแนนหลังเรียน (posttest) การพัฒนาการของนิสิตเกี่ยวกับคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม จำแนกตามเพศหญิงและเพศชาย

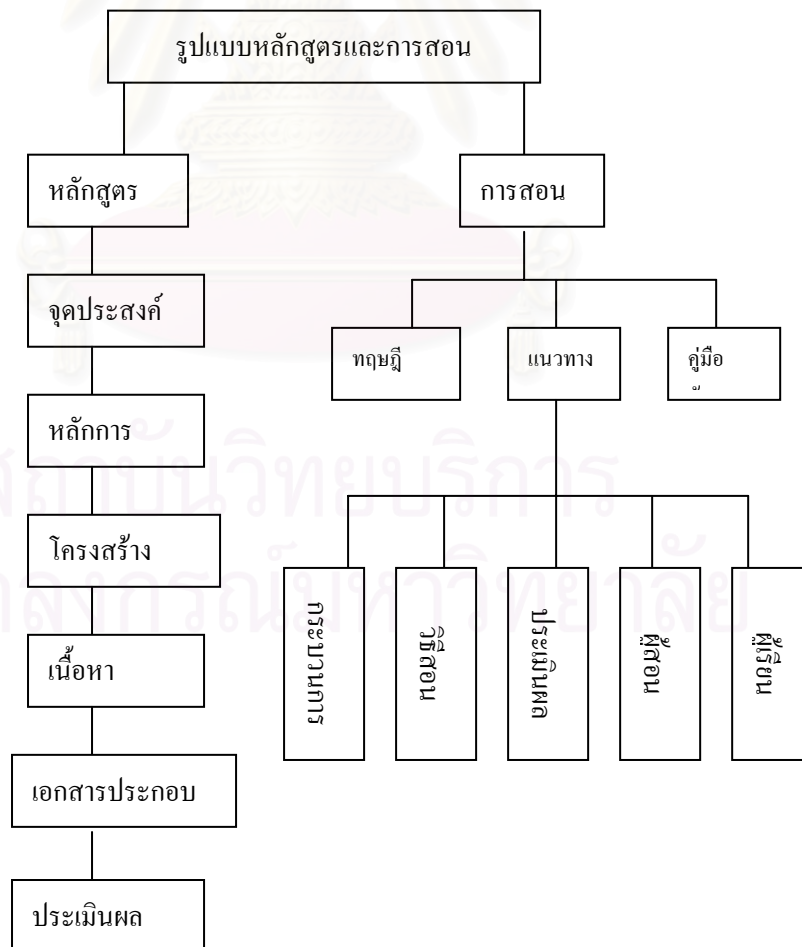

จากแผนภูมิ 31 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยหลังเรียนของนิสิตที่รับการทดลองโดยจำแนกตามเพศ พบว่า คุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา (IQ) นิสิตเพศหญิง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 18.69$) สูงกว่านิสิตเพศชาย ($\bar{x} = 18.27$) พัฒนาการของอารมณ์ (EQ) นิสิตเพศชาย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 38.55$) สูงกว่านิสิตเพศหญิง ($\bar{x} = 37.28$) และพัฒนาการของจริยธรรม (MQ) นิสิตเพศหญิงมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 20.19$) สูงกว่า นิสิตเพศชาย ($\bar{x} = 20.10$)

ตอนที่ 4 การนำเสนอรูปแบบสมบูรณ์

แผนภูมิที่ 32 รูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และ จริยธรรมของนิสิตนักศึกษา

รูปแบบหลักสูตรและการสอน

จากแผนภูมิที่ 32 รูปแบบหลักสูตรและการสอน ควรมี 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เกี่ยวกับรายละเอียดของหลักสูตร ส่วนที่ 2 เกี่ยวกับรายละเอียดของการสอน

ด้านหลักสูตร ต้องมีจุดประสงค์ของการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรก เรื่องอื่น ๆ เช่น หลักการ โครงสร้าง เนื้อหา เอกสารประกอบ เป็นส่วนที่มาสนับสนุนให้หลักสูตรที่กำลังจัดทำได้บรรลุเป้าหมาย ตามจุดประสงค์ของการศึกษา สุดท้ายเป็นการประเมินว่า หลักสูตรสามารถบรรลุตามจุดประสงค์ของการศึกษา

จุดประสงค์ของการศึกษา เนื่องจากการปฏิรูปการศึกษา ปี พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา การศึกษาไทยได้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง มีความรู้ในการบริหารหน้าที่การทำงาน ในขณะที่เดียวกันรู้จักบริหารอารมณ์ของตนให้สงบ รู้จักแยกแยะผิดถูก รู้และเข้าใจในธรรมชาติของโลก รู้เท่าทันเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องธรรมดา ไม่ติดยึดจนเกินไป รู้จักตนเองและเข้าใจผู้อื่น ต้องการทำความดี คิดดี พุทธิ พุทธิกรรมจะเปลี่ยนตามที่ต้องการเปลี่ยน ไม่มีการบังคับ ทำให้ตนเองมีความสุข และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขด้วย

หลักการ ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนให้ครบสมรรถนะทั้งสามองค์ประกอบ จึงพยายามศึกษาค้นคว้าวิจัย จนได้ค้นพบทฤษฎีและแนวคิดต่าง ๆ ที่สามารถสนับสนุนจุดประสงค์ของการศึกษา การพัฒนาผู้เรียนให้ครบทั้ง 3 ด้าน คือ เก่งดี มีสุข และจำเป็นอย่างยั้งที่ต้องพัฒนาพร้อมกัน

โครงสร้างของหลักสูตร ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ขออนุมัติรองศาสตราจารย์เพชรวรรณ จันทรางศุ มีส่วนสนับสนุนในการทำวิจัย โดยให้ใช้นิสิต 60 คน ในชั้นเรียนวิชา “การเรียนรู้ผ่านกิจกรรม นิสิต” เป็นกลุ่มทดลอง ใช้เวลาทดลอง 4 สัปดาห์ และการติดตามผลในสัปดาห์ที่ 15-16 ของชั้นเรียน ผู้วิจัยได้ทำแผนการสอนและนำเสนอไว้ที่ภาคผนวก ค โดยมีโครงสร้างดังนี้

สัปดาห์ที่ 1 – 3 เรียนรู้ในชั้นเรียน
สัปดาห์ที่ 4 เรียนรู้ภาคปฏิบัตินอกชั้นเรียน

เนื้อหาสาระของหลักสูตร เนื้อหาสาระเพื่อสอนให้มีคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม เกณฑ์ตัดสินส่วนของคุณภาพเป็นดังนี้

เน้นสมรรถนะทางปัญญา 25 % ผู้สอนต้องสอนมโนทัศน์ใหม่ให้กับผู้เรียน เช่น การมีวิจาร์ณญาณ คิดเป็นระบบ คิดวิเคราะห์มีเหตุมีผล มีความรู้ความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริงปัญญาที่แท้จริง เกิดจาก ศิล สมาธิ ตามแนวพระพุทธศาสนา

เน้นสมรรถนะทางอารมณ์ 50 % องค์ประกอบนี้สำคัญที่สุด เพราะเป็นส่วนช่วยให้การใช้ความรู้ เหตุผล ได้ราบรื่น เมื่อไรที่อารมณ์เกิดขึ้นมา จะปล้นทำลายความรู้ เหตุผล จนไม่เหลือ ดังนั้นการบริหารอารมณ์ให้คงที่ มั่นคง สงบ นิ่ง ย่อมเป็นเหตุให้เกิดปัญญา ผู้สอนควรสอนการฝึกสมาธิ การรู้จักตนเอง การเข้าใจผู้อื่น ศัตรูที่แท้จริงอยู่ภายใน ได้แก่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง แทนที่จะติผู้อื่น เปลี่ยนผู้อื่น ควรเปลี่ยนเป็นติดตนเอง เปลี่ยนตนเอง จึงเป็นการแก้ปัญหาที่ถูกวิธี

เน้นสมรรถนะทางจริยธรรม 25 % จริยธรรมเป็นผลที่ได้จาก การได้รับความรู้ความเข้าใจ ใจเห็นชอบ ต้องการเปลี่ยน พฤติกรรมจึงเปลี่ยนตามที่ใจเห็นชอบ ไม่มีการบังคับ เป็นผลสืบเนื่องจากการให้ความรู้ ฝึกใจให้มีสมาธิ สงบ ใจต้องการเปลี่ยน พฤติกรรมจึงเปลี่ยนตาม มีความสำคัญ 25 % ของการพัฒนาทั้งหมด

เอกสารประกอบ ได้แก่ คู่มือหลักสูตร คู่มือแผนการสอน การใช้เครื่องมือแบบวัดต่าง ๆ การวิจัยนี้มีเครื่องมือแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากองค์ประกอบของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และ จริยธรรม ได้แก่

สมรรถนะทางปัญญา ได้แก่ ภาษา การสื่อสาร ความรู้ทั่วไป ตรรกะคณิตศาสตร์ และมีติสัมพันธ์ มีข้อทดสอบ 21 ข้อ

สมรรถนะทางอารมณ์ ได้แก่ การรู้จักตนเอง การวางกฎระเบียบให้ตนเอง แรงกระตุ้นสู่เป้าหมาย การเห็นใจผู้อื่น ทักษะสังคม สร้างแรงบันดาลใจ นำกลุ่มสู่เป้าหมาย มีข้อทดสอบ 30 ข้อ

สมรรถนะทางจริยธรรม ได้แก่ การเห็นแก่ผู้อื่นเป็นที่ตั้ง การร่วมมือกับกลุ่ม การมีน้ำใจ ไม่ตรีใจกว้าง การมีความเมตตากรุณา การให้เกียรติผู้อื่นและการทำหน้าที่พลเมืองดี มีข้อทดสอบ 15 ข้อ (ดูรายละเอียดเครื่องมือแบบวัดที่ภาคผนวก ข)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประเมินผล การประเมินผลใช้ทั้งสองวิธี วิธีปริมาณและคุณภาพ วิธีปริมาณ ใช้วิธีหาคะแนนร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และผลการเปรียบเทียบ การสอบก่อน (pretest) และการสอบหลัง (posttest) ของการทดลองใช้รูปแบบฯ วิธีการคุณภาพ ให้นิสิตประเมินตนเอง เสนอผลการสังเกต สัมภาษณ์ และสร้างข้อสรุป

ด้านการสอน มีองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ ทฤษฎี แนวทาง คู่มือผู้สอน กระบวนการสอน วิธีสอน ประเมินผล ผู้สอน ผู้เรียน

การประเมินผล การใช้เครื่องมือแบบวัดเป็นสิ่งที่ชัดเจนที่สุด นอกจากนั้น การสังเกต สัมภาษณ์ สร้างข้อสรุป จะทำให้เห็นภาพชัดว่า ผู้เรียนเกิดการพัฒนา

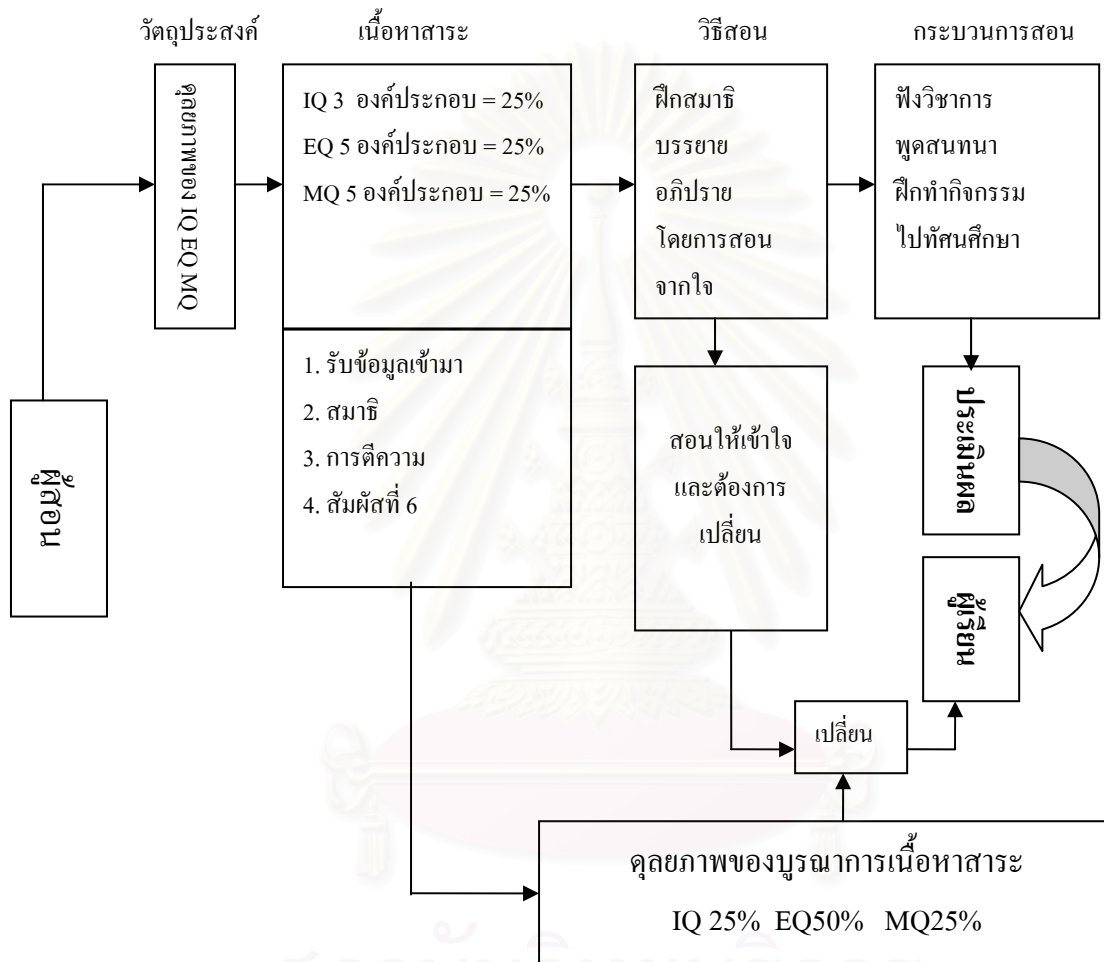
ผู้สอน ลักษณะของผู้สอน มีความรู้ด้าน IQ EQ MQ สอนจากใจ ไปสู่ใจผู้เรียน มีความเมตตากรุณา เป็นแบบอย่างที่ดีที่ผู้เรียนจะเลียนแบบ สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียน โดยการสอนให้เกิดความซาบซึ้งในเนื้อหาสามระ ทำให้ผู้เรียนคล้อยตามเห็นความดีงาม ต้องการจะปฏิบัติตาม และเกิดการเปลี่ยนแปลงตามมา

ผู้เรียน เป็นฝ่ายรับแผนการสอนตามที่ผู้สอนเตรียมไว้ทั้งหมด ผู้เรียนต้องมีจิตอาสา ต้องการจะเรียนรู้ และต้องการจะเปลี่ยนแปลง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 33 รูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา

รูปแบบการสอน

จากภูมิที่ 33 สามารถสรุปได้ ดังนี้

ผู้สอนวางแผนการสอน ตั้งวัตถุประสงค์ การพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมร่วมกันให้ได้คุณภาพ คิดเป็น เป็นสมรรถนะทางปัญญา ควรเน้น 25 % มีความรู้สึกลึกซึ้ง สงบ นิ่ง เป็นสมรรถนะทางอารมณ์ ควรเน้น 50 % พุทธิ ทำดี เป็นสมรรถนะทางจริยธรรม ควรเน้น 25 %

เนื้อหาสาระ สมรรถนะทางปัญญามี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ภาษาการสื่อสารและความรู้ทั่วไป ตรรกะคณิตศาสตร์ มิติสัมพันธ์ เน้น 25 % สมรรถนะทางอารมณ์ มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การรู้จักตนเอง การวางกฎระเบียบให้ตนเอง แรงกระตุ้นสู่เป้าหมาย การเห็นใจผู้อื่น ทักษะสังคมและการสร้างแรง

บัณฑิตใจนำกลุ่มสู่เป้าหมาย เน้น 50 % สมรรถนะทางจริยธรรม มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การเห็นแก่ผู้อื่น เป็นที่พึ่ง การร่วมมือกับกลุ่ม การมีน้ำใจไม่ตรีใจกว้าง การมีความเมตตากรุณา การให้เกียรติผู้อื่นและการทำหน้าที่พลเมืองดี เน้น 25 % ความสัมพันธ์ในการสอน รับข้อมูลเข้ามา ทำสมาธิไตร่ตรอง การตีความ สัมผัสที่ 6 ใส่ใจในการสื่อสารข้อมูล

วิธีสอน ผู้สอนมีความเมตตา สอนการฝึกสมาธิช่วยให้จิตใจนิสิตสงบ ใช้วิธีบรรยายให้ข้อเท็จจริงอย่างครบถ้วน อภิปรายเพื่อสร้างความกระจ่างมากขึ้น สร้างแรงบันดาลใจให้กับนิสิต สอนให้นิสิตเข้าใจและอยากจะทำเปลี่ยนแปลง

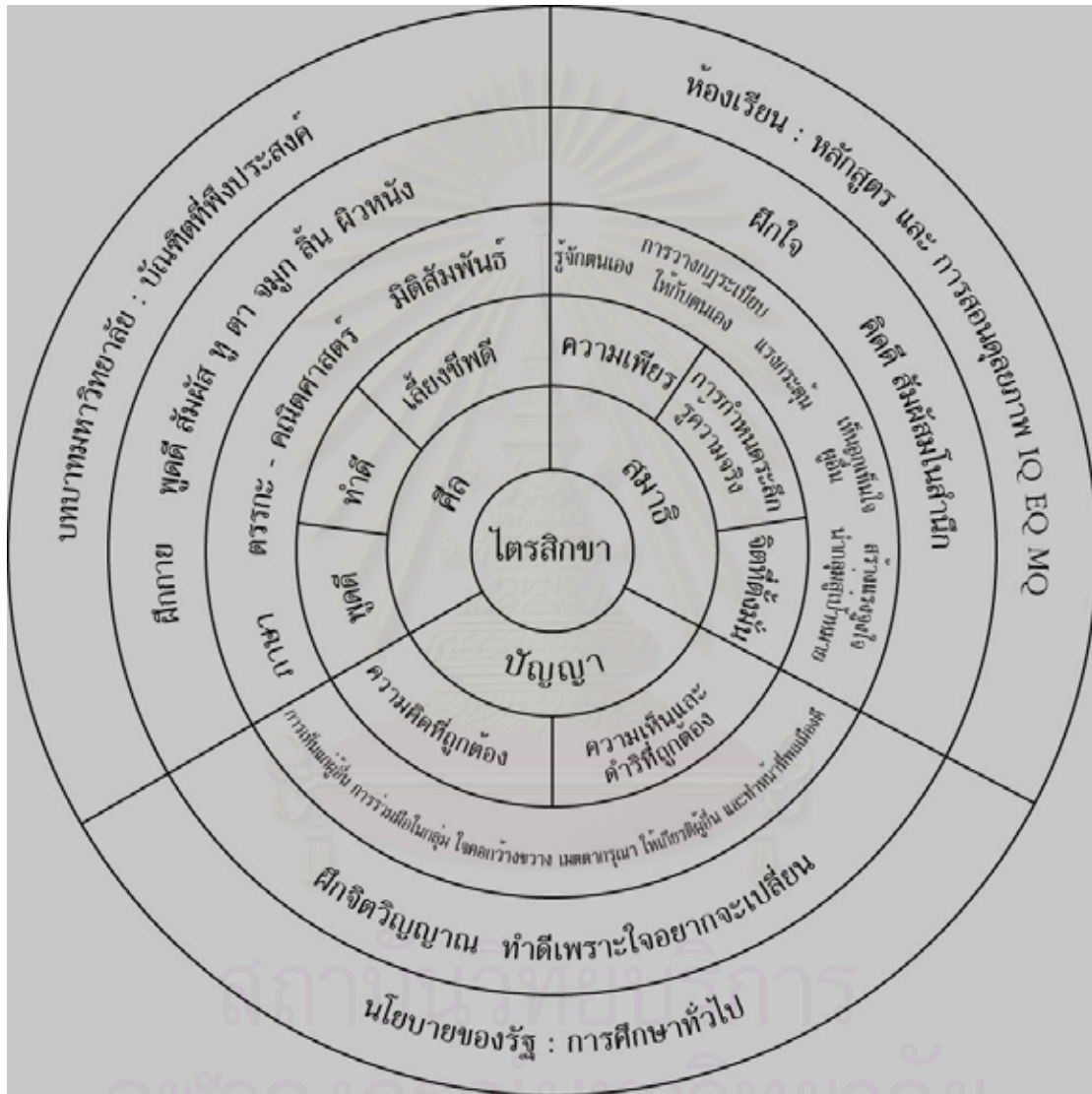
กระบวนการสอน ฟังวิชาการในชั้นเรียน พุศสนทนาให้เกิดความแตกฉานเข้าใจ ฝึกทำกิจกรรมภาคสนามให้คุ้นเคยได้ปฏิบัติจริง ไปทัศนศึกษาใช้ความรู้ในชีวิตประจำวันได้จริง

ประเมินผลก่อนและหลังการสอน (pretest – posttest) สังเกต สัมภาษณ์ สร้างข้อสรุป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับสาระของหลักสูตรได้ข้อค้นพบดังนี้
 แผนภาพที่ 2 รูปแบบสาระหลักสูตร สังเคราะห์แนวคิดไตรสิกขาสัมพันธ์กับสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์
 และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา

จากแผนภาพที่ 2 สามารถอธิบายได้ว่า

สาระของหลักสูตร เป็นการผสมผสานระหว่างแนวคิดของตะวันตกกับตะวันออก เป็นการบูรณาการของ IQ EQ MQ กับ ไตรสิกขา จากสาระของหลักสูตรที่ประมวลจาก IQ EQ MQ และไตรสิกขา สามารถสร้างเครื่องมือแบบวัดได้ ดูจากภาพผนวก ข และทำแผนการสอน ดูจากภาคผนวก ค

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา
2. พัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา
3. ตรวจสอบและทดลองใช้รูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา

ผลการวิจัย

1. วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์สาระของทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐาน การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนากระบวนการสอน เกณฑ์ของคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา จากเอกสาร ตำรา งานวิจัยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ โดยนำมาบูรณาการประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้อง มาพัฒนาหลักสูตรและการสอน มีกิจกรรมการเรียนรู้ ในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน เป็นลักษณะการเรียนรู้แบบบูรณาการ ทำการตรวจสอบหลักสูตรและการสอน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ในขั้นตอนของการตรวจสอบรูปแบบหลักสูตรและการสอน ผู้ทรงคุณวุฒิได้ปรับแก้และเสนอแนะความเห็นหลายประการ ผู้วิจัยจึงได้นำมาปรับแก้ให้มีประสิทธิภาพเพียงพอในการนำมาเพื่อใช้ในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะของการเรียนแบบบูรณาการ ซึ่งโครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วย

1. ชื่อหลักสูตร
2. หลักการและเหตุผล เป็นการบรรยายอย่างสั้น ๆ ถึงความสำคัญของการเรียนการสอนตามรูปแบบหลักสูตรนั้น

3. จุดมุ่งหมายหรือจุดประสงค์ของหลักสูตร เป็นส่วนที่กำหนดว่า ผู้เรียนจะประสบผลสำเร็จอะไรบ้าง หลังจากที่ได้เรียนหน่วยบทเรียนหลักสูตรแล้ว

4. ความรู้ในการเรียนวิชา “การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนิติต” โดยการศึกษาให้ได้เนื้อหาครอบคลุมวัตถุประสงค์พื้นฐาน เป็นความรู้พื้นฐานทั่วไปที่จำเป็นในการเรียนวิชา “การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนิติต” คูภาคผนวก ก

5. การประเมินผลก่อนเรียน เป็นการประเมินผลพื้นฐานความรู้ของผู้เรียนก่อนที่เรียนด้วยหลักสูตรวิชา “การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนิติต” คูภาคผนวก ข

6. กิจกรรมการเรียน เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้สอนกำหนดหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษา และบรรลุจุดมุ่งหมาย หรือจุดประสงค์ของหลักสูตรวิชา “การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนิติต”

7. การประเมินผลหลังการเรียน เพื่อใช้ในการพิจารณาว่า การเรียนรู้ได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของวิชา “การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนิติต” คูภาคผนวก ข

2. จากการศึกษา ผู้วิจัยได้เสนอขั้นตอนการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้สอนนำเสนอข้อมูลใหม่ จากง่ายที่สุดไปสู่ยากที่สุด ด้วยภาพ powerpoint และอภิปราย

ขั้นตอนที่ 2 ผู้เรียนรับข้อมูลใหม่ เชื่อมโยงกับข้อมูลเก่า

ขั้นตอนที่ 3 การตีความ การแยกแยะ และการจัดหมวดหมู่ข้อมูลใหม่

ขั้นตอนที่ 4 การแก้ปัญหา จากข้อมูลใหม่ที่รับเข้ามาใหม่

ขั้นตอนที่ 5 ถ้าปัญหาเกิดมีมากขึ้น นิสิตนักศึกษาจะต้องคิดเป็น วางแผนเป็น จัดลำดับ

ขั้นตอนเป็น ปรับแก้พฤติกรรม สะท้อนให้เห็น คิดเป็น พูดเป็น และทำเป็น

ขั้นตอนที่ 6 ใช้วิธีฝึกตนตามแนวพระพุทธศาสนา พัฒนานิสิตนักศึกษาให้มีจิตใจสูงส่ง นำไปสู่ปัญญาขั้นสูง

ขั้นตอนที่ 7 ผู้สอนเป็นแบบอย่าง และสร้างแรงจูงใจภายในให้เกิดแก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้ อยากเรียน

ขั้นตอนที่ 8 นิสิตต้องมีประสบการณ์ การรู้จักตนเอง เกิดความคั่งค้ำ ปิดใจอย่างถ่องแท้

ขั้นตอนที่ 9 การทำสมาธิเพื่อตรึงตรอง การคิดและวิเคราะห์ การจัดระบบความคิด การใช้วิจารณญาณในการแก้ไขปัญหา การยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นเพื่อไปสู่พุทธะ ผู้รู้สูงสุดในตัวเรา การแก้ปัญหาที่ยากจะถูกแก้ไขได้

ขั้นตอนที่ 10 เป็นการยกระดับจิตใจสู่พุทธะ ผู้รู้สูงสุดที่อยู่ในใจเรา การรู้จักศักยภาพของตนเองที่มีอยู่อย่างไม่จำกัด และสามารถนำศักยภาพเหล่านั้นออกมาใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

ขั้นตอนที่ 11 เป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการ คือ ผสมผสานความรู้ให้เกิดความสมบูรณ์ เชื่อมโยงหลาย ๆ วิชาเข้าด้วยกันกับคุณธรรมจริยธรรม อารมณ์ นำความรู้ใช้กับชีวิตจริง โดยการใช้เกณฑ์คุณภาพที่ได้ค้นพบจากการวิเคราะห์เอกสาร ได้แก่ การบูรณาการเนื้อหาสาระของสมรรถนะทางปัญญา 25 % สมรรถนะทางอารมณ์ 50 % และสมรรถนะทางจริยธรรม 25 %

3. ในการเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม มีองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ดังนี้

3.1 ปัญญาเป็นตัวชี้นำพฤติกรรม ร่างกายทำตามที่สมองและใจสั่งและเห็นชอบ ดังนั้น ควรเน้นการบูรณาการเนื้อหาสาระสมรรถนะทางปัญญา 25 % องค์ประกอบของสมรรถนะทางปัญญา ได้แก่ การใช้ภาษาการสื่อสารและความรู้ทั่วไป ตรรกะและคณิตศาสตร์ และมีจิตสัมพันธ์

3.2 อารมณ์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด คือ อารมณ์อยู่เหนือปัญญา และเหตุผล เช่น เมื่อเกิดอารมณ์ อารมณ์จะปล้นทำลาย ปัญญา ความรู้ เหตุผล หหมดทั้งสิ้น ทำให้คนฉลาดกลายเป็นคนโง่เขลา ดังนั้นควรเน้นสมรรถนะทางอารมณ์ 50 % องค์ประกอบของสมรรถนะทางอารมณ์ ได้แก่ การรู้จักตนเอง การวางกฎระเบียบวินัยให้กับตนเอง การสร้างแรงกระตุ้นหรือแรงจูงใจ การเห็นใจผู้อื่น และการมีทักษะทางสังคมทำให้ผู้อื่นคล้อยตามในการทำงาน

3.3 จริยธรรมเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกของความรู้ ปัญญา อารมณ์ ถ้าอารมณ์มั่นคง บุคคลนั้นจะตั้งสติได้ การใช้ความรู้ เหตุผล การยับยั้ง สามารถทำงานได้ปกติ ดังนั้น ควรเน้นการบูรณาการเนื้อหาสาระสมรรถนะทางจริยธรรม 25 % องค์ประกอบของสมรรถนะทางจริยธรรม ได้แก่ การเห็นแก่คนอื่นเป็นที่ตั้ง การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การทำงานร่วมมือเป็นกลุ่ม การมีใจกว้างขวางและช่วยเหลือผู้อื่น การให้เกียรติคนอื่นและการทำหน้าที่พลเมืองดี

4. ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตร แนวคิดในการกระบวนการเรียนการสอน และแนวคิดคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา มาพัฒนาเป็นรูปแบบร่าง 1 นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบฯ

5. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ พบว่า นิสิตได้มีการพัฒนาการในด้านสมรรถนะ ทางปัญญา 20 % สมรรถนะทางอารมณ์ 50 % และสมรรถนะทางจริยธรรม 30 % การที่นิสิตได้คะแนนทางปัญญาดำกว่าทางจริยธรรม เพราะจุดแข็งของเครื่องมือแบบวัด แบบวัด MQ

เป็นอัตนัยและคำถามปลายเปิด ทำให้นิสิตสามารถแสดงความรู้สึกนึกคิดได้อิสระและครบถ้วน ทำให้คะแนนทางจริยธรรมสูง ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณ พบว่า นิสิตได้มีการพัฒนาการในด้านสมรรถนะ ทางปัญญา 30 % สมรรถนะทางอารมณ์ 50 % และสมรรถนะทางจริยธรรม 20 % การที่นิสิตได้คะแนนทางปัญญาสูงกว่าทางจริยธรรม เพราะจุดแข็งของเครื่องมือแบบวัด IQ เป็นปรนัย และสามารถวัดองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยของ IQ ได้ครบทุกด้าน เช่น มิติสัมพันธ เป็นต้น

สรุปได้ว่า ค่าเฉลี่ยของคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของการวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพ และในเชิงปริมาณ คือ สมรรถนะทางปัญญา 25 % และสมรรถนะทางจริยธรรม 25 % ส่วนสมรรถนะทางอารมณ์ 50 % ตามปกติไม่เปลี่ยนแปลง

ผลการสอบก่อนและการสอนหลังการทดลอง (pretest-posttest) เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลอง พบว่า การพัฒนาการของนิสิตที่รับการทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยของคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม การสอบหลังทดลอง (posttest) สูงกว่าการสอบก่อนทดลอง (pretest) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

5.1 การพัฒนาการของนิสิตที่รับการทดลอง พบว่า คุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน (18.60) สูงกว่าก่อนเรียน (17.10) 1.5 คะแนน คุณภาพของสมรรถนะทางอารมณ์ มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน (37.80) สูงกว่าก่อนเรียน (35.42) 2.38 คะแนน คุณภาพของสมรรถนะทางจริยธรรม มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน (18.97) สูงกว่าก่อนเรียน (18.95) 0.02 คะแนน

5.2 การเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียน (pretest) การพัฒนาการคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา จำแนกตามสาขาวิทย์และสาขาศิลป์ พบว่า คุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา นิสิตสาขาวิทย์มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน (17.52) สูงกว่านิสิตสาขาศิลป์ (16.71) 0.81 คะแนน คุณภาพของสมรรถนะทางอารมณ์ นิสิตสาขาศิลป์มีคะแนนเฉลี่ย (35.72) สูงกว่านิสิตสาขาวิทย์ (35.15) 0.57 คะแนน คุณภาพของสมรรถนะทางจริยธรรม นิสิตสาขาศิลป์มีคะแนนเฉลี่ย (19.14) สูงกว่านิสิตสาขาวิทย์ (18.78) 0.36 คะแนน

5.3 การเปรียบเทียบคะแนนหลังเรียน (posttest) การพัฒนาการคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา จำแนกตามสาขาวิทย์และสาขาศิลป์ พบว่า คุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา นิสิตสาขาศิลป์มีคะแนนเฉลี่ย (18.74) สูงกว่านิสิตสาขาวิทย์ (18.43) 0.31 คะแนน คุณภาพของสมรรถนะทางอารมณ์ นิสิตสาขาวิทย์มี

คะแนนเฉลี่ย (38.01) สูงกว่านิสิตสาขาศิลป์ (37.67) 0.34 คะแนน คุณภาพของสมรรถนะทางจริยธรรม นิสิตสาขาวิทย์มีคะแนนเฉลี่ย (20.33) สูงกว่านิสิตสาขาศิลป์ (20.14) 0.19 คะแนน

5.4 การเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียน (pretest) การพัฒนาการคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา จำแนกตามชั้นปี พบว่า คุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา นิสิตชั้นปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ย (17.57) สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 2 (16.64) 0.95 คะแนน คุณภาพของสมรรถนะทางอารมณ์ นิสิตชั้นปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ย (35.78) สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 2 (34.98) 0.80 คะแนน คุณภาพของสมรรถนะทางจริยธรรม นิสิตชั้นปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ย (19.44) สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 2 (18.35) 1.09 คะแนน

5.5 การเปรียบเทียบคะแนนหลังเรียน (posttest) การพัฒนาการคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา จำแนกตามชั้นปี พบว่า คุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา นิสิตชั้นปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ย (19.38) สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 2 (17.66) 1.72 คะแนน คุณภาพของสมรรถนะทางอารมณ์ นิสิตชั้นปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ย (37.90) สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 2 (37.65) 0.25 คะแนน คุณภาพของสมรรถนะทางจริยธรรม นิสิตชั้นปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ย (20.69) สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 2 (19.65) 0.94 คะแนน

5.6 การเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียน (pretest) การพัฒนาการคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา จำแนกตามเพศหญิงและเพศชาย พบว่า คุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา นิสิตเพศชาย มีคะแนนเฉลี่ย (17.42) สูงกว่านิสิตเพศหญิง (16.90) 0.52 คะแนน คุณภาพของสมรรถนะทางอารมณ์ นิสิตเพศชาย มีคะแนนเฉลี่ย (35.48) สูงกว่านิสิตเพศหญิง (35.46) 0.02 คะแนน คุณภาพของสมรรถนะทางจริยธรรม นิสิตเพศหญิง มีคะแนนเฉลี่ย (19.12) สูงกว่านิสิตเพศชาย (18.53) 0.59 คะแนน

5.7 การเปรียบเทียบคะแนนหลังเรียน (posttest) การพัฒนาการคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา จำแนกตามเพศหญิงและเพศชาย พบว่า คุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา นิสิตเพศหญิง มีคะแนนเฉลี่ย (18.69) สูงกว่านิสิตเพศชาย (18.27) 0.42 คะแนน คุณภาพของสมรรถนะทางอารมณ์ นิสิตเพศชาย มีคะแนนเฉลี่ย (38.55) สูงกว่านิสิตเพศหญิง (37.28) 1.27 คะแนน คุณภาพของสมรรถนะทางจริยธรรม นิสิตเพศหญิง มีคะแนนเฉลี่ย (20.19) สูงกว่านิสิตเพศชาย (20.10) 0.09 คะแนน

อภิปรายผล

ผลการทดลองการวิจัยเรื่อง “ การพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา ครั้งนี้ได้ข้อค้นพบซึ่งนำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้รูปแบบหลักสูตรและการสอนฯ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สามารถทำให้นิสิตกลุ่มทดลอง ที่เข้าฝึกอบรม มีคะแนนเฉลี่ยสอบหลัง (posttest) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยสอบก่อน (pretest) ในทุกด้าน คือ ด้านปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม แสดงให้เห็นว่า โครงสร้างและองค์ประกอบของรูปแบบหลักสูตรและการสอน ที่ผู้วิจัยบูรณาการทฤษฎี แนวคิด องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอน และนำมาพัฒนาขึ้น ซึ่งประกอบด้วย ชื่อหลักสูตร หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมายหรือจุดประสงค์ของหลักสูตร ความรู้ในการเรียนรู้ การประเมินผลก่อนเรียน กิจกรรมการเรียน การประเมินผลหลังการเรียน บทเรียนที่ได้เรียนรู้สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่นิสิตสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ แคปแลน (Kaplan, 1994) ที่กล่าวว่า รูปแบบนำไปสู่การทำนายผลได้ และพิสูจน์ได้โดยการสังเกต สอดคล้องกับแนวคิดของพรชูลี อาชาวำรุง (2540) ที่เสนอแนวความคิดว่า การทำกิจกรรมเป็นการฝึกประสบการณ์การทำงานในชีวิตจริง และคำตอบได้จากการตระหนักในปัญหา เรียนหลาย ๆ เรื่องพร้อม ๆ กันได้ ใช้แนวพุทธวิธีและการปรับตัวที่มีนัยสำคัญและมีความจำเป็น สอดคล้องกับแนวคิดของไทเลอร์ (Tyler, 1949) มีแนวความคิดว่า การพัฒนาหลักสูตรมีแนวคิดเพื่อพัฒนาคน และมุ่งไปที่การเปลี่ยนแปลงตัวผู้เรียน สอดคล้องกับสมาคมตรวจสอบการพัฒนาหลักสูตรแห่งชาติสหรัฐอเมริกา (Association for Supervision and Curriculum Development , a Department of the National Education Association Yearbook , 1961) มีแนวความคิดว่า การพัฒนาหลักสูตรควรมีความสมดุลทั้ง 3 ด้าน คือ ปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ที่เขียนไว้ใน หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับแนวคิดของทาบ้า (Taba, 1962) ที่เสนอแนวความคิดว่า หลักสูตรควรเน้นพุทธวิธีการสอน เพื่อกำหนดเงื่อนไขการเรียนรู้และการตรวจสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการทางความคิดที่ต่อเนื่อง และการสืบเสาะหาความรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องตามแนวคิดของเซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (Saylor & Alexander, 1974) เขียนว่า ปรับปรุงหลักสูตรและการสอนให้สมบูรณ์ขึ้น โดยการ

สำรวจความต้องการของผู้เรียน สังคม สอดคล้องกับแนวคิดของพยุงศักดิ์ จันทรสุนทร (2543) เนื้อหาสาระของหลักสูตรควรเน้นความมีระเบียบ วินัย คุณธรรม จริยธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของวิชัย วงษ์ใหญ่ (2537) ที่มีแนวคิดว่าการพัฒนาหลักสูตรต้องคำนึงถึง เนื้อหาสาระของหลักสูตร ยุทธวิธีการสอน ภาษาและพฤติกรรมของผู้สอน สภาพแวดล้อมของการเรียนการสอน สื่อและวัสดุการสอน การจัดเวลา สถานที่ บุคลากร การวัดและการประเมินผล สอดคล้องกับแนวคิดของทิสนา เขมมณี (2545) ที่เขียนว่า รูปแบบการเรียนการสอน คือ สภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งได้รับการจัดให้อย่างเป็นระเบียบตามหลักปรัชญาและทฤษฎีหลักการแนวคิด หรือความเชื่อต่าง ๆ โดยประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอนนั้น เป็นไปตามทฤษฎีหลักการหรือแนวคิดที่ยึดถือซึ่งได้รับการพิสูจน์ทดสอบหรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของจอยซ์และเวล (Joyce & Weil, 1986) เขียนว่า รูปแบบการสอน คือ แผนแสดงโครงสร้างและองค์ประกอบต่าง ๆ ในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมาย สอดคล้องกับแนวคิดของปทีป เมธาคุณวุฒิ (2532) ที่กล่าวว่า หลักสูตรคือแผนการเรียนการสอนซึ่งประกอบด้วยจุดมุ่งหมายการศึกษา วิธีการเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมาย ซึ่งหมายถึงการพิจารณา คัดเลือก จัดรวบรวมและเรียบเรียงเนื้อหาวิชา ประสบการณ์ ตลอดจนการประเมินผล หลักสูตรหรืออีกนัยหนึ่ง คือตัวแทนของโปรแกรม และสอดคล้องกับแนวคิดของทพวงมหาวิทยาลัย (2544) ที่เขียนไว้ใน บทสรุปสำหรับผู้บริหาร โครงการวิจัย เรื่อง การปฏิรูปการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา ดังนี้ รูปแบบของหลักสูตรมีลักษณะบูรณาการ สหวิทยาการ ยึดหยุ่นตามความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลาย เหมาะสมกับหลักการศึกษารอบรู้ในระบบ นอกระบบ ตามอัธยาศัย การศึกษาตลอดชีวิต การเรียนรู้ด้วยตนเอง ปลูกกระแสสร้างคนดี คาดหวังให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ และความสามารถที่จะใช้ในชีวิตจริง หรือสถานการณ์จริง

2. การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ในเชิงปริมาณ

2.1 การเปรียบเทียบผลการเรียนของนิสิตจำแนกตามสาขาวิทย์และสาขาศิลป์

2.1.1 โดยปกตินิสิตสาขาวิทย์จะเก่งสมรรถนะทางปัญญามากกว่านิสิตสาขาศิลป์ ตามแผนภูมิที่ 2 แต่หลังการฝึกอบรมโดยใช้รูปแบบหลักสูตรและการสอนฯ นิสิตสาขาศิลป์จะพัฒนาได้ดีกว่า และมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่านิสิตสาขาศิลป์ ตามแผนภูมิที่ 2 และที่ 3

2.1.2 ในทางกลับกัน นิสิตสาขาศิลป์จะเก่งสมรรถนะทางอารมณ์และจริยธรรมก่อนการอบรม แต่หลังการฝึกอบรม สาขาวิทย์จะพัฒนาสมรรถนะทั้ง 2 ด้าน ได้ดีกว่าสาขาศิลป์ และมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าสาขาศิลป์

พิสูจน์ได้ว่า การฝึกอบรมโดยใช้รูปแบบหลักสูตรและการสอนฯ มีส่วนพัฒนาผู้ที่ย่อกว่าทางสมรรถนะทางปัญญา คือ นิสิตสาขาศิลป์ ได้พัฒนาขึ้นมามากกว่าผู้ที่เคยได้คะแนนดีอยู่ก่อน คือ นิสิตสาขาวิทย์ ในขณะที่เดียวกัน ได้พัฒนาผู้ที่มีสมรรถนะทางอารมณ์และจริยธรรมต่อกว่า คือ นิสิตสาขาวิทย์ ได้พัฒนาขึ้นมาสูงกว่าผู้ที่เคยได้คะแนนดีอยู่ก่อน คือ นิสิตสาขาศิลป์ สรุปได้ว่า รูปแบบหลักสูตรและการสอนฯ ที่พัฒนาขึ้นมามีประสิทธิภาพ กระบวนการเรียนการสอนสนับสนุนให้นิสิตประสบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.2 การเปรียบเทียบผลการเรียนของนิสิตจำแนกตามชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 ตามแผนภูมิที่ 4 และที่ 5 พบว่า นิสิตชั้นปีที่ 1 สามารถทำคะแนนสอบก่อนและสอบหลังการทดลอง (pretest – posttest) ได้ดีกว่านิสิตชั้นปีที่ 2 เข้ากับสภาวะจิตไทยที่ว่า ไม้อ่อนคดงาย ดังนั้น สรุปได้ว่าการใช้รูปแบบหลักสูตรฯกับนิสิตชั้นปีที่ 1 จะได้ผลสัมฤทธิ์มากกว่านิสิตชั้นปีที่ 2

2.3 การเปรียบเทียบผลการเรียนของนิสิตจำแนกตามเพศหญิงและเพศชาย พบว่าเพศชายจะเก่งสมรรถนะทางอารมณ์ทั้งสอบก่อนและสอบหลังการทดลอง (pretest – posttest) ส่วนเพศหญิงจะเก่งสมรรถนะทางจริยธรรมทั้งสอบก่อนและสอบหลังการทดลอง (pretest – posttest) แต่มีเรื่องหนึ่งที่ไม่คาดหมาย คือ หลังการฝึกอบรม เพศหญิงสามารถพัฒนาสมรรถนะทางปัญญาให้สูงกว่าเพศชายได้

2.4 ความโดดเด่นของสมรรถนะทางอารมณ์ ได้แก่ นิสิตสาขาวิทย์ ได้คะแนนเฉลี่ย 38.55

2.5. ความโดดเด่นของสมรรถนะทางจริยธรรม ได้แก่ นิสิตชั้นปีที่ 1 ได้คะแนนเฉลี่ย 20.69

2.6. นิสิตกลุ่มได้คะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ นิสิตชั้นปีที่ 2 ได้คะแนนเฉลี่ยหลังการฝึกอบรม (posttest) ด้านสมรรถนะทางปัญญา 17.66

จากข้อค้นพบข้อที่ 2.1-2.6 สามารถสรุปได้ว่า

นิสิตเพศชายจะมีสมรรถนะทางอารมณ์สูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของโคห์ลเบิร์ก (Kohlberg, 1969a; 1969b) และงานวิจัยของเปียเจต์ (Piaget, 1928) ได้ค้นพบว่า บุรุษจะเก่งเรื่องความเป็นตัวของตัวเอง สัมพันธ์กับผู้อื่น ความถูกต้อง ความยุติธรรม ความคิดตรรกะ ความเป็นอิสระ และสิทธิมนุษย

นิสิตเพศหญิงจะมีสมรรถนะทางจริยธรรมสูง ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ แกรอล กิลลิแกน (Gilligan, 1992, 1988) เชื่อว่าการดูแลห่วงใย เป็นสาระสำคัญของการพัฒนาศีลธรรม

และได้แนะนำว่า บรูซจะซ้ากว่าสตรีในการพัฒนาเรื่องความห่วงใย เพราะเป็นวิธีการของสตรีที่ชอบดูแลห่วงใยผู้อื่น

นิสิตอายุน้อยพัฒนาได้ดีกว่านิสิตอายุมากในทุกด้าน ปัญหา อารมณ์ และจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อของคนไทยที่ว่า ไม้อ่อนคดง่าย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มิคดาร์สกี และไบรอัน (Midlarsky & Bryan, 1972) และรัชตัน (Rushton, 1976) ได้ค้นพบว่า เด็กจะเลียนแบบผู้ใหญ่ ที่ผู้ใหญ่มีใจคอกว้างขวาง เมื่อเด็กได้เห็นพฤติกรรมนั้น จะเกิดผลบวกที่ยั่งยืน เฟชแบค (Feshbach, 1975) และโฮฟแมน (Hoffman, 1975) ได้ค้นพบในงานวิจัยของพวกเขาว่า ถ้าผู้ใหญ่ให้คุณค่าการมีใจคอกว้างขวางแก่เด็ก เด็กจะมีใจคอกว้างขวางมากขึ้น

นิสิตอายุมากกว่าได้คะแนนเฉลี่ยด้านสมรรถนะทางปัญญาน้อยที่สุด สอดคล้องกับสุภายิตไทย ไม้แก่คดยาก

3. การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพ ผลการสัมภาษณ์นิสิตกลุ่มทดลอง นิสิตหญิงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องการฝึกสมาธิในลักษณะส่งเสริมสมรรถนะทางจริยธรรม เช่น การฝึกสมาธิทำให้มีสติ รู้ตัวอยู่ตลอดเวลาว่า กำลังทำอะไรอยู่ และสิ่งที่ทำไปนั้นดีหรือไม่ดี แต่นิสิตชายมองว่า การฝึกสมาธิมีส่วนพัฒนาด้านสมรรถนะทางปัญญา เช่น จากการทำสมาธิก่อนเรียน ทำให้จิตใจสงบ มีสมาธิในการเรียน และทำให้เข้าใจบทเรียนง่ายขึ้น ความคิดเห็นที่แตกต่างของทั้งสองฝ่าย ทำให้สามารถกล่าวได้ว่า การมองต่างมุมของนิสิตหญิงและนิสิตชาย ทำให้เราเข้าใจได้ว่า ธรรมชาติของทั้งสองเพศไม่เหมือนกัน เพศชายคิดอย่างมีตรรกะ ไม้อ่อนไหว มีความเป็นอิสระ ไม้พึ่งพาผู้อื่น ส่วนเพศหญิงมีความห่วงใย คิดถึงคนอื่น กังวลในสิ่งที่ตนทำว่าถูกหรือผิด อ่อนไหวง่าย ตรงตามทฤษฎีที่เป็นข้อค้นพบจากงานวิจัยของนักการศึกษา นักจิตวิทยา นักสังคมศาสตร์ นักมนุษยศาสตร์ชั้นนำของโลก เช่น เปียเจท์ (Piaget, 1928) โคห์ลเบิร์ก (Kohlberg, 1969a; 1969b) ทั้งสองได้ยืนยันเรื่องที่ได้ค้นพบจากงานวิจัยของทั้งสองว่า บรูซจะแข็งแกร่งในเรื่องความเป็นตัวของตัวเอง การเป็นอิสระ ไม้พึ่งพาผู้อื่น ทำให้คิดเอนเอียงไปทางวัตถุปัธรรม ไม้อ่อนไหวเป็นนามธรรม การที่นิสิตหญิงคิดถึงสมรรถนะทางจริยธรรมในขณะที่ฝึกสมาธิ เป็นเพราะใจจดจ่อกับคุณค่าที่ได้รับเข้าใจ และพยายามที่จะใช้คุณค่านั้นให้มีผลต่อการกระทำหรือพฤติกรรมที่แสดงออกมา ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาเจตพิสัยของบลูม (Bloom, 1973) บลูมได้คิดค้นวิธีสอนเจตพิสัย 5 ประการ คือ การรับคุณค่าเข้ามา ตอบสนองด้วยความเต็มใจ มุ่งมั่นทำคุณค่านั้น การสร้างกรอบแนวคิดของคุณค่า การสร้างอุปนิสัยใหม่จากคุณค่าที่ตนเลือกด้วยความสมัครใจ

การสัมภาษณ์นิสิตคณะสาขาวิทย์และนิสิตคณะสาขาศิลป์ เกี่ยวกับเรื่อง รูปแบบการเรียนการสอน จากการยกตัวอย่างนิทานต่าง ๆ ทำให้นิสิตสาขาศิลป์ สามารถเรียนรู้การสื่อสารกับตนเองมากขึ้น คือ ส่งเสริมให้เป็นทั้งคนตั้งคำถามและตอบคำถาม ฝึกการมองสิ่งต่าง ๆ หลายด้าน หลายมุมมอง ส่วนนิสิตสาขาวิทย์ ซึ่งเป็นนักวิทยาศาสตร์ มีจิตใจที่เน้นการคิดวิเคราะห์ การตีความ การสืบสวน การสืบค้น การให้ความสำคัญในรูปธรรมมากกว่านามธรรม จะมองว่ารูปแบบการเรียนการสอนต้องใช้การคิดวิเคราะห์ และการตีความ จากตัวอย่างในนิทานซึ่งได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์มาก การตั้งคำถามเองตอบคำถามเองสอดคล้องกับแนวคิดของคิลิแกน (Gilligan, 1982) ที่กล่าวว่า ภายในตัวเราจะมีเสียง 2 เสียง คอยสอนเรา เสียงหนึ่งบอก อีกเสียงหนึ่งลบ การคิดวิเคราะห์และการตีความ สอดคล้องกับแนวคิดของ บรุนเนอร์ (Bruner, 1965) กล่าวว่า การเจริญเติบโตของการพัฒนาสติปัญญา เกิดจากการที่ผู้เรียนได้แสดงต่อสิ่งเร้าที่เพิ่มขึ้น ผู้เรียนจะเกิดกระบวนการเรียนรู้โดยการใช้สมาธิ คิดตรึงตรอง การคิดตรึงตรองเป็นธรรมชาติที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

การสัมภาษณ์นิสิตชั้นปีที่ 1 และปีที่ 2 เกี่ยวกับเรื่อง การทำกิจกรรมภาคสนาม นิสิตชั้นปีที่ 1 มีความเห็นว่า ต้องใช้ความเข้มแข็งเพื่อต่อสู้ฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิตเพื่อไปสู่ความสำเร็จ เหมือนกับว่าจะขึ้นไปลอยในที่สูงนั้นได้ ล่องต้านลม การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรม สอดคล้องกับแนวคิดของออสเชเบล (Ausubel, in Joyce & Weil, 1986) ที่ใช้ภาพยนตร์ในการสอนกรอบแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจของชุมชน ทำให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายจากกิจกรรมในชีวิตประจำวัน นิสิตชั้นปีที่ 2 ได้แสดงความคิดเห็นว่า พวกเขาเสียใจและโมโหที่ว้าวของพวกเขาไม่ลอย ทำให้ต้องนำมาแก้ไขใหม่อีกครั้ง ว่าจึงลอยได้ ทำให้คิดได้ว่าความสำเร็จในการทำงานของคน บางครั้งไม่ได้เกิดจากการทำงานเพียงรอบเดียว อาจจะต้องมีการทำซ้ำ และมีการปรับปรุงแก้ไขด้วย การทำซ้ำเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เรียนจากการผิดพลาด สอดคล้องกับแนวคิดของกานเย (Gagné, 1965) ที่ให้ผู้เรียนรับความรู้เข้ามา แยกแยะจัดหมวดหมู่ การตั้งกฎเกณฑ์ การแก้ปัญหาจากสิ่งที่เรียนรู้ กระบวนการการเรียนรู้จะต้องมีการทำซ้ำ จนกว่าจะทำได้ถูกต้อง จึงจะบรรลุจุดประสงค์ของการเรียนรู้

ผลการสัมภาษณ์อาจารย์ประจำวิชา พบว่านิสิตกลุ่มทดลองมีความพร้อมในการทำกิจกรรม แก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยความสุข การร่วมมือในการทำงานมีประสิทธิผล ด้อยที่ถ้อยอาศัยกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รู้จักให้อภัยกันเวลาผู้อื่นทำให้ขุ่นมัว คิดเป็นระบบและทำงานเป็นลำดับขั้นตอนได้ราบรื่น คล่องแคล่วว่องไว เฉลียวฉลาด มีไหวพริบ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรูปแบบหลักสูตรและการสอนฯ ที่เสริมสร้างนิสิตนักศึกษาให้มีคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม

สรุปได้ว่า รูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษาเป็นกระบวนการการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม และเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ใน **มาตรา 4** ที่กล่าวว่า “การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ใน **หมวดที่ 1 มาตรา 6** กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ใน **หมวด 4 มาตรา 22** กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และ **มาตราที่ 23** การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้ (1) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม (6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ และ **มาตราที่ 26** ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา และ **มาตรา 28** ที่กล่าวว่า หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคลตามมาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับโดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ

สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่ง และวรรคสองแล้ว ยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูงและการค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม

รูปแบบหลักสูตรและการสอน จะกลายเป็นเศษกระดาษ ถ้าไม่มีคนผู้ใช้หลักสูตรนำไปปฏิบัติในสถานการณ์จริง ดังนั้น ผู้ใช้หลักสูตรและการสอน จึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้รูปแบบหลักสูตรและการสอนที่พัฒนาขึ้นได้ถูกนำไปใช้จริง และสามารถประเมินผลของการใช้รูปแบบหลักสูตรและการสอนได้จากการวิจัยและการสังเกต และรูปแบบหลักสูตรที่มีความสมดุล จะต้องพัฒนาผู้เรียนให้ครบ คุณภาพของทั้งสามด้าน คือ สมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม องค์ประกอบสำคัญของรูปแบบหลักสูตรและการสอนควรประกอบด้วย จุดมุ่งหมายการศึกษา ทฤษฎีหลักการ วิธีการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ออกแบบเพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษา และวิธีประเมินผลว่าผู้เรียนได้บรรลุจุดมุ่งหมายการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะด้านการประยุกต์ใช้

การนำรูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา ไปประยุกต์ใช้ ควรมีการพิจารณาด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 การวิจัยนี้ ทำให้ได้รูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ผู้สอนควรปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนโดยวิธี บูรณาการรายวิชาทุกวิชาด้วยกระบวนการเรียนการสอนที่เอื้อให้เกิด คุณภาพของสมรรถนะทั้งสามด้าน คือ ปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม เป็นการสอดแทรกคุณงามความดีเข้าไปในวิชาการและวิชาชีพ

1.2 ได้แนวทางการสอนในการพัฒนานิสิตนักศึกษาให้มีสมรรถนะในด้านต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างคุณภาพในการพัฒนาตนเองและสังคม และมีอุปนิสัยที่ดีงาม เช่น มีคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งเป็นคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ และตามหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปของทบวงมหาวิทยาลัย การสอนให้มีคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ผู้สอนควรแบ่งสัดส่วนการให้ความสำคัญในการบูรณาการเนื้อหาสาระของสมรรถนะทั้ง 3 ด้านดังที่ได้วิจัย คือ ปัญญา 25 % อารมณ์ 50 % จริยธรรม 25 % ดังนั้น ควรเลือกเนื้อหาสาระให้ตรงตามเกณฑ์นี้ ในการเตรียมบทเรียนและกิจกรรมต่าง ๆ ตามหลักการนี้ เกณฑ์นี้เหมาะสำหรับรายวิชาที่เน้นกิจกรรม รายวิชาที่เน้นเนื้อหาสาระ เช่น วรรณคดี ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษา และสังคมศาสตร์ ควรปรับเปลี่ยนให้คุณภาพเป็น ปัญญา 50 % อารมณ์ 25 % และจริยธรรม 25 %

1.3 เป็นการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ของศาสตร์อุดมศึกษา เพื่อการพัฒนานิสิตนักศึกษาให้เกิดสติปัญญาและไหวพริบในการทำงานร่วมกับคนอื่น การแก้ปัญหาลักษณะต่าง ๆ ในชีวิตจริง และ

การดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข โดยยึดแนวทางการเรียนการสอน นอกจากสอนตามหลัก พหุสูตร คือ ส ข ิ ปุ ล ิ ให้ใช้สัมพัทธ์ที่ 6 คือ การระลึกได้ การหยั่งรู้ได้ ความรู้สึกด้านจิตใจ ความเพียร ความแน่วแน่มั่นคงในสติ ตัวอย่างเช่น ผู้สอนสอนจากใจถึงใจผู้เรียน ให้ความหวังใฝ่ เมตตากรุณา มีความปรารถนาดี ต้องการให้ผู้เรียนได้รับสิ่งดี ๆ สร้างความประทับใจให้กับ ผู้เรียน สร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนที่จะทำให้ให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน (transform) เมื่อใจเปลี่ยนแปลง ใจจะดูแลพฤติกรรมให้เปลี่ยนตามใจปรารถนา ทั้งบุคคลจะเกิดการเปลี่ยนแปลง เป็นการฝึกตนตามหลักพุทธวิธี เป็นหลักการดำเนินชีวิตแบบไตรสิกขาหรืออริยมรรคแปด ทางสู่ ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาต้องการ (พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติพุทธศักราช 2542 มาตรา 6)

1.4 ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการพัฒนาหลักสูตรและการสอน เพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา และ พัฒนาผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจ และพัฒนาทักษะของการเป็นผู้สอนที่เชี่ยวชาญทั้งวิธีบรรยาย และวิธีสอนโดยการทำให้โครงการ และสามารถประยุกต์แนวการสอนที่ส่งเสริมและเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม เข้าร่วมในเนื้อหาสาระของรายวิชาต่าง ๆ และถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียน เพื่อเสริมสร้างผู้เรียนให้เก่งดี มีสุข ตามเจตนารมณ์ของประเทศชาติ ที่ได้ออกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในมาตรา 6 ที่บัญญัติไว้ว่า การจัดการศึกษา ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และ คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ผู้วิจัยย้ำอีกครั้งว่า การศึกษาควรจัดตรงตามตัวบทกฎหมายของชาติ และดำเนินตามความต้องการ ของชาติ การวิจัยครั้งนี้ได้สนองตรงตามนโยบายของชาติอย่างตรงเป้าหมาย

1.5 ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาและเตรียมความพร้อมต่อรูปแบบของการเรียน การสอนที่จะเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม การเรียนแบบ โครงการนั้นเป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญ คือ ผู้เรียนสามารถออกแบบหลักสูตรและการสอน ร่วมกับผู้สอนได้ เช่น ผู้เรียนสนใจเป็นนักการทูต ผู้สอนและผู้เรียนจะช่วยกันออกแบบกิจกรรม การเรียนรู้ ต้องเตรียมตัวอย่างไร ต้องมีคุณสมบัติอย่างไร ทำเป็นโครงการ 1 สัปดาห์ เชิญ ผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ หรือไปสัมภาษณ์นักการทูตของสถานทูตต่าง ๆ ได้มีโอกาสไปสัมผัสกับ อาชีพนั้นอย่างจริงจัง เป็นการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง

1.6 สื่อการเรียนและอุปกรณ์การเรียน ควรมีการจัดหาให้เพียงพอกับจำนวนผู้เรียน และความต้องการของผู้เรียน รวมทั้งควรมีการปรับปรุงและพัฒนาสื่อการเรียนและอุปกรณ์การ เรียนให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ เช่น ตำราเรียน การติดตั้งระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (internet) การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน ขึ้นภายในสถาบัน การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาการนำรูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ไปบูรณาการในการสอนรายวิชาอื่น ๆ ให้เต็มรูปแบบ เพื่อพัฒนาความเป็นนิสิตนักศึกษาที่เก่งดี มีสุข อันนำไปสู่บัณฑิตที่พึงประสงค์ ซึ่งมีสมรรถนะครบทั้งสามด้าน คือ ปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม และเป็นบัณฑิตที่มีคุณลักษณะสามารถประกอบอาชีพที่เรียนมาอย่างมีความสุข เข้ากับผู้อื่นในสังคมได้ดี และเป็นแบบอย่างประชากรไทยที่ดี พร้อมทั้งความรู้ อารมณ์ และจริยธรรม และควรศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ เป็นการวิจัยต่อเนื่องระยะยาว ในลักษณะวิเคราะห์เพื่อศึกษาการพัฒนาตามช่วงเวลา (time series analysis) อาทิ การวิจัยต่อเนื่องระยะเวลาจากจุดเริ่มต้น 1 เดือน 2 เดือน และ 3 เดือน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงศึกษาธิการ. 2544. รายงานวิจัยการพัฒนาแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับประชาชนไทยอายุ 12-60 ปี กรุงเทพฯ : วงศ์กมลโปรดักชั่น.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2543. สมรรถนะความรู้ การท้าทายแห่งศตวรรษใหม่. กรุงเทพฯ : สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา.
- เกษม วัฒนชัย. 2545. เอกสารประกอบการสัมมนา รูปแบบการพัฒนานิสิตในสถาบันอุดมศึกษา. กลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพนักศึกษา. ทบวงมหาวิทยาลัยร่วมกับ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (8-9 สิงหาคม 2545) ณ ห้องประชุมสุธรรมอารีกุล มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัยร่วมกับ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. ปีที่ 27 ก.ค. - ต.ค. 2541. สังคินิยม : กรณีศึกษาในเรื่อง การศึกษาเพื่อความสมดุล. วารสารครุศาสตร์. ปีที่ 27 ก.ค. - ต.ค. 2541.
- ทบวงมหาวิทยาลัย. 2544. บทสรุปสำหรับผู้บริหารโรงการศึกษาวิจัยเรื่อง การปฏิรูปการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.
- ทบวงมหาวิทยาลัย. 2545. เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง กระบวนทัศน์และกลยุทธ์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษามนเส้นทางการเรียนรู้ ชุดที่ 1-2. (2545) เมื่อวันที่ 8-9 สิงหาคม 2545 ณ ห้องประชุมสุธรรมอารีกุล มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ : กองบริการการศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.
- ทศพร ประเสริฐสุข. 2542. ความฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษา. วารสารพฤติกรรมศาสตร์ : 19-35.
- ทิสนา แจมมณี. 2545. ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทอดศักดิ์ เดชคง. 2542. ความฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษายุคใหม่. วารสารวิชาการ 2 : 62-6
- ธิดารัตน์ บุญนุช. 2543. การพัฒนากิจกรรมนิสิตนักศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- นิตยา คงเกษม. 2544. ผลการเรียนแบบร่วมมือที่บูรณาการกับโยนิโสมนสิการที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุยฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. 2524. รูปแบบของผลการเรียนในโรงเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุยฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

- ปทีป เมธาคุณวุฒิ. 2532. หลักสูตรอุดมศึกษา: การประเมินและการพัฒนา. กรุงเทพฯ: โครงการพัฒนาวิชาชีพอุดมศึกษา ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประนอม รอดคำดี. 2537. รูปแบบการพัฒนาระดับความสมบูรณ์ของนิสิตนักศึกษาในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. 2540. การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข.
- ผดุงชัย ภูพัฒน์. 2538. การตรวจสอบความตรงของผลการวัดสติปัญญาตามแนวคิดของสเติร์นเบิร์ก. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พชรวรรณ จันทรางศุ รองศาสตราจารย์ สัมภาษณ์เรื่องการประเมินรูปแบบฯ 8 กุมภาพันธ์ 2549
- พรชูลี อาชาวาร์ุง. 2538. รูปแบบการศึกษาไทยที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยในศตวรรษที่ 21. ผลงานวิจัยของอาจารย์ งบประมาณแผ่นดินปี 2538 กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรชูลี อาชาวาร์ุง. 2548. การเรียนรู้ตามธรรมชาติของสมอง: แนวทางสำหรับครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน กรุงเทพฯ: โครงการอบรมครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ภาควิชา นโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม และกระทรวงศึกษาธิการ.
- พระธรรมปิฎก. 2538. รายงานสัมมนาทางวิชาการเรื่อง “วิชาศึกษาทั่วไปของหลักสูตรการศึกษา ระดับปริญญาตรี”. ณ โรงแรมเมอร์เคียววังบางกอก กรุงเทพมหานคร : ทบวงมหาวิทยาลัย สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ในวันที่ 14 กันยายน 2538.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). 2542. วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยาม.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). 2542. เจตโกศลหรือปรัชญาเชิงอารมณ์. อัดสำเนา. อ้างใน กรมสุขภาพจิต กระทรวงศึกษาธิการ. รายงานวิจัยการพัฒนาแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับประชาชนไทย อายุ 12-60 ปี กรุงเทพฯ: วงศ์กมลโปรดักชั่น, 2544. หน้า 2.
- พระธรรมปิฎก. 2544. พุทธวิธีในการสอน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมมิกจำกัด.
- พระราชวรมุนี. (ประยูรค์ ปยุตโต) (2518). ปรัชญาการศึกษาของไทย. พระนคร: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย.

- พระราชวรมณี.(ป.อ. ปยุตโต). 2529. พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. มหาจุฬาลงกรณ์
 ราชวิทยาลัย พิมพ์ครั้งที่ 3 หน้า 29.
- พยุงค์คิ์ จันทรสุรินทร์. 2543. การพัฒนารูปแบบความร่วมมือระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษา กับ
 สถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาวิชาชีพครู. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุยฎิบัณฑิต สาขาวิชา
 อุดมศึกษา ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา.
- พิมพ์ันท์ เชชะคุปต์ และเพยาว์ ยินดีสุข. 2548. ทักษะ 5 C เพื่อการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้และการ
 จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ. ภาควิชาหลักสูตร การสอน และเทคโนโลยี
 การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. 2501. คู่มือมนุษย์. กรุงเทพฯ : ธรรมสภาจัดพิมพ์เผยแพร่. หน้า 56-57.
- เพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์. 2537. การพัฒนารูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับ
 นักศึกษาคครู. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุยฎิบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ละเอียด รักษ์เฝ้า. 2529. รูปแบบการสอนเป็นกลุ่มที่ให้ผลการเรียนใกล้เคียงกับผลการสอนแบบ
 ครูหนึ่งคนต่อนักเรียนหนึ่งคน. ปริญญาโท วิทยานิพนธ์ปริญญาคุยฎิบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนคริ
 นทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วรรณวิภา จัตุชัย. 2529. รูปแบบโครงสร้างของลำดับขั้นการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยในผลสัมฤทธิ์
 วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุยฎิ
 บัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. 2543. การพัฒนานิสิตนักศึกษา. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย ต้นศิริ. 2547. วัฒนธรรมการเมืองและการปฏิรูป. สถาบันนโยบายศึกษา, กรุงเทพฯ. พิมพ์ครั้งที่
 2
- วิชัย วงษ์ใหญ่. 2537. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ. กรุงเทพฯ ฯ :
 สุวีริยาสาส์น.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. 2525. การพัฒนาหลักสูตรและการสอน – มิติใหม่ กรุงเทพฯ ฯ : พิมพ์ครั้งที่ 3 สำนักพิมพ์
 โอเดียนสโตร์.
- ศรีเกียรติ อนันต์สวัสดิ์. 2540. การพัฒนาแบบการสอนบูรณาการเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของ
 นักศึกษาพยาบาลในวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุยฎิ
 บัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สมคิด เมตไตรพันธ์. 2530. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสมรรถภาพการทำงานเป็นกลุ่ม สำหรับผู้นำท้องถิ่นระดับหมู่บ้านในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมคิด อิศระวัฒน์. 2541. การเรียนรู้ด้วยตนเอง : กลวิธีสู่การศึกษาเพื่อความสมดุล. วารสารครู ศาสตร์ ปีที่ 27 ก.ค - ต.ค.
- สมคิด อิศระวัฒน์. 2543. การสอนผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ : ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก. 2541. หลักการศึกษายของ พระพุทธเจ้า. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย พิมพ์ครั้งที่ 2 หน้า 48-49.
- สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน. 2526. จิตวิทยาเพื่อการศึกษาผู้ใหญ่. เชียงใหม่ : ลานนาการพิมพ์. ทบวงมหาวิทยาลัย. 2538. รายงานสัมมนาทางวิชาการเรื่อง “วิชาศึกษาทั่วไปของหลักสูตรการศึกษา ระดับปริญญาตรี” ณ โรงแรมเมอร์เกียร์ บางกอก กรุงเทพมหานคร ในวันที่ 14 กันยายน 2538.
- สุมน อมรวิวัฒน์. 2533. สมบัติทิพย์ของการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมน อมรวิวัฒน์. 2542. การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ : ทักษะกระบวนการเผชิญ สถานการณ์. โครงการกิตติมธีสภาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุมน อมรวิวัฒน์. 2544. หลักบูรณาการทางการศึกษาดำเนินแห่งพุทธธรรม. โครงการกิตติมธีสภาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุนทรี ดวงทิพย์. 2543. การพัฒนารูปแบบสภาพแวดล้อมในห้องเรียนเพื่อสัมฤทธิ์ผลของ สมรรถภาพด้านการเรียนรู้ในสถาบันราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี การศึกษา.
- สุรกุล เจนอบรม. 2541. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชกับการศึกษาในและนอกระบบโรงเรียน : พระปรีชาญาณในการสกัดความสมดุลทางการศึกษา วารสารครู ศาสตร์ ปีที่ 27 ก.ค - ต.ค.
- สุวิมล ธนะผลเลิศ. 2547. วิวัฒนาการของหลักการอุดมศึกษาในสมัยรัตนโกสินทร์. วิทยานิพนธ์ ปริญญาคุชฎีบัณฑิต ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา. สาขาวิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สำเนาวี ขจรศิลป์. 2545. เอกสารประกอบการสัมมนารูปแบบการพัฒนาในสถาบันอุดมศึกษา. "กลยุทธ์การพัฒนาศึกษานิเทศก์ศึกษา". ทบวงมหาวิทยาลัย
 เกษตรศาสตร์ (8-9 สิงหาคม 2545) ณ ห้องประชุมสุธรรมอารีกุล
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัยและเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. 2542. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : บริษัทพรินทติ้งกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานจัดการศึกษาทั่วไป จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2546. หลักสูตรและรายวิชาการศึกษาทั่วไป.
 กรุงเทพฯ ฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หรรษา สุขกาล. 2543. การพัฒนารูปแบบการทำงานระหว่างเรียนเพื่อส่งเสริมจริยธรรมในการทำงานของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในสถาบันอุดมศึกษา สังกัด
ทบวงมหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุยฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชา
อุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชลี ศิริรัตน์. 2538. รายงานสัมมนาทางวิชาการเรื่อง “วิชาศึกษาทั่วไปของหลักสูตรการศึกษา
ระดับปริญญาตรี”. ณ โรงแรมเมอร์เคียววังบางกอก กรุงเทพมหานคร :
 ทบวงมหาวิทยาลัย สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ในวันที่ 14 กันยายน 2538.
- อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. 2542. การพัฒนาศึกษภาพอย่างสมบูรณ์. กรุงเทพฯ : สถาบันการศึกษาสัต
 ยาไส.
- อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. 2546. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณค่าของ
ความเป็นมนุษย์โดยอิงแนวคิดการเรียนรู้จากการหยั่งรู้ด้วยตนเอง. วิทยานิพนธ์ปริญญา
คุยฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุ้นดา นพคุณ. 2541. การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อความสมดุลระหว่างเทคโนโลยีกับจิต
 วิญญาณตามหลักพุทธธรรมและหลักการคิด. วารสารครุศาสตร์ ปีที่ 27 ก.ค - ต.ค.

ภาษาอังกฤษ

- Alexander, Trica. 2000. Adjustment and Human Relations, A lamp Along the Way. New Jersey : Prentice Hall.
- Association for Supervision and Curriculum Development, A Department of the National Education Association Yearbook. 1961. (ASCD, 1961). Balance in the Curriculum. Washington D.C. : Association for Supervision and Curriculum Development.
- Astin, A. 1991. Four critical years : effects of college on beliefs. Attitudes and knowledge. San Francisco : Jossey Bass.
- Bloom, B.S. Editor. 1956. Taxonomy of Educational Objective. The Classification of Educational Goals. Handbook I : Cognitive Domain. New York: Mckay.
- Bloom, B.S. 1973. Taxonomy of educational objectives. Handbook 2 : Affective domain. New York : Mckay.
- Bruner, J.S. 1966. Toward a Theory of Instruction. New York: W.W. Norton.
- Bruner, J.S., Goodnow, J.J., & Austin, G.A. 1967. A Study of thinking. New York : Science Editions.
- Bruner, J.S., 2003. The Process of Education. Cambridge: Harvard University Press.
- Chickering and Reisser. 1993. Education and Indentity. 2 nd.ed. San Francisco : Jossey Bass.
- Coles, R., 1997. The Moral Intelligence of Children. London : Bloomsbury.
- Cooper, R. and Saway, A. 1997. Executive Ea : Emotional Intelligence in Leadership and Organization. New York : Grosset Putnam.
- Dacey and Travers. 2000. Human Development Across the lifespan. Boston : McGraw-Hill.
- Diessner, Rhett.. 2000. Educational Psychology. Connecticut : Dushkin/McGraw - Hill.
- Feshbach, N.D. 1975. The relationship of child rearing factors to children's aggression, empathy, and related positive and negative social behavior. In J.dewit and W.W. Hartup (Eds.) Determinants and origins of aggressive behavior. The Hague: Mouton.
- Gagne', R.M. 1965. The Conditions of Learning. New York : Holt,Rinehart & Winston.
- Gardner, H. and Checkley. K. 2000. The First Seven... and the Eight. In R. Diessner (ed.), Educational Psychology, pp. 106-114. Connecticut : Dushkin/McGraw-Hill.
- Gilligan, C. 1982. In a difference voice. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Gilligan, C., & Attanucci, J. 1988. Two moral orientation: Gender differences and similarities. Merrill Palmer Quarterly, 34(3), 223-237.

- Goleman, D. 1995. Emotional Intelligence. New York : Bantam.
- Goleman, Danicl. 1998. Working with Emotional Intelligence. New York : Bantam Books.
- Hoffman, M.L. 1975. Altruistic behavior and the parent-child relationship. Journal of Personality and Social Psychology, 31: 937-943.
- Hyman, Herbert H. 1975. The Enduring Effects of Education. Chicago : The University of Chicago Press.
- Joyce, B. and Weil, M. 1986. Model of Teaching. Third edition. New Jersey: Prentice/Hall, inc.
- Joyce, B. and Weil, M. and Calhoun, E. 2000. Model of Teaching. Sixth edition. Boston: Allyn and Bacon.
- Kohlberg, L. 1969a. Stage and sequence: The cognitive-developmental approach to socialization. In D. Goslin (Ed.), Handbook of socialization theory an research. Chicago: Rand McNally.
- Kohlverg, L. 1969b. Stages in the development of moral thought and action. New York: Holt.
- Kohlberg, L. 2000. Value and Moral Development. The Child as a Moral Philosopher. In R. Diessner (ed.), Educational Psychology, pp. 149-160. Connecticut : Dushkin/McGraw-Hill.
- Krippendorff, K. 1980. Content Analysis. New York: Sage.
- Mcbride, P. and Maitland, S. 2002. EI Advantage Emotional Intelligence. London: McGraw-Hill.
- McConnell, James v. 1986. Understanding Human Behavior. 5th ed. New York : CBS College Publishing.
- Midlarsky, E., and Bryan, J. H. 1972. Affect expressions and children's imitative altruism. Journal of Abnormal and Social Psychology, 63: 570-574.
- Piaget, J. 1928. Judgment and reasoning in the child. New York: Harcourt Brace.
- Pyle, D.W. 1979. Intelligence : An Introduction. London : Routledge & Kagan Paul.
- Reimer, J., Paolitto, D.R. and Hersh, R.W. 1983. Promoting Moral Growth: From Piaget to Kohlberg. London: Longman.
- Robert Coles. 1997. The Moral Intelligence of Children. London : Bloombury.
- Rushton, J.P. 1976. Socialization and the altruistic behavior of children. Psychological Bulletin, 83: 898-913.
- Salovey, P. and Mayer, J. 1990. Emotional Intelligence. Imagiration Cognition and Personality. 9 : 185-221.

- Saylor, J., Galen and William M. Alexander., 1974. Planning Curriculum for Schools. New York, Holt, Richard and winston.
- Shane, G. Harold. "Significant Writings that have influenced the curriculum : 1906-1981. Phi Delta Kappan. 62, 5(January, 1981): 311-314.
- Sharma, M. M. and Lerty, P.R. 2004. Intelligence Tests for Competitive Examinations. Noida, Dattatreya Prakashan.
- Spearman, Chrls. 1927. The Ability of Man. London : Mcmillan
- Staub, E. 1978. Positive Social Behavior and Morality (Vol.1) : Social and Personal Development. New York : Academic Press.
- Taba. Hilda. 1962. Curriculum Development. Theory and Practice. New York. Harcourt Brace World.
- Thorndike, E. 1920. Intelligence and its use. Harper's Magazine. 140 : 227-235.
- Tuckman. W. Bruce and Keith J. Edward., 1977. "A Systems model for instructional design and management." Educational Technology. (11 September, 1977) : 21-26.
- Tyler, W. Ralph. 1949. Basic Principles of Curriculum and Instruction. Chicago : The University of Chicago Press.
- Walberg, H.J. 1984. Improving the Productivity of American School. Education Leadership. 41 (1984) : 19-30.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

การติดตามผลภายหลังการทดลอง 10 สัปดาห์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การติดตามผลการเรียนรู้ภายหลังการทดลองใช้รูปแบบฯ 10 สัปดาห์
(28 พ.ย. 2548 – 9 ก.พ. 2549)

ชื่อนิสิต.....นามสกุล.....

เลขประจำตัว.....คณะ.....ชั้นปีที่.....เพศ.....

โปรดตอบคำถามต่อไปนี้

- คุณต้องการอะไรมากที่สุดในชีวิต.....
- การฝึกอบรม “การพัฒนาคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา” เป็นองค์ความรู้ใหม่สำหรับคุณหรือไม่.....
- หลังการฝึกอบรมฯ คุณคิดว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือไม่.....
เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นกี่เปอร์เซ็นต์.....
- คุณได้นำองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการฝึกอบรม “การพัฒนาคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา” ไปประยุกต์ใช้กับชีวิตจริงและการทำกิจกรรมนิสิตได้มากน้อยเพียงไร.....
จงยกตัวอย่างประกอบ.....
การประยุกต์ใช้สมรรถนะทางปัญญา.....
การประยุกต์ใช้สมรรถนะทางอารมณ์.....
การประยุกต์ใช้สมรรถนะทางจริยธรรม.....
- ความคิดเห็นส่วนตัวด้านอื่น ๆ.....
- ถ้าคุณมีโอกาส คุณคิดว่าคุณสามารถถ่ายทอดความรู้ที่คุณได้รับการฝึกอบรมมาให้ผู้อื่นเข้าใจและนำไปประยุกต์ใช้ได้หรือไม่.....เพราะเหตุใด.....
- คุณคิดว่าคุณจะจดจำและนำองค์ความรู้ใหม่นี้ไปใช้ได้นานกี่ปี
1 ปี..... 5 ปี..... 10 ปี..... 20 ปี..... ตลอดชีวิต.....

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

แบบวัด pretest posttest และคำถามเฉลย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

IQ test

คำอธิบาย

1. แบบทดสอบ IQ มี 15 ข้อ ใช้เวลาทำแบบทดสอบ 15 นาที
2. ถ้าผู้ทดสอบทำเสร็จก่อน ขอให้ผู้คุมสอบ จดเวลาที่ผู้ทดสอบทำเสร็จ เพื่อเปรียบเทียบความยากง่าย
3. เมื่อครบ 15 นาที ให้ผู้คุมสอบเก็บกระดาษทดสอบทันที
สำหรับผู้คุมสอบ ผู้ทดสอบใช้เวลาทำแบบทดสอบกี่นาที _____ นาที

สำหรับผู้ทดสอบ มีเวลาทำข้อละ 1 นาที ทำเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ ข้อที่ทำไม่ได้ให้ข้ามไปทำข้ออื่นก่อน แล้วค่อยย้อนกลับมาทำทีหลังถ้ามีเวลา

ข้อมูลผู้ทดสอบ

ชื่อ/นามสกุล _____ เลขประจำตัวนิสิต _____
 คณะ _____ สาขา _____
 เรียนอยู่ปีที่ _____ อายุ _____
 เพศ _____ โทรศัพท์ _____
 ที่อยู่ติดต่อได้ _____
 E-mail address _____

- ข้อที่ 1-7 ทดสอบภาษา การสื่อสารกับตนเองและอื่น ความรู้ทั่วไป
 ข้อที่ 8-114 ทดสอบตรรกะ-คณิตศาสตร์และการวิเคราะห์เชิงเหตุผล
 ข้อที่ 115-21 ทดสอบมิติสัมพันธ์และศิลปศาสตร์

ข้อ 1-7 ทดสอบภาษา การสื่อสารกับตนเองและผู้อื่น ความรู้ทั่วไป

1. ถ้าวันอาทิตย์เกี่ยวข้องกับวันเสาร์ วันจันทร์จะเกี่ยวข้องกับวันอะไร (วันอังคาร—วันอาทิตย์)
คำตอบที่ถูกต้องคือ_____

2. สิ่งที่ว่า วัว ล่อไม่มี แต่ลูมี คืออะไร
คำตอบที่ถูกต้องคือ_____

3. คำ 3 คำนี้ คำใดแปลกกว่าอีก 2 คำ
Post card, Air letter, Envelope.
คำตอบที่ถูกต้องคือ_____

4. คำใดแปลก
โรม ปารีส กรุงเทพฯ สงขลา
คำตอบที่ถูกต้องคือ_____

5. แม่น้ำสายที่ยาวที่สุดในทวีป ออฟริกา คือแม่น้ำอะไร
ก) คองโก
ข) ไนล์
คำตอบที่ถูกต้องคือ_____

6. ดาวหางฮาเลย์จะมาปรากฏอีกครั้งในปี ค.ศ. อะไร
ก) 2032
ข) 2072
ค) 2062

คำตอบที่ถูกต้อง คือ.....

7. ใครเป็นผู้ค้นพบ แรงโน้มถ่วงของโลก
ก) เซอร์ ไอแซค นิวตัน
ข) ดร. ภาสกร
ค) อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์
คำตอบที่ถูกต้อง คือ

ข้อที่ 8-14 ทดสอบตรรกะ-คณิตศาสตร์, การวิเคราะห์เชิงเหตุผล

8. ถ้าเด็ก 6 คน เขียนหนังสือ 6 หน้า จะใช้เวลา 6 นาที ดังนั้น ต้องใช้เวลากี่นาทีเมื่อใช้เด็ก 1 คน เขียนหนังสือ 1 หน้า

คำตอบที่ถูกต้องคือ _____

9. สุมากับจันทิมาเป็นพี่น้องกัน ทั้งสองมีลูกคนละ 2 คน ลูกของเขามีลูกคนละ 3 คน และลูกของเขามีลูกคนละ 1 คน ถ้าทุกคนยังมีชีวิตอยู่ ครอบครัวของเขาจะมีสมาชิกทั้งหมดกี่คน

คำตอบที่ถูกต้อง คือ

10. โซค อ่อนกว่า ดา 3 ปี ดา แก่กว่า หลิง 2 ปี ในขณะนี้ หลิงมีอายุ 18 ปี โซคจะมีอายุกี่ปี

คำตอบที่ถูกต้องคือ _____

11. จงเขียนตัวเลขที่หายไปในกลุ่มนี้

ก) $95 = 4$

ข) $88 = ?$

ค) $84 = 4$

ง) $43 = ?$

คำตอบที่ถูกต้องคือ _____, _____

12. ตัวเลขอีก 2 กลุ่ม ที่จะตามมาในเลขชุดนี้ ได้แก่

3 13 5 15 7 ? ?

คำตอบที่ถูกต้อง คือ,

13. ยอดเดินไปทางทิศตะวันออก 7 กิโลเมตร เขาหันไปทางซ้ายมือ และเดินไปอีก 9 กิโลเมตร จากนั้นเขาหันไปทางทิศตะวันตกและเดินไปอีก 5 กิโลเมตร ณ ที่นั้น เขาได้พบกับเพื่อนคนหนึ่ง ทั้งสอง จึงหันไปทางทิศใต้ และเดินมาด้วยกันอีก 9 กิโลเมตร ให้ตอบคำถามดังต่อไปนี้

ก) ในขณะนี้ ยอดห่างจากจุดเริ่มต้นกี่กิโลเมตร คำตอบคือ _____

ข) เพื่อนของเขาเดินน้อยกว่าเขาก็กี่กิโลเมตร คำตอบคือ _____

14. ปลาจะคู่กับเรือดำน้ำ นจะคู่กับอะไร

ก) สมาชิกอื่นจำพวกสัตว์บิน

ข) ว่าว

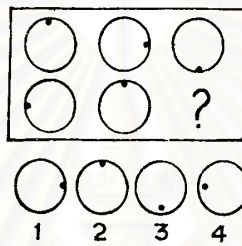
ค) เรือบิน

ง) จรวดนำวิถี

คำตอบที่ถูกต้องคือ_____

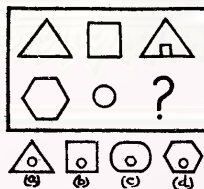
ข้อที่ 15-21 ทดสอบมิติสัมพันธ์, ศิลปศาสตร์

15. จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่กำหนดให้ เพื่อตอบคำถามในรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าดังภาพ

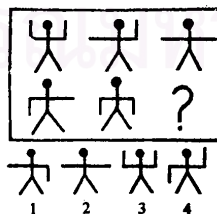
คำตอบที่ถูกต้องคือ_____

16. จงเลือกคำตอบที่ให้ 1 คำตอบ เพื่อเติมภาพที่ขาดในรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าข้างใต้

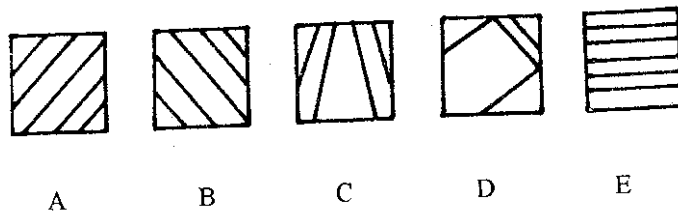
คำตอบที่ถูกต้องคือ_____

17. จงเลือกคำตอบที่ให้ 1 คำตอบ เพื่อเติมภาพที่หายไปนรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าดังภาพข้างใต้

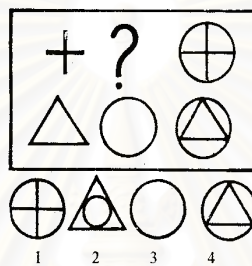
คำตอบที่ถูกต้องคือ_____

18. ซึ่งรูปที่แปลก

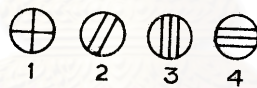
คำตอบที่ถูกต้องคือ _____

19. จงเลือกคำตอบที่ให้ 1 คำตอบ เพื่อเติมภาพที่หายไปในรูปแบบสี่เหลี่ยมผืนผ้าดังภาพ

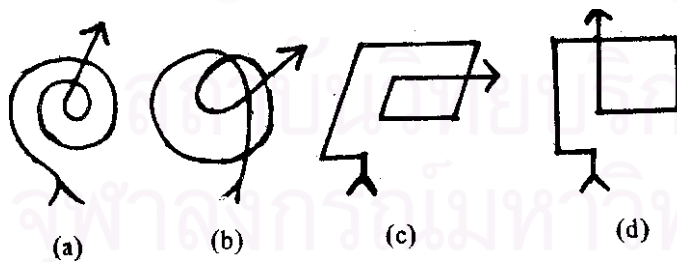
คำตอบที่ถูกต้องคือ _____

20. รูปใดแปลกกว่าเพื่อนในแบบแผนข้างล่างนี้

คำตอบที่ถูกต้องคือ _____

21. ภาพใดไม่เหมือนภาพอื่น ๆ ในชุดนี้

คำตอบที่ถูกต้องคือ _____

แหล่งที่มา (Man Mohan Sharma, Parry Rufty Lerty, 2004) Eighteenth edition.

คำเฉลย IQ test

1. วันอาทิตย์	11. 0, 1
2. หลังอุฐ	12. 17, 9
3. envelop	13. 2, 21
4. สงขลา	14. เรือบิน
5. แม่น้ำไนล์	15. 1
6. ค.ศ. 2062	16. d
7. เซอร์ไอแซค นิวตัน	17. 1
8. 6 นาที	18. E
9. 48 คน	19. 3
10. 17 ปี	20. 2
	21. b

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

EQ test

คำอธิบาย

1. แบบทดสอบ EQ มี 30 ข้อ ใช้เวลาทำแบบทดสอบ 20 นาที
2. ถ้าผู้ทดสอบทำเสร็จก่อน ขอให้ผู้คุมสอบ จดเวลาที่ผู้ทดสอบทำเสร็จ เพื่อเปรียบเทียบความยากง่าย
3. เมื่อครบ 20 นาที ให้ผู้คุมสอบเก็บกระดาษ ทดสอบ ทันที

สำหรับผู้คุมสอบ ผู้ทดสอบใช้เวลาทำแบบวัดกี่นาที

_____ นาที

ข้อมูลผู้ทดสอบ

ชื่อ/นามสกุล _____ เลขประจำตัวนิสิต _____

คณะ _____ สาขา _____

เรียนอยู่ปีที่ _____ อายุ _____

เพศ _____ โทรศัพท์ _____

ที่อยู่ติดต่อได้ _____

E-mail address _____

ทดสอบตามทฤษฎีของ โกลแมน 5 ประการ

ข้อ 1-4 ทดสอบการรู้จักตนเอง

ข้อ 5-10 ทดสอบการวางกฎระเบียบให้ตนเอง

ข้อ 11-15 ทดสอบแรงกระตุ้นสู่เป้าหมาย

ข้อ 16-21 ทดสอบการเห็นใจผู้อื่น

ข้อ 22-30 ทดสอบทักษะสังคม สร้างแรงบันดาลใจ นำกลุ่มสู่เป้าหมาย

ข้อที่ 1-4 ทดสอบการรู้จักตนเอง

ลำดับ ที่	ข้อความ	ไม่ จริง	จริง บางครั้ง	ค่อนข้าง จริง	จริง มาก	จริง มาก ที่สุด
1	เวลาโกรธหรือไม่สบายใจ ข้าพเจ้ารับรู้ได้ ว่าเกิดอะไรขึ้นกับข้าพเจ้า					
2	ข้าพเจ้ารู้ว่าอารมณ์ความรู้สึกของคนมีผลต่อ การกระทำของตนอย่างไร					
3	ข้าพเจ้าไม่รู้ว่าข้าพเจ้าเก่งเรื่องอะไร					
4	ข้าพเจ้ารู้สึกมีคุณค่าเมื่อได้ทำสิ่งต่าง ๆ อย่าง เต็มความสามารถ					
5	เมื่อถูกขัดใจ ข้าพเจ้ามักรู้สึกหงุดหงิด จน ควบคุมอารมณ์ไม่ได้					

ข้อที่ 5-10 ทดสอบการวางกฎระเบียบให้กับตนเอง

ลำดับ ที่	ข้อความ	ไม่ จริง	จริง บางครั้ง	ค่อนข้าง จริง	จริง มาก	จริง มาก ที่สุด
6	เมื่อทำผิด ข้าพเจ้าสามารถกล่าวคำ “ขอ โทษ” ผู้อื่นได้					
7	ข้าพเจ้าทำหน้าที่ให้ดีที่สุดในท่าทีจะสามารถ ทำได้					
8	แม้สถานการณ์จะเลวร้าย ข้าพเจ้าก็มี ความหวังว่าจะดีขึ้น					
9	ข้าพเจ้าไม่มั่นใจในเทคโนโลยี (IT) ใหม่ ๆ					
10	ข้าพเจ้าลังเลที่จะเปลี่ยนแปลงหรือสร้างการ เปลี่ยนแปลงในกลุ่ม					

ข้อที่ 11-15 ทดสอบแรงกระตุ้นสู่เป้าหมาย

ลำดับ ที่	ข้อความ	ไม่ จริง	จริง บางครั้ง	ค่อนข้าง จริง	จริง มาก	จริง มาก ที่สุด
11	ข้าพเจ้าริเริ่มทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อสร้างโอกาสให้กับกลุ่ม					
12	ข้าพเจ้าสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้ดีที่สุด					
13	ข้าพเจ้าพยายามหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา โดยไม่คิดเอาเองตามใจชอบ					
14	ข้าพเจ้าเตรียมพร้อมตลอดเวลาที่จะลงมือกระทำเมื่อมีโอกาส					
15	เมื่อต้องเผชิญกับอุปสรรคและความผิดหวัง ข้าพเจ้าก็จะไม่ยอมแพ้					

ข้อที่ 16-21 ทดสอบความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ลำดับ ที่	ข้อความ	ไม่ จริง	จริง บางครั้ง	ค่อนข้าง จริง	จริง มาก	จริง มาก ที่สุด
16	ข้าพเจ้าสังเกตได้ เมื่อคนในกลุ่มมีอารมณ์เปลี่ยนแปลง					
17	ข้าพเจ้าสนับสนุนให้ผู้อื่นมีส่วนแสดงความคิดเห็น เมื่อทำงานเป็นกลุ่ม					
18	ข้าพเจ้าพัฒนาผู้ร่วมงาน และเสริมความสามารถของเขา					
19	ข้าพเจ้าชอบช่วยเหลือผู้อื่น					
20	ข้าพเจ้ารู้จักใช้ความสามารถของแต่ละบุคคลในกลุ่ม เพื่อทำงานร่วมกัน					
21	ข้าพเจ้าอ่านอารมณ์และพลังความรู้สึกของกลุ่มได้					

ข้อที่ 22-30 การทดสอบทักษะสังคม สร้างแรงบันดาลใจ นำกลุ่มสู่เป้าหมาย

ลำดับ ที่	ข้อความ	ไม่ จริง	จริง บางครั้ง	ค่อนข้าง จริง	จริง มาก	จริง มาก ที่สุด
22	เมื่อไม่เห็นด้วยกับคนอื่น ข้าพเจ้าสามารถอธิบายเหตุผลที่เขายอมรับได้					
23	ข้าพเจ้ารับฟังผู้อื่นอย่างไม่ปิดกั้น และพยายามโน้มน้าวให้ผู้อื่นคล้อยตาม					
24	เมื่อมีความขัดแย้งในกลุ่ม ข้าพเจ้าสามารถบริหารไกล่เกลี่ยทุกฝ่ายให้ตกลงกันได้					
25	ข้าพเจ้าสร้างแรงบันดาลใจให้กับกลุ่ม และนำกลุ่มด้วยแบบอย่างที่ดี					
26	ข้าพเจ้าไม่สามารถสร้างกลุ่ม เพื่อให้ทุกฝ่ายร่วมมือกัน					
27	ข้าพเจ้าสามารถสร้างพันธะสัญญา (commitment) ให้กับคนในกลุ่ม					
28	ข้าพเจ้าไม่สามารถช่วยให้คนในกลุ่มทำงานร่วมกัน					
29	ข้าพเจ้าสามารถสร้างกลุ่ม ด้วยการทำแบบอย่างที่ดี เพื่อให้คนในกลุ่มเห็นแล้วเกิดความประทับใจ และอยากทำตาม					
30	ข้าพเจ้าให้คำติชมแก่ผู้อื่นในเชิงสร้างสรรค์					

(จาก : http://www.thaimental.com/selftest_htdocs/EQ4.ASP
ยกเว้น ข้อที่ 11 และ 15 จาก <http://www.personalitytest.net/cgi-shortipipneo1.cgi>
และยกเว้นข้อที่ 14, 16, 17 และ 19-30. ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองให้เหมาะกับบริบทไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำเฉลย EQ

1. 1 2 3 4 5
2. 1 2 3 4 5
3. 5 4 3 2 1
4. 1 2 3 4 5
5. 5 4 3 2 1
6. 1 2 3 4 5
7. 1 2 3 4 5
8. 1 2 3 4 5
9. 5 4 3 2 1
10. 5 4 3 2 1
11. 1 2 3 4 5
12. 1 2 3 4 5
13. 1 2 3 4 5
14. 1 2 3 4 5
15. 1 2 3 4 5
16. 1 2 3 4 5
17. 1 2 3 4 5
18. 1 2 3 4 5
19. 1 2 3 4 5
20. 1 2 3 4 5
21. 1 2 3 4 5
22. 1 2 3 4 5
23. 1 2 3 4 5
24. 1 2 3 4 5
25. 1 2 3 4 5
26. 5 4 3 2 1
27. 1 2 3 4 5
28. 5 4 3 2 1
29. 1 2 3 4 5
30. 1 2 3 4 5

MQ

คำอธิบาย

1. แบบทดสอบ MQ มี 15 ข้อ ใช้เวลาทำแบบวัด 10 นาที
 2. ถ้าผู้ทดสอบทำเสร็จก่อน ขอให้ผู้คุมสอบ จดเวลาที่ผู้ทดสอบทำเสร็จ เพื่อเปรียบเทียบความยากง่าย
 3. เมื่อครบ 10 นาที ให้ผู้คุมสอบเก็บกระดาษทดสอบทันที
- สำหรับผู้คุมสอบ ผู้ทดสอบใช้เวลาทำแบบทดสอบกี่นาที _____ นาที

ข้อมูลผู้ทดสอบ

ชื่อ/นามสกุล _____ เลขประจำตัวนิสิต _____

คณะ _____ สาขา _____

เรียนอยู่ปีที่ _____ อายุ _____

เพศ _____ โทรศัพท์ _____

ที่อยู่ติดต่อได้ _____

E-mail address _____

มี 15 ข้อ ใช้เวลา 10 นาที ได้แก่

1. ทดสอบการเห็นแก่คนอื่นเป็นที่ตั้ง มี 3 ข้อ ได้แก่ข้อ 1-3
2. ทดสอบการร่วมมือกับกลุ่ม มี 3 ข้อ ได้แก่ข้อ 4-6
3. ทดสอบการมีน้ำใจไมตรี ใจกว้าง มี 3 ข้อ ได้แก่ข้อ 7-9
4. ทดสอบการมีความเมตตากรุณา มี 3 ข้อ ได้แก่ข้อ 10-12
5. ทดสอบการให้เกียรติคนอื่นและการทำหน้าที่พลเมืองดี มี 3 ข้อ ได้แก่ข้อ 13-15

ข้อที่ 1-3 ทดสอบการเห็นแก่คนอื่นเป็นที่ตั้ง

ลำดับ ที่	ข้อความ	ไม่ จริง	จริง บางครั้ง	ค่อนข้าง จริง	จริง มาก	จริง มาก ที่สุด
1	ข้าพเจ้าเชื่อว่ามนุษย์ควรเห็นใจคนอื่นมากกว่าเห็นแก่ตัว					
2	ข้าพเจ้าชอบช่วยเหลือผู้อื่น					
3	ข้าพเจ้าคิดถึงจิตใจของผู้อื่นเสมอ					

ข้อที่ 4-6 ทดสอบการร่วมมือกับกลุ่ม

ลำดับ ที่	ข้อความ	ไม่ จริง	จริง บางครั้ง	ค่อนข้าง จริง	จริง มาก	จริง มาก ที่สุด
4	ข้าพเจ้าชอบทำงานร่วมกับคนอื่นเป็นกลุ่ม					
5	ความสุขเกิดจากการตั้งเป้าหมายของกลุ่มและทำให้สำเร็จ					
6	เวลามีงานเลี้ยงข้าพเจ้าไม่ค่อยนำอาหารไปช่วยเจ้าภาพ					

ข้อที่ 7-9 ทดสอบการมีน้ำใจไมตรีใจกว้าง

ลำดับ ที่	ข้อความ	ไม่ จริง	จริง บางครั้ง	ค่อนข้าง จริง	จริง มาก	จริง มาก ที่สุด
7	ข้าพเจ้ามักจะให้ทานแก่ผู้ยากไร้					
8	ข้าพเจ้าทำตัวอย่างที่ดีในการช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมที่ข้าพเจ้าเข้าไปมีส่วนร่วม					
9	ข้าพเจ้าจะสังเกตและสร้างบรรยากาศรอบข้างให้ดี เพื่อให้ผู้คนรอบข้างจะได้สบายใจและอยากจะช่วยเหลือผู้อื่นมากขึ้น					

ข้อที่ 10-12 ทดสอบการมีความเมตตากรุณา

ลำดับ ที่	ข้อความ	ไม่ จริง	จริง บางครั้ง	ค่อนข้าง จริง	จริง มาก	จริง มาก ที่สุด
10	การห่วงใยผู้อื่น เป็นจุดประสงค์ที่สำคัญ ของชีวิตมนุษย์					
11	ข้าพเจ้าไม่สนใจใครรอบข้างว่าเขาจะรู้สึก อย่างไร					
12	ข้าพเจ้ามีความรู้สึกดี เมื่อ ได้ดูแลคนอื่น					

ข้อที่ 13-15 ทดสอบการให้เกียรติคนอื่นและการทำหน้าที่พลเมืองดี

ลำดับ ที่	ข้อความ	ไม่ จริง	จริง บางครั้ง	ค่อนข้าง จริง	จริง มาก	จริง มาก ที่สุด
13	ข้าพเจ้าไม่ต้องการฟังความคิดเห็นคนอื่น					
14	ข้าพเจ้าเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีพื้นฐานเป็นคน ดี					
15	ข้าพเจ้าเห็นว่า การช่วยเหลือสังคมควรเป็น ความตั้งใจอันดับแรก สำหรับข้าพเจ้า					

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แหล่งที่มา

ข้อที่ 1-4 จากเว็บไซต์ [http://cc.](http://cc.msnscache.com/cache.aspx?q=1886425387140&lang=en-us&FORM...)

msnscache.com/cache.aspx?q=1886425387140&lang=en-us&FORM...

ข้อ 5 6 10 11 13 จาก Staub, E. 2000. Moral/Ethical Development. In Tricia Alexander. Adjustment and Human Relations A Lamp Along the Way. p.182-6. New Jersey : Prentice Hall.

ข้อ 12 14 จาก Staub, E. 2000. Moral/Ethical Development. In Tricia Alexander. Adjustment and Human Relations A Lamp Along the Way. p.267-9. New Jersey : Prentice Hall.

ข้อ 7 8 9 15 ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากทฤษฎีสันับสนุนสังคม

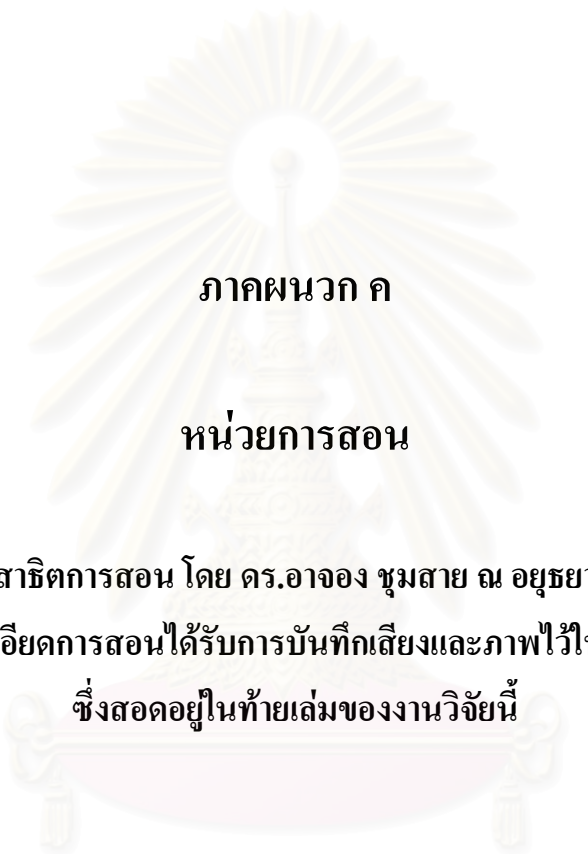

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำเฉลย MQ test

1. 1 2 3 4 5
2. 1 2 3 4 5
3. 1 2 3 4 5
4. 1 2 3 4 5
5. 1 2 3 4 5
6. 5 4 3 2 1
7. 1 2 3 4 5
8. 1 2 3 4 5
9. 1 2 3 4 5
10. 1 2 3 4 5
11. 5 4 3 2 1
12. 1 2 3 4 5
13. 5 4 3 2 1
14. 1 2 3 4 5
15. 1 2 3 4 5

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

หน่วยการสอน

สาธิตการสอน โดย ดร.อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา

รายละเอียดการสอนได้รับการบันทึกเสียงและภาพไว้ใน DVD

ซึ่งสอดอยู่ในท้ายเล่มของงานวิจัยนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และ จริยธรรม ของนิสิต

ชื่อหลักสูตร รูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และ จริยธรรม ของนิสิต

รูปแบบหลักสูตรมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่

1. เป้าหมายของการศึกษา

1.1 เพื่อให้ นิสิตรู้จักตนเองดีขึ้น และเพื่อให้เข้าใจศักยภาพของตนเอง หลักการ คือ ไม่ว่าจะแก้ปัญหาใด ต้องปรึกษาตนเองก่อนว่า ความรู้ความคิด (IQ) ความรู้สึกรู้ใจ (EQ) การพูดการกระทำออกมา (MQ) สัมพันธ์ผสมผสานกลมกลืนกันไหม ถ้าไม่อย่าเพิ่งทำ ถ้าใช่ก็ลงมือกระทำได้ เมื่อทำตามกระบวนการนี้ ผลคือ นิสิตนักศึกษาจะกระทำในสิ่งที่ดีโดยมีคุณภาพของ IQ EQ MQ เป็นสติปัญญาภายในตน (intrapersonal Intelligence) (Howard Gardner, Rhett Riessner ; 112) คือ เป็นสติปัญญาที่มีความเข้าใจตนเอง รู้ว่าตนเองคือใคร ทำอะไรได้บ้าง ต้องการอะไร ปฏิสัมพันธ์ต่อสิ่งต่าง ๆ อย่างไร จะหลีกเลี่ยงอะไร จะโอ้อวดเข้าหาอะไร คุณจะถูกดูดเข้าไปหาคนที่มีความเข้าใจตนเอง เพราะพวกเขาจะไม่ปิดบัง พวกเขารู้ว่าพวกเขาสามารถทำอะไรได้ และทำอะไรไม่ได้ และรู้ว่าพวกเขาจะไปขอความช่วยเหลือได้ที่ไหน (Howard Gardner, Rhett Riessner ; 112) และทฤษฎีการเรียนรู้ของมาสโลว์ (Maslow, 1962) ได้อธิบายไว้ว่า มนุษย์มีความต้องการที่จะรู้จักตนเอง และพัฒนาตนเอง ประสบการณ์ที่เรียกว่า “peak experience” เป็นประสบการณ์ที่เป็นจุดสูงสุด หรือเป็นภาวะที่ดื่มด่ำของของสภาพการรู้จักตนเองตรงตามสภาพที่เป็นจริง มีลักษณะนำตื่นเต้น เป็นความรู้สึกริบคิบ เป็นช่วงเวลาที่บุคคลเข้าใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างถ่องแท้ บุคคลที่มีประสบการณ์เช่นนี้บ่อย ๆ จะสามารถพัฒนาตนไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (ทิสนา แคมมณี, 2545 ; 70)

1.2 คุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา ผู้วิจัยอ้างอิงทฤษฎีของ เดเนียล โกลแมน (Daniel Golman, 1995 ; 15-22) โกลแมนอธิบายว่า สมรรถนะทางอารมณ์เป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุด เพราะบุคคลใดไม่สามารถบริหารอารมณ์ของตน อารมณ์จะปล้นทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นทั้งความรู้เหตุผล ในที่สุดคนฉลาดก็จะกลายเป็นคน โง่เขลา การฝึกนิสิต นักศึกษาคควรให้ความรู้แยกแยะผิดถูก มีสมาธิจิตใจสงบ นิสิตจะคิดดี ในมารสุดท้ายจะทำดีตามความคิด

จิตใจของของ โดยไม่ต้องบังคับ ดังนั้น ควรให้น้ำหนักของคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา ดังนี้

- 1.3 เพื่อรู้จักการใช้การคิดวิเคราะห์ และมีวิจารณญาณ (IQ) 25 %
- 1.4 เพื่อเข้าใจการสร้างความสุขให้กับตนเอง และมีความนิ่งสงบ (EQ) 50 %
- 1.5 เพื่อให้ตนเองเป็นคนดีมีคุณธรรมและจริยธรรม (MQ) 25 %

2. การเลือกประสบการณ์การศึกษา ใช้วิธีนำเสนอด้วย powerpoint และเครื่อง LCD และการบรรยายประกอบภาพ ใช้วิธีการสอนแบบเน้นกรอบแนวคิดตามที่ออกซูเบลได้นำเสนอ (Joyce & Weil, 1986 ; 72, 73, 76).

3. การบริหารจัดการประสบการณ์การศึกษามีประสิทธิภาพ มีการศึกษาเอกสารต่างๆ เพื่อสร้างกรอบแนวคิด นำกรอบแนวคิดมาแปลงเป็นกระบวนการเรียนรู้ แผนการสอนที่กระชับ และก้าวหน้า การทำภาพ powerpoint และการนำเสนอ การเรียนการสอนเป็นบูรณาการ สหวิทยาการ โดยให้น้ำหนัก คุณภาพตามทฤษฎีของ โกลแมน คือ

- 3.1 เน้นสมรรถนะทางปัญญา 25 % สอนการคิดวิเคราะห์และวิจารณญาณ
- 3.2 เน้นสมรรถนะทางอารมณ์ 50 % สอนการฝึกสมาธิ และการบริหารจัดการใจให้นิ่งสงบ
- 3.3 เน้นสมรรถนะทางจริยธรรม 25 % สอนการคิดแยกแยะผิดชอบชั่วดี

4. ประเมินผลของประสบการณ์การศึกษา ใช้ทดสอบก่อนและหลังการทดลองสอบด้วยแบบวัด pretest – posttest ใช้วิธีสังเกตและสัมภาษณ์ ในขณะที่สอนด้วยแบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ (Ralph W. Taylor, 1969 ;3).

การสอนมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่

1. กำหนดจุดมุ่งหมาย

1.1 เพื่อให้เข้าใจตนเองและศักยภาพของตนเอง รู้จักการใช้ความคิดวิเคราะห์และ วิจารณญาณ การฝึกสมรรถนะทางปัญญาใช้น้ำหนักในการฝึก 25 %

1.2 เพื่อให้เข้าใจการสร้างความสุขให้กับตนเอง การฝึกสมรรถนะทางอารมณ์ใช้น้ำหนัก 50 %

1.3 เพื่อให้เป็นคนดีมีคุณธรรมและจริยธรรม โดยใช้วิธี ฝึก สมาธิ ปัญญา และ เมตตา เป็นการบูรณาการ เน้นสมรรถนะทางจริยธรรม 25 %

2. เนื้อหาสาระ

2.1 เพื่อให้เข้าใจตนเองและศักยภาพของตนเอง มีความเข้าใจตนเอง รู้ว่าตนเองคือใคร ทำอะไรได้บ้าง ต้องการอะไร ปฏิสัมพันธ์ต่อสิ่งต่าง ๆ อย่างไร จะหลีกเลี่ยงอะไร จะโอนเอียงเข้าหาอะไร ฯลฯ รู้จักการใช้ความคิดวิเคราะห์และวิจารณ์ (IQ) นำภาษา ตรรกะ คณิตศาสตร์ การคิดวิเคราะห์ มิติสัมพันธ์ มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาชีวิตจริง โดยใช้ฐานของใครศึกษาเข้ามาช่วยเป็นการแก้ปัญหาในชีวิตจริงอย่างดั่งแท้ ครบสามด้าน คือ สติ (กายและสภาพแวดล้อม) สมานธิ (ทางจากภายนอกเข้าสู่ภายใน คิดวิเคราะห์อย่างดั่งแท้แท้จริง) ปัญญา เป็นปัญญาสูงสุด ใช้หลักสังขธรรม สูงกว่าข้อเท็จจริงที่สัมพันธ์กัน เน้นการฝึกสมรรถนะทางปัญญา 25 %

2.2 เพื่อให้เข้าใจการสร้างความสุขให้กับตนเอง (EQ) เป็นความสุขที่แท้ ไม่ยึดมั่นถือมั่นตามแบบพุทธธรรม ทำเพื่อส่วนรวม สูงกว่าสมรรถนะทางอารมณ์ของนักวิชาการ เน้นการฝึกสมรรถนะทางอารมณ์ 50 %

2.3 เพื่อให้เป็นคนดีมีคุณธรรมและจริยธรรม (MQ) โดยใช้วิธี สติ สมานธิ ปัญญา และเมตตา เน้นการฝึกสมรรถนะทางจริยธรรม 25 %

3. ความคิดรวบยอดที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียน เป็นความรวบยอดที่เป็นองค์รวม คือ การคิดวิจารณ์ในการปฏิบัติตนในสังคมที่มุ่งให้สังคมดีขึ้น วิธีคิด คือ ก่อนที่จะทำบางสิ่งบางอย่าง ให้สำรวจดูก่อนว่า สิ่งที่เราจะทำนั้น เป็นผลดีต่อตนเองและผู้อื่นหรือไม่ ถ้าเป็นก็ทำได้ ถ้าไม่เป็น ก็ให้รอก่อน คิดวิธีการใหม่ ปรับให้ดีต่อตนเองและผู้อื่น จึงลงมือกระทำได้ วิธีคิดวิจารณ์แบบนี้จะช่วยตนเองและสังคมดีขึ้น

4. ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายได้โดยสะดวก นำกรอบแนวคิดมาวางแผนการสอน คิดหากรอบแนวคิดที่จะเปิดสมองของเด็กไปสู่การคิดสร้างสรรค์และการคิดริเริ่ม ทำรูปภาพ powerpoint ให้เห็นการเปรียบเทียบ อย่างชัดเจน ผู้เรียนจะสามารถประติดประต่อความรู้เก่ากับความรู้ใหม่ได้ ตามแนวคิดของ Bandura นักสังคมพฤติกรรมศาสตร์ คือ พฤติกรรมที่สลับซับซ้อนถูกสร้างขึ้นมาจากแหล่งสะสมการตอบสนอง ซึ่งประกอบด้วย การตอบสนองหลายชนิด เพื่อทำหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกัน ตัวอย่างการแก้ปัญหาที่ยืดยาว (Joyce & Weil, 1986 ; 313).

5. การประเมินผลที่เหมาะสมตรงตามจุดมุ่งหมาย ใช้ทดสอบก่อนและหลังการทดลองสอนด้วยแบบวัด pretest – posttest ใช้วิธีสังเกตในขณะที่สอนด้วยแบบสังเกตในขณะที่สอน (ทิสนาแจมมณี, 2545)

หน่วยการสอน

1. pretest 1 ชั่วโมง
2. การสอน 10 ชั่วโมง

ผู้วิจัยได้ทำการสาธิตตัวอย่างการสอนด้วยการนำเสนอ powerpoint ชุดวิวัฒนาการคุณภาพของ IQ EQ MQ โดย ดร. อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา ส่วนรายละเอียดของการสอนจริง ผู้วิจัยได้บันทึกภาพและเสียงลงในแผ่น ซีดีดี ซึ่งสอดอยู่ในท้ายเล่มของงานวิจัยนี้ ผู้อ่านวิทยานิพนธ์นี้สามารถนำแนวทางการวิจัยนี้ ไปประยุกต์ใช้ โดยการยกตัวอย่างที่เหมาะสมกับสถานศึกษาและผู้เรียนของตน

1. ชื่อเรื่อง

2. สวดมนต์

3. การนั่งสมาธิ

กรอบที่ 1 2 3 การเริ่มการสอนทุกครั้งต้องมีกรอบทั้งสามกรอบนี้ก่อน เป้าหมายคือทำจิตใจให้สงบ จะทำให้มีสมาธิในการเรียนรู้ (IQ) และการใช้ positive affirmation เพื่อให้เกิดผลในทางบวก ทำให้นิสิตต้องการที่จะรู้จักตนเอง

บทนำ ทำทายนิสิตให้คิดว่า ไม่มีอะไรที่เขาทำไม่ได้ หรือไม่มีอะไรที่เป็นไปไม่ได้

4

5

กรอบที่ 4 5 นิทานเรื่องบัณฑิตที่พึ่งสำเร็จการศึกษา กับคนพายเรือจ้าง เป็นภาพอุปมาอุปไมวว่า มีความรู้ท่วมหัวแต่เอาตัวไม่รอด บัณฑิตต้องมีความรู้เกี่ยวกับตนเองด้วย คือ การเรียนรู้เพื่อชีวิตที่สมบูรณ์ IQ EQ MQ

6

กรอบที่ 6 ฉันทนาการความสุข มนุษย์ทุกคนต้องการความสุข (EQ) และสิ่งที่ขาดในการศึกษา คือ ขาดความเชื่อวิชาญที่จะทำให้ผู้เรียนมีความสุข วิธีการที่จะช่วยให้ทุกคนมีความสุข คือ การรู้จักปล่อยวางโดยไม่ยึดติดกับปัญหา

7

กรอบที่ 7 การจับสิ่ง การรู้จักปล่อยวางโดยไม่ยึดติดกับปัญหา แก้ปัญหาด้วยการปล่อยวาง (EQ)

8

9

กรอบที่ 8 9 นิยายเรื่องคุณชายหาเข็มที่ตกหล่นหายไปแล้ว อุปมาอุปไมวว่า ความสุขอยู่ที่ใจ ดังนั้นไม่ควรแสวงหาความสุขอย่างผิดที่

10

11

12

13

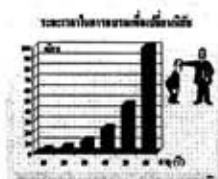

14

15

กรอบที่ 10-15 นิทานเรื่องมหาเศรษฐี อุปมาอุปไมวว่า เปลี่ยนที่ตนเอง ไม่ต้องไปเปลี่ยนคนอื่น

16

กรอบที่ 16 ระยะเวลาในการอบรมเพื่อเปลี่ยนนิสัย อย่างรอนแรงแจ้งจะเปลี่ยนตัวเอง ให้เริ่มต้นที่จะเปลี่ยนได้ง่าย

เป้าหมายการศึกษา (EDUCATION)

Enlightenment	การรู้แจ้ง
Duty & Devotion	การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละ
Understanding	การเข้าใจอย่างถ่องแท้
Character	อุปนิสัยที่ดีงาม
Action	การนำความรู้ไปปฏิบัติ
Thanking	ใจดีต่อผู้อื่น
Integrity	มีเกียรติ
Oneness	ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
Nobility	ความซื่องาม

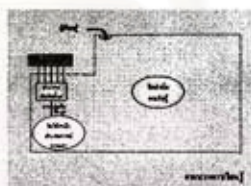
17

เป้าหมายการศึกษา (EDUCATION)

Enlightenment		
Duty & Devotion	๑๗๕	
Understanding		ดี
Character		
Action		
Thanking	๕๐	๕๐
Integrity	เก่ง	มีความสุข
Oneness		
Nobility		

18

กรอบที่ 17-18 เป้าหมายการศึกษา การศึกษาไม่ใช่เพื่อทำมาหากินอย่างเดียว แต่เพื่อชีวิตด้วย

19

กรอบที่ 19 กระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ เข้าใจบทบาทของจิตสำนึกและจิตใต้สำนึก

20

21

22

กรอบที่ 20-22 นิทานเรื่องกษัตริย์และมเหสี 5 องค์ อุบมาอุปไม ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ของมนุษย์ สอนให้หนีศัตรูจี้กควบคุมอารมณ์และประสาทสัมผัสทั้ง 5 ฝึกจาก MQ ไปสู่ EQ

23

24

25

กรอบที่ 23-25 นิทานเรื่องผู้หญิงกับเพื่อนบ้านที่ซุกผ้า อย่าเพิ่งตำหนิใคร แต่ทำจิตใจของคนให้สะอาดก่อน ถ้าใจสกปรกมองอะไรก็สกปรก

26

กรอบที่ 26 การสวมแว่นตาแดง ถ้าใจสกปรก มองอะไรก็สกปรก

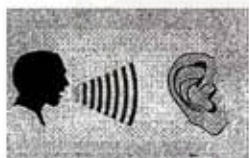

27

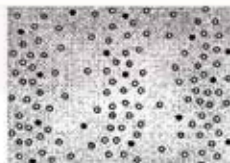

28

กรอบที่ 27-28 วิเคราะห์การใช้ตามองคนอื่น ทุกอย่างอยู่ที่ใจของเรา

29

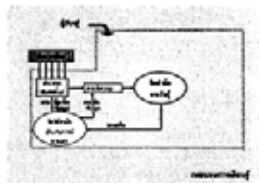
30

กรอบที่ 29-30 วิเคราะห์การใช้หูฟังคนอื่น ทุกอย่างอยู่ที่ใจ

31

กรอบที่ 31 ผู้บรรยายไปกรุงปารีสครั้งแรก เมื่อคนค่าเรา มันเป็นแค่การสั้นสะท้อนของอากาศเท่านั้น ถ้าไม่เข้าภาษาที่เขาพูด ก็ไม่เกิดการตีความ

32

กรอบที่ 32 กระบวนการเรียนรู้ (ต่อ) การตีความ (IQ)

33

กรอบที่ 33 ทวี อิทธิพลของสื่อ

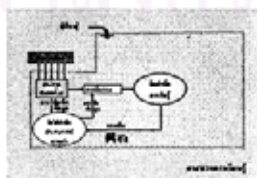
34

ศัตรูของมนุษย์ ศัตรูที่แท้จริงอยู่ในตัวเรา

35

กรอบที่ 35 การเล่นฟุตบอล สังคมจะมีความเจริญก้าวหน้าเมื่อเรามีความสามัคคี
ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

36

กระบวนการเรียนรู้ (ต่อ)

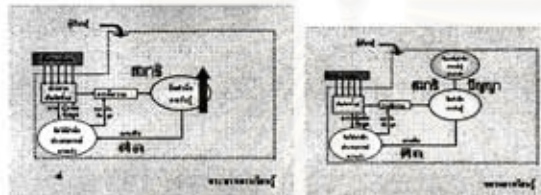

37

38

กรอบที่ 37-38 เพลงความกล้าหาญ

กรอบที่ 36-38 การใช้วิจารณญาณ การเปลี่ยนนิสัยตัวเอง การใช้พลังจิตได้สำนึก การพูดภาษาให้คล้อง การเรียนรู้ในระหว่างนอนหลับ คนที่ชอบคิดว่าตัวเองไม่สบาย (hypochondriac) การช่วยให้สุขภาพดีแข็งแรง การใช้สติในการเปลี่ยนแปลงตนเอง

39

40

กรอบที่ 39-40 กระบวนการเรียนรู้ (ต่อ) การยกระดับจิตใจโดยการทำสมาธิ (EQ) จะทำให้เกิดปัญญาทางจริยธรรม (MQ) บทบาทของจิตเหนือสำนึก

41

42

43

44

45

46

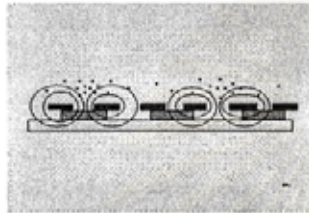
47

กรอบที่ 41-47 ภาพนักเรียนฝึกสมาธิ การฝึกสมาธิ

48

กรอบที่ 48 การฝึกสมาธิกับความจำ สมาธิทำให้ความจำดีขึ้น (IQ)

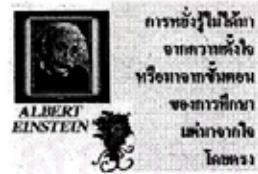
49

กรอบที่ 49 อุปกรณ์ขยายเคลื่อนไมโครเวฟ

50

กรอบที่ 50 Sir Isaac Newton

51

กรอบที่ 51 Albert Einstein

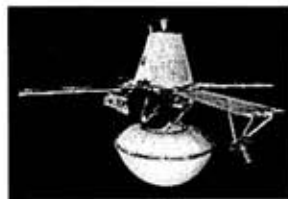

52

53

กรอบที่ 52-58 ดาวอังคารและยานอวกาศ Viking

54

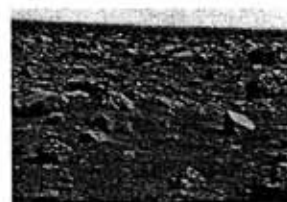
55

56

57

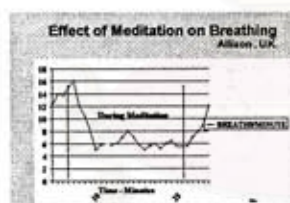
58

กรอบที่ 49-58 สมารถทำให้เกิดความรู้และปัญญา (IQ)

59

กรอบที่ 59 การฝึกสมาธิกับปฏิกิริยาโต้ตอบ สมารถทำให้การตัดสินใจได้เร็ว (IQ)

60

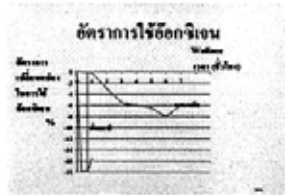
กรอบที่ 60 การฝึกสมาธิกับอัตราการหายใจ

61

กรอบที่ 61 เปรียบเทียบการหายใจของสัตว์กับอายุของมัน

กรอบที่ 60-61 สมารถให้อัตราการหายใจลดน้อยลง ทำให้อายุยืนมากขึ้น

62

กรอบที่ 62 สมารถกับอัตราการใช้ออกซิเจน สมารถทำให้เกิดการพักผ่อนได้ดี

63

กรอบที่ 63 สมารถกับการทดสอบทางด้านจิตวิทยา สมารถทำให้เกิดการพักผ่อนได้ดี

64

65

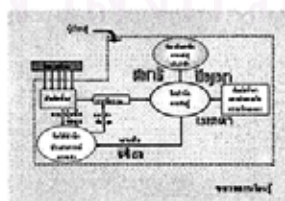

66

67

กรอบที่ 64-67 นิทานเรื่องอะลาติน ความมั่นใจลดความวิตกกังวลที่ไม่ดีทั้งหลาย และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ความมั่นใจในตนเอง และการเข้ากับผู้อื่น ได้ง่ายขึ้น

68

กรอบที่ 68 กระบวนการเรียนรู้ (ต่อ) ประสาทสัมผัสที่ 6 การสร้างแรงบันดาลใจของครู

69

กรอบที่ 69 การทดลองการแผ่เมตตาให้กับต้นไม้ ความเมตตาเป็นพลัง

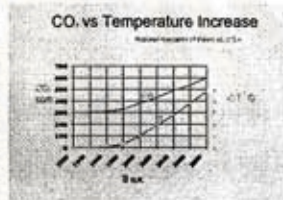

70

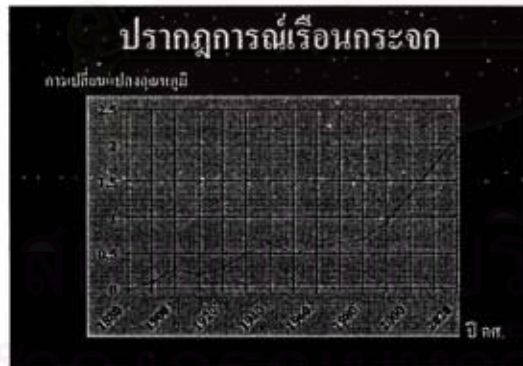
กรอบที่ 70 ความรักจากพ่อแม่ ความรักความเมตตาเป็นพลัง ความกตัญญูต่อบิดามารดา

71

72

73

74

75

กรอบที่ 71-75 ปรากฏการณ์เรือนกระจก เข้าใจปัญหาสิ่งแวดล้อม

76

77

78

กรอบที่ 76-78 การสื่อสารที่ไม่ใช้คำพูด การสร้างแรงบันดาลใจ การใช้ภาษาใจ

79

กรอบที่ 79 3H education (head heart hand education) การใช้ความคิด จิตใจ และการกระทำที่สอดคล้องกัน **สรุปบทเรียน** สถานศึกษาอื่น ๆ สอน พูด คิด ตรงกัน แต่ของผู้วิจัยสอน ใจ ด้วย

การอภิปรายโดยนิสิตนักศึกษา เป็นช่วง ๆ สลับกับการนำเสนอ powerpoint กิจกรรมในชั้นเรียนใช้เวลา 3 สัปดาห์

สัปดาห์ที่ 4 เป็นกิจกรรมนอกชั้นเรียน ฝึกทางด้านปฏิบัติ ทำกิจกรรมนอกสถานที่ ที่โรงเรียนสัตยาไส ค. ลำานารายณ์ อ. ชัยบาดาล จ. ลพบุรี นิสิตนักศึกษาได้ฝึกงานการสอนโดยโครงการ เป็นวิธีการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (child center) และการเรียนการสอนแบบ บูรณาการ

3. posttest 1 ชั่วโมง ทำแบบทดสอบ 66 ข้อ ใช้เวลา 1 ชั่วโมง (ภาคผนวก ข)
4. สัปดาห์ที่ 5-14 นิสิตแยกย้ายไปทำกิจกรรมตามกลุ่มต่าง ๆ ตามจิตอาสา
5. ติดตามผลในสัปดาห์ที่ 15-16 โดยให้นิสิตกลุ่มทดลองตอบแบบสอบถาม เพื่อดูความก้าวหน้าของการทดลอง

ภาคผนวก ง

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง

รายนามผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1-3 ตรวจสอบรูปแบบหลักสูตรและการสอน

1. รองศาสตราจารย์ทศนา แฉมมณี

ผู้เชี่ยวชาญรูปแบบหลักสูตรและการสอน

ภาควิชาหลักสูตร การสอน และเทคโนโลยีการศึกษา

คณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. รองศาสตราจารย์ ดร. จันทร์เพ็ญ เชื้อพานิช

ผู้เชี่ยวชาญการสอนวิทยาศาสตร์

สาขาวิชามัธยมศึกษา

ภาควิชาหลักสูตร การสอน และเทคโนโลยีการศึกษา

คณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วชิราพร อัจฉริยโกศล

ผู้เชี่ยวชาญสื่อและเทคโนโลยี

สาขาวิชาโสตทัศนศึกษา

ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา

คณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4-5 ตรวจสอบเครื่องมือแบบวัดคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา
อารมณ์ และจริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา

4. ศาสตราจารย์กิตติคุณสุมน อมรวิวัฒน์

ผู้เชี่ยวชาญการสอนตามแนวพุทธวิธีไตรสิกขา

สมาชิกราชบัณฑิตยสถาน และกรรมการ สสส.

5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิมพันธ์ เดชะคุปต์

ผู้เชี่ยวชาญรูปแบบหลักสูตรและการสอน

หัวหน้าสาขาวิชาประถมศึกษา

ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ
รายการเอกสารที่ใช้ในการวิเคราะห์สาระ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการเอกสารที่ใช้ในการวิเคราะห์สาระ

เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดหลักสูตรในระดับอุดมศึกษา	05	รายการ
เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดการสอนในระดับอุดมศึกษา	13	รายการ
เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดการวัดและการประเมินผล	07	รายการ
เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดคุณภาพของหลักสูตร	07	รายการ
เอกสารเกี่ยวกับสมรรถนะทางปัญญา	11	รายการ
เอกสารเกี่ยวกับสมรรถนะทางอารมณ์	05	รายการ
เอกสารเกี่ยวกับสมรรถนะทางจริยธรรม	08	รายการ
เอกสารเกี่ยวกับการศึกษาทั่วไป	02	รายการ
เอกสารเกี่ยวกับไตรสิกขา	06	รายการ
เอกสารเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์	01	รายการ
รวมทั้งสิ้น	65	รายการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ

รายการเอกสารที่ใช้ในการวิเคราะห์สาระ

1. เอกสารที่ใช้ในการวิเคราะห์สาระเกี่ยวกับแนวคิดหลักสูตรอุดมศึกษา มีเอกสาร 5 รายการ ดังนี้
 - ห1. ทบวงมหาวิทยาลัย. 2544. บทสรุปสำหรับผู้บริหาร โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง การปฏิรูปการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย. หน้า 2-10. (หลักสูตรระดับปริญญาตรี)
 - ห2. ปทีป เมธาคุณวุฒิ. 2532. หลักสูตรอุดมศึกษา : การประเมินและการพัฒนา. กรุงเทพฯ : โครงการพัฒนาวิชาชีพอุดมศึกษา ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 1 (ความหมายของหลักสูตร).
 - ห3. ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ. 12/03/2548. ใน เคน โครแกรมพิมพ์เป็นตัวอน (ส่วนข้อเสนอแนะอยู่ในภาคผนวก ซ.)
 - ห4. วิชัย วงษ์ใหญ่. 2543. การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย. หน้า 11-16 (ชนิดของหลักสูตร ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง) หน้า 25 (การบริหารหลักสูตร) หน้า 33 (การประเมินหลักสูตร)
 - ห5. Ralph W. Tylor 1949. Basic Principles of Curriculum and Instruction. Chicago : The University of Chicago Press.

ห=หลักสูตร
2. เอกสารที่ใช้ในการวิเคราะห์สาระเกี่ยวกับแนวคิดการสอนอุดมศึกษา มีเอกสาร 13 รายการ ดังนี้
 - ส1. เกียรติศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2544. ในมหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 28-29 (การสอนจริยธรรม 5 ประการ)
 - ส2. ทิศนา แจมมณี. 2545. ศาสตร์การสอน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 43 (ทฤษฎี – หลักการสอน)
 - ส3. ปทีป เมธาคุณวุฒิ. 2543. การจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 3-4. (บูรณาการวิชาการ-คอมพิวเตอร์กับการเรียนจริยธรรม)
 - ส4. ปราชญา กล้าผจญ. 2001. คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ. กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์ข้าวพอง จำกัด. หน้า 290 (แนวทางสอนให้นิสิตปฏิบัติจริยธรรม) หน้า 241 (บทบาทครู)
 - ส5. พระธรรมปิฎก. 2542. พุทธวิธีในการสอน. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม. หน้า 10-25 (ผู้สอน)

- หน้า 35-40 (ผู้เรียน) หน้า 41-44 (การสอน) หน้า 45-63 (เทคนิคการสอน).
- ส6. วิชัย ตันศิริ. 2547. วัฒนธรรมทางการเมืองและปฏิรูป. กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายการศึกษา. หน้า 77-90 (สอนหน้าที่พลเมือง).
- ส7. สมคิด อิศระวัฒน์. 2537. แนวการสอนจริยธรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ส8. สมคิด อิศระวัฒน์. 2541. การเรียนรู้ด้วยตนเอง : กลวิธีสู่การศึกษาเพื่อความสมดุล. วารสาร
ครุศาสตร์ ปีที่ 27 ก.ค.-ต.ค. หน้า 33-40 (การเรียนรู้ด้วยตนเอง).
- ส9. สมคิด อิศระวัฒน์. 2543. ลักษณะของการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ส10. สุมณ อมรวิวัฒน์. 2545. คิดเป็น ตามนัยแห่งพุทธธรรม “ตัวอย่างการคิดแบบโยนิโสมนสิการ” กรุงเทพฯ : บริษัทเมธีทิปส์ จำกัด. หน้า 13-36 (ครูควรฝึกให้ผู้เรียนคิดเป็น)
- ส11. ออาจ ชุมสาย ณ อยุธยา. 2546. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณค่า
ของความเป็นมนุษย์ โดยอิงแนวคิดการเรียนรู้จากการหยั่งรู้ด้วยตนเอง วิทยานิพนธ์
หลักสูตรปริญญาครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ สาขาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 23 (สติปัญญา) หน้า 27 (ความรักความเมตตาในการ
สอน) หน้า 29 (ขั้นตอนการเรียนรู้)
- ส12 ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ 12 มีนาคม 2548
- ส13 Joyce & Weil. 2000. Models of Teaching. Boston : Allyn and Bacon.
p. 13. (model of teaching).
- ส=การสอน
3. เอกสารที่ใช้ในการวิเคราะห์สาระเกี่ยวกับแนวคิดการวัดผลสำคัญของผู้เรียน และการ
ประเมินผลหลักสูตร มีเอกสาร 7 รายการ ดังนี้
- ม1 ทบวงมหาวิทยาลัย. 2545. บทสรุปสำหรับผู้บริหาร โครงการศึกษาวิจัย เรื่อง การปฏิรูปการ
เรียนการสอน ระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย. หน้า 22-24 (การ
ประเมินผลผู้เรียนระดับอุดมศึกษา).
- ม2 ปทีป เมธาคุณวุฒิ. 2543. การจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : คณะครุ
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 37-46 (การวัดและการประเมินผลการเรียน).
- ม3 ปทีป เมธาคุณวุฒิ. 2532. หลักสูตรอุดมศึกษา : การประเมินและการพัฒนา. กรุงเทพฯ :
โครงการพัฒนาวิชาชีพ ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
หน้า 10-23 (การประเมินหลักสูตรในระดับอุดมศึกษา)
- ม4 วิชัย วงษ์ใหญ่. 2543. การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย.
หน้า 33-59 (การประเมินหลักสูตร)

- ม5 Krathwohl, Bloom and Masia. 1973. Taxonomy of Educational Objectives. The classification of Educational Goals. Handbook II : Affective Domains. London : Longman Group.Ltd. p.63 (measures on the Affective Domain).
- ม6 Ornstein and Hunkins. 1968. Curriculum Foundations, Principles and Issues. 2nd ed., Boston : Allyn and Bacon. P. 324-353 (curriculum Evaluation).
- ม7 Tylor, Ralph W. 1949. Basic of Principles of Curriculum and Instruction. Chicago : The University of Chicago Press. P. 104-123 (How can the Effectiveness of Learning Experiences be Evaluated ?)

ม=ประเมินผล

4. เอกสารที่ใช้ในการวิเคราะห์สาระเกี่ยวกับแนวคิดคุณภาพของหลักสูตรและการสอน มีเอกสาร 7 รายการ ดังนี้

- ด1 Association for Supervision and Curriculum Development. A Department of the National Education Association. 1961. Balance in the Curriculum. Yearbook 1961. Washington D.C. : Association for Supervision and Curriculum Development. p. 1-3 .
- ด 2 Goleman, Daniel. 1995. Emotional Intelligence. New York : Bantam Books.
- ด3 ทบวงมหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2546. กระบวนการทัศน์และกลยุทธ์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษา บนเส้นทางปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย. หน้า 40.
- ด4 ทบวงมหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2546. กระบวนการทัศน์และกลยุทธ์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษา บนเส้นทางปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ :ทบวงมหาวิทยาลัย. หน้า 43.
- ด5 พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) 2543. การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม. หน้า 238.
- ด6 พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). 2531. เพื่ออนาคตของการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. หน้า 37-78 (การบูรณาการ)
- ด7 สุมณ อมรวิวัฒน์. 2544. หลักบูรณาการทางการศึกษาตามนัยแห่งพุทธธรรม. กรุงเทพฯ : โครงการกิตติมธีสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. หน้า 14 (คุณภาพ)

ด=คุณภาพ

5. เอกสารที่ใช้ในการวิเคราะห์สาระเกี่ยวกับแนวคิดสมรรถนะทางปัญญา มีเอกสาร 11 รายการ ดังนี้

- ป1. พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). 2539. การสร้างสรรคปัญญาเพื่ออนาคตของมนุษยชาติ.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ป2. วรรณวิภา จัตุชัย. 2530. รูปแบบโครงสร้างของลำดับขั้นการเรียนรู้ด้านพุทธพิสัยในผลสำเร็จวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์
คุยฎีบัณฑิต วิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ป3. สุมณ อมรวิวัฒน์. 2542. การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์: ทักษะกระบวนการ
เผชิญสถานการณ์. โครงการกิตติมธีสถาษาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย
หนึ่ง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ป4. สุมณ อมรวิวัฒน์. 2545. คิดเป็นตามนัยแห่งพุทธธรรม.ตัวอย่างการคิดแบบโยโสมนสิการ.
กรุงเทพฯ : บริษัทเมธีทีปส์ จำกัด.
- ป5. Bloom, Benjamim S.and Rakow, Ernest A. 1969. “ higher Mental Process.” In
Encyclopedia of Educational Research, P. 597. 4th. Ed. Edited by Ebel, Robert I.
London : The Macmillan company.
- ป6. Bruner, J. S. 1968. Toward a Theory of Instruction. New York : W.W Norton &
Company. Inc. p. 5-6 (the nature of intellectual growth).
- ป7. Bruner, J. S. 1977. The Process of Education. Massachusetts : Harward University Press.
- ป8. Gangé, Robert M. 1977. The Conditions of Learning. New York : Holt,
Rinehart and Winston.
- ป9. Gardner, H. 1999. Multiple Intelligences for the 21st Century. New York : Basic Books.
- ป10. Gardner, Howard., and Checkley, Kathy. 2000. The First Seven... and the Eight, in
Diessner, Rhett., and Simmons, Stacy, edited. Sources : Notable selections in
Educational Psychology. Pp. 106-114. Dushkin : McGraw-Hill.
- ป11. McConnell, James V. 1986. Understanding Human Behavior. 5th ed. New York : CBS
College Publishing.

ป=ปัญญา

6. เอกสารที่ใช้ในการวิเคราะห์สาระเกี่ยวกับแนวคิดสมรรถนะทางอารมณ์ มีเอกสาร 5 รายการ ดังนี้

- ๑1 นิตยา คงเกษม. 2544. ผลการเรียนแบบร่วมมือบูรณาการกับโยโยสมนสิการที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 . วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
 - ๑2 พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุโต). 2542. วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สยาม.
 - ๑3 Bloom, B.S. 1973. Taxonomy of Educational Objectives. The Classification of Educational Goals. Handbook II : Affective Domain. London : Longman Group Ltd. p. 19-20 (Teaching in affective learning) p. 63.86 (measures and evaluation) .
 - ๑4 Goleman, Daniel. 1995. Emotional Intelligence. New York : Bantam.
 - ๑5 Goleman, Daniel. 1998. Working with Emotional Intelligence. New York : Bantam Books.
- อ=อารมณ์

7. เอกสารที่ใช้ในการวิเคราะห์สาระเกี่ยวกับแนวคิดสมรรถนะทางจริยธรรมมี 8 รายการ ดังนี้

- ๑1 พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) 2533. ทำไมคนไทยจึงเรียนพระพุทธศาสนา? ข้อพิจารณาเกี่ยวกับ วิชาพระพุทธศาสนาและจริยธรรม ในหลักสูตรการศึกษาของชาติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. หน้า 75-76 (วงการพระพุทธศาสนา)
- ๑2 Killen and Hart. 1995. Morality in Everyday Life. New York : Cambridge University Press. p. 317-371 (moral integration and character)
- ๑3 Hersh, paolitto and Reimer. 1970. Promoting Moral Growth From Piaget to Kohlbert. New York : Longman. p. 113-233. (the teacher's role , curriculum construction for moral education.)
- ๑4 Alexander Tricia. Adjustment and Human Relations A Lamp along the Way. New Jersey : Prentice Hall. p. 102. (Young adulthood revisited...Beyond Erikson).
- ๑5 Damon, William. 1988. The Moral Child. Nurturing Children's Natural Moral Growth. New York : The Free Press. p. 131-152. (teaching values in the school).
- ๑6 Coles, Robert. 1997. The Moral Intelligence of Children. London : Bloomsburry. p. 135-166. (adolescence).
- ๑7 Schulman and Mekler. 1985. Bringing up a Moral Child. California : Addison-Wesley Publishing company, Inc. p. 285-306 (adolescence).

จ8 Wolman, Richard N. 2001. Thinking with your soul. Spiritual intelligence and way it matters. New York : Harmony Book. p. 1-53-120. (Intelligence).

จ=จริยธรรม

8. เอกสารที่ใช้ในการวิเคราะห์สาระเกี่ยวกับแนวคิดการศึกษาทั่วไป มีเอกสาร 2 รายการ ดังนี้
ท1 วิจัย วงษ์ใหญ่. 2543. การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย.
หน้า 66 (หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป).

ท2 ส่วนวิจัยและพัฒนา สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย. 2538.
รายงานสัมมนาทางวิชาการเรื่อง “วิชาศึกษาทั่วไปของหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรี”. ณ โรงแรมเมอร์เคียว บางกอก กทม. ในวันที่ 14 กันยายน.

ท=การศึกษาทั่วไป

9. เอกสารที่ใช้ในการวิเคราะห์สาระเกี่ยวกับแนวคิดไตรสิกขา มีเอกสาร 6 รายการ ดังนี้
ต1 พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). 2543. การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม. หน้า
238-258 (ไตรสิกขา).

ต2 พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). 2542. การศึกษากับพัฒนามนุษย์. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธ
ธรรม. หน้า 10-13 (สิกขา).

ต3 พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). 2544. พัฒนาแบบองค์รวมของเด็กไทย. กรุงเทพฯ : มูลนิธิ
พุทธธรรม. หน้า 10-15 (ไตรสิกขา).

ต4 สุนน อมรวิวัฒน์. 2542. การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์. กรุงเทพฯ : โครงการ
กิตติ เมธีสาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. หน้า 3 - 9 (ไตรสิกขา).

ต5 สุนน อมรวิวัฒน์. 2547. การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ ทักษะกระบวนการเผชิญ
สถานการณ์. กรุงเทพฯ : โครงการกิตติเมธีสาขาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. หน้า 32 (สิกขา).

ต6 สุนน อมรวิวัฒน์. 2544. หลักสูตรทางการศึกษาตามนัยแห่งพุทธธรรม. กรุงเทพฯ :
โครงการกิตติเมธีสาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. หน้า 25
(ไตรสิกขา).

ต=ไตรสิกขา

10. เอกสารที่ใช้ในการวิเคราะห์สาระเกี่ยวกับแนวคิดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ มีเอกสาร 1 รายการ ดังนี้

บ1 วิชัย วงษ์ใหญ่. 2543. การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ :
ทบวงมหาวิทยาลัย. หน้า 82 (คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์)
บ = คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ฉ
แบบวิเคราะห์เอกสาร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ

แบบวิเคราะห์เอกสาร

แบบวิเคราะห์เอกสารและการเขียนภาพแผนโครแกรม

เอกสารอ้างอิง _____	เลขที่ _____
ชื่อผู้เขียน _____	สรุปวิเคราะห์สาระเรื่อง _____
ชื่อเรื่อง _____	วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____
หน้า _____	ผู้สรุป _____

เนื้อหาสาระ

การเขียนแผน โครแกรม

คำหลัก

คำรอง

└ คำสนับสนุน

└ คำอธิบาย

คำรอง

└ คำสนับสนุน

└ คำอธิบาย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ช.
แบบสัมภาษณ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ช.

แบบสัมภาษณ์

บริบทของการสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ เรื่อง การพัฒนารูปแบบหลักสูตรและการสอน เพื่อเสริมสร้าง คุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา มีวัตถุประสงค์ เพื่อ นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์ เพื่อใช้ในการตรวจสอบรูปแบบ ซึ่งผลของการวิจัยจะเป็นฐานสนับสนุนการพัฒนารูปแบบให้มีความเหมาะสม

ลักษณะของแบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์มีลักษณะปลายเปิด ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์สามารถตอบได้อย่างอิสระ ตามข้อค้นพบเหตุการณ์ ความคิดเห็น และวิจารณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ตามความเป็นจริงมากที่สุด การตีความและการนำไปใช้

ผู้วิจัยจะนำคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์มาสรุปวิเคราะห์สาระในภาพรวมและถือเป็นข้อมูลเฉพาะที่ไม่มีผลเสียหายใด ๆ ต่อสถาบันของผู้ให้สัมภาษณ์แต่จะมีประโยชน์ในการนำไปพัฒนากระบวนการสอนของอุดมศึกษา

ขั้นตอนสัมภาษณ์

1. ข้อมูลเฉพาะ

ผู้ให้สัมภาษณ์-----ตำแหน่ง
สถานศึกษา----- ประสพการณ์----- ปี
วันให้สัมภาษณ์----- เวลา----- สถานที่-----

2. ประเด็นและกรอบแนวคิดในการสัมภาษณ์

- ข้อมูลด้านผู้สอบ (พิธีกร)
- ข้อมูลด้านผู้เรียน
- ประโยชน์ที่คิดว่าจะได้รับ
- ขอบเขตของวิชา “การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนิสิต”
- การปรับปรุงการสอน
- ข้อเสนอแนะ

ขอขอบคุณในความอนุเคราะห์

วรลักษณ์ ชุมสาย ณ อยุธยา

ผู้สัมภาษณ์

ภาคผนวก ซ.

แบบสังเกตพฤติกรรมของนิสิตนักศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.

แบบสังเกตพฤติกรรมของนิสิตนักศึกษา

การสร้างแบบสังเกต กัลยาณมิตรประเมิน (Joyce & Weil,2000)

ประเมินภาพรวม

1. ผู้สอน

2. ผู้เรียน

3. ห้องเรียน

4. บรรยากาศ

5. เนื้อหาสาระ

6. ความสนใจของเด็ก

7. ความเข้าใจของเด็ก

8. การประยุกต์ใช้ของเด็ก

9. กิจกรรมต่างๆ

10. กระบวนการสอน

11. การประเมินผลในแต่ละครั้ง

12. เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

13. การฝึกปฏิบัติต่างๆ

14. อื่น ๆ ที่น่าสนใจ

รายละเอียดเกี่ยวกับอุปมา

15. นิสิตตอบสนองต่อรูปแบบการสอนอย่างไร ?

16. นิสิตต้องการความช่วยเหลือพิเศษตรงไหน ?

17. นิสิตไม่กระจำงในเนื้อหาสาระตรงไหน ?

18. นิสิตเข้าใจอุปมาเปรียบเทียบแค่ไหน ?

19. นิสิตสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้แค่ไหน ?

20. นิสิตตอบสนองต่อการสอนขนาดไหน เห็นด้วยแค่ไหน ?

21. นิสิตสามารถสร้างสิ่งใหม่ขึ้นมาได้จากอุปมาได้ไหม ? ให้นิสิตเขียนความเห็น 2-3 บรรทัด

22. นิสิตได้รับอิทธิพลจากอุปมาไหม ?

23. นิสิตจะสามารถนำอุปมาไปสร้างมุมมองใหม่ไหม ?

24. ทักษะที่นิสิตได้รับจากกิจกรรมและการสอนมีอะไรบ้าง

25. การฝึกอบรมนี้มีประโยชน์อย่างไร

26. จะต้องเพิ่มสิ่งใดที่นิสิตคลุมเครือไม่กระจ่าง

รายละเอียดเกี่ยวกับ concept

27. ผู้สอนได้พูดให้นิสิต focus ไหม

28. นิสิตเข้าใจ focus ของเนื้อหาสาระที่จะสอนไหม

29. ผู้สอนให้ นิสิตแสดงความคิดเห็นไหม

30. นิสิตได้แสดงความคิดเห็นไหม

31. ถ้ามี concept หลาย ๆ concept นิสิตจะสามารถตัดสินใจตัดสินหรือผสมผสาน concept เข้าด้วยกันไหม

32. ผู้สอนควรให้ประสบการณ์เพิ่มเพื่อให้เหมาะสมกับ concept ไหม

33. นิสิตแสดงออกอยากเพิ่มตัวอย่างด้วยตัวเองไหม

34. นิสิตยอมเชื่อไหม สงสัยไหม

ชื่อผู้สังเกต

โทร.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสังเกตนิสัยนักศึกษาในภาพรวม

ความตั้งใจ

การตอบสนอง

ความสนใจ

การถามปัญหา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ฅ
ข้อสังเกตของผู้เชี่ยวชาญ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ฅ ข้อสังเกตของผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบฉบับร่าง 1 และได้ให้ข้อสังเกต ดังนี้

1. รูปแบบนี้มีชื่อว่า รูปแบบหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ จริยธรรม ของนิสิตนักศึกษา

ใน Diagram ควรมีองค์ประกอบ 2 ส่วน

คือ ส่วนที่ว่าด้วยหลักสูตร และส่วนที่ว่าด้วยการสอน

1.1 ส่วนที่ว่าด้วยหลักสูตร ควรประกอบด้วย อย่างน้อย

- จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- หลักการของหลักสูตร
- โครงสร้างของหลักสูตร
- เนื้อหาสาระหลักสูตร
- เอกสารประกอบ

1.2 ส่วนที่ว่าด้วยการสอน ควรประกอบด้วย อย่างน้อย

- ทฤษฎีหลักการสอน
- แนวทางการจัดการเรียนการสอน

กระบวนการสอน

วิธีสอน –เทคนิคการสอน-รูปแบบการสอน

การวัดและการประเมินผล

บทบาทครู

บทบาทผู้เรียน

- คู่มือการสอน

2. รูปแบบนี้ใช้หลักทฤษฎีหลัก 3 ทฤษฎี คือ

- 2.1. ทฤษฎีการเรียนรู้ของ บลูม บรุนเนอร์
- 2.2. หลักปรัชญาไตรสิกขา
- 2.3. คุณภาพของปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม

ควรตรวจสอบความสอดคล้องของทฤษฎีหลัก กับกระบวนการสอน จะ
สอนให้มีคุณภาพได้อย่างไร จะประเมินอย่างไร

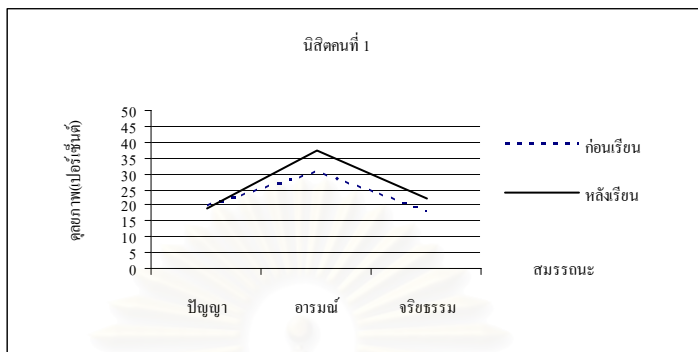
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

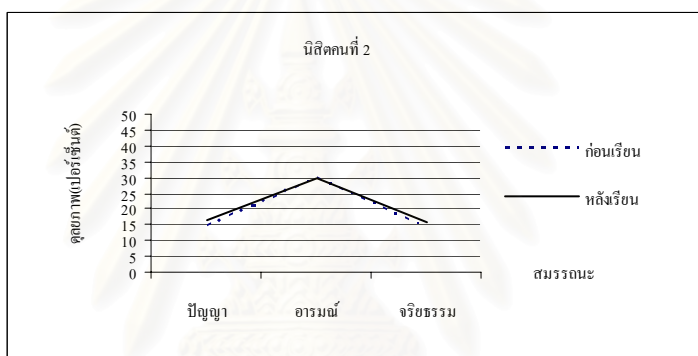
ภาคผนวก ญ
การพัฒนาการคุณภาพของนิสิตกลุ่มทดลอง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

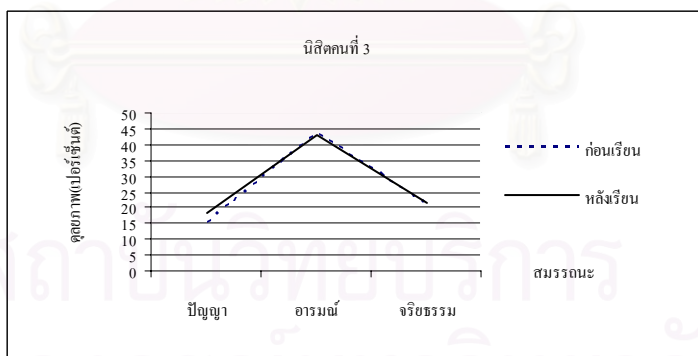
แผนภาพที่ 3-49 กราฟแสดงการพัฒนาการของคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา อารมณ์ และ จริยธรรมของนิสิต 48 คน

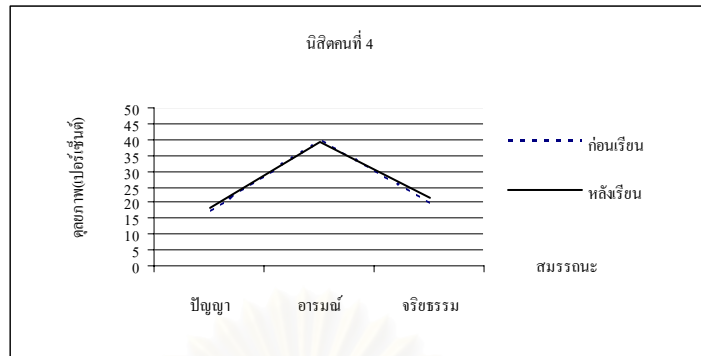
เพศหญิง ชั้นปีที่ 2 สาขาศิลป์

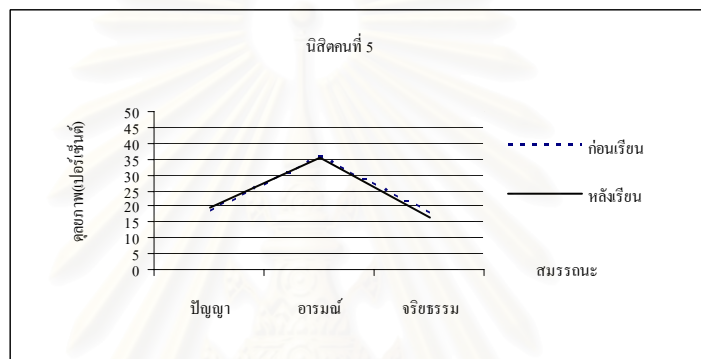
เพศหญิง ชั้นปีที่ 2 สาขาศิลป์

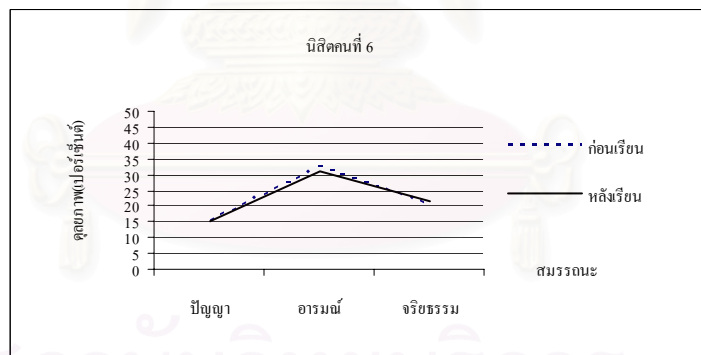
เพศหญิง ชั้นปีที่ 2 สาขาศิลป์

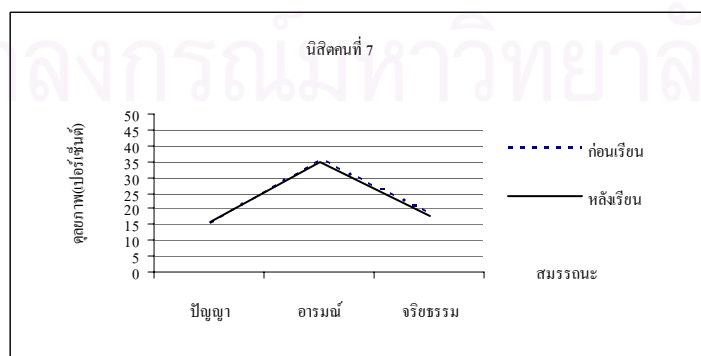
เพศหญิง ชั้นปีที่ 2 สาขาศิลป์

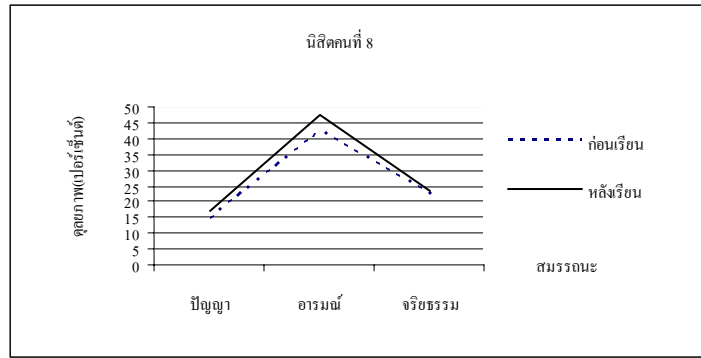
เพศหญิง ชั้นปีที่ 2 สาขาศิลป์

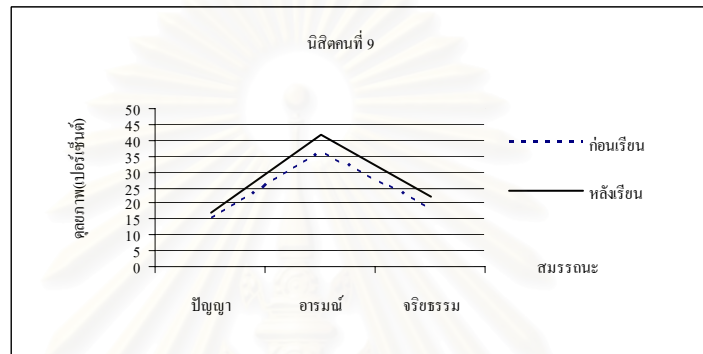
เพศหญิง ชั้นปีที่ 2 สาขาศิลป์

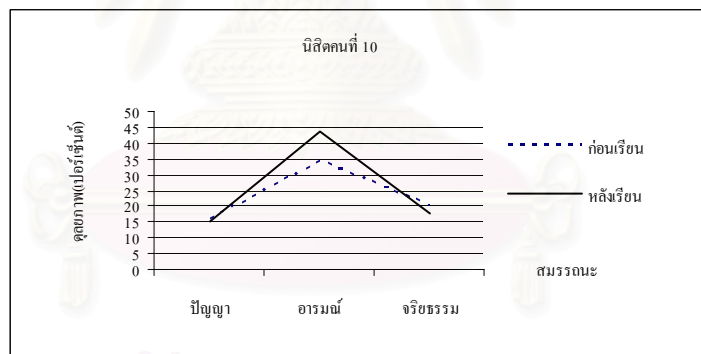
เพศหญิง ชั้นปีที่ 2 สาขาศิลป์

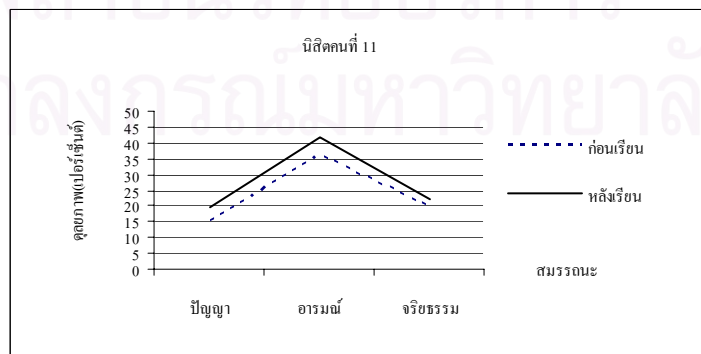
เพศหญิง ชั้นปีที่ 2 สาขาศิลป์

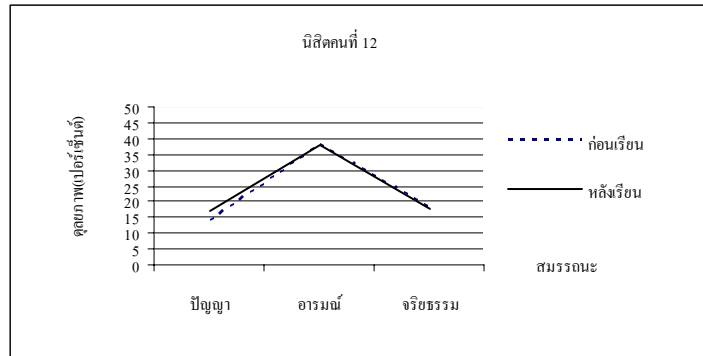
หญิง ชั้นปีที่ 2 สาขาศิลป์

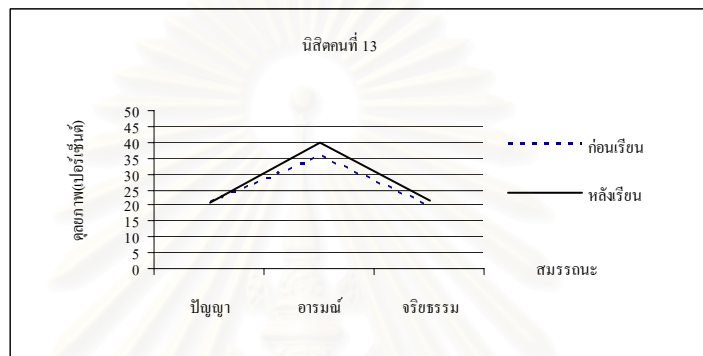
เพศชาย ชั้นปีที่ 2 สาขาศิลป์

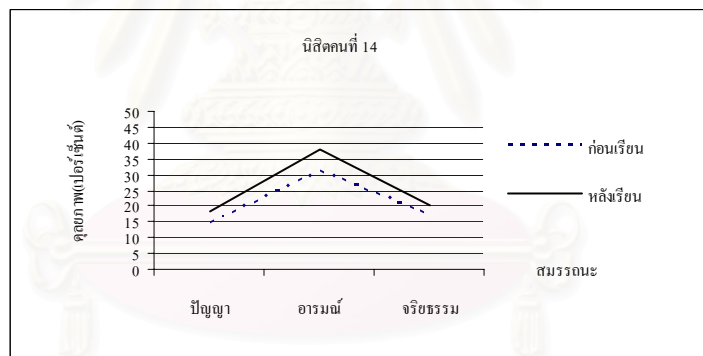
หญิง ชั้นปีที่ 2 สาขาศิลป์

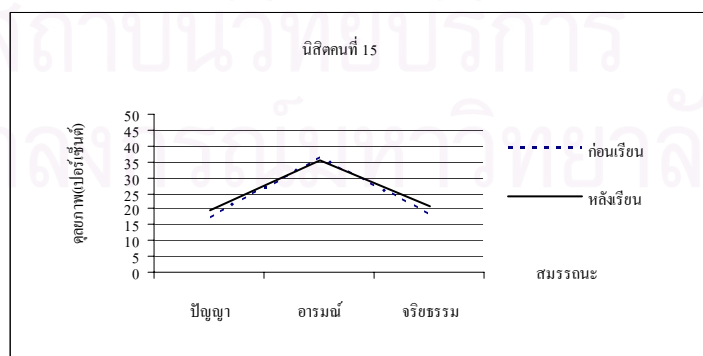
เพศชาย ชั้นปีที่ 2 สาขาศิลป์

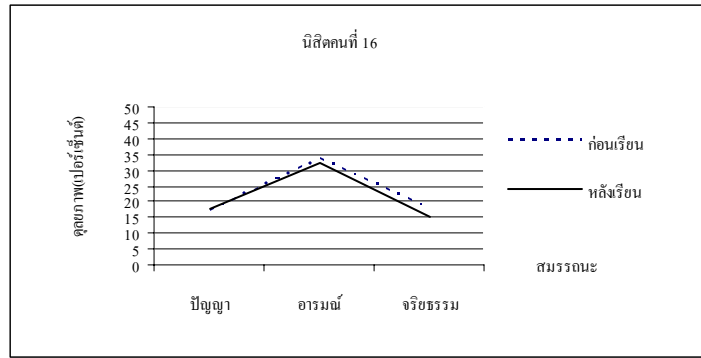
หญิง ชั้นปีที่ 1 สาขาศิลป์

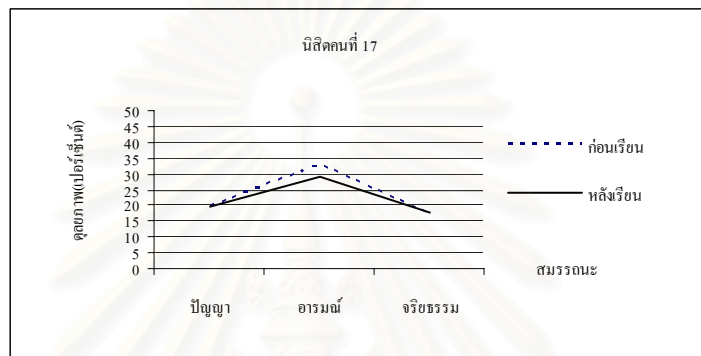
เพศหญิง ชั้นปีที่ 1 สาขาศิลป์

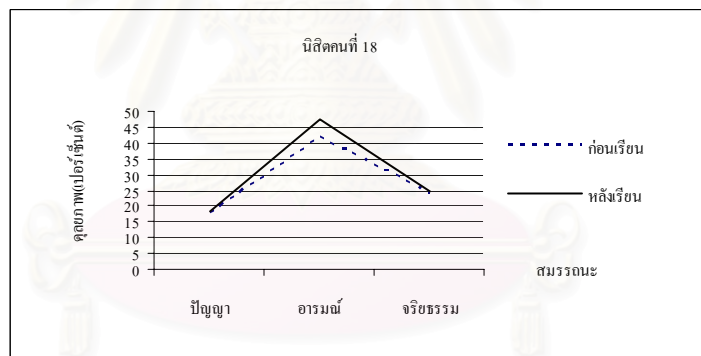
เพศหญิง ชั้นปีที่ 1 สาขาศิลป์

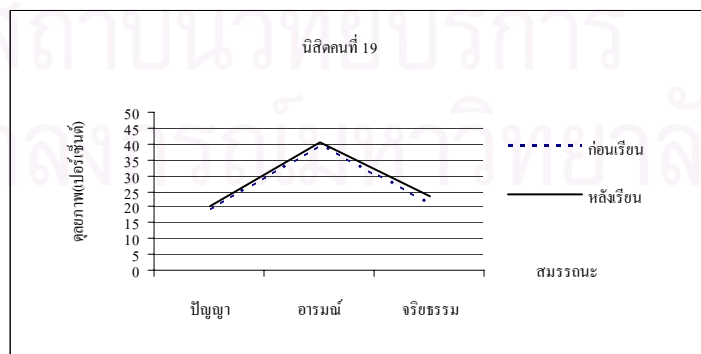
เพศหญิง ชั้นปีที่ 2 สาขาศิลป์

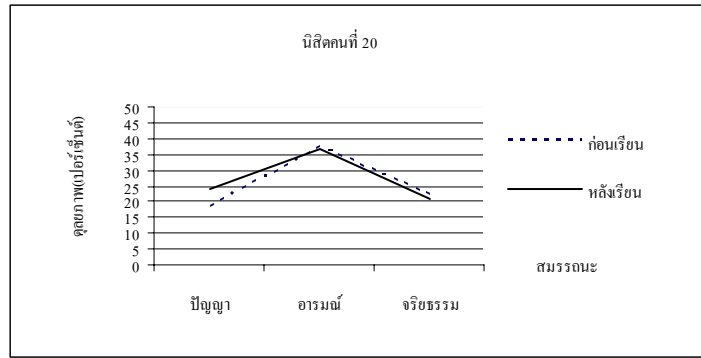
เพศหญิง ชั้นปีที่ 1 สาขาศิลป์

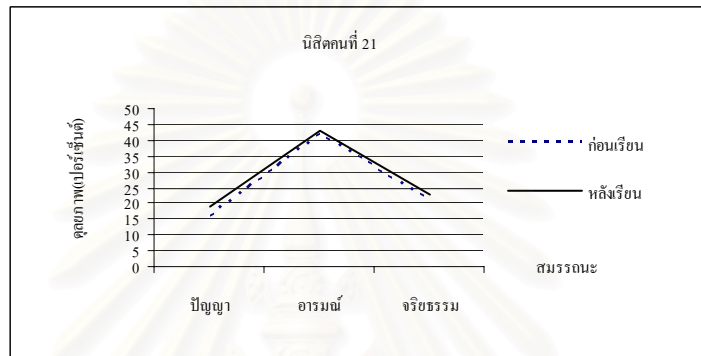
เพศหญิง ชั้นปีที่ 1 สาขาศิลป์

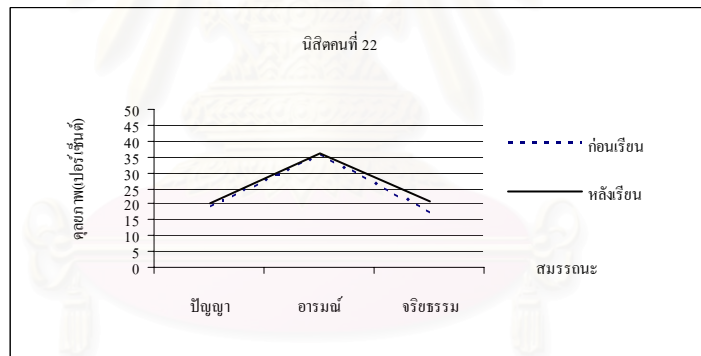
เพศหญิง ชั้นปีที่ 1 สาขาศิลป์

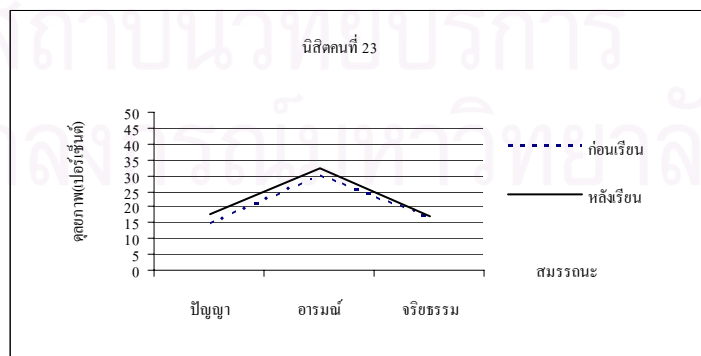
เพศหญิง ชั้นปีที่ 1 สาขาศิลป์

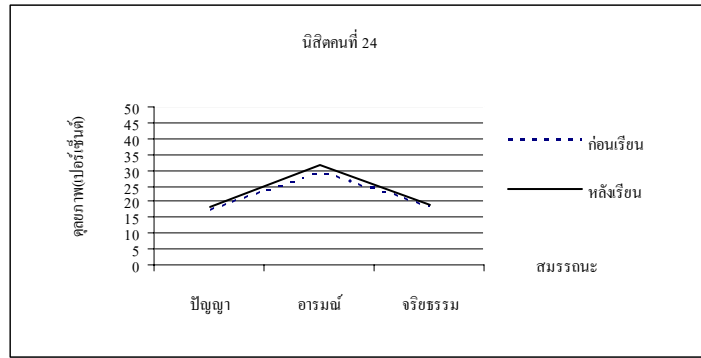
เพศหญิง ชั้นปีที่ 1 สาขาศิลป์

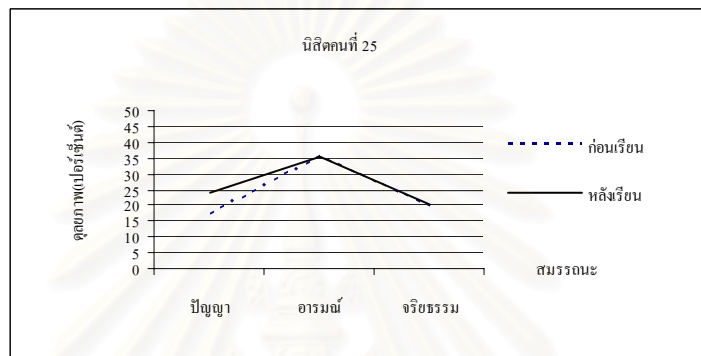
เพศชาย ชั้นปีที่ 1 สาขาศิลป์

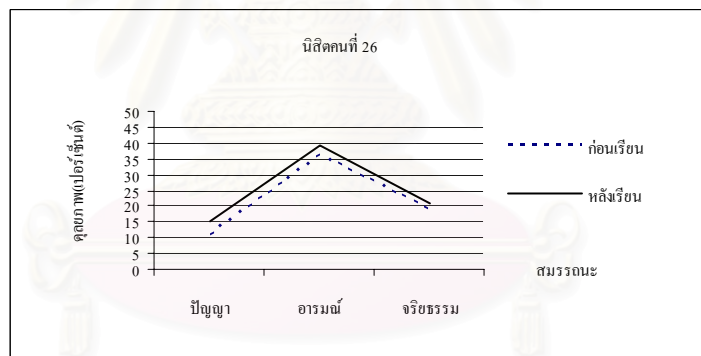
เพศหญิง ชั้นปีที่ 1 สาขาศิลป์

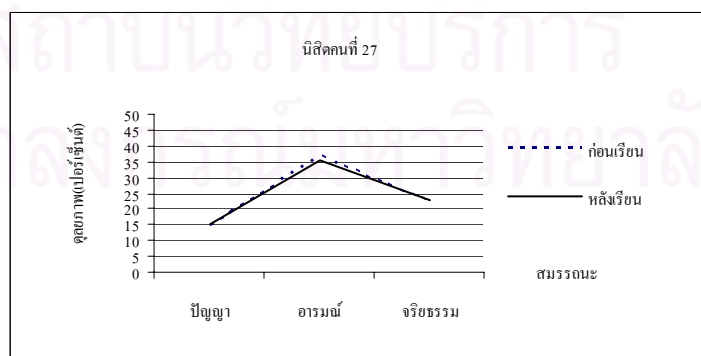
เพศหญิง ชั้นปีที่ 1 สาขาศิลป์

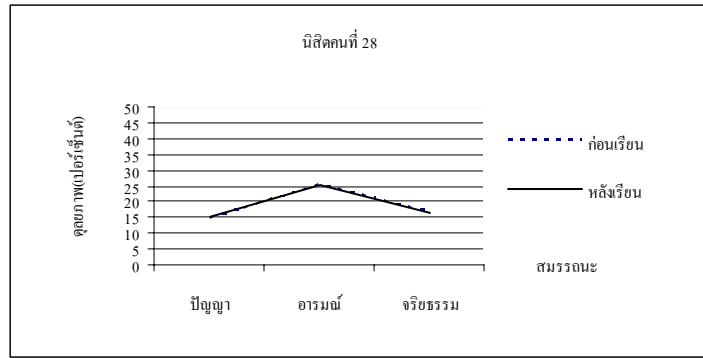
เพศหญิง ชั้นปีที่ 1 สาขาศิลป์

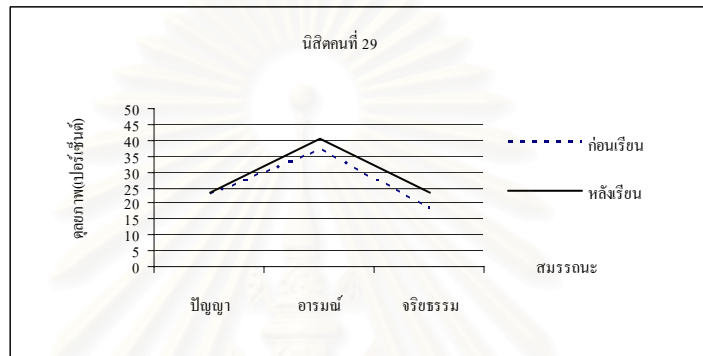
เพศชาย ชั้นปีที่ 1 สาขาวิทย์

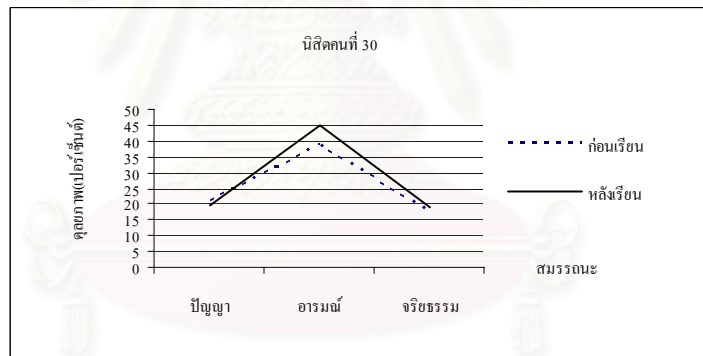
เพศหญิง ชั้นปีที่ 1 สาขาวิทย์

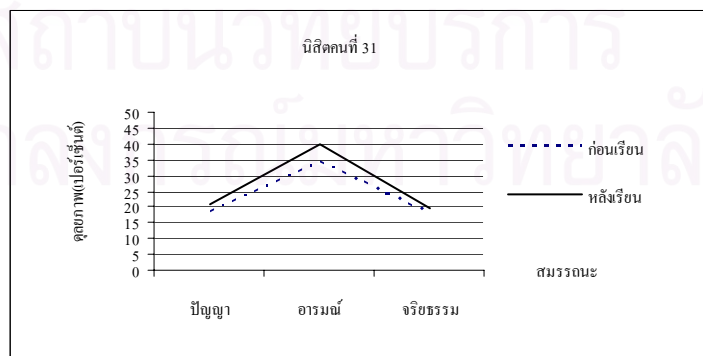
เพศหญิง ชั้นปีที่ 1 สาขาวิทย์

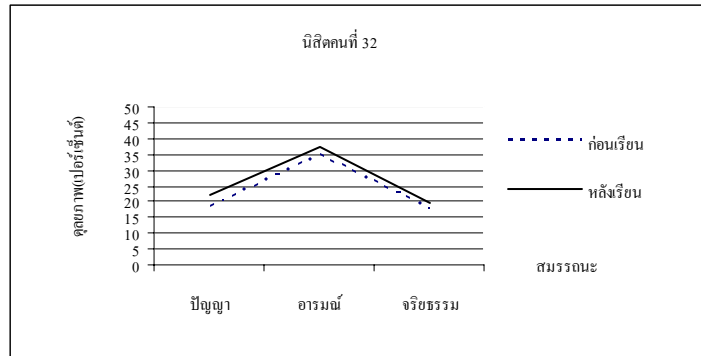
เพศชาย ชั้นปีที่ 1 สาขาวิทย์

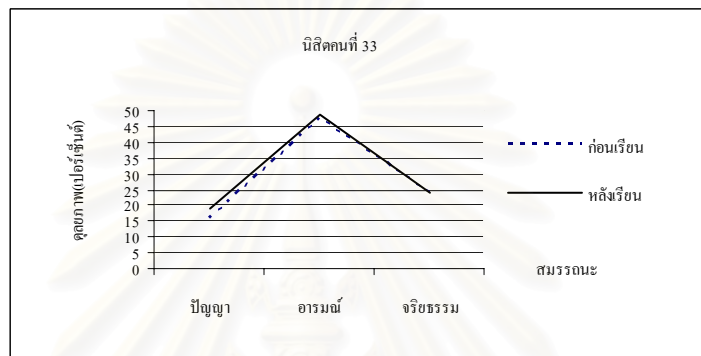
เพศหญิง ชั้นปีที่ 1 สาขาวิทย์

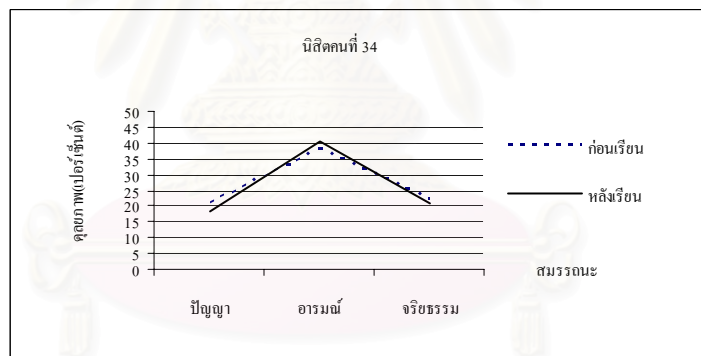
เพศหญิง ชั้นปีที่ 1 สาขาวิทย์

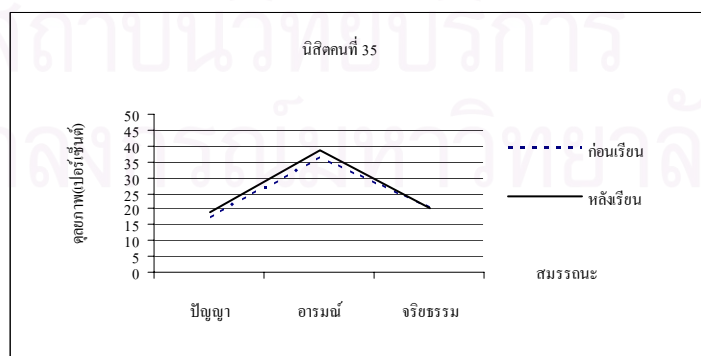
เพศชาย ชั้นปีที่ 1 สาขาวิทย์

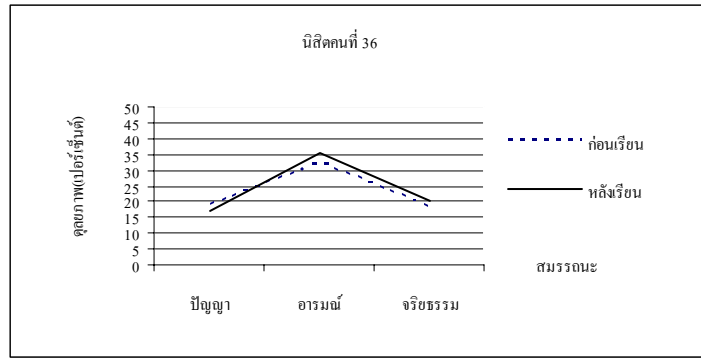
เพศชาย ชั้นปีที่ 1 สาขาวิทย์

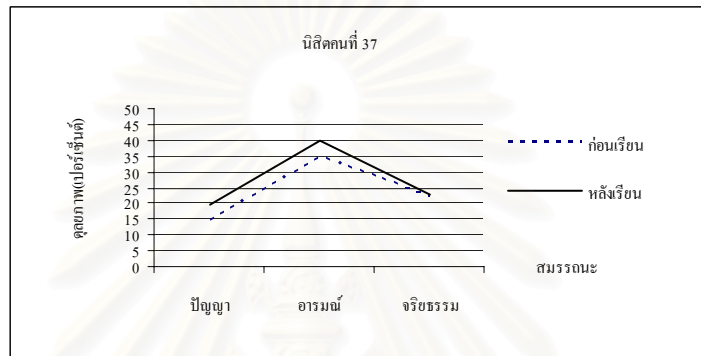
เพศชาย ชั้นปีที่ 1 สาขาวิทย์

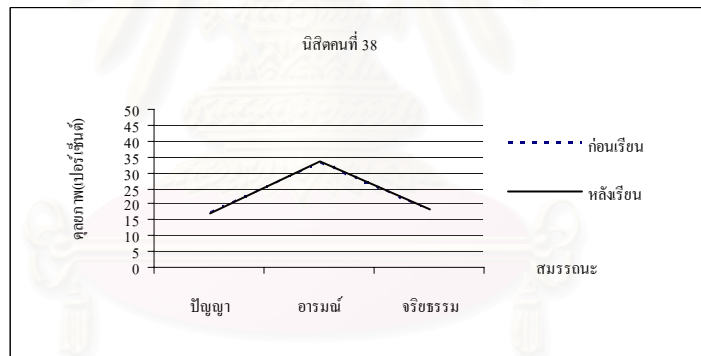
เพศหญิง ชั้นปีที่ 1 สาขาวิทย์

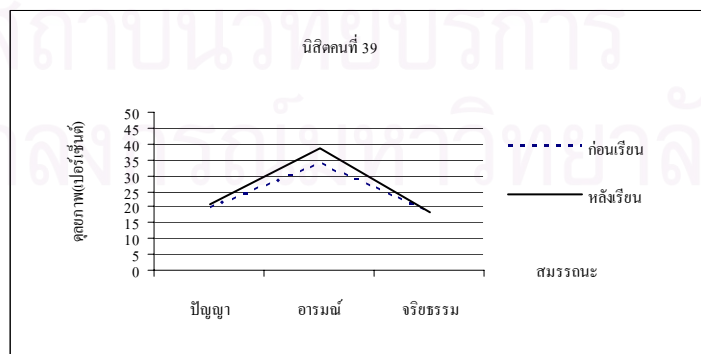
เพศหญิง ชั้นปีที่ 1 สาขาวิทย์

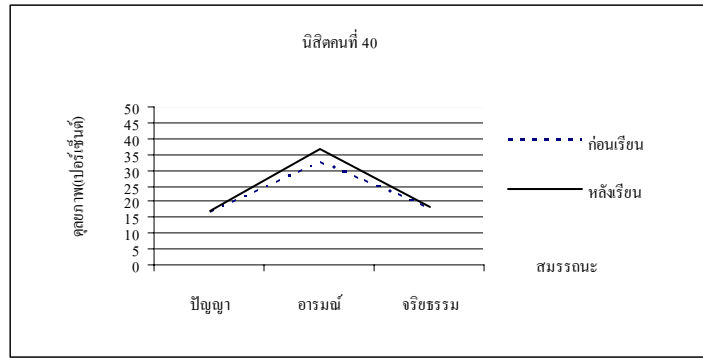
เพศหญิง ชั้นปีที่ 1 สาขาวิทย์

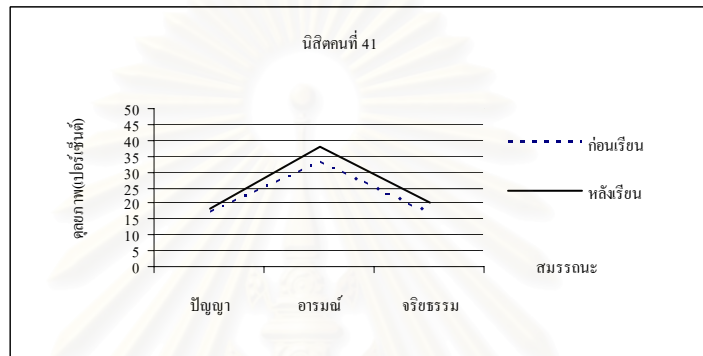
เพศชาย ชั้นปีที่ 2 สาขาวิทย์

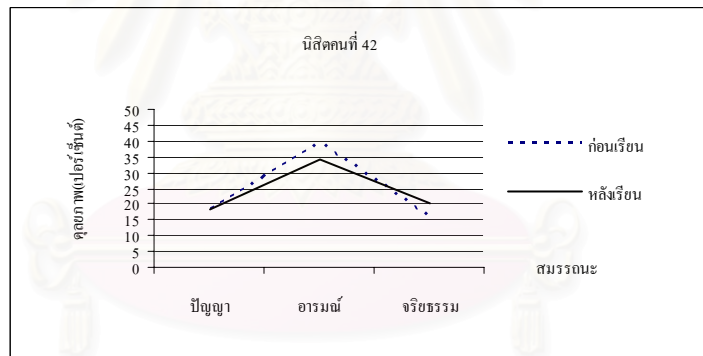
เพศชาย ชั้นปีที่ 2 สาขาวิทย์

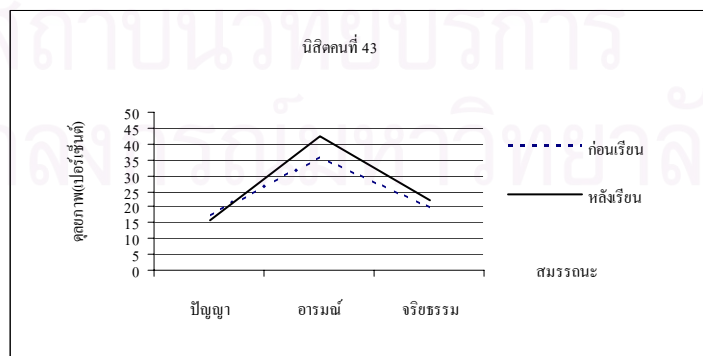
เพศชาย ชั้นปีที่ 2 สาขาวิทย์

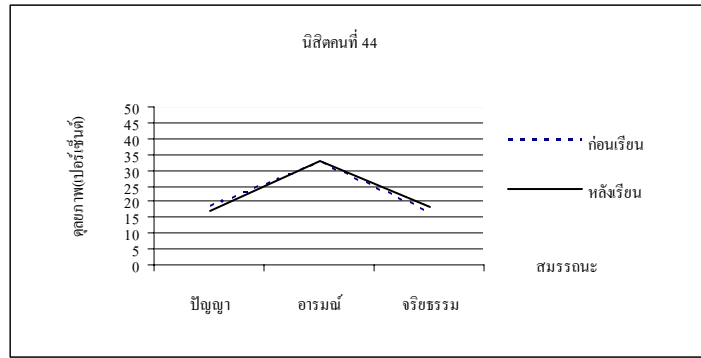
เพศชาย ชั้นปีที่ 2 สาขาวิทย์

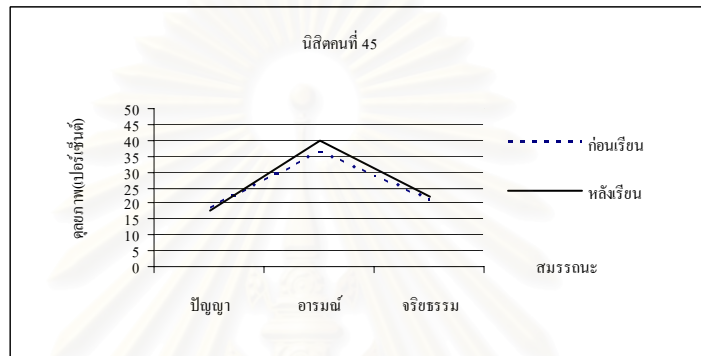
เพศชาย ชั้นปีที่ 2 สาขาวิทย์

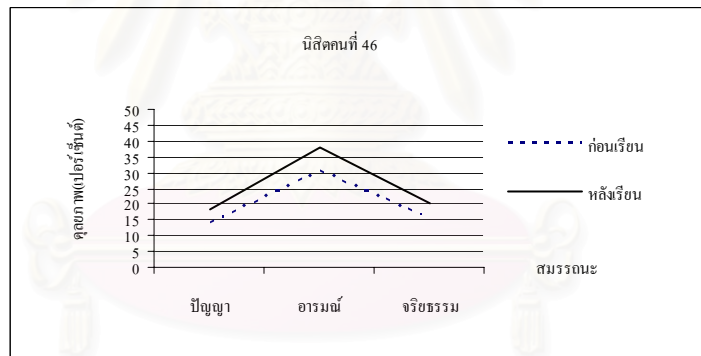
เพศชาย ชั้นปีที่ 2 สาขาวิทย์

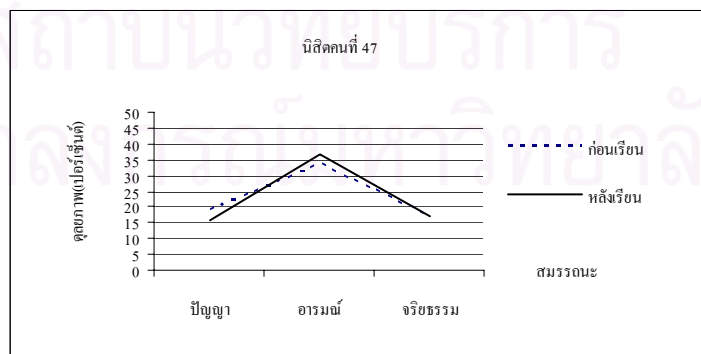
เพศชาย ชั้นปีที่ 2 สาขาวิทย์

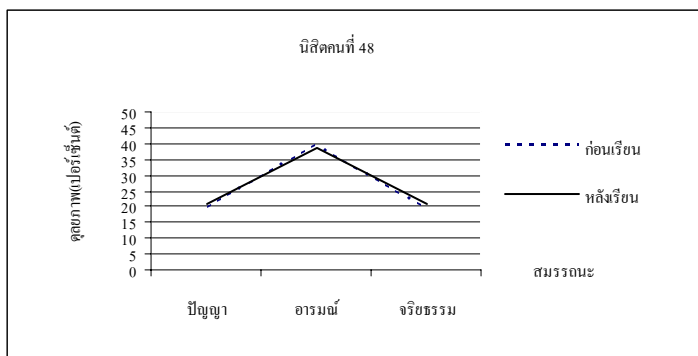
เพศชาย ชั้นปีที่ 2 สาขาวิทย์

เพศชาย ชั้นปีที่ 2 สาขาวิทย์

เพศชาย ชั้นปีที่ 2 สาขาวิทย์

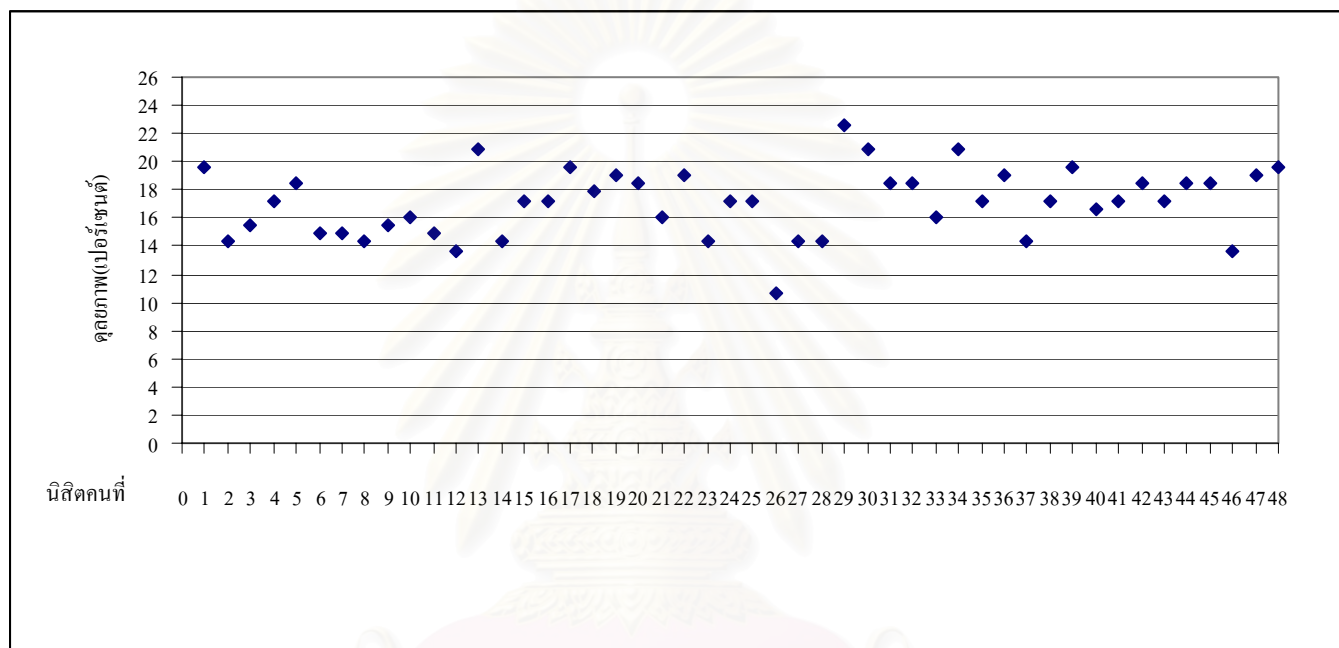

เพศชาย ชั้นปีที่ 2 สาขาวิทย์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

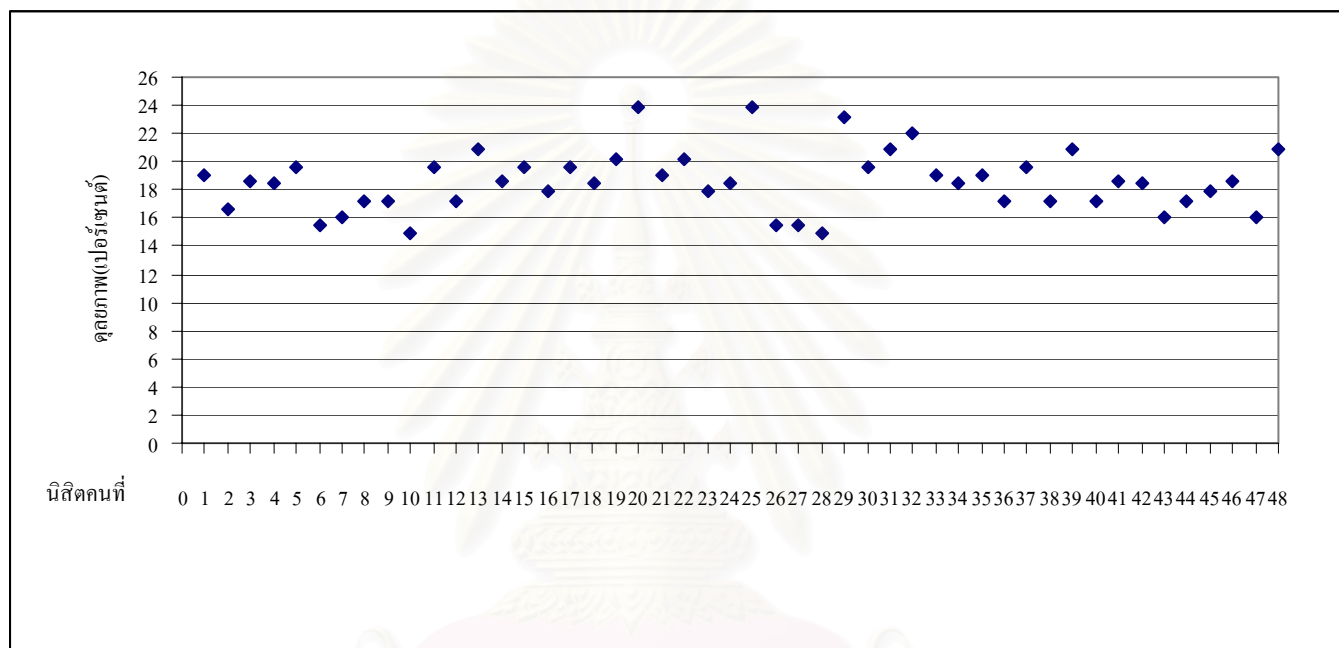
แผนภาพที่ 50 แสดงคะแนนก่อนเรียน (pretest) การพัฒนาการของนิสิตเกี่ยวกับคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา

จากแผนภาพที่ 50 พบว่าก่อนการพัฒนาการของนิสิตที่รับการทดลอง มีคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา นิสิตส่วนใหญ่มีคะแนนใกล้เคียงกัน มีค่าต่ำสุดเท่ากับ 10.71 คะแนน ค่าเท่ากับสูงสุด 22.61 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.39 และค่าความแปรปรวน 5.73

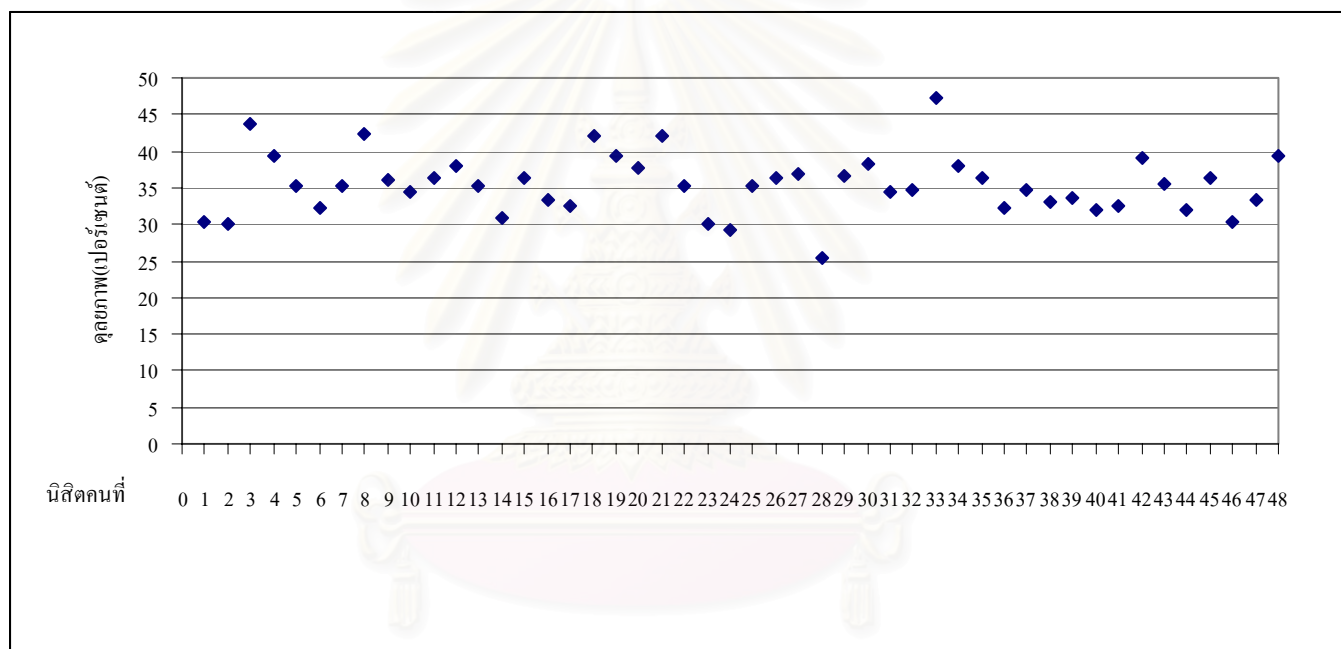
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 51 แสดงคะแนนหลังเรียน (postest) การพัฒนาการของนิสิตเกี่ยวกับคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา

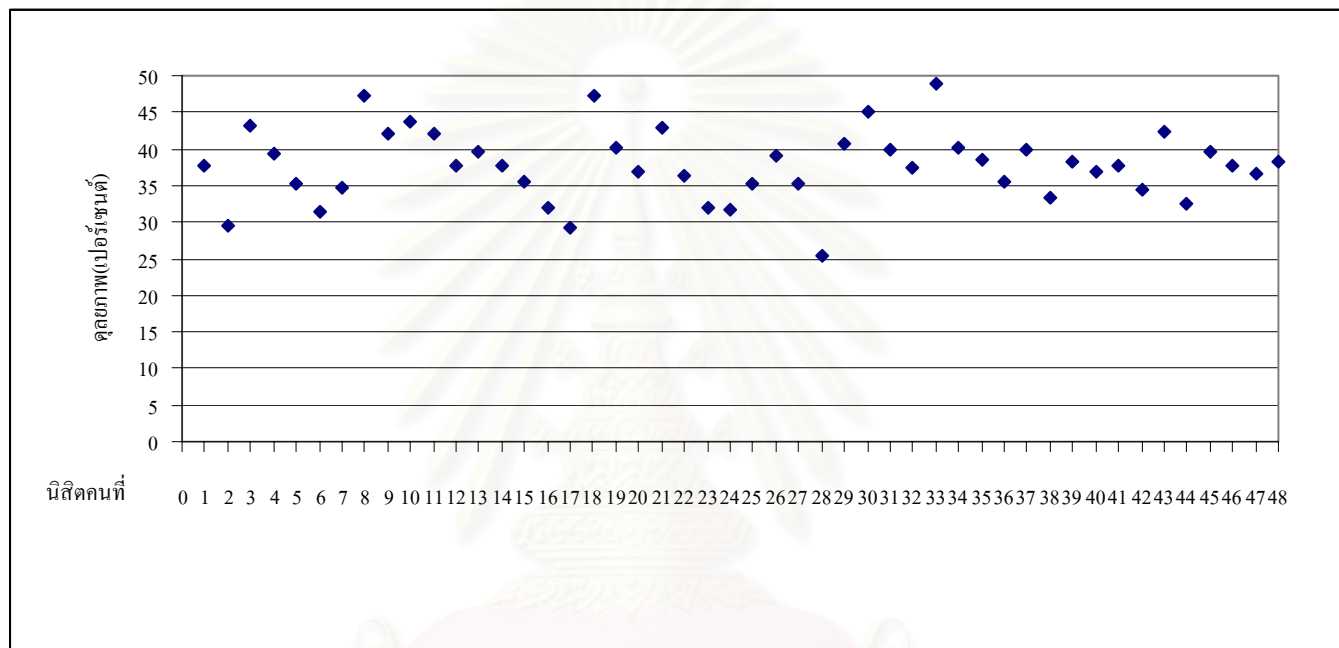
จากแผนภาพที่ 51 พบว่าหลังการพัฒนาการของนิสิตที่รับการทดลอง มีคุณภาพของสมรรถนะทางปัญญา นิสิตส่วนใหญ่มีคะแนนใกล้เคียงกัน มีค่าต่ำสุดเท่ากับ 14.88 คะแนนค่าเท่ากับสูงสุด 23.80 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.13 และค่าความแปรปรวน 4.55

แผนภาพที่ 52 แสดงคะแนนก่อนเรียน (pretest) การพัฒนาการของนิสิตเกี่ยวกับคุณภาพของสมรรถนะทางอารมณ์

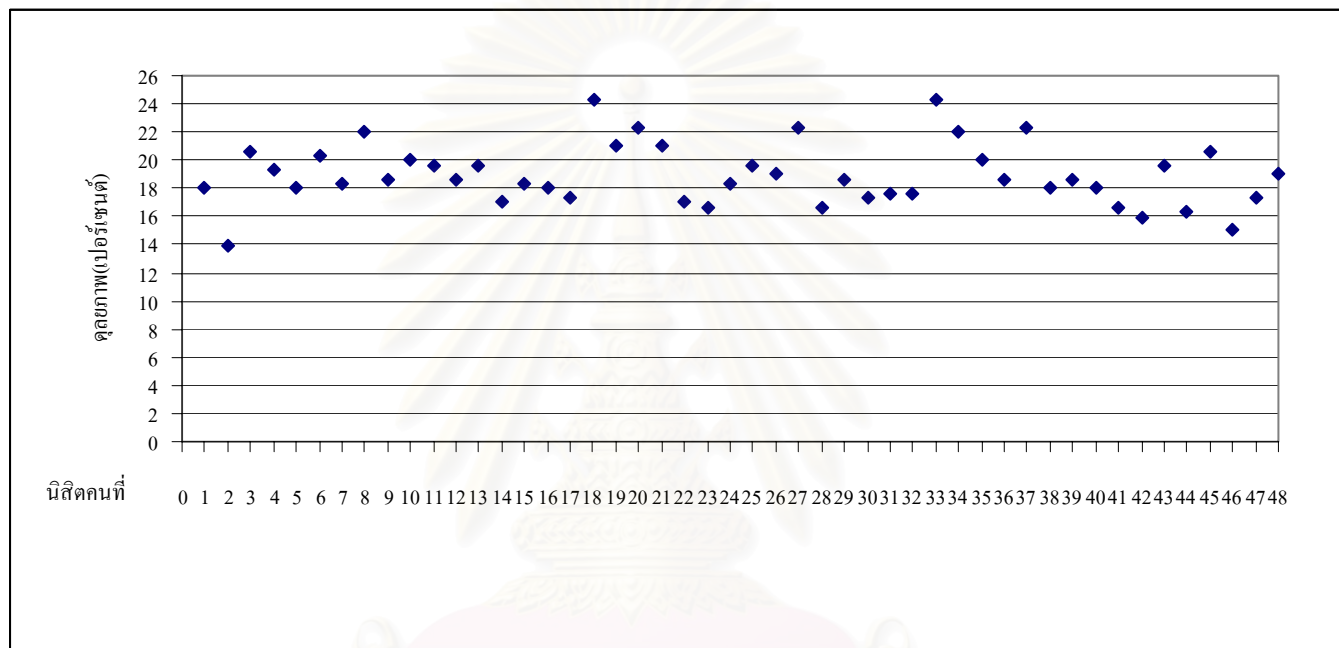
จากแผนภาพที่ 52 พบว่าก่อนการพัฒนาการของนิสิตที่รับการทดลอง มีคุณภาพของสมรรถนะทางอารมณ์ นิสิตส่วนใหญ่มีคะแนนใกล้เคียงกัน มีค่าต่ำสุดเท่ากับ 25.31 คะแนนค่าเท่ากับสูงสุด 48.95 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.08 และค่าความแปรปรวน 16.69

แผนภาพที่ 53 แสดงคะแนนหลังเรียน (postest) การพัฒนาการของนิสิตเกี่ยวกับคุณภาพของสมรรถนะทางอารมณ์

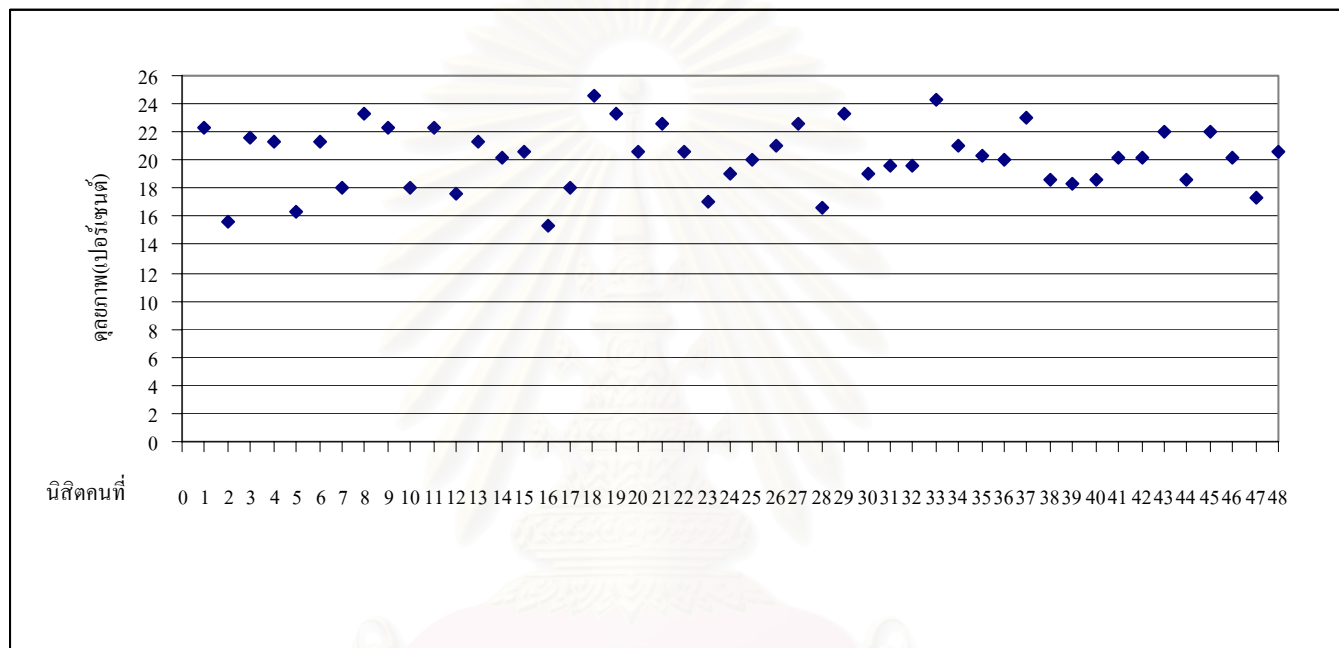
จากแผนภาพที่ 53 พบว่าหลังการพัฒนาการของนิสิตที่รับการทดลอง มีคุณภาพของสมรรถนะทางอารมณ์ นิสิตส่วนใหญ่มีคะแนนใกล้เคียงกัน มีค่าต่ำสุดเท่ากับ 25.31 คะแนนค่าเท่ากับสูงสุด 48.95 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.81 และค่าความแปรปรวน 23.14

แผนภาพที่ 54 แสดงคะแนนก่อนเรียน (pretest) การพัฒนาการของนิสิตเกี่ยวกับคุณภาพของสมรรถนะทางจริยธรรม

จากแผนภาพที่ 54 พบว่าก่อนการพัฒนาการของนิสิตที่รับการทดลอง มีคุณภาพของสมรรถนะทางจริยธรรม นิสิตส่วนใหญ่มีคะแนนใกล้เคียงกัน มีค่าต่ำสุดเท่ากับ 13.99 คะแนนค่าเท่ากับสูงสุด 24.31 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.19 และค่าความแปรปรวน 4.83

แผนภาพที่ 55 แสดงคะแนนหลังเรียน (postest) การพัฒนาการของนิสิตเกี่ยวกับคุณภาพของสมรรถนะทางจริยธรรม

จากแผนภาพที่ 55 พบว่าหลังการพัฒนาการของนิสิตที่รับการทดลอง มีคุณภาพของสมรรถนะทางจริยธรรม นิสิตส่วนใหญ่มีคะแนนใกล้เคียงกัน มีค่าต่ำสุดเท่ากับ 15.32 คะแนนค่าเท่ากับสูงสุด 24.61 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.25 และค่าความแปรปรวน 5.09

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางวรลักษณ์ ชุมสาย ณ อยุธยา เกิดวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2490 ที่กรุงเทพฯ ฯ จบการศึกษาอักษรศาสตรบัณฑิต จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2514 จบการศึกษามหาบัณฑิต จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2524 ปัจจุบันเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนการศึกษาสัตยาไส ตำบลถ้ำนารายณ์ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย